

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การวิเคราะห์ประสบการณ์ที่พึงปรารถนาและความชอบของนักท่องเที่ยว
เพื่อกำหนดกลุ่มชั้นโอกาสทางด้านนันทนาการ

**Analysis of Users' Desired Experience and Preference to Classify
Recreation Opportunity Classes**

โดย

นางสาวปิยะรัตน์ สุริยะฉาย

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (อุทยานและนันทนาการ)

พ.ศ. 2546

ISBN 974-359-036-6

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (อุทยานและนันทนาการ)
ปริญญา

อุทยานและนันทนาการ

อนุรักษ์วิทยา

สาขา

ภาควิชา

เรื่อง การวิเคราะห์ประสบการณ์ที่พึงปรารถนาและความชอบของนักท่องเที่ยว
เพื่อกำหนดกลุ่มชั้นโอกาสทางด้านนันทนาการ

Analysis of Users' Desired Experience and Preference to Classify
Recreation Opportunity Classes

นามผู้วิจัย นางสาวปิยะรัตน์ สุริยะฉาย

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการ

(อาจารย์นภวรรณ ฐานะกาญจน์, Ph.D.)

กรรมการ

(อาจารย์เสรี เวชชบุษกร, M.F.)

กรรมการ

(อาจารย์ศรินภา จามรمان, กศ.ม.)

รักษาราชการแทน

หัวหน้าภาควิชา

(รองศาสตราจารย์สิทธิชัย ตันธนะสฤกษ์, Ph.D.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(ศาสตราจารย์ทัศนีย์ อัดตะนันท์, D.Agr.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 4 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2546

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงและสมบูรณ์ได้ด้วยความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจากอาจารย์ นภวรรณ ฐานะกาญจน์ ประธานกรรมการที่ปรึกษา อาจารย์เสรี เวชชบุษกร กรรมการวิชาเอก อาจารย์ศิริินภา จามรมาน กรรมการวิชาการ และรองศาสตราจารย์สันติ สุขสอาด ผู้แทนบัณฑิต วิทยาลัย ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำ ตลอดจนตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้ถูกต้องและ สมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่าน ที่ได้อบรมสั่งสอนให้ความรู้ และสนับสนุนให้ผู้วิจัยสำเร็จ การศึกษาในครั้งนี้ ขอขอบคุณการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ผู้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงาน ทุกท่านที่สนับสนุนและให้โอกาสในการศึกษาครั้งนี้

ขอขอบคุณที่ ๆ เพื่อน ๆ และน้อง ๆ นิสิตปริญญาโท สาขาอุทยานและนันทนาการทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจที่ดีตลอดระยะเวลาสองปีที่ผ่านมา และขอขอบคุณอย่างยิ่งสำหรับ คณะผู้ร่วมฝ่าฝืนอุปสรรคในการเดินทางเก็บข้อมูล คุณยุลดา (ต้อม) คุณบุปผา (ผา) คุณนิภารัตน์ (พลอย) คุณภัทริยา (ก้อย) คุณเรณูกา (อ้อ) คุณพรเทพ (กก) คุณอมรรัตน์ (น้องปุ่น) และน้อง ๆ รุ่น 4 รวมถึงคุณพิสุทธิ (กานต์) คุณแสงสรร (เก้) คุณกอบชัย และเพื่อนนักค้ำน้ำทุกท่านที่ คอยเป็นกำลังใจ

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณความคิดตลอดจนประโยชน์อันพึงมีในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้แก่บิดา และมารดาผู้ล่วงลับ ซึ่งเป็นบุคคลที่สอนให้ผู้วิจัยมีความเพียรพยายาม อดทนและมีความรับผิดชอบ จนสำเร็จการศึกษาในครั้งนี้ และคนสุดท้ายที่จะกล่าวขอบคุณอย่างที่สุดอีกคนหนึ่งคือ คุณอำพันธ์ รุ่งพระแสง ผู้ที่ดูแล ให้ความช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจอย่างเสมอต้นเสมอปลายตลอดมา

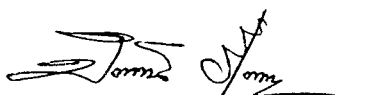
ปิยะรัตน์ สุริยะฉาย

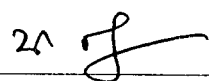
พฤษภาคม 2546

ปิยะรัตน์ สุริยะฉาย 2546: การวิเคราะห์ประสบการณ์ที่พึงปรารถนาและความชอบของนักท่องเที่ยว
เพื่อกำหนดกลุ่มชั้นโอกาสทางด้านนันทนาการ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (อุทยานและ
นันทนาการ) สาขาวิชาอุทยานและนันทนาการ ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา ปรชชานกรรมการที่ปรึกษา:
อาจารย์นภวรรณ ฐานะกาญจน์, Ph.D. 191 หน้า
ISBN 974-359-036-6

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ประสบการณ์ที่พึงปรารถนาและความชอบของ
นักท่องเที่ยว และกำหนดกลุ่มชั้นโอกาสทางด้านนันทนาการของแหล่งท่องเที่ยวบนพื้นฐานประสบการณ์
ที่พึงปรารถนาและความชอบของนักท่องเที่ยว พื้นที่ศึกษาถูกคัดเลือกจากพื้นที่ที่มีการกำหนดกลุ่มชั้นไว้โดย
นภวรรณ และคณะ (2541) จำนวน 5 กลุ่มชั้น คือ น้ำตกทีลอซู เป็นตัวแทนของพื้นที่ธรรมชาติสันโดย
เส้นทางศึกษาธรรมชาติก๊วแม่ปาน เป็นตัวแทนของพื้นที่ธรรมชาติกึ่งสันโดยไม่ใช้ยานยนต์ น้ำตกแม่ยะ
เป็นตัวแทนของพื้นที่ธรรมชาติกึ่งสันโดยใช้ยานยนต์ น้ำตกเหวสุวัต เป็นตัวแทนของพื้นที่ธรรมชาติพัฒนา
และบ้านดวาย เป็นตัวแทนของพื้นที่ชนบท ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสำรวจสภาพพื้นที่และใช้แบบ
สอบถามกับนักท่องเที่ยว จำนวน 600 ตัวอย่าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนาและใช้วิธีการวิเคราะห์
การจำแนกประเภท (discriminant analysis) ในการจำแนกความแตกต่างของประสบการณ์ที่พึงปรารถนาและ
ความชอบของนักท่องเที่ยวที่ไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มชั้น ทดสอบความเหมาะสมของการกำหนด
กลุ่มชั้นเดิมของแหล่งท่องเที่ยว และทำการเปรียบเทียบกลุ่มชั้นที่จำแนกไว้เดิมกับกลุ่มชั้นที่สำรวจและ
ประเมินในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

ผลการวิจัย พบว่า ตัวแปรด้านประสบการณ์ที่พึงปรารถนาและความชอบของนักท่องเที่ยว จำนวน
25 ตัว มีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มชั้นของแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และตัวแปรดังกล่าว
มีความสัมพันธ์กับกลุ่มชั้นของแหล่งท่องเที่ยวในระดับสูง (Canonical Correlation = 0.837) โดยพบว่ามี
ตัวแปรอิสระจำนวน 12 ตัวมีอำนาจในการจำแนกกลุ่มในระดับสูง-ปานกลาง (ค่า Standardized Canonical
Discriminant Function Coefficients สูงกว่า 0.30) และความถูกต้องของการจำแนกกลุ่มชั้นของแหล่ง
ท่องเที่ยวทั้ง 5 แหล่ง มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 66.6 เปอร์เซ็นต์ สำหรับการเปรียบเทียบกลุ่มชั้นที่จำแนกไว้เดิม
กับการสำรวจและประเมินในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ พบว่า พื้นที่น้ำตกทีลอซู เส้นทางศึกษาธรรมชาติก๊วแม่ปาน
และน้ำตกแม่ยะ เปลี่ยนแปลงไปเป็นกลุ่มชั้นที่มีการพัฒนาและมีการใช้ประโยชน์ที่สูงขึ้น สำหรับพื้นที่
น้ำตกเหวสุวัตและบ้านดวายยังคงอยู่กลุ่มชั้นเดิม

ลายมือชื่อผู้สิด

25
ลายมือชื่อประธานกรรมการ

26 / ๗๓ / ๕6

Piyarat Suriyachay 2003: Analysis of Users' Desired Experience and Preference to Classify Recreation Opportunity Classes. Master of Science (Parks and Recreation), Major Field: Parks and Recreation, Department of Conservation. Thesis Advisor: Miss Noppawan Tanakanjana, Ph.D. 191 pages.
ISBN 974-359-036-6

The objectives of this study were to analyze users' desired experience and preferences and to determine recreation opportunity classes based on the experience and preferences of users. The study areas were selected from the list of ecotourism sites classified by Tanakanjana et. al in 1998. The 5 sampled areas included; 1) Tee Law Sue Waterfall in Um Phaeng Wildlife Sanctuary, represented primitive area; 2) Kiew Mae Pan Nature Trail in Doi Inthanon National Park, represented semi-primitive non-motorized area; 3) Mae Ya Waterfall in Doi Inthanon National Park, represented semi-primitive motorized area; 4) Haew Suwat Waterfall in Khao Yai National Park, represented developed natural area; and 5) Ban Tawai in Chiang Mai Province, represented rural area. Site inventory and visitor survey were conducted. Six hundred questionnaires were distributed to all sites' users, 120 persons at each site. Descriptive statistics and discriminant analysis were used to analyze survey data. The conditions of site settings were compared between the previous conditions assessed by Tanakanjana et. al. in 1998 and the recent conditions found by the investigator.

The study found that 25 items of users' desired experience and preferences were significantly different between each site. All variables altogether highly correlated to the recreation opportunity classes (Canonical Correlation = 0.837). Twelve items of desired experience and preferences had moderated to high discriminant power in classifying user groups into recreation opportunity classes (Standardized Canonical Discriminant Function Coefficient were higher than 0.30). The overall percent correctly classified was 66.6. Site inventory found that settings of Tee Law Sue Waterfall, Kiew Mae Pan Nature Trail, and Mae Ya Waterfall were changed from the conditions revealed in the previous inventory by Tanakanjana, et. al while the settings of Haew Suwat Waterfall and Ban Tawai were maintained.

Piyarat Suriyachay
Student's signature

Dr. Tanakanjana
Thesis Advisor's signature

26 May 2003

สารบัญ

	หน้า
สารบัญ	(1)
สารบัญตาราง	(3)
สารบัญภาพ	(4)
คำนำ	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
นิยามศัพท์	2
การตรวจเอกสาร	5
นันทนาการและการวางแผนค่านันทนาการ	5
ช่วงชั้นโอกาสทางด้านนันทนาการ	14
นักท่องเที่ยว ประสบการณ์ที่พึงปรารถนา และความชอบ	49
พื้นที่ศึกษา	58
กรอบแนวคิดในการวิจัย	77
อุปกรณ์และวิธีการ	79
อุปกรณ์	79
วิธีการ	79
ผลและวิจารณ์	94
ผล	94
ตอนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากรของนักท่องเที่ยว	94
ตอนที่ 2 ประสบการณ์ในการไปเยือนพื้นที่ จำนวนสมาชิกในกลุ่ม	
ระยะเวลาในการประกอบกิจกรรม กิจกรรมนันทนาการที่	
นักท่องเที่ยวกระทำ แรงจูงใจในการเดินทางไปเยือนพื้นที่	
ความพึงพอใจโดยรวม และความต้องการกลับไปเยือนพื้นที่	100
ตอนที่ 3 ประสบการณ์ที่พึงปรารถนาของนักท่องเที่ยว	110
ตอนที่ 4 ความชอบของนักท่องเที่ยวที่มีต่อลักษณะทางกายภาพ	
ลักษณะทางสังคม และลักษณะการจัดการด้านการท่องเที่ยว	117
ตอนที่ 5 การกำหนดกลุ่มชั้นโอกาสทางด้านนันทนาการตาม	
ประสบการณ์ที่พึงปรารถนาและความชอบของนักท่องเที่ยว	127
วิจารณ์	156

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
สรุปและข้อเสนอแนะ	159
สรุป	159
ข้อเสนอแนะ	170
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	174
ภาคผนวก	182
ภาคผนวก ก	183
ภาคผนวก ข	188

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	เกณฑ์การจำแนกประเภทแหล่งนันทนาการตามหลักช่วงชั้น โอกาส ทางด้านนันทนาการ	17
2	ลักษณะของพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับแหล่งท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มชั้น โอกาส ด้านนันทนาการ ในแหล่งท่องเที่ยวแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	33
3	รายละเอียดลักษณะของพื้นที่ในแต่ละช่วงชั้นและปัจจัยที่ใช้จำแนกประเภทของ แหล่งนันทนาการตามหลักของ ROS ณ ผืนป่าตะวันตก	44
4	ลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากรของนักท่องเที่ยว	98
5	ประสบการณ์ในการไปเยือนพื้นที่ จำนวนสมาชิกในกลุ่ม ระยะเวลาในการ ประกอบกิจกรรม กิจกรรมนันทนาการที่นักท่องเที่ยวกระทำ	102
6	แรงจูงใจในการเดินทางไปเยือนพื้นที่ของนักท่องเที่ยว	106
7	ความพึงพอใจโดยรวม และความต้องการกลับไปเยือนพื้นที่ของนักท่องเที่ยว	108
8	ประสบการณ์ที่พึงปรารถนาของนักท่องเที่ยว	112
9	ความชอบของนักท่องเที่ยวที่มีต่อลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางสังคม และลักษณะการจัดการด้านการท่องเที่ยว	121
10	การวิเคราะห์การจำแนกกลุ่มชั้น โอกาสด้านนันทนาการตามประสบการณ์ ที่พึงปรารถนาและความชอบของนักท่องเที่ยว โดยวิธีการวิเคราะห์การจำแนก ประเภท (discriminant analysis)	135
11	การเปรียบเทียบลักษณะของพื้นที่ที่มีการสำรวจและจำแนกกลุ่มชั้น เดิมเมื่อปี พ.ศ. 2540-2541 กับการสำรวจครั้งนี้ปี พ.ศ. 2545-2546	151

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	ที่ตั้งของพื้นที่ศึกษา	59
2	ที่ตั้งของน้ำตกทีลอซู เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอุ้มผาง จังหวัดตาก	62
3	ที่ตั้งของเส้นทางศึกษาธรรมชาติกัวแม่ปาน และน้ำตกแม่ยะ อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่	68
4	ที่ตั้งของน้ำตกเหวสุวัต และอาณาเขตติดต่ออุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา	74
5	ที่ตั้งของบ้านถวาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่	76
6	กรอบแนวความคิดในการวิจัย	78
7	สภาพทั่วไปบริเวณที่ทำการเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอุ้มผาง เส้นทางเข้า และบริเวณน้ำตกทีลอซู	140
8	สภาพทั่วไปบริเวณพื้นที่ส่วนบริการ และภายในเส้นทางศึกษาธรรมชาติกัวแม่ปาน	142
9	สภาพทั่วไปบริเวณพื้นที่ส่วนบริการ เส้นทางเข้า และบริเวณน้ำตกแม่ยะ	144
10	สภาพทั่วไปบริเวณพื้นที่ส่วนบริการ เส้นทางเข้า และบริเวณน้ำตกเหวสุวัต	146
11	สภาพทั่วไปของพื้นที่บ้านถวาย	148

การวิเคราะห์ประสบการณ์ที่พึงปรารถนาและความชอบของนักท่องเที่ยว เพื่อกำหนดกลุ่มชั้นโอกาสทางด้านนันทนาการ

Analysis of Users' Desired Experience and Preference to Classify Recreation Opportunity Classes

คำนำ

ทรัพยากรนันทนาการเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น มีคุณค่าสามารถสนองตอบการใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยว สร้างความพึงพอใจและความสุขในรูปของนันทนาการให้แก่มนุษย์ ทรัพยากรนันทนาการสามารถจำแนกได้หลายลักษณะ อาทิ การจำแนกตามลักษณะของระบบนิเวศ ลักษณะของทรัพยากรหลัก ลักษณะกิจกรรม หรือความรับผิดชอบในการบริหารจัดการพื้นที่ และอีกรูปแบบหนึ่งที่มีการนำมาใช้ คือ การจำแนกตามช่วงชั้นโอกาสทางด้านนันทนาการ (Recreation Opportunity Spectrum: ROS) ซึ่งเป็นแนวคิดที่ได้รับการพัฒนาและนำไปใช้ในระบบการวางแผนพื้นที่นันทนาการในทวีปอเมริกาเหนือมาตั้งแต่ปลายทศวรรษ 1970 และเริ่มนำมาประยุกต์ใช้ในประเทศไทยประมาณ 5 ปี ที่ผ่านมา การจัดกลุ่มพื้นที่นันทนาการรูปแบบดังกล่าวเป็นการวิเคราะห์และประเมินลักษณะทางกายภาพ (physical setting) ลักษณะทางสังคม (social setting) และลักษณะการจัดการ (managerial setting) ของพื้นที่ โดยกลุ่มนักวิชาการหรือนักวิจัย (นภวรรณ และคณะ 2541) จากนั้นนำผลการวิเคราะห์และประเมินมาจัดกลุ่มชั้นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณลักษณะต่างกัน โดยคาดว่าจะส่งผลถึงรูปแบบการบริหารจัดการ การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก และประสบการณ์นันทนาการที่นักท่องเที่ยวพึงได้รับแตกต่างกันไปในแต่ละกลุ่มชั้นของแหล่งท่องเที่ยว

การศึกษานี้มีเป้าหมายที่จะนำระบบการจำแนกพื้นที่นันทนาการตามช่วงชั้นหรือกลุ่มชั้นโอกาสด้านนันทนาการมาศึกษาวิจัยในเชิงลึก เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนด้านนันทนาการภายในประเทศ โดยผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ประสบการณ์ที่พึงปรารถนาและความชอบของนักท่องเที่ยวที่มีต่อลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางสังคม และการจัดการด้านการท่องเที่ยวในแหล่งนันทนาการตัวอย่างที่คัดเลือกมาจากแหล่งท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มชั้น เพื่อให้ได้กลุ่มชั้นแหล่งท่องเที่ยวบนพื้นฐานความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว โดยพื้นที่ศึกษาจะทำการสุ่มตัวอย่างจากผลการศึกษา

ในกลุ่มมือพัฒนาและออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ตามที่ นภวรรณ และคณะ (2541) ได้ศึกษาและจัดกลุ่มของแหล่งท่องเที่ยวตามช่วงชั้นโอกาสทางด้านนันทนาการไว้ ซึ่งถือว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างที่มีความหลากหลายและครอบคลุมทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ ทำการสุ่มตัวอย่างออกมากลุ่มชั้นละ 1 แหล่ง ได้พื้นที่ตัวอย่างในการศึกษาจำนวนทั้งสิ้น 5 แหล่งหรือกลุ่มชั้น คือ น้ำตกทีลอซู เป็นแหล่งท่องเที่ยวตัวแทนพื้นที่ธรรมชาติสันโดย เส้นทางศึกษาธรรมชาติกัวแม่ปาน เป็นแหล่งท่องเที่ยวตัวแทนพื้นที่ธรรมชาติกึ่งสันโดยไม่ใช่ยานยนต์ น้ำตกแม่ยะ เป็นแหล่งท่องเที่ยวตัวแทนพื้นที่ธรรมชาติกึ่งสันโดยใช่ยานยนต์ น้ำตกเหวสุวัต เป็นแหล่งท่องเที่ยวตัวแทนพื้นที่ธรรมชาติพัฒนา และ บ้านถวายเป็นแหล่งท่องเที่ยวตัวแทนพื้นที่ชนบท

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ประสพการณ์ที่พึงปรารถนาและความชอบของนักท่องเที่ยวที่มีต่อลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางสังคม และลักษณะการจัดการด้านการท่องเที่ยว
2. เพื่อกำหนดกลุ่มชั้นโอกาสทางด้านนันทนาการของแหล่งท่องเที่ยวบนพื้นฐานประสพการณ์ที่พึงปรารถนาและความชอบของนักท่องเที่ยว

นิยามศัพท์

กลุ่มชั้นโอกาสทางด้านนันทนาการ หมายถึง กลุ่มของแหล่งท่องเที่ยวที่กำหนดขึ้นบนพื้นฐานของลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางสังคม และลักษณะการจัดการด้านการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน โดยกลุ่มชั้นโอกาสทางด้านนันทนาการจะเป็นกรอบแนวทางการจัดการพื้นที่ และสามารถตอบสนองประสพการณ์ที่นักท่องเที่ยวปรารถนาได้หลากหลายมากยิ่งขึ้น กลุ่มชั้นสำหรับการศึกษารุ่นนี้แบ่งออกเป็น 5 กลุ่มชั้น ได้แก่ 1) พื้นที่ธรรมชาติสันโดย 2) พื้นที่ธรรมชาติกึ่งสันโดย ระดับที่ 1 หรือพื้นที่ธรรมชาติกึ่งสันโดยไม่ใช่ยานยนต์ 3) พื้นที่ธรรมชาติกึ่งสันโดย ระดับที่ 2 หรือพื้นที่ธรรมชาติกึ่งสันโดยใช่ยานยนต์ 4) พื้นที่ธรรมชาติพัฒนา และ 5) พื้นที่ชนบท ทั้งนี้คำว่า กลุ่มชั้นโอกาสทางด้านนันทนาการ จะใช้ในความหมายเดียวกันกับคำว่า ช่วงชั้นโอกาสทางด้านนันทนาการ

ประสบการณ์ที่พึงปรารถนา หมายถึง สิ่งที่นักท่องเที่ยวต้องการพบเห็น สัมผัส เรียนรู้ หรือประสบการณ์นันทนาการที่นักท่องเที่ยวต้องการจะได้รับจากการไปเยือนแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ การได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติหรือได้อยู่ท่ามกลางบรรยากาศธรรมชาติ การได้พบเห็นสิ่งที่สวยงามตามธรรมชาติ การได้ศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศและธรรมชาติ การได้ศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น ความเจียบสงบ วิเวก สันโดษ การได้พักผ่อนในบรรยากาศที่สงบ การได้หลีกเลี่ยงจากความแออัดและเสียงอึกทึก การได้หลีกเลี่ยงจากภาระหน้าที่ในชีวิตประจำวัน การได้พักผ่อนและทดสอบความสามารถตนเอง การได้ใช้พลังกำลังในการประกอบกิจกรรม การได้ฝึกฝนทักษะในการประกอบกิจกรรมนันทนาการกลางแจ้ง การได้ผจญภัยหรือเสี่ยงภัย การได้ใช้เวลาร่วมกับคนใกล้ชิด การได้พบปะกับผู้คนใหม่ ๆ การได้เยือนแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่ไม่เคยไปเยือนมาก่อน ความเป็นอิสระที่ปราศจากการควบคุม ความสะดวกสบาย และความปลอดภัย

ความชอบของนักท่องเที่ยว หมายถึง ความรู้สึกพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางสังคม และลักษณะการจัดการด้านการท่องเที่ยว ในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มชั้นโอกาสทางด้านนันทนาการ

ลักษณะทางกายภาพอันเป็นความชอบของนักท่องเที่ยว ประกอบด้วย สภาพธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว สภาพเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และการเดินทางจากลานจอดรถไปถึงจุดประกอบกิจกรรม

ลักษณะทางสังคมอันเป็นความชอบของนักท่องเที่ยว ประกอบด้วย การพบปะกับผู้คนในแหล่งท่องเที่ยว การยอมรับผลกระทบที่เกิดจากกิจกรรมการใช้ประโยชน์พื้นที่ การยอมรับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยวอื่น

ลักษณะการจัดการด้านการท่องเที่ยวอันเป็นความชอบของนักท่องเที่ยว ประกอบด้วย ความต้องการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก ความต้องการให้ออกกฎระเบียบเพื่อควบคุมพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ความต้องการให้มีเจ้าหน้าที่ตรวจตราภายในแหล่งท่องเที่ยว ความต้องการให้มีเจ้าหน้าที่นำทาง รักษาความปลอดภัย และให้ข้อมูลในระหว่างการประกอบกิจกรรม และความต้องการให้มีการจัดระบบสื่อความหมาย

นักท่องเที่ยว หมายถึง นักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างของการศึกษาครั้งนี้ โดยเป็นประชาชนชาวไทยที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป ที่เดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 5 แห่ง อันเป็นตัวแทนในการศึกษาครั้งนี้ คือ น้ำตกทีลอซู ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอุ้มผาง จังหวัดตาก เส้นทางศึกษาธรรมชาติกุ่มแม่ปาน และน้ำตกแม่ยะ ในอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ น้ำตกเหวสุวัต ในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา และบ้านถวาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

การตรวจเอกสาร

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

1. นันทนาการและการวางแผนด้านนันทนาการ
2. ช่วงชั้นโอกาสทางด้านนันทนาการ
3. นักท่องเที่ยว ประสบการณ์ที่พึงปรารถนา และความชอบ
4. พื้นที่ศึกษา

นันทนาการและการวางแผนด้านนันทนาการ

1. นิยามและองค์ประกอบของนันทนาการ

คำว่า “นันทนาการ” หรือ recreation มาจากภาษาละตินว่า recreatio หมายความว่า ทำให้สดชื่น จากคำภาษาอังกฤษ recreation มาจากคำว่า create แปลว่าสร้างหรือทำให้เกิดขึ้นบวกกับ re แปลว่า เพิ่มหรือใหม่ จึงรวมเป็น recreate เมื่อเป็นคำนามก็กลายเป็น recreation หมายความว่า การสร้างใหม่หรือทำให้เกิดขึ้นใหม่ คำว่านันทนาการนั้นเป็นคำใหม่ แต่เดิมกระทรวงศึกษาธิการ ใช้คำว่า “สันทนาการ” ซึ่งอาจจะมาจากคำว่า “สนทนา” กับ “อาการ” ซึ่งมีความหมายแคบไม่ครอบคลุมตามความหมายของคำว่า “recreation” จึงเปลี่ยนมาใช้คำว่า “นันทนาการ” แทนตั้งแต่ พ.ศ. 2519 (กนิต, 2534)

จรินทร์ (2507) ได้สรุปความหมายของ นันทนาการจากการศึกษาความคิดเห็นของนักนันทนาการต่างประเทศหลายท่านว่า นันทนาการ เป็นกรกล่าวเน้นในเรื่องกิจกรรมที่กระทำในเวลาว่าง โดยใช้ความสมัครใจเป็นหลัก ไม่มีการบังคับ และได้รับความพึงพอใจจากกิจกรรมนั้น เป็นหลักสำคัญในการพิจารณาว่ากิจกรรมนั้นเป็นกิจกรรมนันทนาการหรือไม่

ปรียาพร (2527) กล่าวว่า นันทนาการ หมายถึง กิจกรรมที่ก่อให้เกิดผลดีต่อร่างกาย จิตใจ หรืออารมณ์ ต่อผู้เข้าร่วมโดยตรง เป็นกิจกรรมที่ทำในเวลาว่าง และด้วยความสมัครใจของผู้กระทำ โดยกิจกรรมนั้นจะต้องเป็นที่พึงประสงค์ของสังคม ไม่ใช่อบายมุข

อำนาจ (2528) กล่าวว่า นันทนาการ คือ การกระทำใด ๆ ที่เป็นการพักผ่อนหย่อนใจ คลายความตึงเครียดทั้งร่างกาย จิตใจ และสมอง ซึ่งการที่มนุษย์กระทำการกิจกรรมต่าง ๆ ทางด้าน เศรษฐกิจอยู่ตลอดเวลาจะทำให้ร่างกายเหน็ดเหนื่อยอ่อนล้า สมองตึงเครียด เมื่อเป็นเช่นนี้ร่างกาย จิตใจ และสมอง จึงจำเป็นที่จะต้องได้รับการพักผ่อนเพื่อให้เกิดความปลอดภัยไปร่งกระปรีกระเปร่า พร้อมทั้งจะทำงานให้มีประสิทธิภาพต่อไป

นิวัติ (2530) กล่าวว่า นันทนาการ เป็นกิจกรรมที่เป็นที่ชื่นชอบ มีความสวยงาม สงบ สนุกสนาน ร่าเริงบันเทิงใจ ตื่นเต้น ไม่เคร่งเครียด หรือก็คือการพักผ่อนหย่อนใจนั่นเอง ภายใต้ ธรรมชาติอันเป็นองค์ประกอบที่นำมาใช้เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ได้แก่ ป่าไม้ ดิน น้ำ สัตว์ป่า และ ทิวทัศน์ที่สวยงามตามธรรมชาติ

สุรเชษฐ์ และศิริลักษณ์ (2535) ได้กล่าวไว้ว่า นันทนาการ เป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดผลดี ต่อร่างกาย จิตใจ หรืออารมณ์ของผู้เข้าร่วมโดยตรง ทำในเวลาว่างด้วยความสมัครใจของผู้กระทำ และเป็นกิจกรรมที่พึงประสงค์ของสังคม ไม่ใช่อบายมุข

Butler (1967) ได้กล่าวว่า นันทนาการ หมายถึง กิจกรรมใด ๆ ที่บุคคลเลือกกระทำใน เวลาว่างโดยมุ่งหวังความสนุกสนาน และความพึงพอใจส่วนตัวจากการกระทำนั้น ๆ

Ball & Cipriano (1978) กล่าวว่า นันทนาการ คือ สภาวะทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นภายใน ตัวมนุษย์ เกิดจากความรู้สึกของความกินดีอยู่ดี และความพึงพอใจส่วนตัว ประกอบด้วยความรู้สึก ความเป็นเจ้าของ การบรรลุ ความร่าเริง การยอมรับความสำเร็จคุณค่าแห่งตน และความพอใจ หรือกล่าวได้ว่าเป็นการตอบสนองทางสุนทรีย์ของบุคคล ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกิจกรรม เวลาว่าง และ ความยอมรับของสังคม

Boniface & Cooper (1994) กล่าวว่า นันทนาการเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาว่าง หลังจากที่มีมนุษย์ได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานไปแล้ว กิจกรรมนันทนาการมีทั้งที่ เกิดขึ้นในบ้าน และนอกบ้านในลักษณะของการเดินทางท่องเที่ยว

จากนิยามดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า นันทนาการ หมายถึง กิจกรรมที่กระทำเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจในเวลาว่าง ด้วยความสมัครใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม มุ่งหวังความพึงพอใจจากการกระทำกิจกรรมนั้น ๆ

สุรเชษฐ์ และศิริลักษณ์ (2535) กล่าวถึงองค์ประกอบของนันทนาการไว้ ดังนี้

1. นันทนาการจะต้องเป็นกิจกรรม กล่าวคือ จะต้องมีการกระทำ ร่างกาย กล้ามเนื้อ หรือ อวัยวะส่วนหนึ่งส่วนใดได้มีการกระทำ หากอยู่เฉย ๆ เช่น การนอนหลับไม่จัดว่าเป็นกิจกรรมนันทนาการ
2. ต้องเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ อาจด้วยความสนใจ หรือความต้องการของตนเองโดยไม่มีการบังคับแต่อย่างใด
3. กิจกรรมที่กระทำนั้นต้องเป็นการกระทำในเวลาว่าง ได้แก่ เวลานอกเหนือจากการทำงาน การเรียน เวลาที่ใช้ประกอบภารกิจประจำวัน หรือเวลาที่กระทำกิจส่วนตัว
4. ต้องเป็นกิจกรรมที่พึงประสงค์ของสังคม ไม่เป็นไปในทางอบายมุขหรือผิดศีลธรรม แต่เป็นกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ทางการศึกษา
5. กิจกรรมนั้นต้องทำให้ผู้เข้าร่วมเกิดความพึงพอใจโดยตรงและในทันทีทันใด
6. กิจกรรมที่กระทำนั้นถ้าหากเป็นอาชีพของผู้กระทำอยู่แล้วไม่ถือว่าเป็นกิจกรรมนันทนาการ เช่น ชาวประมงตกปลา กิจกรรมตกปลาที่ไม่ถือว่าเป็นนันทนาการสำหรับชาวประมง

2. ทรัพยากรนันทนาการ

ทรัพยากรนันทนาการ หรือ recreation resource หมายถึง สิ่งใดก็ตามที่เป็นผลผลิตของมนุษย์ และที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มีคุณค่าสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่มนุษย์หรือสังคม เพื่อสร้างความพึงพอใจและความสุขในรูปของนันทนาการ ซึ่งอาจรวมไปถึงสนามเด็กเล่น สวนสาธารณะ สวนสัตว์ วนอุทยาน อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า

พื้นที่ป่า เกาะแก่ง ชายหาด ทะเล แม่น้ำ โบราณสถาน พิพิธภัณฑสถาน และสถานที่พักผ่อนที่พัฒนาและบริการโดยภาคเอกชน ซึ่งส่งผลไปถึงการพัฒนาด้านจิตใจและร่างกาย (สุรเชษฐ์ และศิริลักษณ์, 2535)

สุรเชษฐ์ และศิริลักษณ์ (2535) ได้จำแนกทรัพยากรนันทนาการในประเทศไทย โดยบ่งชี้จากความรับผิดชอบในการบริหารจัดการเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. พื้นที่นันทนาการของเอกชน พื้นที่นันทนาการประเภทนี้อาจเป็นพื้นที่สภาพธรรมชาติดั้งเดิมหรือมีการพัฒนาปรับปรุงให้มีสภาพแวดล้อมธรรมชาติก็ได้ อาจมีขนาดเล็กเพียงไม่กี่ไร่ไปจนถึงขนาดใหญ่เป็นร้อยไร่ มีที่ตั้งอยู่ทั้งใกล้และไกลจากเขตชุมชน มักมีการลงทุนค่อนข้างสูง เน้นความสะดวกสบาย และเปิดให้ประชาชนทั่วไปใช้ประโยชน์ได้ทั้งในเวลากลางวัน และพักผ่อนได้แก่ สวนสนุก และรีสอร์ทต่าง ๆ เป็นต้น

2. พื้นที่นันทนาการขององค์กรเอกชน พื้นที่นันทนาการประเภทนี้จะอยู่ในความดูแลขององค์กรเอกชน สมาคม หรือสโมสร เปิดบริการให้เฉพาะกับสมาชิก เช่น ค่ายวายุเอ็มซีเอ ราชกรีฑาสโมสร หรือสपोर्टคลับ เป็นต้น

3. พื้นที่นันทนาการของรัฐ พื้นที่นันทนาการประเภทนี้มีค่อนข้างหลากหลาย มีที่ตั้งอยู่ทั้งใกล้และไกลจากเขตชุมชน อาจมีขนาดเล็กเพียงไม่กี่ไร่ไปจนถึงขนาดใหญ่เป็นล้านไร่ การลงทุนและประสิทธิภาพในการบริหารจัดการก็แตกต่างกันไป แม้บางแห่งจะไม่ได้จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนันทนาการโดยเฉพาะ แต่อย่างน้อยก็เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปใช้พักผ่อนหย่อนใจ ได้แก่ สนามกีฬา สนามเด็กเล่นสาธารณะ สวนหย่อม สวนสาธารณะ พื้นที่ธรรมชาติ บริเวณเขื่อนหรืออ่างเก็บน้ำ อุทยานประวัติศาสตร์ โบราณสถาน สวนรุกขชาติ สวนพฤกษศาสตร์ เขตห้ามล่าสัตว์ป่า วนอุทยาน หรืออุทยานแห่งชาติ เป็นต้น

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544) แบ่งประเภทของแหล่งท่องเที่ยวออกเป็น 3 ประเภท ตามลักษณะ คุณค่า และความสนใจของนักท่องเที่ยว ดังนี้

1. ประเภทธรรมชาติ หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสวยงาม และเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ได้แก่ ภูเขา ถ้ำ น้ำตก น้ำพุร้อน บ่อน้ำร้อน อุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน สวนรุกขชาติ ทะเล ปะการังและสัตว์น้ำใต้ทะเล หาดทราย ทะเลสาบ เกาะ อ่างเก็บน้ำ และแหล่งน้ำจืด เป็นต้น

2. ประเภทประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุ โบราณสถาน และศาสนา หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวหรือสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความเกี่ยวข้องในฐานะที่เป็นหลักฐานสำคัญทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศาสนา เช่น โบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ ชุมชนโบราณ กำแพงเมือง คูเมือง พิพิธภัณฑสถาน วัด ศาสนสถาน และสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าทางศิลปะและสถาปัตยกรรม เป็นต้น

3. ประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรม หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวหรือทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางศิลปะ และขนบธรรมเนียมประเพณีที่บรรพบุรุษได้สร้างสมและถ่ายทอดเป็นมรดกสืบทอดกันมา ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทนี้ประกอบด้วย งานประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน การแสดงศิลปวัฒนธรรม สินค้าพื้นเมือง การแต่งกาย ภาษา ชนเผ่า สวนสนุก กิจกรรมการพาเที่ยว ชีวจังหวัดภูเก็ต และล่องแก่ง เป็นต้น

ปรีชา (2545) กล่าวว่า ทรัพยากรนันทนาการ คือ พื้นที่ที่เป็นสภาพธรรมชาติแท้และมนุษย์จัดสร้างขึ้น สามารถใช้ประโยชน์เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจได้ และได้แบ่งประเภททรัพยากรนันทนาการเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ

1. ทรัพยากรทางธรรมชาติ คือ ทรัพยากรชีวภาพและกายภาพ ได้แก่ พื้นที่ป่า สัตว์ป่า น้ำตก หุบเหว ถ้ำ ชายหาด เกาะ ทรัพยากรในท้องทะเล และอื่น ๆ ที่มีสภาพความงามโดดเด่นเอื้ออำนวยประโยชน์ด้านการพักผ่อนหย่อนใจและการศึกษาธรรมชาติ

2. ทรัพยากรทางวัฒนธรรม ได้แก่ ทรัพยากรทางโบราณคดี (archeological resource) คือ หลักฐานทางวิทยาศาสตร์ เช่น ซากโครงกระดูกมนุษย์ เครื่องมือ เครื่องใช้ของมนุษย์ในยุคโบราณ ภาพเขียนบนผนังถ้ำ ฯลฯ อันเป็นการบ่งบอกถึงสภาพความเป็นมาและพัฒนาการของสังคมของมนุษย์ในยุคก่อน ภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรม (cultural landscape) คือ พื้นที่หรือบริเวณซึ่งเคยเป็นที่ตั้งของแหล่งอารยธรรมในยุคก่อนประวัติศาสตร์ และยุคประวัติศาสตร์ที่ยังคงปรากฏร่องรอยให้เห็นจนถึงปัจจุบัน รวมถึงสิ่งตกทอดตามประเพณีโบราณสู่ชนรุ่นปัจจุบัน เช่น ศิลปการแสดง การแต่งกาย ภาษาพื้นเมือง ความเชื่อ และกิจกรรมการยังชีพแบบดั้งเดิม เป็นต้น

US Bureau of Outdoor Recreation (1962) (อ้างโดยครรรชนี 2544 ก) จำแนกทรัพยากรนันทนาการ โดยบ่งชี้จากลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ ระดับการพัฒนา ความเข้มข้นในการใช้ประโยชน์ และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเป็น 6 ประเภท ดังนี้

1. พื้นที่นันทนาการที่รองรับการใช้ประโยชน์อย่างหนาแน่น (high density recreation areas) พื้นที่นันทนาการประเภทนี้จะอยู่ภายในหรือใกล้กับแหล่งชุมชน แม้ในบางแห่งจะตั้งอยู่ห่างไกลจากชุมชนไปบ้างแต่ก็เป็นที่ต้องการหรือนิยมของคนจำนวนมาก การพัฒนาและจัดการพื้นที่ประเภทนี้จะเข้มข้นเพื่อรองรับการใช้ประโยชน์ในปริมาณมาก และไม่มีการกำหนดขนาดของพื้นที่ ลักษณะเด่นของพื้นที่ประเภทนี้ ได้แก่ การมีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน เช่น เส้นทางสัญจร ที่โล่งแจ้งสำหรับเล่นกีฬา สนามเด็กเล่น และบริเวณจำหน่ายอาหาร เครื่องดื่ม มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อตอบสนองความต้องการให้กับนักท่องเที่ยวทุกประเภท และเหมาะสมสำหรับใช้ประโยชน์ในเวลากลางวัน

2. พื้นที่นันทนาการทั่วไป (general outdoor recreation areas) พื้นที่นันทนาการประเภทนี้จะรองรับการใช้ประโยชน์เบาบางกว่ากลุ่มแรก โดยกระจายการใช้ประโยชน์ไปทั่วพื้นที่ พื้นที่นันทนาการในกลุ่มนี้จะประกอบด้วยทรัพยากรธรรมชาติประเภทต่าง ๆ ที่สามารถตอบสนองความต้องการประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวได้หลายรูปแบบ ทั้งกิจกรรมที่กระทำโดยลำพัง และกระทำในลักษณะกลุ่ม เช่น การตกปลา เดินศึกษาธรรมชาติ ตั้งแคมป์พักแรม ปิกนิก หรือเล่นกีฬา กลางแจ้ง การพัฒนาและจัดการพื้นที่ประเภทนี้จัดอยู่ในระดับปานกลาง ไม่เข้มข้นเหมือนประเภทแรกและสามารถใช้ประโยชน์ได้ทั้งในช่วงเวลากลางวันและกลางคืน

3. พื้นที่นันทนาการที่มีสภาพแวดล้อมเป็นธรรมชาติ (natural environment areas) พื้นที่นันทนาการประเภทนี้มุ่งส่งเสริมให้ผู้ใช้ประโยชน์ได้เพลิดเพลิน และตระหนักถึงความสำคัญของธรรมชาติอย่างแท้จริง ได้แก่ แหล่งนันทนาการประเภทต่าง ๆ ในอุทยานแห่งชาติ กิจกรรมนันทนาการที่กระทำในพื้นที่ประเภทนี้ ได้แก่ การเดินป่า ล่องแก่ง ตั้งแคมป์พักแรม ปิกนิก เดินศึกษาธรรมชาติ หรือเดินชมทัศนียภาพ พื้นที่นันทนาการประเภทนี้เน้นการคงสภาพธรรมชาติดั้งเดิมไว้ โดยพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเฉพาะที่จำเป็นเท่านั้น สำหรับความหนาแน่นในการใช้ประโยชน์จะเบาบางกว่า 2 ประเภทแรก และสามารถใช้เวลาใช้ประโยชน์ได้ทั้งในช่วงเวลากลางวันและกลางคืน

4. พื้นที่นันทนาการที่มีความเป็นเอกลักษณ์ (unique natural areas) พื้นที่นันทนาการประเภทนี้จะมีทัศนียภาพโดดเด่น หาได้ยาก มีคุณค่าและความสำคัญทางด้านวิทยาศาสตร์และสุนทรียศาสตร์ การจัดการพื้นที่ประเภทนี้จึงมุ่งสงวนรักษาธรรมชาติและสภาพแวดล้อมให้คงอยู่ รูปแบบของการพัฒนาจะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งพื้นที่เท่านั้น โดยรูปแบบการพัฒนาส่วนใหญ่เป็นลักษณะของโปรแกรมสื่อความหมาย และเส้นทางสัญจรเพื่อลดผลกระทบจากการมาเยือนของนักท่องเที่ยว

5. พื้นที่นันทนาการในเขตป่าเปลี่ยว (primitive areas) พื้นที่นันทนาการประเภทนี้มีลักษณะของความเป็นธรรมชาติดั้งเดิมโดยไม่ถูกรบกวนจากกิจกรรมและการพัฒนาประเภทต่าง ๆ ของมนุษย์ พื้นที่ประเภทนี้ควรมีขนาดใหญ่เพียงพอที่จะรักษาความสงบของธรรมชาติไว้ได้ โดยกิจกรรมที่เหมาะสมในพื้นที่นี้ได้แก่ การศึกษาธรรมชาติ และงานวิจัยธรรมชาติ

6. พื้นที่นันทนาการทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม (historical and cultural areas) พื้นที่นันทนาการประเภทนี้มุ่งเน้นการอนุรักษ์เพื่อเป็นมรดกแก่ชนรุ่นหลัง การจัดการและพัฒนาจึงเป็นไปอย่างประณีต เพื่อบูรณะ ซ่อมแซมให้คงไว้ซึ่งสภาพดั้งเดิมของพื้นที่

Clawson (1963) กล่าวว่า ทรัพยากรนันทนาการไม่ได้หมายถึงเพียงส่วนใดส่วนหนึ่งของที่ดิน และแหล่งน้ำที่มีความโดดเด่นเท่านั้น แต่ยังมีความหมายครอบคลุมถึงองค์ประกอบหรือการผสมผสานระหว่างคุณภาพของธรรมชาติกับความต้องการของมนุษย์ที่จะใช้ประโยชน์เพื่อนันทนาการด้วย ทั้งนี้ได้จำแนกทรัพยากรนันทนาการโดยบังชี้จากที่ตั้ง ระดับการพัฒนา ประเภทของกิจกรรมในพื้นที่ ช่วงเวลาที่เข้าไปใช้พื้นที่ ขนาดของพื้นที่ และหน่วยงานที่รับผิดชอบเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. พื้นที่นันทนาการแบบเน้นผู้ใช้ประโยชน์ (user oriented recreation areas) มีลักษณะเด่นอยู่ที่ความสะดวกในการเข้าถึง เนื่องจากอยู่ใกล้แหล่งชุมชน มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกแบบครบครัน เปิดโอกาสให้ใช้ประโยชน์ในเวลากลางวันภายหลังเสร็จจากภารกิจ เช่น สวนสาธารณะ สนามเด็กเล่น สนามกีฬาหรือสวนสัตว์ เป็นต้น ลักษณะของกิจกรรม ได้แก่ การเดินเล่น หรือการปิกนิกในสวนสาธารณะ การเล่นเครื่องเล่นของเด็กในสนามเด็กเล่น หรือการเล่นกีฬาประเภทต่าง ๆ ในสนามกีฬา เป็นต้น

2. พื้นที่นันทนาการแบบเน้นธรรมชาติ (resource based recreation areas) มีลักษณะเด่นอยู่ที่ความเป็นธรรมชาติที่ห่างไกลชุมชนหรือเมือง เปิดโอกาสให้ผู้ใช้งานทำกิจกรรมต่าง ๆ หลายรูปแบบและสามารถพักผ่อนในพื้นที่เหล่านั้นได้ เช่น ภูเขา ป่าไม้ แหล่งน้ำธรรมชาติหรือชายทะเลในอุทยานแห่งชาติ เป็นต้น เนื่องจากการเดินทางไปเยือนต้องใช้เวลาและมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างมาก ช่วงเวลาในการใช้จึงเป็นช่วงวันสุดสัปดาห์ หรือวันหยุดประจำปี ลักษณะของกิจกรรม ได้แก่ การชมทัศนียภาพ เดินป่า ศึกษาธรรมชาติ หรือตั้งแคมป์พักผ่อน เป็นต้น

3. พื้นที่นันทนาการแบบเน้นผู้ใช้ประโยชน์ และธรรมชาติร่วมกัน (intermediate recreation areas) พื้นที่นันทนาการกลุ่มนี้จัดอยู่ระหว่างกลางของพื้นที่ที่กล่าวมาแล้วทั้งในเชิงภูมิศาสตร์และการใช้ประโยชน์ ส่วนใหญ่จะไม่ห่างไกลจากชุมชนมากนักและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกค่อนข้างดี ช่วงเวลาของการใช้ประโยชน์มีทั้งในเวลากลางวันและในวันสุดสัปดาห์ พื้นที่มีขนาดใหญ่กว่าแบบที่หนึ่ง แต่เล็กกว่าแบบที่สอง ได้แก่ รีสอร์ทต่าง ๆ ลักษณะของกิจกรรม ได้แก่ การตั้งแคมป์พักผ่อน ปิกนิก เป็นต้น

3. การวางแผนด้านนันทนาการ

ธงชัย (2534) กล่าวว่า การวางแผนเป็นกระบวนการซึ่งบุคคลหรือองค์การได้ทำการตัดสินใจไว้ล่วงหน้าเกี่ยวกับงานบางอย่างที่จะกระทำในอนาคต กระบวนการดังกล่าวจะประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ที่เป็นชุดกิจกรรมที่ต่อเนื่องกัน

สุรเชษฐ์ และศิริลักษณ์ (2535) ได้ให้ความหมายการวางแผนนันทนาการ ว่าหมายถึงกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเก็บรวบรวม วิเคราะห์ ประกอบเป็นแผนงานการพัฒนาทรัพยากรนันทนาการ เพื่อตอบสนองความต้องการนันทนาการของสังคม โดยที่ทรัพยากรนันทนาการไม่ว่าจะมีขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ จำเป็นที่จะต้องพิจารณาถึงแนวทางพื้นฐานในการจัดการ 2 ประการ คือ 1) การให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวก และการเปิดโอกาสให้ผู้ใช้งานประโยชน์หรือนักนันทนาการได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ 2) การสงวนรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ให้คงอยู่อย่างไม่เสื่อมสลาย และสามารถเอื้ออำนวยประโยชน์ให้แก่สาธารณะชนได้ตลอด โดยองค์ประกอบของการจัดการทรัพยากรนันทนาการมี 4 ส่วนที่ต้องพิจารณาคือ 1) องค์กรหรือหน่วยงาน 2) ทรัพยากรนันทนาการ 3) การกำหนดมาตรการในการจัดการ 4) รูปแบบการใช้ประโยชน์ของนักท่องเที่ยว

ซึ่งองค์ประกอบทั้งสี่ส่วนนี้จะต้องมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ถ้าหากขาดสิ่งหนึ่งสิ่งใดรูปแบบของการจัดการก็จะเสียความสมดุล หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าการจัดการพื้นที่นันทนาการก็จะต้องไม่บังเกิดผลอย่างสมบูรณ์

นกวรณ (2545 ก) กล่าวว่า การวางแผน เป็นกระบวนการกำหนดเป้าหมายและขั้นตอนของการปฏิบัติล่วงหน้าอย่างเป็นระบบเพื่อให้บรรลุเป้าหมายบนพื้นฐานของข้อมูลปัจจุบัน การวางแผนเป็นการคิดล่วงหน้าเพื่อกำหนดแนวทางในการจัดการสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือหลายสิ่งรวมกันในลักษณะของระบบรวม โดยมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีการศึกษาวิเคราะห์ถึงผลดีผลเสียทั้งทางตรงและทางอ้อมของแนวทางการดำเนินงานแต่ละด้าน ในขณะเดียวกันก็มีการกำหนดวิธีการที่จะประเมินผลแนวปฏิบัติดังกล่าวว่าบรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้มากน้อยเพียงใด

สำหรับการวางแผนด้านนันทนาการ นกวรณ (2545 ก) กล่าวว่า เป็นกระบวนการที่มุ่งให้ข้อมูลทางวิชาการเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจในการบริหารและจัดการพื้นที่นันทนาการและกิจกรรมนันทนาการ ภายใต้กรอบการวางแผนของพื้นที่ แผนด้านนันทนาการจะเป็นส่วนประกอบที่สำคัญส่วนหนึ่งของแผนการจัดการอุทยานทั้งพื้นที่ ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือให้กับผู้บริหารและนักจัดการอุทยานในการกำหนดทิศทางการพัฒนาแหล่งนันทนาการ กำหนดขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งนันทนาการแต่ละแห่งในอุทยาน การออกแบบกิจกรรมนันทนาการ ตลอดจนกำหนดปริมาณการกระจาย และรูปแบบของสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับกิจกรรมนันทนาการได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับศักยภาพของทรัพยากร และความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยขั้นตอนต่าง ๆ ในกระบวนการวางแผนด้านนันทนาการประกอบด้วย 1) การกำหนดวัตถุประสงค์ 2) การวิเคราะห์ทรัพยากรนันทนาการและผู้ใช้ประโยชน์ 3) การกำหนดขีดความสามารถในการรองรับ 4) การออกแบบกิจกรรมและกำหนดแนวคิดในการพัฒนา 5) การออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกและออกแบบตกแต่งภูมิทัศน์ และ 6) กำหนดกิจกรรมการให้บริการนักท่องเที่ยว และกำหนดแนวทางในการควบคุมผลกระทบ

Jubenville (1967) ได้ให้ข้อสรุปแนวทางที่เหมาะสมในการวางแผนด้านนันทนาการว่า นักวางแผนต้องให้ความสำคัญกับความต้องการของผู้ใช้ประโยชน์ในพื้นที่นันทนาการควบคู่ไปกับศักยภาพหรือขีดความสามารถในการรองรับของทรัพยากร โดยมีการศึกษาและเรียนรู้พฤติกรรมความชอบ หรือแรงจูงใจของผู้ใช้ประโยชน์ เพื่อวางแผนจัดการความต้องการให้อยู่ในระดับที่

เหมาะสม และใช้ความรู้เรื่องของระบบนิเวศมาสร้างมาตรการป้องกันผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนกับแหล่งนันทนาการ

จากรายละเอียดข้างต้นเกี่ยวกับการวางแผนด้านนันทนาการสามารถสรุปได้ว่า การวางแผนด้านนันทนาการเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรหลักของแหล่งท่องเที่ยว โดยมีภารกิจประเภทของทรัพยากร การกำหนดประเภทของกิจกรรมนันทนาการ การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก และการบริการที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ประกอบกับมีมาตรการป้องกันผลกระทบอันจะเกิดกับทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม โดยวัตถุประสงค์หลักของการวางแผนจัดการด้านนันทนาการ คือ การสร้างความพึงพอใจสูงสุดให้กับนักท่องเที่ยว โดยสามารถสงวนรักษาสภาพพื้นที่เพื่อให้คงอยู่ในสถานะที่เอื้อประโยชน์แก่สาธารณชนสืบต่อไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

ช่วงชั้นโอกาสทางด้านนันทนาการ

1. ความเป็นมาของแนวคิดช่วงชั้นโอกาสทางด้านนันทนาการ

ช่วงชั้นโอกาสทางด้านนันทนาการ (Recreation Opportunity Spectrum : ROS) ได้รับการพัฒนาและนำไปใช้อย่างแพร่หลายในการวางแผนด้านนันทนาการในทวีปอเมริกาเหนือ ตั้งแต่ปลายทศวรรษที่ 1970 (นถาวรณ และคณะ, 2541) โดย Clark and Stankey (1979) เป็นนักวิชาการกลุ่มแรกที่พัฒนาแนวคิดเรื่องนี้ จากการสังเกตเห็นว่าเรื่องของโอกาสเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องนำมาพิจารณาอย่างรอบคอบในการจัดการด้านนันทนาการ แนวคิดของช่วงชั้นของโอกาสมีขอบเขตเริ่มจากพื้นที่ในเขตเมืองไปจนถึงเขตสันโดษ และกรมป่าไม้สหรัฐอเมริกา หรือ U.S.Forest Service (USFS) ได้ตั้งคณะทำงานที่ประกอบด้วยนักจัดการและนักวิจัยขึ้นมาเพื่อประยุกต์ใช้หลักการ ROS ของ Clark and Stankey (1979) ให้เป็นเครื่องมือสำหรับจัดการด้านนันทนาการและการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบ เพื่อเป็นแนวทางให้นักจัดการสามารถทำการสำรวจโอกาสด้านนันทนาการ วิเคราะห์ผลกระทบของกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีต่อแหล่งนันทนาการ ลำดับขั้นตอนการตัดสินใจในการจัดการเชื่อมโยงความต้องการของผู้ใช้ประโยชน์กับโอกาสด้านนันทนาการ และเป็นการสร้างแนวทางสำหรับจัดการพื้นที่นันทนาการ

นอกเหนือจากสหรัฐอเมริกาแล้ว ประเทศแคนาดา ก็ได้ศึกษาเกี่ยวกับช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการ โดยใช้แนวคิดนี้เป็นเครื่องมือในการจำแนกพื้นที่ การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก และการพิจารณาการใช้ประโยชน์ โดยรูปแบบการกำหนดช่วงชั้นคล้ายกับของ USFS แต่จะมีการประยุกต์เกณฑ์หรือตัวชี้วัดให้ออกมาในเชิงปริมาณมากขึ้น เพื่อความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือในการกำหนดกลุ่มชั้นแหล่งท่องเที่ยว (Payne et al., 1997)

2. หลักการกำหนดช่วงชั้นโอกาสทางด้านนันทนาการ

Clark and Stankey (1979) กล่าวว่า ช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการเป็นความหลากหลายของกิจกรรมนันทนาการที่กำหนดขึ้นตามสภาพแวดล้อมหรือศักยภาพของทรัพยากรนันทนาการ และเป็นความสัมพันธ์กันระหว่างความต้องการใช้ประโยชน์ของนักท่องเที่ยว กับความสามารถในการจัดการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยนักท่องเที่ยวมีความต้องการที่จะแสวงหาประสบการณ์อยู่เสมอ ความพึงพอใจและประสบการณ์ที่หลากหลายของนักท่องเที่ยวจะขึ้นอยู่กับฝ่ายจัดการพื้นที่ที่จะนำข้อมูลจากนักท่องเที่ยว งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน กฎระเบียบ และนโยบายของพื้นที่มาใช้ประโยชน์ในการเปลี่ยนแปลงหรือคงไว้ซึ่งลักษณะทางกายภาพและลักษณะสังคมที่ความเหมาะสมสำหรับแต่ละพื้นที่ เพื่อประโยชน์สูงสุดของนักท่องเที่ยวและฝ่ายจัดการพื้นที่ การพัฒนาระบบการจำแนกพื้นที่นันทนาการตามหลัก ROS ในระยะแรก Clark and Stankey (1979) ได้กำหนดช่วงชั้นของโอกาสด้านนันทนาการออกเป็น 4 ช่วงชั้น ได้แก่ 1) พื้นที่สันโดย (Primitive Areas) 2) พื้นที่กึ่งสันโดย (Semi-primitive Areas) 3) พื้นที่กึ่งพัฒนา (Semi-modern Areas) และ 4) พื้นที่พัฒนาแล้ว (Modern Areas) โดยการจัดกลุ่มชั้นพิจารณาจากศักยภาพของทรัพยากรนันทนาการเป็นสำคัญ ซึ่งปัจจัยที่ใช้ในการกำหนดช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการประกอบด้วย 6 ปัจจัย ดังนี้

1. การคมนาคมหรือการเข้าถึงแหล่งนันทนาการ มีความยากง่ายผันแปรไปตามช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการ โดยสภาพภูมิประเทศและชนิดของพืชพรรณจะช่วยบ่งบอกว่ายานพาหนะชนิดใดที่ควรอนุญาตให้ใช้ได้ ซึ่งนักจัดการสามารถที่จะใช้การผสมผสานลักษณะทางธรรมชาติมาตรฐานในการออกแบบและกฎระเบียบ เพื่อควบคุมระบบคมนาคมและการเข้าถึงแหล่งนันทนาการเป็นเกณฑ์ในการจัดช่วงชั้น

2. การใช้ประโยชน์แหล่งนันทนาการที่ไม่ใช่เพื่อกิจกรรมนันทนาการ ปัจจัยนี้พิจารณาถึงการใช้ประโยชน์แหล่งนันทนาการที่ไม่ใช่เพื่อกิจกรรมนันทนาการ เช่น การเลี้ยงสัตว์ การทำเหมือง การทำไม้ เป็นต้น ซึ่งเป็นสิ่งที่เพิ่มโอกาสและความหลากหลายของกิจกรรมนันทนาการกลางแจ้ง โดยความหลากหลายของกิจกรรมในแหล่งนันทนาการอาจจะสร้างประสบการณ์แปลกใหม่ให้กับนักท่องเที่ยว แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นวางแผนและนักจัดการต้องพิจารณาถึงผลกระทบระยะยาวของการใช้ประโยชน์ที่ไม่ใช่เพื่อกิจกรรมนันทนาการในแหล่งนันทนาการด้วย

3. การจัดการพื้นที่ ปัจจัยด้านการจัดการพื้นที่ ประกอบด้วย การปรับปรุงพื้นที่ การสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก การตกแต่งภูมิทัศน์ การเลือกใช้พรรณไม้ในแหล่งนันทนาการ เป็นต้น ซึ่งความเหมาะสมของการจัดการพื้นที่ควรจะพิจารณาถึงองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ 1) การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงขอบเขตพื้นที่ 2) พิจารณาการเปลี่ยนแปลงที่ปรากฏ ซึ่งจะให้ความสำคัญกับการใช้ประโยชน์ของวัสดุท้องถิ่นที่มีความกลมกลืนกับพื้นที่ธรรมชาติ หรือการใช้วัสดุที่ทำให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในพื้นที่ 3) ความซับซ้อนของการเปลี่ยนแปลง และ 4) สิ่งอำนวยความสะดวกที่จัดสร้างขึ้นมีวัตถุประสงค์เพื่อความปลอดภัย เพื่อป้องกันรักษาทรัพยากร หรือเพื่อความสะอาดสบายของนักท่องเที่ยว

4. โอกาสในการพบปะผู้คน ปริมาณและโอกาสในการพบปะผู้คนผันแปรไปตามช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการลักษณะทางธรรมชาติ ภูมิประเทศ และการจัดการด้านการคมนาคม การเข้าถึง โดยทั่วไปในพื้นที่สันโดยระดับของการปฏิสัมพันธ์ควรจะต่ำ และถึงแม้ว่าช่วงชั้นโอกาสทางด้านนันทนาการจะไม่ได้ให้จำนวนที่เฉพาะเจาะจงสำหรับขีดความสามารถในการรองรับ แต่แนวคิดพื้นฐานภายใต้กรอบดังกล่าวจะช่วยในการแก้ปัญหาทางด้านขีดความสามารถในการรองรับ

5. ผลกระทบที่ยอมรับได้จากนักท่องเที่ยว การใช้ประโยชน์ของนักท่องเที่ยวในแหล่งนันทนาการทำให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรหรือนักท่องเที่ยวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น นักจัดการจะต้องใส่ใจต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นและให้ความสำคัญกับการรักษาคุณภาพของแหล่งทรัพยากร เช่นเดียวกับการรักษาคุณภาพประสบการณ์ด้านนันทนาการของนักท่องเที่ยว

6. กฎระเบียบที่ยอมรับได้ รูปแบบและระดับของการควบคุมการใช้ประโยชน์ทางด้านนันทนาการเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่จะบ่งชี้ถึงโอกาสและประสบการณ์ด้านนันทนาการที่แตกต่างกันในแต่ละช่วงชั้น

ทั้งนี้ Clark and Stankey (1979) ได้กำหนดเกณฑ์การจำแนกประเภทแหล่งนันทนาการตามหลักช่วงชั้นโอกาสทางด้านนันทนาการไว้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เกณฑ์การจำแนกประเภทแหล่งนันทนาการตามหลักช่วงชั้นโอกาสทางด้านนันทนาการ

ปัจจัยด้านการจัดการ	ช่วงชั้นของลักษณะพื้นที่			
	← พื้นที่พัฒนา →	← พื้นที่กึ่งพัฒนา →	← พื้นที่กึ่งสันโดษ →	← พื้นที่สันโดษ →
1. การเข้าถึง				
1.1 ความยากง่าย	← ง่ายมาก →	← ปานกลาง-ลำบาก →	← ลำบาก →	← ลำบากมาก →
1.2 ระบบการเข้าถึง				
- ถนน	← ไฮเวย์ →	← ถนนลาดยาง 2 เลนส์ →	← ถนนลาดยางเลนส์เดียว →	
			← ถนนลูกรัง →	
			← ถนนดิน →	
- เส้นทางเดินเท้า	← มาตรฐาน →	← พัฒนาบ้าง →	← ไม่ได้พัฒนา →	
1.3 พาหนะเดินทาง	← รถยนต์ →	← รถยนต์สำหรับทุกสภาพถนน →		
		← สัตว์พาหนะ เช่น ม้า ลา →		
		← เดินเท้า →		
2. การใช้ประโยชน์อื่น	← สอดคล้องกันในภาพรวม →	← ขึ้นกับสภาพพื้นที่/ขอบเขตกิจกรรม →	← ไม่สอดคล้อง →	

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ปัจจัยด้านการจัดการ	ช่วงชั้นของลักษณะพื้นที่			
	← พื้นที่พัฒนา →	← พื้นที่กึ่งพัฒนา →	← พื้นที่กึ่งถันโดย →	← พื้นที่ถันโดย →
3. การจัดการพื้นที่				
3.1 การกระจายการพัฒนา	← ค่อนข้างกว้างขวาง →	← ปานกลาง →	← การกระจายห่อมเล็ก →	← ไม่มีการพัฒนาใด ๆ →
3.2 รูปลักษณะการพัฒนา	← มีการตัดแปลงชัดเจน →		← เข้ากับธรรมชาติ →	← ไม่มีการเปลี่ยนแปลง →
3.3 ความยากง่ายของเทคโนโลยีที่ใช้	← ยุ่งยากซับซ้อน →	← ยุ่งยากบ้าง →		← เทคโนโลยีแบบง่าย →
3.4 สิ่งอำนวยความสะดวก	← สะดวกมาก →	← สะดวกพอควร →	← เพื่อความปลอดภัย/ป้องกันผลกระทบ →	← ไม่มี →
4. ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม	← พบเห็นนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นบ่อยครั้ง →	← พบเห็นบ้างบางครั้ง →	← พบเห็นน้อยครั้ง →	← ไม่พบเห็น →
5. ผลกระทบที่ยอมรับได้				
5.1 ระดับผลกระทบ	← สูง →	← ปานกลาง →	← ต่ำ →	← ไม่มี →
5.2 ขอบเขตของการเกิดผลกระทบ	← ปรากฏให้เห็นเป็นวงกว้าง →	← พบเป็นพื้นที่ขนาดเล็ก →	← ปกติจะไม่พบเห็น →	← ไม่มี →
6. ภาวะเบียดที่ยอมรับได้	← เห็นชัดเจน →	← ปานกลาง →	← น้อย →	← ไม่มี →

ที่มา : ปรับปรุงจาก Clark and Stankey (1979) และ จันทนาภรณ์ (2544)

USFS (n.d.) (อ้างโดย นภวรรณ, 2545 ก) ได้นำแนวคิดและผลงานของ Clark and Stankey (1979) มาปรับปรุงและประยุกต์ใช้ โดย USFS กล่าวถึงช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการว่าเป็นเครื่องมือที่จำเป็นสำหรับการวางแผนด้านนันทนาการ สามารถนำมาใช้เพื่อสำรวจโอกาสที่มีอยู่ของการพื้นที่ เชื่อมโยงความต้องการของผู้ใช้ประโยชน์กับโอกาสทางด้านนันทนาการ เพื่อการวางแผนการจัดการพื้นที่ และกิจกรรมนันทนาการ ซึ่งผลลัพธ์สุดท้ายของการจัดการด้านนันทนาการคือ ประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว โดยปัจจัยบ่งชี้ช่วงชั้นของแหล่งนันทนาการ มีดังนี้

1. ลักษณะด้านกายภาพ

1.1 การเข้าถึง พิจารณาจากความยากง่ายในการเข้าถึง ประกอบด้วยชนิดของพาหนะและวิธีการเดินทาง ซึ่งจะส่งผลต่อระดับความเสี่ยงภัย ความท้าทาย โอกาสการพบปะกับผู้อื่น ความรู้สึกปลอดภัย ความสะดวกสบายที่แตกต่างกันไปแหล่งท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มชั้น

1.2 ความห่างไกล พิจารณาจากความห่างไกล โดยการรับรู้ด้วยตัวเองถึงการอยู่ห่างจากการมองเห็น และการได้ยินเสียงการประกอบกิจกรรมนันทนาการของผู้อื่น

1.3 ความเป็นธรรมชาติ พิจารณาจากระดับความเป็นธรรมชาติของพื้นที่แวดล้อม ซึ่งมีผลต่อความพึงพอใจ ความเพลิดเพลินของนักท่องเที่ยว

2. ลักษณะด้านสังคม

2.1 โอกาสในการพบปะผู้คน พิจารณาจากจำนวนและประเภทของนักท่องเที่ยวอื่น ๆ ตามเส้นทางท่องเที่ยว หรือภายในแคมป์

2.2 ผลกระทบจากนักท่องเที่ยว พิจารณาผลกระทบที่ปรากฏในพื้นที่อื่นเนื่องมาจากการใช้ประโยชน์ของนักท่องเที่ยว สิ่งที่น่าจัดการต้องคำนึงถึง คือ การเปลี่ยนแปลงเท่าใดที่สามารถยอมรับได้ในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละช่วงชั้น

3. ด้านการจัดการ

3.1 สิ่งอำนวยความสะดวกและการจัดการแหล่ง พิจารณาจากระดับการพัฒนา สิ่งอำนวยความสะดวก และการบริการภายในแหล่งท่องเที่ยว

3.2 การจัดการนักท่องเที่ยว พิจารณาจากระดับการควบคุมนักท่องเที่ยว การใช้กฎระเบียบ และการตรวจตราของเจ้าหน้าที่

USFS ได้แบ่งช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการออกเป็น 6 ช่วงชั้น ดังนี้

1. พื้นที่สันโดษ (Primitive: P)

แหล่งท่องเที่ยวที่มีสภาพธรรมชาติดั้งเดิม ไม่มีการเปลี่ยนแปลง พื้นที่มีขนาดค่อนข้างใหญ่ โอกาสในการพบปะกับนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นต่ำ ร่องรอยการใช้ประโยชน์จากนักท่องเที่ยวพบน้อยมาก ไม่มีการควบคุมใด ๆ จากเจ้าหน้าที่ และไม่อนุญาตให้ใช้รถยนต์ในพื้นที่

ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ คือ ความรู้สึกความสันโดษ อิสระ เสรี เงียบสงบ ได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติอย่างแท้จริง และต้องพึ่งพิงตนเองสูง เนื่องจากภายในแหล่งไม่มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกใด ๆ มีความเสี่ยงภัยสูง กิจกรรมนันทนาการในพื้นที่นี้ ได้แก่ การเดินป่า ชมทัศนียภาพ ศึกษาธรรมชาติ ปีนเขา การขี่ม้า ว่ายน้ำ ตกปลา พายเรือแคนู และแคมป์ปิ้ง

2. พื้นที่กึ่งสันโดษไม่ใช้รถยนต์ (Semi-primitive Non Motorized: SPNM)

แหล่งท่องเที่ยวที่สภาพส่วนใหญ่ หรือส่วนที่เป็นจุดเด่นยังคงสภาพเดิม พื้นที่มีขนาดใหญ่-ปานกลาง โอกาสในการพบปะกับนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นต่ำ พบร่องรอยการใช้ประโยชน์จากนักท่องเที่ยวบ้าง มีการควบคุมนักท่องเที่ยวทางอ้อม เช่น การใช้วิธีการออกแบบ การสื่อความหมาย และไม่อนุญาตให้ใช้รถยนต์ในพื้นที่

ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ คือ ความรู้สึกสันโดษ มีความอิสระ ได้ใกล้ชิดธรรมชาติ และต้องพึ่งพิงตนเอง กิจกรรมนันทนาการในพื้นที่นี้ ได้แก่ กิจกรรมดังที่กล่าวในพื้นที่สันโดษ และเพิ่มเติมกิจกรรมพายเรือ แล่นเรือ การดำน้ำตื้น และการดำน้ำลึก

3. พื้นที่กึ่งสันโดษใช้รถยนต์ (Semi- primitive Motorized: SPM)

เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สภาพส่วนใหญ่หรือส่วนที่เป็นจุดเด่นยังคงสภาพเดิม พื้นที่มีขนาดปานกลาง โอกาสในการพบปะกับนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นต่ำ พบร่องรอยการใช้ประโยชน์จากนักท่องเที่ยวมากขึ้น การควบคุมนักท่องเที่ยวปรากฏชัดเจนในพื้นที่ และสามารถให้ช่วยชานในพื้นที่ได้

ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ คือ ความรู้สึกสันโดษปานกลาง อิสระ ใกล้ชิดธรรมชาติ มีการพึ่งพิงตนเอง และสามารถให้ช่วยชานภายในพื้นที่ได้

4. พื้นที่ธรรมชาติมีถนน (Roaded Natural: RN)

แหล่งท่องเที่ยวที่สภาพส่วนใหญ่ หรือส่วนที่เป็นจุดเด่นยังคงสภาพเดิม โอกาสในการพบปะกับนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นสูง พบร่องรอยการใช้ประโยชน์จากนักท่องเที่ยวมาก การควบคุมนักท่องเที่ยวปรากฏชัดเจนในพื้นที่ และสามารถให้ช่วยชานในพื้นที่ได้

ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ คือ การมีปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่น การได้สัมผัสธรรมชาติ มีโอกาสได้ทดลองทักษะของตนเองเกี่ยวกับการประกอบกิจกรรมนันทนาการกลางแจ้ง สามารถประกอบกิจกรรมที่ใช้หรือไม่ใช้ช่วยชานก็ได้

5. พื้นที่ชนบท (Rural: R)

เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีการปรับเปลี่ยนสภาพพื้นที่ เพื่อส่งเสริมกิจกรรมนันทนาการพบปะกับนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นปานกลาง-สูง มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการใช้ประโยชน์จากนักท่องเที่ยว และสามารถให้ช่วยชานในพื้นที่ได้

ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ คือ การมีปฏิสัมพันธ์ หรือพบปะกับนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่น และประชาชนท้องถิ่น มีความสะดวกสบายเพิ่มมากขึ้น

6. พื้นที่เมือง (Urban: U)

เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีสภาพแวดล้อมเป็นเมือง ตึก และอาคาร มีการปรับเปลี่ยนสภาพทรัพยากรเพื่อส่งเสริมกิจกรรมนันทนาการ มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างเข้มข้น มีความแออัด เสียงดัง พบผู้ใช้ประโยชน์ในพื้นที่มาก มีการใช้รถยนต์มาก และมีบริการขนส่งมวลชน

ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ คือ การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมอย่างเข้มข้น ไม่มีโอกาสได้รับความสงบ วิเวก มีความสะดวกสบายสูง

สำหรับกิจกรรมนันทนาการในพื้นที่กึ่งสันโดยใช้รถยนต์ พื้นที่ธรรมชาติมีถนน พื้นที่เมือง และพื้นที่ชนบท มีลักษณะเหมือนกัน โดยนอกเหนือจากกิจกรรมที่กล่าวในพื้นที่กึ่งสันโดยไม่ใช้รถยนต์แล้วยังมีการชมทัศนียภาพโดยรถยนต์ การขี่จักรยาน และการใช้บริการพักผ่อนของภาคเอกชน

ทั้งนี้ ช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการสามารถยืดหยุ่นได้ แบ่งออกเป็นชั้นย่อย ๆ เท่าที่จะมีความต้องการให้เกิดขึ้น ซึ่งนักท่องเที่ยวจะเลือกพื้นที่สำหรับประกอบกิจกรรมที่ต้องการ เพื่อให้ได้ประสบการณ์ที่พึงปรารถนา ตัวอย่าง เช่น การแคมป์ปิ้ง ในพื้นที่ไม่มีการพัฒนาขนาดใหญ่ ซึ่งการเข้าถึงลำบาก และมีสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงเล็กน้อย จะได้รับความรู้สึกสันโดษ ความท้าทายและการพึ่งพาตนเอง ในตรงกันข้ามการแคมป์ปิ้งในพื้นที่ที่มีการเข้าถึงได้ง่าย และสิ่งอำนวยความสะดวกมีการพัฒนาสูงทำให้ได้รับความสะดวกสบาย ความปลอดภัย และโอกาสทางสังคมที่เพิ่มมากขึ้น

Payne et al., (1997) กล่าวถึงแนวคิดของช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการว่าเป็นการรวมองค์ประกอบ 3 ประการของการมีส่วนร่วมด้านนันทนาการของประชาชน ได้แก่ กิจกรรมพื้นที่ และประสบการณ์ โดยผลลัพธ์ที่ได้ คือ ประสบการณ์ด้านนันทนาการที่แน่นอนสำหรับนักท่องเที่ยว ซึ่ง Payne et al., (1997) ได้ให้ความหมายของช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการว่าเป็นความหลากหลายของกิจกรรมนันทนาการ ซึ่งก่อให้เกิดประสบการณ์ที่แตกต่างกันไปตาม

ลักษณะของพื้นที่ โดยกำหนดกรอบของช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการจากการเชื่อมโยงระหว่างความต้องการของผู้ใช้ประโยชน์และโอกาสทางด้านนันทนาการไว้ 3 ประเด็น ดังนี้

1. การใช้ประโยชน์ (supply) หมายถึงประเภทและจำนวนของช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการ ซึ่งฝ่ายจัดการพื้นที่หรือภาครัฐบาลสามารถสนองให้แก่นักท่องเที่ยวภายใต้ศักยภาพสิ่งแวดลอม และลักษณะของพื้นที่

2. ความต้องการ (demand) หมายถึง ประเภทและจำนวนของโอกาสในการประกอบกิจกรรมนันทนาการที่นักท่องเที่ยวต้องการ ซึ่งแสดงออกโดยการใช้ประโยชน์ของนักท่องเที่ยวต่อโอกาสที่มีอยู่

3. ความหลากหลาย (diversity) หมายถึง ความหลากหลายของประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวพึงได้รับภายใต้สิ่งแวดลอมที่แตกต่างกัน นักท่องเที่ยวที่เข้ามายังอุทยานมีความสนใจที่จะทำกิจกรรม มีความคาดหวัง และความพึงพอใจต่อพื้นที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งกรอบของช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการทำให้ทราบถึงลักษณะที่แตกต่างกันของความหลากหลายและการใช้ประโยชน์จากนักท่องเที่ยว

Payne et al., (1997) ได้กำหนดช่วงชั้นตามสภาพแวดลอมของโอกาสด้านนันทนาการออกเป็น 6 ชั้น ได้แก่ 1) พื้นที่สันโดษ (Primitive Area) 2) พื้นที่กึ่งสันโดษไม่ใช้ยานยนต์ (Semi-primitive Non-motorized Area) 3) พื้นที่กึ่งสันโดษใช้ยานยนต์ (Semi-primitive Motorized Area) 4) พื้นที่ธรรมชาติมีถนน (Roaded Natural Area) 5) พื้นที่ชนบท (Rural Area) และ 6) พื้นที่เมือง (Urban Area) โดยจัดทำแผนที่ช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการ (ROS map) ซึ่งประกอบไปด้วยแผนที่ลักษณะทางกายภาพ (physical setting map) ซึ่งพิจารณาจากระยะห่างจากถนนสายหลัก (remoteness) การเปลี่ยนแปลงสภาพธรรมชาติจากกิจกรรมมนุษย์ (evidence of humans) และขนาดของพื้นที่ธรรมชาติที่ยังคงอยู่ (size) แผนที่ลักษณะทางสังคม (social setting map) พิจารณาจากโอกาสในการพบปะกับนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่น (opportunity of social encounter) และแผนที่ลักษณะทางการจัดการ (managerial setting map) พิจารณาจากระเบียบหรือข้อบังคับที่ใช้อนุญาตหรือควบคุมนักท่องเที่ยวในแต่ละเขตการจัดการหรือตามสภาพของพื้นที่ ซึ่งเมื่อจัดทำแผนที่ลักษณะต่าง ๆ แล้วเสร็จก็จะนำมาซ้อนทับกัน (overlaying) เพื่อพิจารณาว่าบริเวณใดควรจัดอยู่ในช่วงชั้นประเภทใด หากในบริเวณเดียวกันปรากฏช่วงชั้นที่ไม่สอดคล้องกัน

ในแผนที่แต่ละประเภท ฝ่ายจัดการพื้นที่จะเป็นผู้ตัดสินใจว่าบริเวณนั้นควรจัดอยู่ในช่วงชั้นใด ซึ่งเป็นไปได้ว่าปริมาณการใช้ประโยชน์จะเป็นปัจจัยสำคัญในการพิจารณา แต่อย่างไรก็ตาม ข้อกำหนด ระเบียบ หรือข้อบังคับที่ใช้อนุญาต หรือควบคุมนักท่องเที่ยวก็เป็นปัจจัยที่ฝ่ายจัดการพื้นที่จะใช้ตัดสินใจว่าพื้นที่บริเวณนั้นควรจัดอยู่ในช่วงชั้นใด

Wyrz (1996) ได้ศึกษาวิจัยโดยประยุกต์ใช้ช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการในอุทยานแห่งชาติกาลาปากอส ประเทศเอกวาดอร์ วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวชื่นชอบ และแรงจูงใจที่แตกต่างกันระหว่างนักท่องเที่ยวชาวเอกวาดอร์และชาวต่างประเทศ และเพื่อให้มีการยอมรับระบบการจัดการพื้นที่ตามช่วงชั้นโอกาสในอุทยานแห่งชาติกาลาปากอส ซึ่งจากการศึกษาลักษณะทางชีว-กายภาพ ลักษณะทางสังคมและการจัดการพื้นที่ที่สามารถแบ่งช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการในกาลาปากอส ออกเป็น 5 ชั้น คือ 1) พื้นที่สันโดษ (Primitive) 2) พื้นที่ธรรมชาติที่จำกัดการใช้ประโยชน์ (Natural/Limited Use) 3) พื้นที่ธรรมชาติที่มีการใช้ประโยชน์เข้มข้น (Natural/Intensive Use) 4) พื้นที่ชนบท (Rural) และ 5) พื้นที่เมือง (Urban) โดย Wyrz สร้างเครื่องมือโดยใช้คำถามเกี่ยวกับความชอบ 25 รายการที่ประยุกต์มาจาก Recreation Experience Preference (REP) scale ของ Driver (1983) ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับแรงจูงใจ และประสบการณ์ที่ได้รับ ซึ่งคำตอบที่ให้เลือกมี 5 ระดับ ตั้งแต่ไม่สำคัญเลย จนถึงสำคัญอย่างยิ่ง จากการศึกษาพบว่า

1. นักท่องเที่ยวที่ชอบพื้นที่สันโดษ ต้องการความอิสระ พวกเขาต้องการโอกาสที่จะมีประสบการณ์ศึกษาระบบนิเวศด้วยตนเอง และชอบที่จะให้มีการจัดการที่กระตุ้นความมีอิสระ เช่น การให้โอกาสในการเดินป่าด้วยตนเอง กิจกรรมแคมป์ปิ้งและการพักค้างในพื้นที่ที่ยาวนาน พวกเขา มีแรงจูงใจเล็กน้อยต่อการพักผ่อนหรือปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลอื่น

2. นักท่องเที่ยวที่ชอบพื้นที่ที่มีการจำกัดการใช้ประโยชน์ มีแรงจูงใจ คือ การเรียนรู้และความสนุกสนานเพลิดเพลินเกี่ยวกับธรรมชาติ ชอบที่จะพักค้างเป็นเวลานานเพื่อที่จะได้ใช้เวลาในการสังเกตพืชพรรณ และสัตว์ป่ามากขึ้น ไม่ชอบการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมซึ่งจะรบกวนจุดมุ่งหมายของพวกเขา

3. นักท่องเที่ยวที่ชอบพื้นที่ธรรมชาติที่มีการใช้ประโยชน์เข้มข้น ต้องการให้อนุญาตนักท่องเที่ยวเดินป่าได้โดยไม่ต้องมีมัคคุเทศก์นำทาง บางครั้งชอบพักค้างในระยะเวลาสั้นในบางพื้นที่ และปรารถนาความสะดวกสบาย

4. นักท่องเที่ยวที่ชอบพื้นที่ชนบท จะมีแรงจูงใจและความพึงพอใจคล้ายกับกลุ่มที่ชอบพื้นที่เมือง ชอบการพักผ่อนและธรรมชาติ แต่ต่างกันในเรื่องสภาพพื้นที่ทางกายภาพ ต้องการการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมบ้าง โดยเฉพาะกับคนใหม่ ๆ แต่อย่างน้อยกว่ากลุ่มที่ชอบพื้นที่เมือง ชอบเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิต การดำรงชีวิตของประชาชนท้องถิ่น เรียนรู้เกี่ยวกับเกษตรกรรม

5. นักท่องเที่ยวที่ชอบพื้นที่เมือง ต้องการประสบการณ์และกิจกรรมที่สนุกสนาน ต้องการท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน ชอบการจัดการที่ให้อิสระในการเลือกในสิ่งที่ชอบ สามารถเลือกประกอบกิจกรรมด้วยตนเอง อนุญาตให้มีการตั้งแคมป์ และยอมให้มีการพักค้างในแหล่งได้นาน และมีความต้องการการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมสูง กับครอบครัว กลุ่มเพื่อน ประชาชนท้องถิ่น และนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่น

ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางด้านกายภาพ ด้านสังคม และการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก จะสอดคล้องกับกฎเกณฑ์และระดับของการแบ่งเขต ซึ่งนอกจากระดับของความสัมพันธ์แล้ว การนำหลักการช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการ ไปใช้ยังต้องคำนึงถึงคุณลักษณะพื้นฐานและขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมของพื้นที่ก่อนที่จะทำการจัดกลุ่มชั้นของแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าการนำหลักการช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการ ไปใช้ต้องมีการยืดหยุ่นหรือปรับให้เหมาะสมและเข้ากับพื้นที่ เพราะหากมีการนำไปใช้โดยไม่ปรับให้เหมาะสม อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อประสบการณ์นันทนาการที่ดีแก่นักท่องเที่ยวได้

3. การประยุกต์ใช้ช่วงชั้นโอกาสทางด้านนันทนาการในประเทศไทย

หลักการช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการ เริ่มมีการนำมาประยุกต์ใช้ครั้งแรกในประเทศไทยเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2541 โดย นภวรรณ และคณะ (2541) ได้นำมาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยเห็นว่าคุณลักษณะทางด้านกายภาพและทางสังคมที่แตกต่างกันของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งจะส่งผลให้ประสบการณ์นันทนาการที่นักท่องเที่ยวจะได้รับมีความแตกต่างกัน ดังนั้น การพัฒนาปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกหรือการจัดการพื้นที่จำเป็นต้องรักษาเงื่อนไขที่เหมาะสมของพื้นที่ให้คงอยู่เพื่อประสบการณ์นันทนาการที่เป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว และเพื่อรักษาสภาพที่เหมาะสมของพื้นที่ให้คงอยู่อย่างยั่งยืน

นภวรรณ และคณะ (2541) กล่าวถึงการจัดกลุ่มชั้นของแหล่งท่องเที่ยวตามช่วงชั้นโอกาสทางด้านนันทนาการ ว่าเป็นกลุ่มของแหล่งท่องเที่ยวที่กำหนดขึ้นโดยอาศัยลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ (physical setting) ลักษณะทางสังคม (social setting) (กิจกรรมการใช้ประโยชน์และปริมาณนักท่องเที่ยว) และลักษณะการจัดการพื้นที่ (managerial setting) เป็นปัจจัยในการจัดกลุ่มชั้นของแหล่งนันทนาการ โดยการจัดกลุ่มชั้นดังกล่าวจะเป็นตัวบ่งชี้ระดับการพัฒนาที่เหมาะสม จะเชื่อมโยงไปสู่ขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ ตลอดจนปริมาณ และขนาดของสิ่งอำนวยความสะดวกที่ควรจัดให้มีขึ้นในพื้นที่ ซึ่งการวิเคราะห์และประเมินสถานภาพของพื้นที่พิจารณาใน 7 ประเด็น ดังนี้

1. การเข้าถึง (access) หรือความยากง่ายในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ประเมินจากสภาพเส้นทางจริงที่ใช้ในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะ 1,500-2,000 เมตร สูดท้ายก่อนถึงศูนย์กลางของแหล่งท่องเที่ยวหรือจุดประกอบกิจกรรม ลักษณะการเข้าถึงอาจจำแนกเป็นการเข้าถึงโดยเส้นทางเดินเท้า การเข้าถึงโดยทางรถยนต์เฉพาะช่วงหน้าแล้ง-ถนนดิน การเข้าถึงโดยทางรถยนต์ทุกฤดูกาล-ถนนดิน การเข้าถึงโดยทางรถยนต์-ถนนลาดยาง/ซีเมนต์ การเข้าถึงโดยทางเรือเฉพาะฤดูกาลตลอดมรสุม การเข้าถึงโดยทางเรือทุกฤดูกาล

2. ระดับความเป็นธรรมชาติ (naturalness) เป็นการประเมินสภาพแวดล้อมโดยรวมของแหล่งท่องเที่ยวในเชิงคุณภาพว่ายังคงสภาพธรรมชาติดั้งเดิมหรือสภาพดั้งเดิมได้ถูกตัดแปลงไปแล้วมากน้อยแค่ไหน การประเมินสามารถทำในลักษณะค่าจัดอันดับ (ordinal scale) จากพื้นที่ ๆ มีความเป็นธรรมชาติสูงมาก สูง ปานกลาง ต่ำ ถึงต่ำมาก

3. ร่องรอยของผลกระทบ (impact) จากกิจกรรมการใช้ประโยชน์ ด้วยการประเมินร่องรอยของผลกระทบที่สามารถสังเกตเห็นได้ (visible impacts) บนพื้นที่โดยภาพรวม ผลกระทบประเด็นหลัก ๆ ที่ควรประเมินได้แก่ สภาพพืชพรรณที่ถูกหักเห็ด ลูกไม้ขนาดเล็กถูกเหยียบย่ำ การปะปนของพันธุ์ไม้ต่างถิ่น สัตว์ป่าถูกรบกวน ดินพังทลาย สารแขวนลอยในน้ำ ของเสียนุษย์ ขยะ เส้นทางที่ไม่ได้กำหนด กลิ่นที่ไม่พึงปรารถนา การบดบังทัศนียภาพของสิ่งปลูกสร้างในแหล่งท่องเที่ยว และความขัดแย้งระหว่างกิจกรรมการใช้ประโยชน์พื้นที่ โดยแต่ละประเด็นอาจจัดระดับในเชิงคุณภาพเช่นเดียวกับการประเมินระดับความเป็นธรรมชาติ เช่น มีผลกระทบรุนแรงมาก (สังเกตเห็นได้อย่างชัดเจน) ผลกระทบรุนแรง ผลกระทบปานกลาง ถึงผลกระทบเบาบางหรือไม่ปรากฏ

4. โอกาสในการพบปะกับนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่น ๆ (opportunity of social encounter)

ประเมินจากจำนวนของนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นที่ผู้ประเมินที่พบเห็นโดยประมาณขณะทำการวิเคราะห์แหล่งท่องเที่ยว จากนั้นนำจำนวนที่พบเห็นมาจัดระดับของโอกาสในการพบปะกับนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นในเชิงคุณภาพ เช่น มีโอกาสสูงมาก สูง ปานกลาง ต่ำ และต่ำมาก ตามลำดับ การประเมินโอกาสในการพบปะกับนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่น ๆ ยังอาจประเมินได้โดยอาศัยสถิตินักท่องเที่ยวที่ไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ เป็นตัวประมาณ

5. การพบเห็นนักท่องเที่ยวที่ประกอบกิจกรรมที่ไม่เหมาะสม ได้แก่ กิจกรรมที่ฝ่าฝืนกฎระเบียบของพื้นที่ กับกิจกรรมที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมภายในแหล่งท่องเที่ยว เช่น การขีดเขียนก้อนหิน หักเค็ดกิ่งไม้ใบไม้ ฯลฯ โดยการประเมินในส่วนนี้จะแตกต่างจากการประเมินผลกระทบต่อในข้อ 3 ตรงที่จะเน้นการประเมินจากพฤติกรรมที่นักท่องเที่ยวกระทำจริงซึ่งสังเกตเห็นได้ขณะประเมิน ไม่ใช่ประเมินจากร่องรอยของพฤติกรรมที่เกิดกับพื้นที่เช่นการประเมินผลกระทบอย่างใดก็ดีการจัดค่าระดับยังคงทำในเชิงคุณภาพ โดยอาจอาศัยการประมาณสัดส่วนของนักท่องเที่ยวที่ประกอบกิจกรรมที่ไม่เหมาะสมจากจำนวนรวมของนักท่องเที่ยวที่พบเห็นเป็นเกณฑ์ เช่น พบเห็นมาก หมายถึง มากกว่า 30 % ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมดที่พบเห็น พบเห็นปานกลาง หมายถึงประมาณ 21-30% ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมดที่พบเห็น พบเห็นน้อย หมายถึง ประมาณ 11-20 % ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมดที่พบเห็น พบเห็นน้อยมาก หมายถึงไม่เกิน 10 % ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมดที่พบเห็น

6. การจัดการนักท่องเที่ยว (visitor management) ประเมินจากความเข้มข้นของการใช้กฎระเบียบ การตรวจตราของเจ้าหน้าที่ และการใช้โปรแกรมสื่อความหมาย โดยแต่ละปัจจัยสามารถนำมาจัดระดับในเชิงคุณภาพได้เช่นเดียวกับปัจจัยอื่นข้างต้น เป็นระดับการจัดการ หรือการควบคุมนักท่องเที่ยวสูงมาก สูง ปานกลาง ถึงต่ำ

7. การจัดการพื้นที่ (site management) ประเมินโดยพิจารณาจากประเภทและปริมาณของสิ่งอำนวยความสะดวกที่ปรากฏในพื้นที่ การพัฒนาระดับต่ำสุด หมายถึง ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกใด ๆ ยกเว้นทางเข้าถึง ลักษณะทางเดินเท้าที่ยังคงสภาพธรรมชาติ การจัดการระดับต่ำ-ปานกลาง หมายถึง มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกอยู่บ้างโดยเน้นเพื่อการป้องกันรักษาสภาพแวดล้อมและป้องกันอันตรายให้กับผู้มาเยือน เช่น การปรับความคงทนของผิวทาง การจัดสร้างรั้วราวกันตกบนเส้นทาง มีป้ายบอกทิศทาง ป้ายคำเตือน ฯลฯ การจัดการระดับปานกลาง-สูง จะมีการ

พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่จำเป็นต่อการประกอบกิจกรรมให้กับผู้มาเยือนเพิ่มมากขึ้น เช่น มีน้ำดื่ม ถังขยะ ป้ายสื่อความหมาย ห้องสุขา ลานจอดรถ ฯลฯ และการจัดการอย่างเข้มข้น จะมีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อเพิ่มความสะดวกสบายในการประกอบกิจกรรมให้กับผู้มาเยือนเต็มรูปแบบที่มีความเป็นไปได้สำหรับแหล่งท่องเที่ยวแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เช่น ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ร้านอาหาร บ้านพัก เป็นต้น

จากนั้นจึงนำผลการวิเคราะห์ลักษณะทั้ง 7 ประการของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นเป้าหมายในการวางแผนและออกแบบมาเทียบกับนิยามและเงื่อนไขของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มชั้นที่กำหนด เพื่อพิจารณาว่าแหล่งท่องเที่ยวเป้าหมายที่จะทำการวางแผนและออกแบบจะสามารถจัดลงในกลุ่มชั้นในนิยามและเงื่อนไขที่กำหนดขึ้น สำหรับแหล่งท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มชั้นมีดังนี้

1. พื้นที่สันโดษ (Primitive: P)

เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่ห่างไกล และยังคงสภาพความเป็นธรรมชาติหรือภูมิทัศน์ดั้งเดิมอย่างสมบูรณ์ มีปริมาณการท่องเที่ยวเบาบางเนื่องจากการเข้าถึงกระทำได้ยากลำบาก ปรากฏร่องรอยของผลกระทบจากกิจกรรมการใช้ประโยชน์น้อย และการควบคุมหรือจัดการนักท่องเที่ยวตลอดจนการพัฒนาต่าง ๆ ไม่ปรากฏในพื้นที่ แหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้เหมาะสำหรับกิจกรรมนันทนาการที่เน้นการสัมผัสและศึกษาเรียนรู้ธรรมชาติอย่างแท้จริง เช่น การเดินป่า (hiking) การศึกษาธรรมชาติ (nature study) กิจกรรมดูนก (bird watching) ดูสัตว์ (wildlife viewing) การพักผ่อนแบบ wilderness camping การพายเรือ (canoeing) การว่ายน้ำ (swimming) และการพักผ่อนในบรรยากาศที่สงบ (relaxing)

ประสบการณ์นันทนาการที่นักท่องเที่ยวจะได้รับจากแหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้ ได้แก่ ความสงบวิเวกที่มีเพียงเสียงจากธรรมชาติ การได้หลีกเลี่ยงจากความวุ่นวายในสังคม การได้สัมผัสและเรียนรู้พฤติกรรมของธรรมชาติอย่างใกล้ชิด การได้ใช้พลังกำลังกายและการพึ่งพาตนเองในการประกอบกิจกรรม ตลอดจนการได้แสดงออกซึ่งความเป็นตัวของตัวเอง

ตัวอย่างแหล่งนันทนาการในพื้นที่สันโดษ ได้แก่ น้ำตกที่ล่อชู ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า อู้ม่าง น้ำตกเหวไทร ในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ น้ำตกกรุงชิง ในอุทยานแห่งชาติเขาหลวง

เกาะสุรินทร์ใต้ ในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ และเกาะวัวกันตัง ในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะอ่างทอง เป็นต้น

2. พื้นที่กึ่งสันโดยระดับที่ 1 (Semi-primitive Class I: SP-I)

เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สภาพพื้นที่โดยรวมยังคงมีความเป็นธรรมชาติไม่แตกต่างไปจากพื้นที่สันโดยมากนัก หากแต่ปริมาณการใช้ประโยชน์หรือโอกาสในการพบเห็นนักท่องเที่ยวสูงกว่าพื้นที่สันโดย แหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มนี้มักจะปรากฏร่องรอยผลกระทบจากกิจกรรมการใช้ประโยชน์เบาบาง มีการควบคุมหรือจัดการนักท่องเที่ยวอยู่บ้าง เน้นการจัดการในลักษณะการใช้โปรแกรมสื่อความหมาย แหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้เหมาะสำหรับกิจกรรมนันทนาการประเภทเดียวกับกลุ่มพื้นที่สันโดยโดยเพิ่มกิจกรรมทางน้ำบางประเภท เช่น การพายเรือประเภทอื่น ๆ นอกเหนือจาก canoeing กิจกรรมการเล่นเรือ (sailing) การดำน้ำ (skin or scuba diving) และการตกปลา (fishing) (กระทำได้เฉพาะในพื้นที่ที่ไม่ใช่พื้นที่อนุรักษ์ตามกฎหมาย)

ประสบการณ์นันทนาการ ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับจากแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ยังคงเป็นประสบการณ์ในลักษณะเดียวกันกับพื้นที่สันโดย หากแต่โอกาสในการสัมผัสความสงบวิเวกจากธรรมชาติจะน้อยกว่า

ตัวอย่างแหล่งนันทนาการในพื้นที่กึ่งสันโดยระดับที่ 1 ได้แก่ กิวแม่ปาน ในอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ น้ำตกผากล้วยไม้ ในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ น้ำตกป่าละอู ในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน และ เกาะวัวตาหลับ ทะเลใน ในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะอ่างทอง เป็นต้น

3. พื้นที่สันโดยระดับที่ 2 (Semi-primitive Class II: SP-II)

แหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มนี้แม้โดยรวมจะยังคงความเป็นธรรมชาติ หากแต่การเข้าถึงกระทำได้สะดวกมากกว่าแหล่งท่องเที่ยว 2 กลุ่มแรก ส่งผลให้ปริมาณการใช้ประโยชน์เพิ่มขึ้น โอกาสที่ผู้มาเยือนจะพบปะกับกลุ่มนักท่องเที่ยวอื่น ๆ จึงสูงกว่า ร่องรอยผลกระทบจากกิจกรรมการใช้ประโยชน์ก็ปรากฏให้เห็นค่อนข้างชัดเจน การจัดการนักท่องเที่ยวภายในกลุ่มนี้กระทำทั้งในรูปแบบของการใช้กฎระเบียบ การใช้โปรแกรมการสื่อความหมาย การควบคุมโดยอาศัยสิ่งอำนวยความสะดวก กิจกรรมนันทนาการที่เหมาะสมสำหรับแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ ได้แก่ กิจกรรมที่

ระบุใน SP-I และกิจกรรมการศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมดั้งเดิม (culture study) การขับรถ/เล่นเรือเพื่อชมทัศนียภาพ (auto tour/sightseeing) การขี่จักรยาน (biking/bicycling) การขี่ม้า (horse riding) กิจกรรมการพักผ่อนในลักษณะของแคมป์หน่วยหรือแคมป์กลุ่มขนาดเล็ก (small group camping or unit camping) การปิกนิก (picknicking) การศึกษาธรรมชาติโดยอาศัยโปรแกรมสื่อความหมาย เป็นต้น

ประสบการณ์นันทนาการที่นักท่องเที่ยวจะได้รับจากแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มนี้เป็นประสบการณ์ในลักษณะที่ใกล้เคียงกับ SP-I หากแต่โอกาสที่จะได้สัมผัสธรรมชาติในบรรยากาศที่สงบจะมีน้อยกว่า และเพิ่มโอกาสของการได้สัมผัสเรียนรู้วัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน กับโอกาสในการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มนักท่องเที่ยวอื่น ๆ

ตัวอย่างแหล่งนันทนาการในพื้นที่กิ่งสันโดยระดับที่ 2 ได้แก่ ยอดดอยอินทนนท์ น้ำตกแม่ยะ ในอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ น้ำตกธารมะยม ในอุทยานแห่งชาติเกาะช้าง ทะเลสาบแก่งกระจาน ในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ธารโบกขรณี ในอุทยานแห่งชาติธารโบกขรณี หมู่บ้านชาวเลหมู่เกาะสุรินทร์ ในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ และน้ำตกคำรู่ ในอุทยานแห่งชาติเขาหลัก-ลำรู่ เป็นต้น

4. พื้นที่ธรรมชาติที่พัฒนา (Developed Natural: DN)

แหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มนี้แม้จะมีสภาพแวดล้อมโดยรวมที่ยังคงเป็นธรรมชาติ หากแต่เป็นพื้นที่ธรรมชาติที่พัฒนาปรับเปลี่ยนไปแล้วเพื่อสนองตอบต่อกิจกรรมการใช้ประโยชน์ของผู้มาเยือน การเข้าถึงกระทำได้สะดวกโดยทางรถ หรือเรือ หรือทั้งสองรูปแบบ ปริมาณการใช้ประโยชน์พื้นที่กลุ่มนี้ค่อนข้างหนาแน่น เฉพาะอย่างยิ่งช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว พื้นที่ปรากฏร่องรอยผลกระทบอย่างชัดเจน และมาตรการในการจัดการหรือควบคุมนักท่องเที่ยวถูกนำมาใช้ทุกรูปแบบ สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวจะพัฒนาเต็มรูปแบบเท่าที่มีความเป็นไปได้ เช่น มีห้องอาบน้ำ ร้านอาหาร ร้านจำหน่ายของที่ระลึก เป็นต้น สำหรับกิจกรรมนันทนาการที่เหมาะสมสำหรับแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ ได้แก่ กิจกรรมต่าง ๆ ทั้งหมดที่กล่าวถึงใน SP-II และกีฬาทางน้ำประเภทต่าง ๆ (watersports) ที่ไม่ขัดกับกฎหมาย หรือข้อบังคับของพื้นที่

ประสบการณ์นันทนาการที่นักท่องเที่ยวจะได้รับจะเหมือนกับ SP-II โดยเพิ่มโอกาสในการประกอบกิจกรรมร่วมกับนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่น และมีปฏิสัมพันธ์มากขึ้น มีความสะดวกในการประกอบกิจกรรมอื่นเนื่องมาจากสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่

ตัวอย่างแหล่งนันทนาการในพื้นที่ธรรมชาติพัฒนา ได้แก่ น้ำตกฉัตรธาร ในอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ น้ำตกแจ้ซ้อน ในอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย จังหวัดลำปาง น้ำตกเหวสุวัต ในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ น้ำตกไทรโยค ในอุทยานแห่งชาติไทรโยค เป็นต้น

5. พื้นที่ชนบท (Rural: R)

เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ลักษณะพื้นฐานของแหล่งเป็นชุมชนในชนบทที่มีสภาพแวดล้อมเป็นธรรมชาติ การเข้าถึงมีความสะดวกปานกลางถึงขั้นสูง โดยทางรถ เรือ หรือทั้งสองประเภท แหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้มักมีการจัดการเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งควบคู่กับการจัดการพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยว และมักมีการจัดการหรือการควบคุมนักท่องเที่ยวสูง เพื่อมิให้กิจกรรมการท่องเที่ยวขัดแย้งกับกิจกรรมของชุมชน แหล่งท่องเที่ยวกลุ่มนี้มักปรากฏร่องรอยของกิจกรรมการใช้ประโยชน์ของมนุษย์เกือบทุกรูปแบบ กิจกรรมนันทนาการที่เหมาะสมคือกิจกรรมทุกประเภทที่ปรากฏอยู่ใน DN และกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการละเล่นหรือการแสดงออกซึ่งวัฒนธรรมของชุมชน

ประสบการณ์นันทนาการที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ คือ การได้สัมผัสเรียนรู้กับวัฒนธรรมท้องถิ่นการปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่น ๆ และกับประชาชนในท้องถิ่น และความสะดวกสบายจากบริการด้านการท่องเที่ยวภายในแหล่ง

ตัวอย่างแหล่งนันทนาการในพื้นที่ชนบท ได้แก่ บ้านถวาย จังหวัดเชียงใหม่ บ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี บ้านปราสาท บ้านด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา และ บ้านศิรินทร์ จังหวัดนครราชสีมา เป็นต้น

เงื่อนไขที่ต่างกันของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มชั้น โอกาสด้านนันทนาการจะส่งผลให้ประสบการณ์นันทนาการของนักท่องเที่ยวที่ไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งจะได้รับมีความแตกต่างกัน ซึ่งการพัฒนาและปรับปรุงพื้นที่จำเป็นที่จะต้องรักษาเงื่อนไขที่เหมาะสมของพื้นที่ให้คงอยู่ได้อย่างยั่งยืนและการกำหนดระดับการพัฒนาที่สอดคล้องกับเงื่อนไขดังกล่าว เพื่อรักษาประสบการณ์นันทนาการที่เป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว

ทั้งนี้ สรุปรายละเอียดลักษณะของพื้นที่ (site setting) ที่เหมาะสมสำหรับแหล่งท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มชั้นปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ลักษณะของพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับแหล่งท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มชั้นโอกาสด้านนันทนาการในแหล่งท่องเที่ยวแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ลักษณะของพื้นที่	พื้นที่ต้นโดย	พื้นที่กึ่งต้นโดยระดับที่ 1	พื้นที่กึ่งต้นโดยระดับที่ 2	พื้นที่ธรรมชาติพัฒนา	พื้นที่ชนบท
1. การเข้าถึง/ความยากง่ายในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	เข้าถึงโดยการเดินเท้าเพียงอย่างเดียวเป็นระยะทางไม่น้อยกว่า 1,500 ม. ก่อนถึงศูนย์กลางของแหล่งท่องเที่ยวหรือจุดประกอบกิจกรรม -- การเข้าถึงยากลำบาก	เข้าถึงโดยทางเดินเท้า หากแต่ทางเดินเท้าก่อนเข้าถึงศูนย์กลางของแหล่งท่องเที่ยวระยะทางน้อยกว่า 1,500 ม. -- การเข้าถึงค่อนข้างยากลำบาก	เข้าถึงโดยทางรถ ถนนดิน ใช้ได้เฉพาะฤดูแล้งหรือเข้าถึงโดยทางเรือเฉพาะฤดูกาลปลอดมรสุม -- การเข้าถึงไม่ยากนัก	เข้าถึงโดยเส้นทางรถที่ ได้รับการพัฒนา เข้าถึงได้ทุกฤดูกาล หรือเข้าถึงโดยทางเรือทุกฤดูกาล -- การเข้าถึงสะดวก	เข้าถึงโดยเส้นทางรถที่ได้รับการพัฒนา ทุกฤดูกาลหรือเข้าถึงโดยทางเรือทุกฤดูกาล ส่วนใหญ่มีรถหรือเรือโดยสารประจำทางให้บริการ -การเข้าถึงสะดวกมาก
2. ระดับความเป็นธรรมชาติ	มีความเป็นธรรมชาติสูงมาก	มีความเป็นธรรมชาติสูง	มีความเป็นธรรมชาติปานกลาง	มีความเป็นธรรมชาติต่ำ	สภาพแวดล้อมทั่วไปเป็นชุมชนหรือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงขึ้นแบบธรรมชาติ
3. ร่องรอยของผลกระทบจากกิจกรรมการใช้ประโยชน์	ผลกระทบจากกิจกรรมการใช้ประโยชน์ต่อพื้นที่ธรรมชาติโดยรวมเบาบางมากจนเกือบไม่ปรากฏ	ผลกระทบจากกิจกรรมการใช้ประโยชน์ต่อพื้นที่ธรรมชาติโดยรวมเบาบาง-ปานกลาง	ผลกระทบจากกิจกรรมการใช้ประโยชน์ต่อพื้นที่ธรรมชาติโดยรวมปานกลาง-รุนแรง	ผลกระทบจากกิจกรรมการใช้ประโยชน์ต่อพื้นที่ธรรมชาติรุนแรงมาก	กิจกรรมการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ปรากฏทั่วไปเป็นบรรยากาศ หลักของแหล่งท่องเที่ยว
4. โอกาสในการพบปะกับนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่น	ต่ำมาก/น้อยมาก	ต่ำ/น้อย	ปานกลาง	สูง	สูงมาก
5. การพบเห็นนักท่องเที่ยวที่ประกอบกิจกรรมที่ไม่เหมาะสม	ไม่พบเห็น	พบเห็นน้อยมาก (ไม่เกิน 10% ของจำนวนนักท่องเที่ยวที่พบเห็น)	พบเห็นน้อย(ประมาณ 11-20% ของจำนวนนักท่องเที่ยวที่พบเห็น)	พบเห็นปานกลาง (ประมาณ 21-30% ของจำนวนนักท่องเที่ยวที่พบเห็น)	พบเห็นมาก (มากกว่า 30% ของจำนวนนักท่องเที่ยวที่พบเห็น)
6. การจัดการนักท่องเที่ยว	น้อยมาก จนเกือบจะไม่ปรากฏ	น้อย มีปรากฏบ้างประปรายในรูปแบบของการใช้โปรแกรมสื่อความหมาย	ปานกลาง มีเจ้าหน้าที่คอยตรวจตราดูแลพื้นที่ ควบคู่กับการใช้โปรแกรมสื่อความหมาย	ปานกลาง-สูง ทั้งในส่วนของเจ้าหน้าที่ และการใช้โปรแกรมสื่อความหมาย	ปานกลาง-สูง ในรูปแบบของระเบียบของชุมชน หรือพื้นที่เฉพาะที่ถูกจัดสร้างขึ้น

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลักษณะของพื้นที่	พื้นที่สันโดย	พื้นที่กึ่งสันโดยระดับที่ 1	พื้นที่กึ่งสันโดยระดับที่ 2	พื้นที่ธรรมชาติพัฒนา	พื้นที่ชนบท
7. การจัดการพื้นที่	ไม่มีการพัฒนาใด ๆ ยกเว้นการจัดทำเส้นทาง เดินเท้าที่ยังคงสภาพ ธรรมชาติ	มีการพัฒนาอยู่บ้าง เน้นเพื่อการ ป้องกันรักษาสภาพแวดล้อมและ ป้องกันอันตรายที่อาจเกิดกับผู้มา เยือน เช่น เส้นทางเดินเท้าที่ปรับ ผิวทาง เพื่อให้มีความคงทน มีรั้ว ราวกันตก ฯลฯ	พัฒนาในระดับปานกลาง มีสิ่ง อำนวยความสะดวกเพื่อการ ป้องกันรักษาแหล่งท่องเที่ยว ป้องกันอันตรายที่อาจเกิดกับ มาเยือนและสิ่งอำนวยความสะดวก พื้นฐานที่จำเป็นต่อการ ประกอบกิจกรรม เช่น ม้านั่ง ถังขยะ ป้ายสื่อความหมาย ห้องสุขา ลานจอดรถขนาดเล็ก ทำเทียบเรือชั่วคราว ฯลฯ	พัฒนาในระดับสูง(เต็มรูป แบบเท่าที่สามารถเป็นไปได้ สำหรับแหล่งท่องเที่ยวแบบ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์(เช่น ไม่ขัดกับกฎหมายของพื้นที่) มีสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อการป้องกัน รักษาสภาพ แวดล้อม ป้องกันอันตรายที่ อาจเกิดกับผู้มาเยือนและเพื่อ ความสะดวกสบายในการ ประกอบกิจกรรม เช่น ม้านั่ง ถังขยะ ป้ายสื่อ ความหมาย ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ห้องน้ำ ห้องสุขา ร้านอาหาร ลานจอดรถขนาดกลางถึง ใหญ่ ทำเทียบเรือถาวร	มีการพัฒนาในระดับเดียวกับ พื้นที่ธรรมชาติพัฒนา ควบคู่กับ การพัฒนาในลักษณะอื่น ๆ ตามลักษณะเฉพาะของชุมชน หรือพื้นที่ ๆ ถูกจัดสร้างขึ้น ดังกล่าว

ที่มา : นภวรรณ และคณะ (2541)

จันทนาภรณ์ (2543) ได้เสนอแนวคิดในการนำหลักการช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการ ไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ โดยเห็นว่าจะช่วยให้การจัดการด้านนันทนาการในอุทยานแห่งชาติบรรลุเป้าหมาย กล่าวคือ สามารถอำนวยความสะดวกหรือสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวได้อย่างสูงสุด โดยที่ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ยังคงอยู่ในสถานะที่จะใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน ผลจากการศึกษาได้เสนอแนวทางในการใช้ช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการ เพื่อจำแนกและจัดการแหล่งนันทนาการภายในอุทยานแห่งชาติของประเทศไทย มีดังนี้

1. กำหนดนิยามและเงื่อนไขในแต่ละช่วงชั้นในการประกอบกิจกรรมนันทนาการ
2. กำหนดปัจจัยบ่งชี้ โดยพิจารณาจากสภาพแวดล้อมของโอกาสด้านนันทนาการ ได้แก่ ลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางสังคม และลักษณะทางการจัดการ
3. กำหนดเกณฑ์ในแต่ละปัจจัยบ่งชี้
4. สร้างเครื่องมือและกำหนดวิธีการในการสำรวจ
5. ทดสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ
6. สำรวจแหล่งนันทนาการ
7. วิเคราะห์และสรุปผลการสำรวจว่าแหล่งนันทนาการใดควรจัดอยู่ในช่วงใด
8. จัดการแหล่งนันทนาการตามเงื่อนไขที่กำหนด
9. ติดตามและประเมิน

จันทนาภรณ์ (2543) ยังได้ให้ข้อเสนอแนะสำหรับฝ่ายจัดการพื้นที่หรือผู้ที่สนใจ นำแนวคิดและกรอบของช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการการไปประยุกต์ใช้ ดังนี้

1. ควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด และกรอบของช่วงชั้น โอกาสด้านนันทนาการให้
ถ่องแท้ เพื่อให้การกำหนดนิยามและเงื่อนไขสอดคล้องกับแนวทางในการจัดการด้านอื่น ๆ ในพื้นที่
รวมถึงปัจจัยจำกัดที่มี
2. ควรทำการสำรวจแหล่งนันทนาการอย่างกว้างขวางเพียงพอ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะ
สามารถใช้เป็นตัวแทนในการกำหนดเกณฑ์ที่เหมาะสมได้
3. ควรกำหนดเกณฑ์ให้สอดคล้องกับการกำหนดจำนวนของช่วงชั้น เพื่อความสะดวก
ในการวิเคราะห์ข้อมูล
4. ควรกำหนดเกณฑ์ในลักษณะเชิงปริมาณ เพื่อให้มีความชัดเจนในการจำแนกแหล่ง
นันทนาการว่าอยู่ในช่วงชั้นประเภทใด หากมีความจำเป็นต้องกำหนดเกณฑ์ในลักษณะเชิงคุณภาพ
ต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจน ตรงกันกับความหมายเชิงคุณภาพนั้น
5. วิธีการให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดในแต่ละปัจจัยบ่งชี้ เป็นวิธีการที่ไม่ซับซ้อน หรือ
ยุ่งยากในการปฏิบัติและวิเคราะห์ผล
6. ควรศึกษาถึงความต้องการของนักท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการวิเคราะห์พื้นที่ เนื่องจาก
นักท่องเที่ยวมีความแตกต่างกัน
7. การใช้เทคนิคของการสื่อความหมาย จะช่วยให้นักท่องเที่ยวได้กระทำกิจกรรมที่
พึงพอใจในแหล่งนันทนาการที่สอดคล้องกับความต้องการ และได้มาซึ่งประสบการณ์ที่
เหมาะสมหรือต้องการ
8. ควรให้มีการสัมมนาเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ช่วงชั้น โอกาสด้านนันทนาการภายใน
อุทยานแห่งชาติของประเทศไทยขึ้น เพื่อรับทราบถึงผลสัมฤทธิ์ อุปสรรค และข้อขัดข้องจากการ
ปฏิบัติงาน ตลอดจนแนวทางในการแก้ไขปัญหา เพื่อเพิ่มพูนทักษะ ประสบการณ์ และความรู้ให้
แก่ฝ่ายจัดการพื้นที่และผู้ที่เกี่ยวข้องต่อไป

สรรเสริญ (2543) ได้ทำการศึกษาเพื่อจัดกลุ่มชั้นของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติใน จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 15 แห่ง โดยศึกษาข้อมูลลักษณะทางกายภาพ (physical setting) ลักษณะทางสังคม (social setting) และลักษณะการจัดการ (management setting) ผลการจัดกลุ่มชั้นของแหล่งท่องเที่ยวสามารถจัดกลุ่มชั้นได้ 4 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มพื้นที่สันโดษ จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ น้ำตกสลดไผ่ และน้ำตกเหวนกกก โดยลักษณะเด่นของแหล่งท่องเที่ยวนี้จะมี การเข้าถึงที่ยากลำบากโดยต้องเดินเท้าเข้าไปเท่านั้นและต้องมีเจ้าหน้าที่นำทางเข้าไปด้วย ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกใด ๆ นอกจากเส้นทางเดินเท้า

2. กลุ่มพื้นที่กึ่งสันโดษระดับที่ 1 จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ น้ำตกธารรัตนา น้ำตกธารทิพย์ น้ำตกส้มป่อย น้ำตกเวฬุวัน และน้ำตกห้วยคำภู มีสภาพทั่วไปคล้ายกลุ่มพื้นที่สันโดษ แต่มีการเข้าถึงที่ง่ายกว่า โดยสามารถนำรถยนต์เข้ามาได้ และมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกบ้างเล็กน้อยเท่าที่จำเป็นสำหรับนักท่องเที่ยวและในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

3. กลุ่มพื้นที่กึ่งสันโดษระดับที่ 2 จำนวน 7 แห่ง ได้แก่ น้ำตกเขาอีโต้ อ่างเก็บน้ำจักรพงษ์ น้ำตกห้วยเกษียร น้ำตกตะคร้อ แก่งหินเพิง ที่ทำการอุทยานแห่งชาติทับลาน และอ่างเก็บน้ำทับลาน เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ใกล้แหล่งชุมชนหรืออยู่ในแหล่งชุมชน มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในระดับปานกลาง แต่ขาดการจัดการนักท่องเที่ยว และการจัดการพื้นที่ทำให้บางแหล่งอยู่ในสภาพที่เสื่อมโทรม

4. กลุ่มพื้นที่ธรรมชาติที่พัฒนา จำนวน 1 แห่ง คือ น้ำตกเหวนรก เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรสูง และมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกอยู่ในระดับที่สูง เพื่อรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีจำนวนมาก อีกทั้งมีการจัดการนักท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม และมีการจัดการพื้นที่อย่างเข้มข้น เพื่อป้องกันอันตรายและความเสียหายต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก

จากการศึกษาดังกล่าว พบว่าปัจจัยที่นำมาวิเคราะห์และประเมินสถานภาพของพื้นที่ส่วนมากจะมีความผันแปรตามช่วงเวลา จึงให้ข้อเสนอแนะไว้ ดังนี้

1. ความยากง่ายในการเข้าถึง การให้คะแนนควรสอบถามประชาชนในพื้นที่ถึงสภาพเส้นทางตลอดทั้งฤดูกาล แล้วนำมาปรับค่าคะแนนให้เหมาะสม
2. ระดับความเป็นธรรมชาติ การให้ระดับคะแนนในปัจจุบันนี้ต้องอาศัยความละเอียดอ่อน และความเข้าใจในธรรมชาติเป็นอย่างดี การให้ระดับค่าคะแนนควรมีเวลาพิจารณาในพื้นที่มากพอ และควรวิเคราะห์จากข้อมูลทุกมิติประกอบกัน เพื่อความแม่นยำของค่าคะแนน
3. ร่องรอยของผลกระทบ ผลกระทบจากกิจกรรมการใช้ประโยชน์ของนักท่องเที่ยวที่สังเกตเห็นได้จะสามารถพบเห็นได้มากในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก โอกาสที่ร่องรอยของผลกระทบจะเกิดขึ้นจากนักท่องเที่ยวน่าจะสูงขึ้น โดยร่องรอยของผลกระทบจะน้อยลงเมื่ออยู่นอกฤดูกาลท่องเที่ยว
4. โอกาสในการพบปะกับนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่น ๆ และการพบเห็นนักท่องเที่ยวประกอบกิจกรรมที่ไม่เหมาะสม การให้คะแนนปัจจัยข้อนี้ควรศึกษาถึงฤดูกาลท่องเที่ยว ข้อมูลจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีอยู่ หรือคาดการณ์ล่วงหน้าถึงจำนวนนักท่องเที่ยวในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวประกอบในการให้ระดับคะแนน เพราะถ้าหากทำการประเมินในช่วงนอกฤดูกาลท่องเที่ยวค่าคะแนนที่ได้ อาจมีการคลาดเคลื่อนจากสภาพการใช้ประโยชน์จริง
5. การจัดการนักท่องเที่ยว ประเมินจากความเข้มข้นของการใช้กฎระเบียบ การตรวจตราของเจ้าหน้าที่ การใช้โปรแกรมสื่อความหมาย โดยแหล่งท่องเที่ยวที่มีการจัดการนักท่องเที่ยวน้อยหรือเกือบไม่มี ระดับคะแนนจะมาก หมายถึงพื้นที่นั้นเข้าใจกลุ่มพื้นที่สันโดษ และพบว่าแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งขาดการดูแลและการจัดการใด ๆ โดยดูจากสภาพพื้นที่ที่เสื่อมโทรม ซึ่งอาจเป็นเพราะในช่วงที่ไม่ใช่ฤดูกาลท่องเที่ยวจะไม่มีกรปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ถ้าศึกษาในช่วงนี้อาจทำให้ค่าคะแนนที่ได้ไม่ตรงกับสภาพการใช้ประโยชน์จริงในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวมาก ดังนั้นการให้ค่าคะแนนในปัจจุบันนี้ควรพิจารณาฤดูกาลท่องเที่ยวประกอบด้วย
6. การจัดการพื้นที่ ในการศึกษาจากพื้นที่ที่สามารถแบ่งประเภทสิ่งอำนวยความสะดวกออกเป็น 2 ประเภท คือ สิ่งอำนวยความสะดวกแบบก่อสร้างถาวร เช่น ห้องสุขา ลานจอดรถ ศาลานั่งพักผ่อน และสิ่งอำนวยความสะดวกแบบก่อสร้างชั่วคราว เช่น แผงลอยร้านค้าขายอาหาร เครื่องดื่ม ในฤดูกาลท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวจะมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกแบบก่อสร้าง

ชั่วคราวเพิ่มขึ้นเพื่อรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้น แต่พอหมดฤดูกาลท่องเที่ยวสิ่งอำนวยความสะดวกประเภทนี้จะขาดการดูแลให้อยู่ในสภาพที่ดี แม้กระทั่งสิ่งอำนวยความสะดวกแบบก่อสร้างถาวรก็ขาดการดูแลเช่นเดียวกัน ดังนั้น ในการให้ระดับคะแนนควรพิจารณาถึงช่วงเวลาการศึกษาด้วย

ดร.รชนี (2544 ข) กล่าวว่า การจำแนกแหล่งท่องเที่ยวหรือแหล่งนันทนาการโดยใช้หลักช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการ หมายถึง การจำแนกพื้นที่ท่องเที่ยวหรือพื้นที่นันทนาการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวในลักษณะที่ตอบสนองต่อประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวต้องการได้หลากหลายมากขึ้น นำไปสู่ความพึงพอใจและประสบการณ์ที่มีคุณค่าของนักท่องเที่ยว และมีการควบคุมระดับการพัฒนาให้เหมาะสมกับประเภทของแหล่งท่องเที่ยวที่กำหนดไว้โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติในพื้นที่อนุรักษ์ที่ต้องมีเงื่อนไขในการจัดการพื้นที่เพื่อยังประโยชน์ด้านอื่น ๆ ไปพร้อมกับด้านการท่องเที่ยว

การจำแนกประเภทแหล่งท่องเที่ยวตามหลักช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการยังช่วยในการกำหนดระดับของความเป็นธรรมชาติ ระดับการพัฒนา ความสะดวกสบาย ความปลอดภัย และความสันโดษ จำนวนคนที่เข้าไปใช้พื้นที่ท่องเที่ยว และวิธีการท่องเที่ยว เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางการจัดการด้านการท่องเที่ยวให้ชัดเจนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์อื่น ๆ ของการจัดการพื้นที่อนุรักษ์ นอกจากนี้ยังเป็นการจัดการด้านการตลาดที่คำนึงถึงว่าในโลกยุคปัจจุบันผู้ที่เข้าไปเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาตินั้นมีความแตกต่างกันทั้งในด้านการแสวงหาประสบการณ์จากการท่องเที่ยว ธรรมชาติและความต้องการที่ตนพึงใจมากกว่า ดังนั้น จึงจำเป็นต้องกำหนดพื้นที่ให้เหมาะกับกลุ่มนักท่องเที่ยวและความต้องการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ท่องเที่ยวธรรมชาติแต่ละประเภทที่มีความแตกต่างกันในระดับของความเป็นธรรมชาติ ระดับความสะดวกสบาย ความปลอดภัย และความสันโดษ ภายใต้อัตลักษณ์ของพื้นที่และการบริหารจัดการ

เกณฑ์การจำแนกแหล่งท่องเที่ยวหรือแหล่งนันทนาการตามช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการใช้ปัจจัยทั้งทางชีว-กายภาพ ด้านสังคม และลักษณะการจัดการ รวมทั้งสิ้น 5 ปัจจัยหลัก ดังนี้

1. ปัจจัยการเข้าถึง ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยย่อย 3 ปัจจัย ได้แก่
  - 1.1 ความยากง่าย
  - 1.2 ระบบการคมนาคม
  - 1.3 พาหนะที่ใช้เดินทาง

2. ปัจจัยความเป็นธรรมชาติ และการจัดการในพื้นที่ ซึ่งจำแนกเป็น 3 ปัจจัย ได้แก่
  - 2.1 ความเป็นธรรมชาติ
  - 2.2 ขนาดของพื้นที่ที่มีการพัฒนา
  - 2.3 วัตถุประสงค์ของสิ่งอำนวยความสะดวก

3. โอกาสพบปะผู้คน

4. ผลกระทบที่ยอมให้เกิดขึ้นได้

5. วิธีการจัดการดูแลนักท่องเที่ยวและการควบคุมดูแลการใช้พื้นที่ของนักท่องเที่ยว

วิธีการและเกณฑ์การจำแนกดังกล่าวได้ปรับปรุงมาจาก Clark and Stankey (1979) และ Neilsen and Taylor (1999) เพื่อประยุกต์ใช้ในประเทศไทย โดยจำแนกช่วงชั้นของแหล่งท่องเที่ยวหรือแหล่งนันทนาการไว้ 5 ช่วงชั้น ดังนี้

1. พื้นที่ธรรมชาติสันโดษ (Primitive Area)

แหล่งท่องเที่ยวหรือแหล่งนันทนาการที่อยู่ห่างไกล ยังคงสภาพภูมิทัศน์และธรรมชาติดั้งเดิมอย่างสมบูรณ์ มีปริมาณการท่องเที่ยวเบาบาง เนื่องจากการเข้าถึงกระทำได้ยากลำบากอยู่ห่างไกล และมีมาตรการในการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวเพื่อป้องกันและลดผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยว การควบคุมหรือจัดการดูแลนักท่องเที่ยวตลอดจนการพัฒนาไม่ปรากฏในพื้นที่ นักท่องเที่ยวต้องเรียนรู้และมีทักษะในการปรับตนเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อม และมีความตระหนักรับผิดชอบในการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวสูง มิฉะนั้นจะเกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามมาโดยง่าย

ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับจากแหล่งท่องเที่ยวหรือแหล่งนันทนาการประเภทนี้ คือ ความรู้สึกสัมผัสโดย สงบ อิสระ ที่มีแต่เสียงธรรมชาติ ได้สัมผัสและเรียนรู้ธรรมชาติใกล้ชิด ได้ใช้พลังกำลังและพึ่งพาตนเองในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงได้แสดงออกซึ่งความเป็นตัวของตัวเอง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบเฉพาะสำหรับพื้นที่ท่องเที่ยวหรือพื้นที่นันทนาการประเภทนี้

ตัวอย่างของแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มนี้ ได้แก่ น้ำตกเหวไทร ในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และน้ำตกกรุงชิง ในอุทยานแห่งชาติเขาหลวง เป็นต้น

2. พื้นที่ธรรมชาติกึ่งสันโดยไม่ใช่ยานยนต์ (Semi-primitive Non-motorized Area)

แหล่งท่องเที่ยวหรือแหล่งนันทนาการที่สภาพแวดล้อมของพื้นที่โดยรวมมีความเป็นธรรมชาติสูงไม่แตกต่างจากพื้นที่สันโดย การเข้าถึงก็ยังคงลำบากและห่างไกล แต่ปริมาณการใช้ประโยชน์พื้นที่หรือโอกาสพบเห็นนักท่องเที่ยวอื่นมีสูงขึ้น แหล่งนันทนาการในกลุ่มนี้จะปรากฏร่องรอยของผลกระทบจากกิจกรรมการใช้ประโยชน์เบาบาง มีการควบคุมหรือจัดการนักท่องเที่ยวอยู่บ้าง โดยเน้นการใช้โปรแกรมสื่อความหมายหรือการจัดการทางอ้อมโดยการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกที่เน้นความปลอดภัยและป้องกันผลกระทบต่อพื้นที่ การพัฒนามักเป็นลักษณะไม่ถาวรสามารถรื้อถอนได้ง่ายและมีน้อยมาก

ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับจากแหล่งท่องเที่ยวหรือแหล่งนันทนาการประเภทนี้ คือ ความรู้สึกสงบ สันโดษ แต่ไม่เต็มທີ່เหมือนกับพื้นที่สันโดย ได้สัมผัสและเรียนรู้ธรรมชาติใกล้ชิด ต้องใช้พลังกำลังและพึ่งพาตนเองพอสมควรในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับแหล่งท่องเที่ยวหรือแหล่งนันทนาการประเภทนี้

ตัวอย่างแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ เส้นทางศึกษาธรรมชาติกิวแม่ปาน ในอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ และทุ่งโนนสน ในอุทยานแห่งชาติแสลงหลวง เป็นต้น

3. พื้นที่ธรรมชาติกึ่งขั้นโดยใช้ยานยนต์ (Semi-primitive Motorized Area)

แหล่งท่องเที่ยวหรือแหล่งนันทนาการที่มีความเป็นธรรมชาติ แต่ถูกคัดแปลงพัฒนาในรูปแบบถาวรและกึ่งถาวร การเข้าถึงทำได้โดยใช้พาหนะที่ใช้เครื่องยนต์ มีความสะดวกพอสมควร ส่งผลให้ปริมาณการใช้พื้นที่ค่อนข้างสูง ร่องรอยของผลกระทบจากกิจกรรมการใช้ประโยชน์เห็นได้ชัดเจน การควบคุมนักท่องเที่ยวทำโดยการใช้ป้ายเตือน โปรแกรมสื่อความหมาย และการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกที่กลมกลืนกับธรรมชาติ เน้นความปลอดภัยและป้องกันผลกระทบต่อพื้นที่มากกว่าความสะดวกสบายของนักท่องเที่ยว เช่น ถังขยะ ทางเดินเท้า ราวกันตก สุขา เป็นต้น

ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับจากแหล่งท่องเที่ยวหรือแหล่งนันทนาการประเภทนี้ คือ ความสะดวกสบายพอสมควรในสภาพความเป็นธรรมชาติ นักท่องเที่ยวไม่จำเป็นต้องมีทักษะสูงในการปรับตัวกับสภาพธรรมชาติ หรือต้องพึ่งพาตนเองมากนัก เพราะมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการช่วยให้การเข้าไปท่องเที่ยวในธรรมชาติสะดวกและง่ายขึ้น สามารถประกอบกิจกรรมท่องเที่ยวที่ต้องใช้เครื่องยนต์ได้ เช่น รถยนต์หรือเรือยนต์ เป็นต้น ความสงบหรือความวิเวกจะมีค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับกลุ่มแหล่งท่องเที่ยว 2 ประเภทแรก นั้นหมายถึงมีโอกาสพบปะผู้คนและประกอบกิจกรรมร่วมกับนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่น ๆ ได้มากขึ้น

ตัวอย่างแหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้ ได้แก่ น้ำตกเหวนรก ในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ น้ำตกขุนกรณ์ จังหวัดเชียงราย และลานหินแตก อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า เป็นต้น

4. พื้นที่ธรรมชาติที่มีการพัฒนาแล้ว (Semi-developed Natural Area)

แหล่งท่องเที่ยวหรือแหล่งนันทนาการทางธรรมชาติที่มีการพัฒนาปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมอย่างถาวร วัตถุประสงค์เพื่ออำนวยความสะดวกและให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ตอบสนองการใช้ประโยชน์ของนักท่องเที่ยว การเข้าถึงกระทำได้สะดวกสบายโดยรถยนต์หรือเรือยนต์ ส่งผลให้ปริมาณการใช้พื้นที่ค่อนข้างสูง ร่องรอยของผลกระทบปรากฏชัดเจน โดยมาตรการจัดการและควบคุมดูแลนักท่องเที่ยวถูกนำมาใช้ทุกรูปแบบเท่าที่จะเป็นไปได้และมีความเหมาะสม เช่น การมีเจ้าหน้าที่ตรวจตราดูแล มีป้ายเตือนและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกแบบถาวร เช่น

ห้องสุขา ร้านอาหาร ที่พัก ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว พื้นที่ที่เหมาะสมเป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือแหล่งนันทนาการประเภทนี้ต้องมีความคงทนในการรองรับการใช้ประโยชน์ด้านท่องเที่ยว และยอมให้ปริมาณการใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยวในปริมาณค่อนข้างสูง และสามารถปรับเปลี่ยนหรือยอมให้มีการพัฒนาพื้นที่ได้ในลักษณะกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม

ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับจากแหล่งท่องเที่ยวหรือแหล่งนันทนาการประเภทนี้เน้นความสะดวกสบายและความเป็นศูนย์กลางของการบริการด้านการท่องเที่ยว แต่ยังให้ความรู้สึกถึงความเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติไว้ โอกาสในการประกอบกิจกรรมร่วมกับนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่น ๆ และพบปะนักท่องเที่ยวอื่น ๆ มีสูง และเป็นลักษณะปกติของแหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้

ตัวอย่างของแหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้ ได้แก่ บริเวณเขตบริการต่าง ๆ ของอุทยานแห่งชาติ บ่อน้ำร้อนแจ้ซ้อน และแพะเมืองผี เป็นต้น

5. พื้นที่ธรรมชาติที่มีการพัฒนาอย่างมาก (Highly Developed Natural Area)

แหล่งท่องเที่ยวหรือแหล่งนันทนาการที่เข้าถึงได้สะดวกสบายด้วยพาหนะทุกชนิด แม้มีความเป็นธรรมชาติ แต่ก็มีการตัดแปลงพื้นที่อย่างชัดเจน มีการพัฒนาอย่างถาวร มีมาตรการในการจัดการและควบคุมนักท่องเที่ยวอย่างเข้มข้นและชัดเจน เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีปริมาณความเข้มข้นในการใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยวอยู่ในระดับสูงถึงสูงมาก

ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับจากแหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้ คือ ความสะดวกสบายในแหล่งธรรมชาติ และปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวอื่น ๆ ทักษะในการท่องเที่ยวไม่ใช่สิ่งสำคัญสำหรับนักท่องเที่ยว เนื่องจากสภาพแวดล้อมธรรมชาติได้ถูกตัดแปลงให้เข้ากับวิถีชีวิตปกติที่นักท่องเที่ยวคุ้นเคย

ตัวอย่างแหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้ ได้แก่ หาดป่าตอง จังหวัดภูเก็ต แม่สาววัดเลี้ยวสี่ร้อยท จังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น

ตารางที่ 3 รายละเอียดลักษณะของพื้นที่ในแต่ละช่วงชั้นและปัจจัยที่ใช้จำแนกประเภทของแหล่งนันทนาการตามหลักการของ ROS ณ ผืนป่าตะวันตก

(1) ปัจจัยการเดินทางและการเข้าถึง

ประเภทแหล่ง นันทนาการ	ความยากง่ายในการ เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	ประเภทของเส้นทางและพาหนะเข้าสู่ แหล่งท่องเที่ยว	ระดับการพัฒนาของเส้นทางที่ไม่ใช้ยานยนต์	ระยะทางของเส้นทางเดินเท้า
พื้นที่ธรรมชาติ ล้วนโดย	ลำบากมาก	- ไม่มีถนนเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวโดยตรง ต้องเดินเท้า มากกว่า 1,500 เมตร เส้นทางเดินเท้าไม่มีการพัฒนา	เส้นทางเดินเท้าที่ไม่ได้รับการพัฒนามากกว่าร้อยละ 80 (ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ไม่ได้ลาดพื้นผิว และทำสิ่งอำนวยความสะดวก ประเภทสะพานหรือ ราวเกาะไว้) เส้นทางไม่ชัดเจน ขนาดเล็ก นักท่องเที่ยว ต้องการดูแลความปลอดภัยด้วยตัวเอง	ต้องเดินเท้าไปบนเส้นทางที่ไม่ ได้พัฒนามีระยะทางการเดิน มากกว่า 1,500 เมตร
พื้นที่กึ่งสั้นโดย ไม่ใช้ยานยนต์	ลำบาก	- ถนนลูกรังที่ไม่สามารถเข้าออกได้ทุกฤดูกาล และ/หรือ ถนนดินที่ใช้พาหนะที่ไม่ใช่เครื่องยนต์ และ/หรือเส้นทาง จักรยาน และ/หรือเส้นทางเดินเท้า	เป็นเส้นทางที่มีการพัฒนาบ้าง พบมากกว่าร้อยละ 50 ของระยะทางทั้งหมด	การเดินเท้ามีระยะทางมากกว่า 1,500 เมตร จากบริเวณ ที่จอดรถ
พื้นที่กึ่งสั้นโดย ใช้ยานยนต์	ค่อนข้างยาก	- ถนนลาดยางแคบ ไม่มีไหล่ถนน รถพ่วงวิ่งสวนกันได้ หรือเป็นถนนลูกรังเข้าออกได้ทุกฤดูกาล และ/หรือเส้น ทางเดินเท้า - ยานพาหนะทุกประเภท ยกเว้นรถบัสขนาดใหญ่	เส้นทางเดินเท้า/จักรยานที่พัฒนาแล้วอย่างมาก พบ น้อยกว่าร้อยละ 50 และ/หรือ เป็นเส้นทางที่พัฒนาบ้าง พบประมาณร้อยละ 50 หรือน้อยกว่า มีสิ่งอำนวยความสะดวก ในการป้องกันอันตรายจากการเดินบนเส้นทาง	การเดินเท้า ไม่เกิน 1,500 เมตร
พื้นที่ที่มีการพัฒนา บ้างแล้ว	ค่อนข้างง่าย	- มีถนนลาดยางแคบ ไม่มีไหล่ถนน - ยานพาหนะได้ทุกชนิด	เส้นทางเดินเท้า/จักรยานที่พัฒนาแล้วอย่างมาก พบตั้งแต่ร้อยละ 50-80 ของระยะทางเส้นทางทั้งหมด	การเดินเท้าไม่เกิน 100 เมตร จากบริเวณที่จอดรถ
พื้นที่ที่มีการพัฒนา เปลี่ยนแปลง อย่างมาก	ง่ายและสะดวกมาก	- ถนนไฮเวย์ คอนกรีตหรือลาดยาง 4 เลนขึ้นไป มีเกาะกลางแบ่งถนนชัดเจน พาหนะทุกชนิด	เส้นทางเดินเท้า/จักรยานที่พัฒนาแล้วอย่างมาก พบมากกว่าร้อยละ 80 ของระยะทางเส้นทางทั้งหมด เดินสะดวกและง่ายต่อคนทุกกลุ่ม ทุกวัย	เดินเท้าถึงแหล่งท่องเที่ยวระยะ ทางน้อยกว่า 20 เมตร จากที่ จอดรถ

ตารางที่ 3 (ต่อ)

(2) ปัจจัยความเป็นธรรมชาติและระดับของการพัฒนา

ประเภทแหล่ง นันทนาการ	ระดับความเป็นธรรมชาติ และรูปลักษณะการพัฒนา	ขนาดเนื้อที่ที่มีการพัฒนา	วัตถุประสงค์ของสิ่งอำนวยความสะดวก
พื้นที่ธรรมชาติ ล้วนโดย	ความเป็นธรรมชาติสูงมาก ไม่มีสิ่งแปลกปลอม ไม่มีการพัฒนาใดๆ เว้นแต่ เส้นทางที่เข้าถึง ซึ่งยังคงความเป็นธรรมชาติ (เส้นทางที่ไม่มีการพัฒนา)	ไม่มีพื้นที่ที่ได้รับการพัฒนา	ไม่มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเว้นแหล่ง ท่องเที่ยวที่เป็นเส้นทางเดินป่า อาจพบสิ่งอำนวยความสะดวกประเภทป้ายสื่อความหมายในบริเวณ จุดเริ่มต้นเส้นทางและจุดปลายทาง
พื้นที่กึ่งสันโดย ไม่ใช้ยานยนต์	ความเป็นธรรมชาติสูง มีการปรับเปลี่ยนธรรมชาติบ้างแต่น้อยมาก แทบไม่ สามารถระบุได้ มีการปรับเปลี่ยนในลักษณะไม่ถาวร สามารถกลับคืนสู่ความ เป็นธรรมชาติได้ไม่ยาก	ขนาดเนื้อที่ที่มีการพัฒนาประมาณ ร้อยละ 10 หรือน้อยกว่า แต่ยังพบ เห็นพื้นที่ที่มีการพัฒนาอยู่	เน้นการป้องกันผลกระทบต่อพื้นที่ และป้องกัน อันตรายสำหรับนักท่องเที่ยวบ้าง
พื้นที่กึ่งสันโดย ใช้ยานยนต์	มีสภาพความเป็นธรรมชาติค่อนข้างสูง แต่ยังมีการพัฒนาปรับเปลี่ยนสภาพ ธรรมชาติอยู่บ้างซึ่งยังพบเห็นการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกดังกล่าวใน ลักษณะทั้งถาวรและไม่ถาวร หรือกึ่งถาวร โดยสัดส่วนการพัฒนาที่ไม่ถาวรมี สูงกว่า การพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง	ขนาดเนื้อที่ที่มีการพัฒนาประมาณ ร้อยละ 11-20	เน้นความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว และป้องกัน ผลกระทบต่อพื้นที่ เช่น รวากะ สะพานข้ามน้ำ ถังขยะ มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นและจำกัด จำนวน
พื้นที่ที่มีการพัฒนา บ้างแล้ว	ยังมีความเป็นธรรมชาติบ้าง แต่มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสภาพธรรมชาติ และ/หรือ สร้างเลียนแบบธรรมชาติ มีการพัฒนาแบบถาวรมากกว่าร้อยละ 80 แต่กลมกลืนกับธรรมชาติ ระดับของการพัฒนาปานกลาง-สูง มีสิ่งอำนวยความสะดวก สะดวกพื้นฐานที่จำเป็นและเพื่อความสะดวกสบาย	ขนาดเนื้อที่ที่มีการพัฒนาประมาณ ร้อยละ 21-50	สะดวกปานกลาง-มาก เน้นสิ่งอำนวยความสะดวก พื้นฐาน เพื่อป้องกันอันตราย แก่นักท่องเที่ยวและ ความสะดวกสบาย เช่น ห้องสุขา ศาลานั่งพัก ถังขยะ
พื้นที่ที่มีการพัฒนา เปลี่ยนแปลงอย่าง มาก	ความเป็นธรรมชาติน้อยมาก มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสภาพธรรมชาติอย่าง เห็นได้ชัดเจน (บอกได้ถึงความเป็นธรรมชาติอย่างชัดเจน) ไม่กลมกลืนและ เป็นการพัฒนาอย่างถาวร ระดับการพัฒนาสูง-สูงมาก เต็มรูปแบบ	ขนาดเนื้อที่ที่มีการพัฒนามีมากกว่า กว่าร้อยละ 50 ของเนื้อที่แหล่งท่องเที่ยว ทั้งหมด	สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่จำเป็น และเพื่อ ความสะดวกสบายสำหรับคนทุกประเภท

ตารางที่ 3 (ต่อ)

(3) ปัจจัยโอกาสพบปะผู้คน

ประเภทแหล่ง นันทนาการ	โอกาสพบปะผู้คน	ระดับการควบคุมนักท่องเที่ยว	ผลกระทบจากการท่องเที่ยว
พื้นที่ธรรมชาติสันโดย	ไม่พบเห็นเลย หรือน้อยกว่า 2 กลุ่ม	ไม่มีป้ายหรือเจ้าหน้าที่ดูแลประจำ และ/หรือ พาเดินไปยังแหล่งท่องเที่ยว เพื่อรักษาความปลอดภัยนักท่องเที่ยว ต้องมีเจ้าหน้าที่ ต้องรู้จักรับผิดชอบตนเองและมีทักษะในการเผชิญหน้ากับสภาพธรรมชาติที่อาจเกิดอันตรายได้ เช่น เดินริมผา โดยไม่มีราวเกาะ และป้ายเตือน เดินข้ามน้ำเชี่ยวโดยไม่มีสะพานและป้ายเตือน หรือเจ้าหน้าที่ดูแลความปลอดภัย	ไม่พบเห็น
พื้นที่กึ่งสันโดยไม่ใช่ ยานยนต์	พบเห็นน้อย ประมาณ 2-10 กลุ่มต่อชั่วโมง	ไม่มีเจ้าหน้าที่ประจำ มีป้ายสื่อความหมายที่อาจเตือนเกี่ยวกับอันตรายที่อาจเกิดขึ้น	พบเห็นประปราย (ประมาณ 1-10 %) ของจำนวนนักท่องเที่ยวที่ประกอบกิจกรรมในพื้นที่
พื้นที่กึ่งสันโดย ใช้ยานยนต์	พบเห็นบ้าง ประมาณ 11-20 กลุ่มต่อชั่วโมง	ไม่มีเจ้าหน้าที่ประจำ มีเพียงป้ายสื่อความหมาย เช่น ป้ายเตือนป้ายระบุ เงื่อนไขการใช้พื้นที่ และวิธีการรักษาสิ่งแวดล้อม	พบเห็นปานกลาง (ประมาณ 11-20 %) ของจำนวนนักท่องเที่ยวที่ประกอบกิจกรรมในพื้นที่
พื้นที่ที่มีการพัฒนา บ้างแล้ว	พบเห็นบ่อย ประมาณ 30-50 กลุ่มต่อชั่วโมง	พบเห็นเจ้าหน้าที่ตรวจตราเป็นส่วนใหญ่ ให้ความรู้สึกปลอดภัยและเชื่อมั่นกับนักท่องเที่ยว	พบเห็นค่อนข้างมาก (ประมาณ 21-30 %) ของจำนวนนักท่องเที่ยวที่ประกอบกิจกรรมในพื้นที่
พื้นที่ที่มีการพัฒนา เปลี่ยนแปลงอย่างมาก	พบเห็นบ่อยครั้งมาก ประมาณมากกว่า 50 กลุ่ม ต่อชั่วโมง	พบเห็นเจ้าหน้าที่ตรวจตราหรืออยู่ในพื้นที่ตลอดเวลา มีป้ายเตือนอันตราย และเงื่อนไขการใช้พื้นที่	พบเห็นมาก (มากกว่า 30 %) ของจำนวนนักท่องเที่ยวที่ประกอบกิจกรรมในพื้นที่

ที่มา : ครรชนี (2544 ข)

จันทนาภรณ์ (2544) ศึกษาการประยุกต์ใช้แนวคิดช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานตามกรอบช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการ โดยให้ความหมายของช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการ หมายถึง ช่วงชั้นของแหล่งนันทนาการกำหนดขึ้นโดยอาศัยปัจจัยแวดล้อมของโอกาส ซึ่งช่วงชั้นของแหล่งนันทนาการสามารถเป็นทางเลือกให้แก่นักท่องเที่ยวในการเข้าร่วมกิจกรรมที่พึงพอใจในแหล่งนันทนาการที่ต้องการและได้มาซึ่งประสบการณ์ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความคาดหวัง จากผลจากการสำรวจพบว่าแหล่งนันทนาการในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานในสถานะปัจจุบันจัดอยู่ใน 4 ช่วงชั้น และได้ให้ข้อเสนอแนะในการจัดการแหล่งนันทนาการแต่ละช่วงชั้น ดังนี้

1. ชั้นพื้นที่สันโดษ ได้แก่ น้ำตกปรานบุรี น้ำตกแม่เสด็จ เขาพะเนินทุ่ง น้ำตกตะกวด น้ำตกกะเผลว น้ำตกกะเผลวผาคู ผาน้ำหยด และน้ำตกป่าละอูชั้นที่ 8-15 สิ่งสำคัญในการจัดการแหล่งนันทนาการในชั้นนี้ คือ การจัดการเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์หรือได้รับรู้ถึงความรู้สึกที่มีเพียงเสียงธรรมชาติ ได้รู้สึกถึงความสันโดษและมีอิสระ ได้สัมผัสและเรียนรู้ธรรมชาติอย่างใกล้ชิด ได้ใช้พลังกำลังและพึ่งพาตนเองในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงได้แสดงออกซึ่งความเป็นตัวของตัวเองอย่างแท้จริง การจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพในชั้นนี้ควรต้องคงไว้ซึ่งความเป็นธรรมชาติดั้งเดิมของแหล่ง แต่หากมีความจำเป็นอาจให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกประเภทป้ายในบริเวณที่ประกอบกิจกรรมบางประเภท กิจกรรมที่เหมาะสมและสอดคล้องกับประสบการณ์ในช่วงชั้นนี้ ได้แก่ การชมทิวทัศน์ธรรมชาติ การพักผ่อนในบรรยากาศสงบ การพักผ่อนแบบ wilderness camping การเดินป่า ดูนก การบันทึกภาพ และว่ายน้ำ เป็นต้น

2. ชั้นพื้นที่กึ่งสันโดษไม่ใช้ยานยนต์ ได้แก่ น้ำตกทอทิพย์ เขยแค้นปี และน้ำตกป่าละอูชั้นที่ 2-7 สิ่งสำคัญในการจัดการแหล่งนันทนาการในชั้นนี้ คือ การจัดการเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ในลักษณะเดียวกันกับพื้นที่สันโดษ หากแต่โอกาสในการสัมผัสกับความสงบวิเวกจากธรรมชาติจะน้อยกว่า สำหรับกิจกรรมที่เหมาะสมและสอดคล้องกับประสบการณ์ในชั้นนี้เป็นกิจกรรมประเภทเดียวกันกับกิจกรรมในพื้นที่สันโดษ การจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพในชั้นนี้ควรเน้นการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกประเภทป้องกันอันตรายและผลกระทบ เช่น เส้นทางเดินเท้า สะพาน ราวกันตก หรือบันได และอนุญาตให้เข้าถึงแหล่งนันทนาการได้ด้วยการเดินเท้าเท่านั้น

3. ชั้นพื้นที่กึ่งสันโดยใช้ยานยนต์ได้แก่ ถ้ำหัวช้าง บ้านกร่างแคมป์ เขาปะการัง ทะเลสาบทุ่งแคมป์ จุดชมวิวกิโลเมตร 33 จุดชมวิวกิโลเมตร 36 และน้ำตกป่าละอูชั้นที่ 1 สิ่งสำคัญในการจัดการแหล่งนันทนาการในชั้นนี้ คือ การจัดการเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ในลักษณะเดียวกันกับพื้นที่กึ่งสันโดยไม่ใช้ยานยนต์ หากแต่โอกาสในการสัมผัสธรรมชาติในบรรยากาศที่สงบจะมีน้อยกว่า และเพิ่มโอกาสในการมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มนักท่องเที่ยวอื่น รวมถึงมีโอกาสในการประกอบกิจกรรมที่ใช้อุปกรณ์ประเภทเครื่องยนต์ การจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพในชั้นนี้นอกจากการพัฒนาเส้นทางให้สามารถเข้าถึงได้โดยใช้รถยนต์แล้ว ควรเน้นการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกประเภทป้องกันอันตรายและผลกระทบเช่นเดียวกับในชั้นพื้นที่กึ่งสันโดยไม่ใช้ยานยนต์ กิจกรรมที่เหมาะสมและสอดคล้องกับประสบการณ์ในชั้นนี้ เป็นกิจกรรมเดียวกันกับกิจกรรมในชั้นพื้นที่กึ่งสันโดยไม่ใช้ยานยนต์ รวมถึงกิจกรรมขับรถยนต์เพื่อชมทัศนียภาพ การพักผ่อนในลักษณะของแคมป์หน่วยหรือแคมป์กลุ่มขนาดเล็ก การปิกนิก การเดินศึกษาธรรมชาติด้วยตนเองบนเส้นทางเดินเท้า เป็นต้น

4. ชั้นพื้นที่ธรรมชาติที่มีการพัฒนาบ้าง ได้แก่ เขตบริการริมอ่างเก็บน้ำเขื่อนแก่งกระจาน และน้ำพุร้อนหนองหญ้าปล้อง สิ่งสำคัญในการจัดการแหล่งนันทนาการในชั้นพื้นที่นี้ คือ การจัดการเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ในลักษณะเดียวกันกับพื้นที่กึ่งสันโดยไม่ใช้ยานยนต์ แต่เพิ่มโอกาสในการประกอบกิจกรรมร่วมกับนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นและมีปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้น มีความสะดวกในการประกอบกิจกรรมอันเนื่องมาจากสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ ทั้งนี้ ทักษะในการประกอบกิจกรรมนันทนาการกลางแจ้งยังมีความสำคัญอยู่บ้าง กิจกรรมที่เหมาะสมและสอดคล้องกับประสบการณ์ในชั้นนี้เป็นกิจกรรมประเภทเดียวกันกับกิจกรรมในชั้นพื้นที่กึ่งสันโดยไม่ใช้ยานยนต์และกีฬาทางน้ำประเภทต่าง ๆ การพักผ่อนในบ้านพัก การศึกษาธรรมชาติในศูนย์บริการนักท่องเที่ยว หรือการนำศึกษาธรรมชาติโดยนักสื่อความหมาย

นักท่องเที่ยว ประสบการณ์ที่พึงปรารถนา และความชอบ

1. นักท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยว หมายถึงบุคคลที่เดินทางจากถิ่นที่อยู่ปกติของตนไปยังถิ่นอื่นเป็นการชั่วคราวด้วยความสมัครใจ และด้วยวัตถุประสงค์อันมิใช่เพื่อการประกอบอาชีพหรือหารายได้ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2533)

สำหรับประเภทของนักท่องเที่ยว ดุ้ย (2527) ได้จัดแบ่งประเภทของนักท่องเที่ยวตามลักษณะของการท่องเที่ยวออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. การท่องเที่ยวส่วนบุคคล ได้แก่ การท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นภายในหรือต่างประเทศที่นักท่องเที่ยวจัดขึ้นสำหรับตัวเองกับครอบครัว หรือสำหรับตัวเองกับเพื่อนฝูงโดยใช้รถยนต์ส่วนตัวหรือเช่ารถขับไปกันเอง กำหนดการเดินทางท่องเที่ยวเองโดยไม่ต้องพึ่งผู้ดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวหรือพึ่งเพียงในบางเรื่องเท่านั้น

2. การท่องเที่ยวแบบทัวร์หรือแบบนำเที่ยว ได้แก่ การท่องเที่ยวของคนคนหนึ่งหรือก็คนที่ตาม โดยเสียเงินจำนวนหนึ่งให้แก่ผู้จัดการบริษัทนำเที่ยว และผู้จัดการก็จะจัดการเรื่องยานพาหนะ โรงแรม และบริการอื่น ๆ ให้ โดยกำหนดไว้เป็นรายการแน่นอน นักท่องเที่ยวจะได้รับความสะดวกสบาย หากแต่จะขาดอิสระในบางเรื่อง

3. การท่องเที่ยวตามคาบเวลาการท่องเที่ยว ได้แก่ การท่องเที่ยวคาบเวลายาว การท่องเที่ยวคาบเวลาสั้น และการท่องเที่ยวแบบทัศนจาร

3.1 การท่องเที่ยวคาบเวลายาว ถ้าเป็นการท่องเที่ยวเพื่อวัฒนธรรมหรือการศึกษาก็จะหมายถึงการพักอยู่ ณ ที่หนึ่งที่ใดเป็นคาบเวลายาวเป็นสัปดาห์ ๆ หรือเป็นเดือน ถ้าเป็นการท่องเที่ยวเพื่อความสนุก คาบเวลาอาจยาวนานเหมือนกันแต่สถานที่ท่องเที่ยวจะเปลี่ยนไปเรื่อย ๆ

3.2 การท่องเที่ยวคาบเวลาสั้น เป็นการท่องเที่ยวที่จะกินเวลา ตั้งแต่ 2-10 วัน โดยในปัจจุบันนี้การท่องเที่ยวประเภทนี้มีนักท่องเที่ยวมากที่สุด

3.3 การท่องเที่ยวแบบทัศนอาจร เป็นการท่องเที่ยวที่ใช้เวลาไม่เกิน 24 ชั่วโมง และไม่มี การพักค้างคืน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญยิ่งของการท่องเที่ยวภายในประเทศ

สำหรับ World Tourism Organization (1992) ได้แบ่งประเภทของนักท่องเที่ยวตาม วัตถุประสงค์ของการเดินทางเป็น 3 ประเภท คือ

1. นักท่องเที่ยวเพื่อทำธุรกิจ คือ ผู้ที่เดินทางเนื่องจากเหตุผลทางด้านธุรกิจ หรือเป็นการ เดินทางเพื่อการประชุม การจัดแสดงสินค้า เป็นต้น

2. นักท่องเที่ยวเพื่อเหตุผลเฉพาะ คือ ผู้ที่เดินทางเพื่อสนองความต้องการเฉพาะอย่างใด อย่างหนึ่ง เช่น การทัศนศึกษา

3. นักท่องเที่ยวเพื่อใช้เวลาว่าง คือ ผู้ที่เดินทางไปยังสถานที่ใดสถานที่หนึ่ง เพื่อความ พึงพอใจ หรือไม่มีเหตุผลใด โดยเฉพาะ แต่เพียงเพราะใช้เวลาว่างในวันหยุดเท่านั้น

2. ประสบการณ์ที่พึงปรารถนา

ประสบการณ์ที่พึงปรารถนา มีองค์ประกอบของคำสำคัญ 2 ประการคือ ประสบการณ์ด้าน การท่องเที่ยว และความปรารถนา ซึ่งผู้วิจัยของนำเสนอเนื้อหาของคำสำคัญดังกล่าว ดังนี้

2.1 ประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยว

Seppo (1988) กล่าวว่า ประสบการณ์ หรือความรู้สึกของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยว หรือสิ่งแวดล้อม สามารถเกิดขึ้นได้ทั้งในช่วงก่อน ระหว่าง และหลังจากการเดินทางท่องเที่ยว โดย Clawson (1963) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับประสบการณ์นั้นทนการว่าประกอบด้วย 5 ระยะเวลา กล่าวคือ 1) ระยะเวลาจะเป็นประสบการณ์ในการวางแผนหรือเตรียมล่วงหน้าก่อนการเดินทาง

2) เป็นประสบการณ์ในการคำนึงหรือคิดถึงการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ 3) เป็นประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว 4) เป็นประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากภายหลังที่เดินทางกลับมาแล้ว และ 5) เป็นช่วงเวลาของการสะสมสิ่งของที่ระลึก หรือการถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้รับรู้ ซึ่งสิ่งแวดล้อมที่ได้พบเห็นในแหล่งท่องเที่ยวส่งผลต่อประสบการณ์โดยรวมของนักท่องเที่ยว

ดร.ชนิ (2544 ก) ให้นิยามของ ประสบการณ์ด้านนันทนาการหรือประสบการณ์ท่องเที่ยว (recreation or tourism experience) ว่าหมายถึงประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกนึกคิด การรับรู้ การเรียนรู้ และอื่น ๆ ที่นักท่องเที่ยวได้รับจากการเดินทางท่องเที่ยวในแต่ละครั้ง ซึ่งประกอบด้วย ส่วนสำคัญ 4 ส่วน ซึ่งนักท่องเที่ยวจะได้รับประสบการณ์ที่มีคุณค่า น่าประทับใจหรือสอดคล้องกับความคาดหวังมากน้อยเพียงใด พิจารณาจากประสบการณ์ที่เขาได้รับทั้ง 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ช่วงเวลาก่อนการเดินทางท่องเที่ยว เป็นประสบการณ์ที่ได้รับในช่วงเวลาของการรอคอย และคำนึงถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะได้ไปกระทำ หรือใฝ่ฝันว่าจะได้กระทำ (anticipation phase)
2. ช่วงเวลาของการวางแผน เป็นประสบการณ์ที่ได้รับในช่วงการเตรียมสัมภาระ ร่างกายตลอดจนจิตใจ ก่อนการไปเที่ยวหรือกระทำกิจกรรมท่องเที่ยว (planning phase)
3. ช่วงเวลาของการเดินทางท่องเที่ยว เริ่มตั้งแต่ออกเดินทางจนกระทั่งกลับ ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่ได้รับขณะทำกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว (participation phase)
4. เป็นช่วงเวลาที่คำนึงถึงประสบการณ์ หรือสิ่งที่ได้กระทำกิจกรรมท่องเที่ยวไปแล้ว โดยมีการนำมาเก็บสะสม เช่น จัดทำสมุดรูปภาพ เขียนบันทึก หรือการบอกเล่าให้ผู้อื่นรับรู้ (recollection phase)

ประสบการณ์ด้านนันทนาการเกิดขึ้นจากสิ่งที่ได้รับในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ก่อนการเดินทางท่องเที่ยว การเตรียมตัวเพื่อการท่องเที่ยว การเดินทาง และการประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว และการที่ได้รำลึกถึงประสบการณ์ที่ได้รับในระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว จะมีคุณค่าน่าประทับใจมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ได้แก่ ความสอดคล้องของสิ่งที่ได้รับจริงในการเดินทางท่องเที่ยว กับสิ่งที่นักท่องเที่ยวคาดหวังไว้ก่อนการเดินทาง การเตรียมตัวก่อนการเดินทางท่องเที่ยว คุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก และบริการที่ได้รับจากการเดินทางไปท่องเที่ยว

ดังนั้น การจัดการด้านการท่องเที่ยวเพื่อให้มีนักท่องเที่ยวมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ ควรจัดการแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว หรือสิ่งอำนวยความสะดวก ให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจและกลับไปกล่าวถึงความประทับใจ ซึ่งจะเป็นการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี และยังส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวจะกลับมาเที่ยวซ้ำอีกในอนาคต ทั้งนี้ การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน นอกเหนือจากประสบการณ์ที่ความสนุกสนาน เพลิดเพลิน การผ่อนคลายจากการประกอบกิจกรรมแล้วยังควรต้องเป็นประสบการณ์ที่มีคุณค่า ซึ่งนักท่องเที่ยวควรได้รับความรู้ และการตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวด้วย

นภวรรณ (2545 ข) กล่าวว่า สิ่งที่จะบอกถึงประสบการณ์นันทนาการที่นักท่องเที่ยวต้องการคือ แรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการ โดยแรงจูงใจจะเกี่ยวข้องกับความคาดหวัง ซึ่งความคาดหวังของนักท่องเที่ยวจะมีอิทธิพลต่อประสบการณ์นันทนาการของนักท่องเที่ยวในระดับที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะของนักท่องเที่ยวและปัจจัยแวดล้อมเป็นสำคัญ

พิมพ์ลภัส (2545) ให้นิยามของประสบการณ์นันทนาการ ว่าหมายถึง สิ่งที่นักท่องเที่ยวต้องการได้รับจากการไปเยือนหรือการประกอบกิจกรรมบริเวณแหล่งนันทนาการ ได้แก่ การเรียนรู้ ศึกษารวมชาติ การได้สัมผัสธรรมชาติอย่างใกล้ชิด การได้หลีกเลี่ยงจากสภาพแวดล้อมที่อึดอัด การได้ใช้เวลาพักผ่อนร่วมกับเพื่อน และ/หรือครอบครัว และการได้มีโอกาสพบปะผู้คนใหม่

Peterson (1974) อ้างโดย นภวรรณ (2544 ข) กล่าวถึงความสอดคล้องของประสบการณ์ที่พึงปรารถนาของนักท่องเที่ยว กับประสบการณ์ที่ได้รับจริงจากการเดินทางไปเยือนหรือประกอบกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว จะเป็นตัวกำหนดระดับของความพึงพอใจโดยรวมจากการเดินทางไปเยือนแหล่งท่องเที่ยว กล่าวคือ หากสิ่งที่คาดหวังหรือความปรารถนากับสิ่งที่ได้รับมีความใกล้เคียงหรือตรงกันก็จะก่อให้เกิดความชอบ หรือความพึงพอใจในการเดินทางมาเยือนแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ และนอกจากนี้ ยังมีปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องที่ส่งผลถึงระดับของความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว อาทิ การปรากฏตัวของนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นในลักษณะที่ขัดกับวัตถุประสงค์ของนักท่องเที่ยว หรือการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมากเกินไป เป็นต้น

2.2 ความปรารถนา

ปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้มนุษย์เดินทางท่องเที่ยว หรือประกอบกิจกรรมนันทนาการในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ คือ ความต้องการ หรือความปรารถนาของบุคคล (วัตินชัย, 2544) ซึ่งเกิดจากแรงจูงใจ หรือแรงกระตุ้นที่ผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรม เกิดการเคลื่อนไหว หรือเกิดกิจกรรมที่มุ่งไปยังเป้าหมาย (goal) หรือไปสู่สิ่งล่อใจ (incentives) (จิราภรณ์, 2532) ดังนั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่าความปรารถนาและแรงจูงใจมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน โดยความปรารถนาจะเกิดขึ้นได้ก็ต้องมีแรงจูงใจ หรือแรงกระตุ้นเป็นตัวผลักดันให้บุคคลเกิดความคิด ความต้องการ และแสดงพฤติกรรม สำหรับในการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวกับแรงจูงใจ นิยามขั้นตอนการเกิด และแรงจูงใจทางการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นสาเหตุหรือที่มาของความปรารถนาของนักท่องเที่ยว ดังต่อไปนี้

สงวน (2526) กล่าวว่า แรงจูงใจ หมายถึง แรงกระตุ้นที่ทำให้บุคคลนั้นแสดงพฤติกรรมที่ต้องการหรือตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

พวงเพชร (2533) กล่าวว่า แรงจูงใจหมายถึง สิ่งใด ๆ ที่ทำให้เกิดพฤติกรรม หรือการกระทำขึ้น

ไพบูลย์ (2537) กล่าวว่า การจูงใจ เป็นกระบวนการของพฤติกรรมที่เริ่มด้วยความต้องการแล้วเกิดแรงขับนำไปสู่การแสดงออกของพฤติกรรมที่มีเป้าหมาย

จากข้อความที่กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่า ความปรารถนา หรือแรงจูงใจหมายถึง สิ่งใด ๆ ที่กระตุ้นให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งออกมาเพื่อสนองตอบความต้องการสู่เป้าหมายที่ตนต้องการหรือปรารถนา โดยกระบวนการของแรงจูงใจเริ่มจากความต้องการแล้วเกิดแรงขับที่นำไปสู่พฤติกรรม

จิราภรณ์ (2532) กล่าวว่ากระบวนการเกิดแรงจูงใจมี 3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นความต้องการ เกิดขึ้นเมื่อบุคคลเกิดความไม่สมดุลภายในตัวอาจเกิดจากการขาดปัจจัยทางกายภาพ เช่น ขาดอาหาร ขาดน้ำ เป็นต้น หรือขาดปัจจัยทางจิตใจ ได้แก่ การขาดความรัก ขาดความสนใจ ซึ่งการขาดปัจจัยเหล่านี้ทำให้บุคคลเกิดความต้องการขึ้น 2) ขั้นแรงขับ ภาวะการขาดสมดุลดังกล่าวจะกระตุ้นให้

บุคคลเกิดความเครียด กระวนกระวาย อยู่ไม่สุข ทำให้ร่างกายพร้อมจะเกิดการเคลื่อนไหว หรือกระทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง 3) ขั้นพฤติกรรม เมื่อเกิดความเครียดหรือเกิดความรู้สึกกระวนกระวายขึ้น ความรู้สึกเหล่านั้นจะผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมาเพื่อลดความเครียด 4) ขั้นลดแรงขับ ผลจากการแสดงพฤติกรรมทำให้บุคคลรู้สึกดีขึ้น ลดความกระวนกระวายที่เกิดขึ้น

ทิพวัลย์ (2539) สรุปประเภทของแรงจูงใจออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) แรงจูงใจด้านร่างกาย คือ ความต้องการทางด้านร่างกายได้แก่ ความต้องการอาหาร น้ำ อากาศ การพักผ่อน การออกกำลังกาย ความต้องการทางเพศ เป็นต้น 2) แรงจูงใจทางด้านสังคม คือ ความต้องการด้านจิตใจ เพื่อให้เกิดความพึงพอใจ เช่น การได้รับการยกย่อง การได้รับความรักจากบุคคลอื่น เป็นต้น

วัฒนชัย (2544) กล่าวว่าทฤษฎี Abraham Maslow เป็นทฤษฎีที่ถูกนำมาอธิบายพฤติกรรม การเดินทางของมนุษย์บ่อยที่สุด การค้นคว้าวิจัยโดยใช้ทฤษฎี Five-Fold Hierarchical System ของ Maslow ในการอธิบายแรงจูงใจในการเดินทางท่องเที่ยวพบว่า ในการเดินทางท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวมีแรงจูงใจมากกว่าหนึ่งปัจจัย โดยทั่วไปความต้องการเดินทางท่องเที่ยวมักเริ่มต้นจากการตอบสนองความต้องการทางร่างกายเป็นอันดับแรก และหลังจากนั้นจะเป็นความต้องการความ ตื่นเต้น แต่เน้นความปลอดภัย ความต้องการสร้างสัมพันธภาพ ความต้องการสร้างความภูมิใจและ พัฒนาศักยภาพของตน และความต้องการขั้นสูงสุด คือ ความต้องการความสมบูรณ์ ความสงบ และความสุข

ทิพวัลย์ (2539) กล่าวถึง Koster's Theory ว่า ทฤษฎีแรงจูงใจทางการท่องเที่ยวของ Koster ซึ่งเป็นนักวิจัยทางการท่องเที่ยวชาวเดนมาร์ก ได้กล่าวถึงแรงจูงใจพื้นฐาน 3 ประการที่ทำให้คนเดินทางท่องเที่ยว คือ

1. ความปรารถนาเดินทางท่องเที่ยวเพื่อที่จะชดเชยเวลาที่สูญเสียจากการทำงาน
2. ความปรารถนาที่จะเรียนรู้ หรือความอยากรู้อยากเห็นในสิ่งที่ตนไม่เคยพบเห็น
3. ความปรารถนาที่จะได้รับการยอมรับจากคนอื่น ๆ

McIntosh and Goeldner (1984) กล่าวว่าแรงจูงใจทางการท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวออกเดินทางเพื่อสนองตอบความต้องการของตนเอง ตามปกตินักท่องเที่ยวจะเดินทางหรือไม่ยอมขึ้นอยู่กับแรงจูงใจที่สำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1. สิ่งจูงใจทางกายภาพ (physical motivation) ได้แก่ สิ่งจูงใจที่เกี่ยวกับการพักผ่อน รำกาย การเล่นกีฬา การนันทนาการ การบันเทิง และสิ่งจูงใจอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการรักษาสุขภาพ
2. สิ่งจูงใจทางวัฒนธรรม (culture motivation) ได้แก่ ความปรารถนาที่อยากจะรู้จักกับผู้อื่น ได้เรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะวัฒนธรรม นาฏศิลป์ และศาสนา เป็นต้น
3. สิ่งจูงใจระหว่างบุคคล (interpersonal motivation) ได้แก่ ความปรารถนาที่จะได้พบคนใหม่ หรือได้รู้จักคนใหม่ ๆ ในการเดินทางท่องเที่ยว
4. สิ่งจูงใจทางด้านสถานภาพและชื่อเสียง (status and prestige motivation) ได้แก่ ความต้องการพัฒนาตนเอง และแสดงความสำคัญของตนเอง เช่น การเดินทางทำธุรกิจ หรือการเดินทางเพื่อไปศึกษาต่อ เป็นต้น

Khan et al., (1993) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับแรงผลักดันภายในตัวบุคคลที่ทำให้เกิดพฤติกรรมการท่องเที่ยว โดยจำแนกประเภทของแรงจูงใจทางสังคมที่ส่งผลให้คนตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวออกเป็น 7 ชนิด ได้แก่

1. การเดินทางเพื่อที่จะหลีกเลี่ยงหนีจากสิ่งแวดล้อมประจำวัน
2. การเดินทางเพื่อที่จะค้นหาตนเอง หรือประเมินตนเอง
3. การเดินทางเพื่อการพักผ่อน หรือผ่อนคลาย
4. การเดินทางเพื่อเป็นเกียรติประวัติในชีวิต
5. การเดินทางเพื่อรำลึกถึงอดีต

6. การเดินทางเพื่อเยี่ยมญาติ

7. การเดินทางเพื่อปฏิบัติสัมพันธ์ทางสังคม

Ryan (1995) กล่าวว่า พฤติกรรมการท่องเที่ยวเกิดจากแรงจูงใจ 2 ชนิด คือ

1. ความปรารถนาที่จะหลีกเลี่ยงจากสิ่งแวดล้อมในชีวิตประจำวัน

2. ความปรารถนาที่จะได้รับการตอบสนองทางจิตวิทยา เช่น การท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัลให้กับตนเอง และทำให้เกิดความภาคภูมิใจส่วนตัว

จากนิยามดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าประสบการณ์ที่พึงปรารถนา หมายถึง สิ่งที่นักท่องเที่ยวต้องการที่จะพบเห็น สัมผัส รับรู้ หรือเรียนรู้ จากแหล่งท่องเที่ยวที่เดินทางไปเยือน ซึ่งสามารถเกิดได้ทั้งช่วงก่อน ระหว่าง และหลังจากการเดินทางท่องเที่ยว

3. ความชอบ

ความชอบ เป็นความโน้มเอียงไปทางใดทางหนึ่ง หรือเป็นความรู้สึกนึกคิดที่ดีของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ส่งผลทำให้บุคคลเลือกทำกิจกรรมที่สนใจ (ประสงค์, 2544) ซึ่งจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องพบว่า ความชอบกับความพึงพอใจเป็นลักษณะของความรู้สึกที่คล้ายคลึงกันมาก โดยมีนิยามความหมายและรายละเอียดดังต่อไปนี้

ชรีณี (2535) กล่าวว่า ความชอบ หรือความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกหรือทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ความรู้สึกพอใจจะเกิดขึ้นเมื่อความต้องการของบุคคลได้รับการตอบสนอง หรือบรรลุจุดมุ่งหมายในระดับหนึ่ง ความรู้สึกดังกล่าวจะลดลงหรือไม่เกิดขึ้น หากความต้องการหรือจุดมุ่งหมายนั้นไม่ได้รับการตอบสนอง

พิชัย (2534) ให้ความหมาย ความพึงพอใจ หมายถึงสภาพความรู้สึกที่ดี อันเนื่องมาจากการตอบสนองความต้องการทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ

อินทิตรา (2534) ให้ความหมาย ความพึงพอใจ หมายถึง สภาพความรู้สึกหรือระดับความพอใจ ซึ่งมีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่ได้รับผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย

สนิท (2539) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ทำที่ความรู้สึก ความคิดเห็นที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ภายหลังจากที่ได้รับประสบการณ์จากสิ่งนั้นมาแล้วในเชิงบวก คือ มีความพอใจนิยมชมชอบ ให้การสนับสนุนหรือเจตคติที่ดีของบุคคลเมื่อเขาได้รับการตอบสนองความต้องการแล้ว

ชนาภรณ์ (2543) กล่าวว่า การศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมทางกายภาพกับผู้ใช้สภาพแวดล้อมนั้นจะสามารถนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของสภาพแวดล้อมทางกายภาพนั้นให้ตรงต่อความพึงพอใจหรือความชอบของผู้ใช้สภาพแวดล้อม ดังนั้น การศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้ใช้สภาพแวดล้อมอย่างมีระบบที่ดีจะได้มาซึ่งข้อมูลพื้นฐานในการตัดสินใจวางแผนนโยบายหรือแผนงานเพื่อพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการ และถ้ามีการศึกษาอย่างต่อเนื่องในระยะเวลาพอสมควรแล้ว การศึกษาเหล่านี้จะเป็นเครื่องกระตุ้นให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งของเอกชนและรัฐบาลในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพไม่ให้เกิดปัญหาขึ้นได้ในอนาคต

Herberlin (n.d.) (อ้างในสิทธิรัตน์ 2531) ได้ใช้ความพึงพอใจเป็นพื้นฐานในการวัดความสามารถในการรองรับทางสังคมหรือทางจิตวิทยา หมายถึง การที่นักท่องเที่ยวได้รับความพอใจในสภาพแวดล้อมทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด

Morse (1955) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่สามารถลดความเครียดของบุคคลให้น้อยลงได้ และความตึงเครียดถ้ามีมากก็จะทำให้เกิดความไม่พอใจ ซึ่งความตึงเครียดนี้มาจากความต้องการของมนุษย์ ถ้ามนุษย์มีความต้องการมากก็จะเกิดปฏิกิริยาเรียกร้องแต่ถ้าเมื่อใดความต้องการได้รับการตอบสนองก็จะทำให้บุคคลนั้นเกิดความพอใจ

Vroom (1964) กล่าวว่า ทักษะคติ และความพึงพอใจในสิ่งหนึ่งสามารถแทนกันได้ เพราะทั้งสองคำนี้ หมายถึง ผลที่ได้จากการที่บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมในสิ่งนั้น ทักษะคิต้านบวกจะแสดงให้เห็นสภาพความพึงพอใจในสิ่งนั้น และทักษะคิต้านลบจะแสดงให้เห็นสภาพความไม่พึงพอใจ

Davis (1967) มีความเห็นว่าพฤติกรรมเกี่ยวกับความพึงพอใจของมนุษย์ คือ ความพยายามที่จะขจัดความตึงเครียด หรือความกระวนกระวาย หรือภาวะไม่ได้คุณภาพในร่างกาย เมื่อมนุษย์สามารถขจัดสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวได้แล้ว มนุษย์ย่อมได้รับความพึงพอใจในสิ่งที่ตนต้องการ

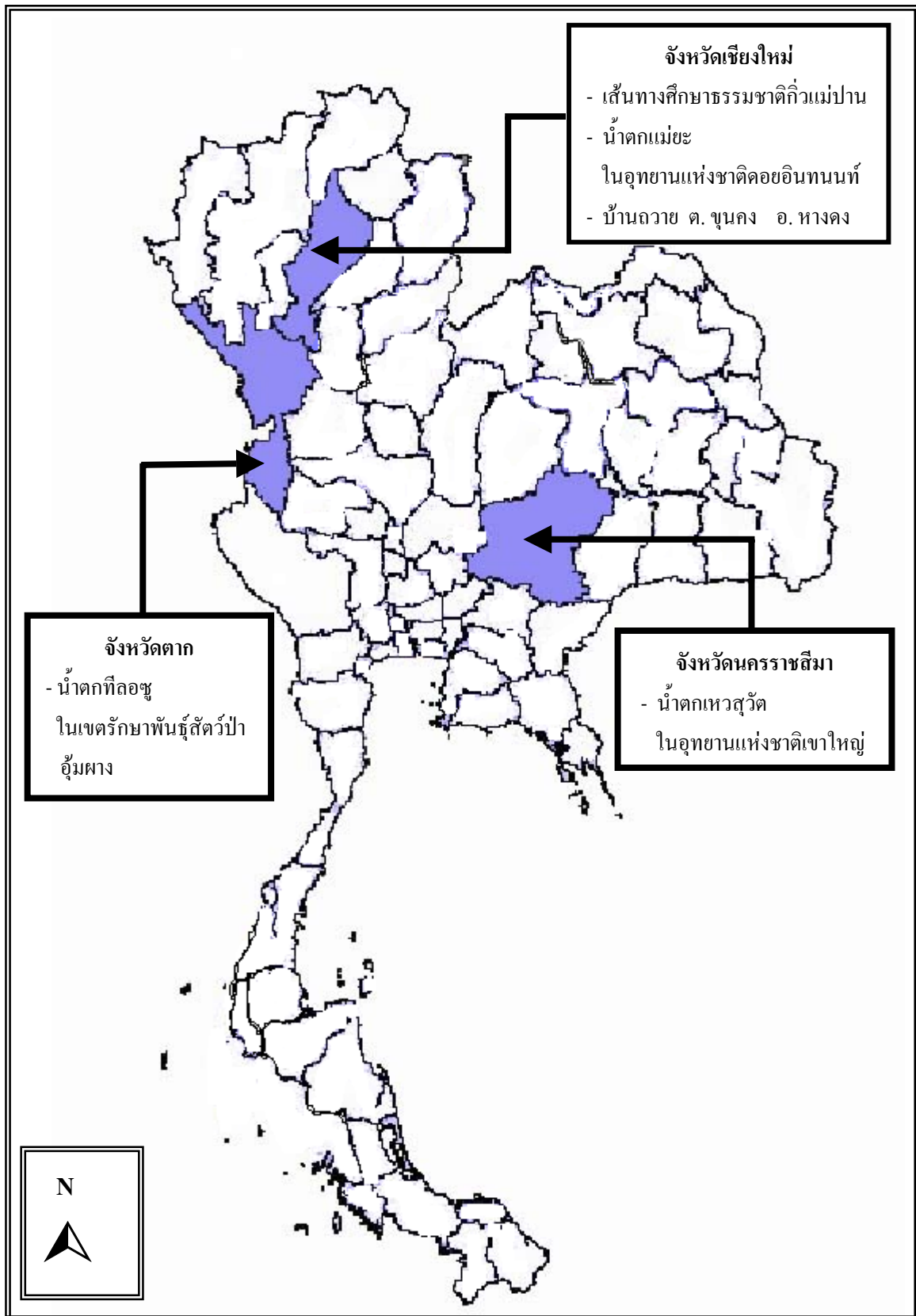
จากความหมายข้างต้น สรุปได้ว่า ความชอบหรือความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกที่ดีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ส่งผลให้บุคคลเลือกทำกิจกรรมตามความคาดหวังหรือความต้องการ

พื้นที่ศึกษา

พื้นที่ศึกษาประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 5 แห่ง ดังนี้

1. น้ำตกทีลอซู เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอุ้มผาง จังหวัดตาก
2. เส้นทางศึกษาธรรมชาติกัวแม่ปาน อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่
3. น้ำตกแม่ยะ อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่
4. น้ำตกเหวสุวัต อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา
5. บ้านถวาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

ที่ตั้งของพื้นที่ศึกษา ปรากฏดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ที่ตั้งของพื้นที่ศึกษา

น้ำตกทีลอซู เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอุ้มผาง จังหวัดตาก

1. ที่ตั้งและการเดินทางเข้าถึง

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอุ้มผาง ตั้งอยู่ในตำบลโมโกร ตำบลหนองหลวง ตำบลอุ้มผาง ตำบลแม่จัน และตำบลแม่ละมุ้ง อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ครอบคลุมพื้นที่ 2,515.6 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 1,572,281 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ต่าง ๆ ดังนี้ (ยสพล, 2543)

ทิศเหนือ	จรดอาณาเขตสหภาพเมียนมาร์ และอำเภอพบพระ จังหวัดตาก
ทิศใต้	จรดอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี และกิ่งอำเภอห้วยคด อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี
ทิศตะวันออก	จรดอำเภอคลองลาน อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร และอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์
ทิศตะวันตก	จรดสหภาพเมียนมาร์

การเดินทางเข้าถึงสู่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอุ้มผางสามารถเข้าถึงโดยทางรถยนต์จากอำเภออุ้มผาง เดินทางไปตามเส้นทางสู่บ้านหนองหลวง บ้านกล้วย เป็นทางลูกรังระยะทางประมาณ 15 กิโลเมตร แล้วถึงแยกเข้าสู่ทางลำลองอีกประมาณ 27 กิโลเมตร เข้าสู่ที่ทำการเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอุ้มผาง รวมระยะทางจากอำเภออุ้มผางประมาณ 42 กิโลเมตร

2. ลักษณะทางกายภาพ

สภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่ประกอบด้วยเทือกเขาสลับซับซ้อน บางพื้นที่เป็นหน้าผาสูงชัน มีความสูงของพื้นที่ตั้งแต่ 100-2,152 เมตร จากระดับน้ำทะเล ด้านตะวันออกมีเทือกเขาจังหวัดกำแพงเพชรขวางกั้นอยู่ ส่วนด้านตะวันตกมีเทือกเขาตะนาวศรี ซึ่งเป็นเส้นแบ่งพรมแดนประเทศเป็นแนวขวางกั้นอยู่ และมีพื้นที่บางส่วนลาดต่ำสู่ทะเลอันดามัน ก่อให้เกิดลำน้ำหลายสายมีน้ำไหลตลอดปี ได้แก่ คลองน้ำเขียว ห้วยแม่กระแซ ห้วยยะโม ห้วยอุ้มผาง ห้วยแม่ละมุ้ง ห้วยหนองหลวง ห้วยกล้วย และห้วยแม่จัน ไหลลงสู่แควใหญ่ ลำน้ำแม่กลอง จนถึงอ่างเก็บน้ำเหนือเขื่อนศรีนครินทร์ จังหวัดกาญจนบุรี

ลักษณะภูมิอากาศ เนื่องจากสภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่ประกอบไปด้วยภูเขาสูงชัน สภาพป่าส่วนใหญ่เป็นป่าดงดิบ และป่าเบญจพรรณที่ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ ทำให้อำเภออุ้มผางมีช่วงฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม-ตุลาคม ช่วงฤดูหนาวเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน-มกราคม ช่วงฤดูร้อนเริ่มต้นจากเดือนกุมภาพันธ์-เมษายน สำหรับอุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ยเท่ากับ 30.8-32.8 องศาเซลเซียส ประมาณน้ำฝนเฉลี่ยรายปีมีค่าเท่ากับ 1,392.4 มิลลิเมตร โดยฝนตกมากที่สุดเดือนกันยายน 250.4 มิลลิเมตร และฝนตกน้อยที่สุดเดือนธันวาคม ปริมาณ 1.2 มิลลิเมตร

3. ลักษณะทางชีวภาพ

1. พืชพรรณ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอุ้มผางมีพื้นที่ป่าไม้ร้อยละ 87.40 กระจายตามส่วนต่าง ๆ ของพื้นที่ ประกอบด้วยชนิดป่า ดังนี้ ป่าเต็งรัง ป่าเบญจพรรณ ป่าดิบเขา และป่าดิบชื้น

2. สัตว์ป่า เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอุ้มผางมีสัตว์ป่ามีจำนวนทั้งสิ้น 357 ชนิด โดยแบ่งเป็น สัตว์ป่าจำพวกนก จำนวน 200 ชนิด สัตว์ป่าจำพวกสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม จำนวน 9 ชนิด สัตว์ป่าจำพวกสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก จำนวน 36 ชนิด และสัตว์ป่าจำพวกสัตว์เลื้อยคลาน 62 ชนิด

4. แหล่งท่องเที่ยว

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอุ้มผาง มีนักท่องเที่ยวขอเข้ามาใช้พื้นที่จำนวนมาก เนื่องจากศักยภาพของพื้นที่ที่มีความสวยงาม มีเอกลักษณ์และความมีชื่อเสียงของน้ำตกทีลอซูซึ่งเป็นพื้นที่สำหรับการศึกษาค้นคว้า มีรายละเอียดลักษณะของพื้นที่ดังนี้

น้ำตกทีลอซู

น้ำตกทีลอซู เป็นน้ำตกขนาดใหญ่ในผืนป่าตะวันตก ต้นน้ำเกิดจากห้วยกล้อทอ ซึ่งเป็นลำน้ำขนาดใหญ่ในป่าที่อุดมสมบูรณ์บริเวณรอยต่อชายแดนไทย-พม่า มีปริมาณน้ำมากมายมหาศาล และด้วยโครงสร้างของน้ำตกที่ไหลจากหน้าผาหินปูน ทำให้น้ำตกทีลอซูมีจำนวนชั้นลดหลั่นกันมากมายหลายชั้น สภาพทั่วไปของพื้นที่น้ำตกทีลอซูเป็นป่าดิบที่ปกคลุมไปด้วยพืชพันธุ์เขี้ยวจียังคงความเป็นธรรมชาติมากที่สุดแห่งหนึ่งของเมืองไทย จากบริเวณที่ทำการเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอุ้มผางต้องเดินเท้าเข้าสู่บริเวณน้ำตกอีกประมาณ 1.5 กิโลเมตร ไม่มีร้านค้า ร้านอาหาร และ

เส้นทางศึกษาธรรมชาติกิ่วแม่ปาน และน้ำตกแม่ยะ อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์
จังหวัดเชียงใหม่

1. ที่ตั้งและการเดินทางเข้าถึง

อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ เป็นเทือกเขาที่สูงที่สุดในประเทศไทย สูงประมาณ 2,565 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง ครอบคลุมในท้องที่อำเภอสันป่าตอง อำเภอจอมทอง และอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ มีเนื้อที่ประมาณ 482 ตารางกิโลเมตร หรือ 301,500 ไร่ ได้รับการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม พ.ศ. 2515 อาณาเขตการติดต่อมีดังนี้ (พิทักษ์, 2544)

ทิศเหนือ	อยู่ในเขตตำบลแม่่นาจร อำเภอแม่แจ่ม และตำบลแม่วิน ตำบลทุ่งปี้ อำเภอแม่วาง
ทิศใต้	อยู่ในเขตตำบลบ้านหลวง และตำบลคอกแก้ว อำเภอจอมทอง
ทิศตะวันออก	อยู่ในเขตตำบลสองแคว ตำบลยางคราม กิ่งอำเภอคอกหล่อ และตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง
ทิศตะวันตก	อยู่ในเขตตำบลแม่่นาจร ตำบลช่างเคิ่ง และตำบลท่าผา อำเภอแม่แจ่ม

การเดินทางเข้าถึงอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ทำได้ 3 เส้นทาง คือ

เส้นทางที่ 1 จากจังหวัดเชียงใหม่เดินทางโดยรถยนต์ใช้เส้นทางถนนสายเชียงใหม่-ฮอด (ทางหลวงหมายเลข 108) ผ่านอำเภอหางดงและอำเภอสันป่าตอง ไปยังอำเภอจอมทอง ก่อนถึงอำเภอจอมทองประมาณ 2 กิโลเมตร เลี้ยวขวาตามถนนจอมทอง-ดอยอินทนนท์ (ทางหลวงหมายเลข 1009) จะเริ่มเข้าเขตอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ที่กิโลเมตรที่ 8 (น้ำตกแม่กลาง) และตัดขึ้นสู่ยอดดอยอินทนนท์ เป็นระยะทางทั้งหมด 49.8 กิโลเมตร

เส้นทางที่ 2 จากจังหวัดเชียงใหม่เดินทางตามเส้นทางถนนสายเชียงใหม่-ฮอด (ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 108) ผ่านอำเภอหางดง อำเภอสันป่าตอง อำเภอจอมทอง และอำเภอฮอด จากอำเภอฮอดเดินทางต่อโดยใช้เส้นทางสายฮอด-แม่สะเรียง ผ่านอุทยานแห่งชาติออบหลวง

แล้วเลี้ยวขวาต่อไปยังอำเภอแม่แจ่มโดยเส้นทางสายออบหลวง-แม่แจ่ม (ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 1008) จากอำเภอแม่แจ่มใช้เส้นทางสายแม่แจ่ม-ดอยอินทนนท์ (ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 1192) ขึ้นสู่ยอดดอยอินทนนท์ที่ถนนสายจอมทอง-ดอยอินทนนท์ (ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 1009) กิโลเมตรที่ 38-39

เส้นทางที่ 3 เป็นทางเข้าสู่อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ที่ค่อนข้างลำบาก โดยเดินทางจากจังหวัดเชียงใหม่ตามเส้นทางถนนสายเชียงใหม่-ฮอด (ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 108) ผ่านอำเภอหางดง และอำเภอสันป่าตอง จากอำเภอสันป่าตองเลี้ยวขวามาตามถนนสายสันป่าตอง-บ้านกาด-แม่วีน (ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 1013) แล้วต่อด้วยเส้นทางหลวงจังหวัดหมายเลข 1284 หรือเส้นทาง ร.พ.ช. ผ่านบ้านขุนวางและขึ้นสู่ถนนสายจอมทอง-ดอยอินทนนท์ ที่กิโลเมตรที่ 31 ใกล้ที่ทำการอุทยานแห่งชาติฯ

2. ลักษณะทางกายภาพ

ลักษณะภูมิประเทศ อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์จัดว่าเป็นอุทยานแห่งชาติที่มีพื้นที่กว้างขวาง มีความหลากหลายของลักษณะภูมิประเทศมาก สภาพพื้นที่ทั่วไปจะเป็นภูเขาที่สลับซับซ้อนของแนวเขตเทือกเขาถนนธงชัยที่ทอดตัวมาตามแนวทิศเหนือ-ทิศใต้ มีระดับความสูงของพื้นที่อยู่ระหว่าง 400-2,566 เมตรจากระดับน้ำทะเล

ลักษณะอากาศ อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์มีอากาศหนาวเย็นตลอดปี ในฤดูหนาวอุณหภูมิจะลดต่ำกว่าศูนย์องศาเซลเซียส ส่วนในฤดูร้อนอากาศบนยอดดอยก็ยังคงหนาวเย็น

แหล่งต้นน้ำลำธาร อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์จัดว่าเป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธารที่สำคัญของแม่น้ำปิง โดยจะครอบคลุมพื้นที่ต้นน้ำย่อย (sub watershed areas) ให้กำเนิดแม่น้ำลำธารหลายสายที่สำคัญ ได้แก่ ลำน้ำแม่กลาง ลำน้ำแม่แจ่ม ลำน้ำแม่วาง และลำน้ำแม่เตี๊ยะ โดยลำน้ำแม่กลางจะมีพื้นที่ต้นน้ำกำเนิดจากอุทยานแห่งชาติฯ มากที่สุดถึง 318.5 ตารางกิโลเมตร แม่น้ำลำธารเหล่านี้จะไหลผ่านและหล่อเลี้ยงชุมชนต่าง ๆ ในเขตพื้นที่อำเภอจอมทอง อำเภอแม่แจ่ม อำเภอฮอด อำเภอแม่วาง และอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ แล้วไหลลงสู่แม่น้ำปิง

3. ลักษณะทางชีวกายภาพ

พืชพรรณ พื้นที่ป่าในอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์มีหลายชนิด ได้แก่ ป่าดิบเขา ป่าสน ป่าเต็งรัง และป่าเบญจพรรณ ไม่มีค่าทางเศรษฐกิจ ได้แก่ สัก (*Tectona grandis* Linn.f.) ตะเคียน (*Hopea ferrea*) เหียง (*Dipterocapus obtusifoliosus*) รกฟ้า (*Terminalia alata*) เป็นต้น

สัตว์ป่า ในอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์แม้จะไม่มีสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมขนาดใหญ่เหลืออยู่มากนัก แต่ก็ยังมีสัตว์ป่าอยู่มากมายหลายชนิดอาศัยอยู่ โดยจะมีสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมอาศัยอยู่ไม่น้อยกว่า 65 ชนิด มีนกอาศัยอยู่ไม่น้อยกว่า 354 ชนิด นอกจากนี้ยังมีสัตว์เลื้อยคลานและแมลงอีกมากมาย ส่วนสัตว์ที่หายาก (rare species) หรือเฉพาะถิ่น (endangered species) ที่สำคัญได้แก่ หมูห้วยดอย (*Eothenomy melanogaster*) เต่าปูลู (*Platysyrnum megacephalum*) นกคิ่วหางสีน้ำตาล (*Mila stringula*) นกปีกสั้นสีน้ำเงิน (*Brachyteryx montana*) และนกกระจัดคอสีเทา (*hylloscopus borealis*) และนกกินปลีหางสีเขียว (*Aethopyga nipalensis angkanensis*) ซึ่งพบแห่งเดียวเท่านั้นในประเทศไทย

4. คุณค่าด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

ในด้านประวัติศาสตร์ อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์มีร่องรอยทางประวัติศาสตร์ต่าง ๆ อยู่มากมาย โดยปรากฏภาพเขียนของมนุษย์โบราณใกล้บริเวณน้ำตกแม่กลาง ที่สำคัญก็คือเป็นที่ประดิษฐานของพระสฤปเจดีย์ของเจ้าอินทวิชยานนท์ ซึ่งเป็นเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่องค์ที่เจ็ด นอกจากนี้ยังเป็นທີ່ประดิษฐานของพระมหาธาตุคุณภเมทนีดล โดยกองทัพอากาศได้จัดสร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2530 เพื่อถวายแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในวโรกาสที่ทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ 5 รอบ และพระมหาธาตุคุณภพลภูมิสิริ จัดสร้างถวายขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2535 เพื่อถวายแด่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในวโรกาสที่ทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ 5 รอบ ในด้านวัฒนธรรมอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์เป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของชุมชนชาวไทยพื้นเมือง กะเหรี่ยง และม้ง กระจายอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ หลายชุมชน ทำให้มีความหลากหลายทางศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีระหว่างชาติพันธุ์และระหว่างหมู่บ้านสูงมาก

5. แหล่งท่องเที่ยว

อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์จัดได้ว่าเป็นอุทยานแห่งชาติที่มีผู้เข้าเยี่ยมชมมากที่สุด อุทยานหนึ่งของประเทศไทย โดยจะมีนักท่องเที่ยวประมาณ 600,000-800,000 คนต่อปี และสามารถทำรายได้ให้แก่รัฐบาลไม่น้อยกว่า 4 ล้านบาทต่อปี ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2537-2543 จากความหลากหลายของสภาพภูมิประเทศ สภาพป่าชนิดต่าง ๆ ทำให้มีศักยภาพสูงมากสำหรับการที่จะใช้เป็นแหล่งนันทนาการและเพื่อการศึกษาธรรมชาติ พื้นที่ท่องเที่ยวและนันทนาการที่สำคัญของอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ ได้แก่ บริเวณยอดดอย ซึ่งเป็นจุดสูงสุดของประเทศไทย พระมหาธาตุนภเมทนีดล พระมหาธาตุนภพลภูมิสิริ หมู่บ้านชาวเขา โครงการหลวง น้ำตกแม่กลาง น้ำตกวชิรธาร น้ำตกลิวิภูมิ น้ำตกแม่ปาน รวมถึงเส้นทางศึกษาธรรมชาติกัวแม่ปาน และน้ำตกแม่ยะ ซึ่งเป็นพื้นที่สำหรับการศึกษาคั้งนี้ มีรายละเอียดของพื้นที่ ดังนี้

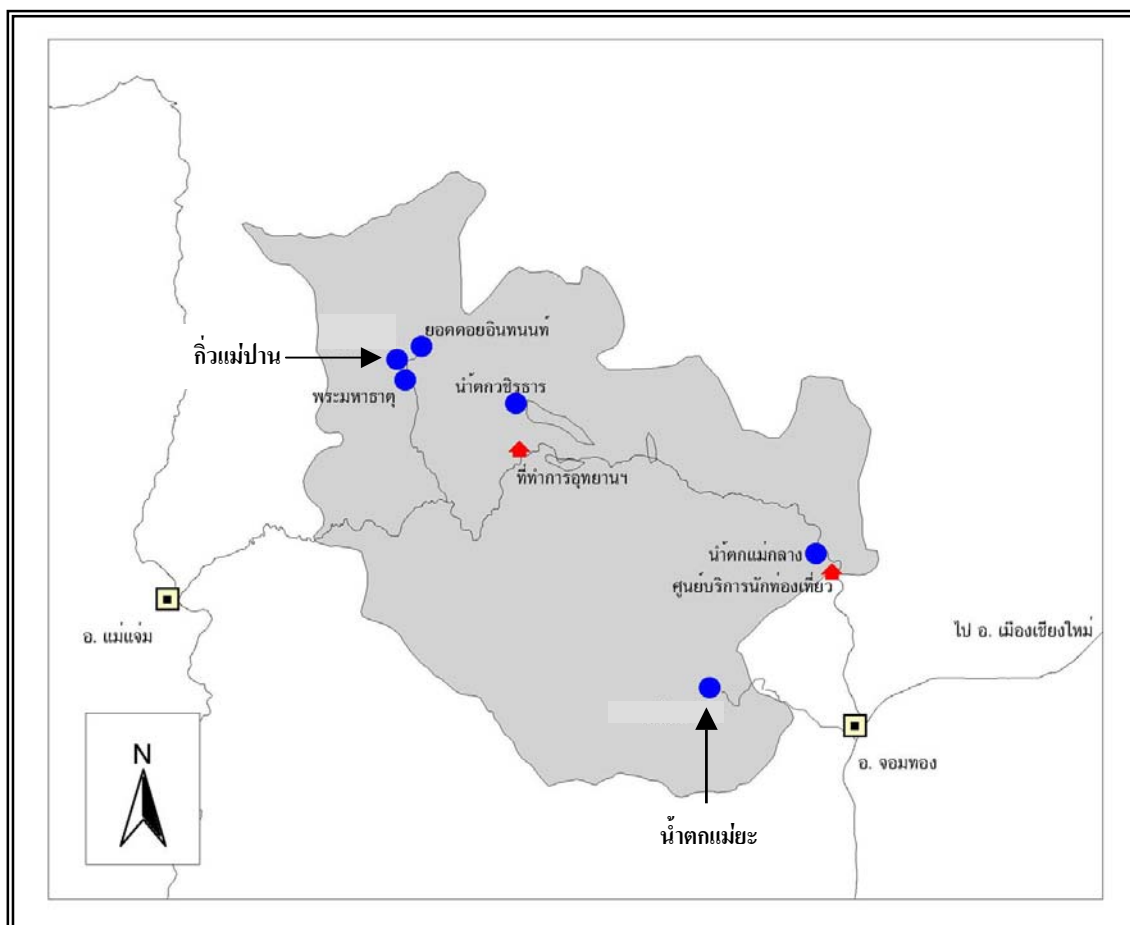
เส้นทางศึกษาธรรมชาติกัวแม่ปาน

เส้นทางศึกษาธรรมชาติกัวแม่ปานตั้งอยู่ตรงหลักกิโลเมตรที่ 42 ถนนจอมทอง-ดอยอินทนนท์ ด้านตรงข้ามลานจอดเฮลิคอปเตอร์ จุดเริ่มต้นมีป้ายแสดงแผนที่เส้นทางเดินขึ้นไปตามบันไดคอนกรีต บริเวณนี้มีความสูงจากน้ำทะเลปานกลางประมาณ 2,000 เมตร มีอากาศหนาวเย็นเกือบตลอดทั้งปี ความยาวของเส้นทางประมาณ 3 กิโลเมตร เส้นทางมีลักษณะเป็นวงรอบที่เดินลาดชันขึ้นไปทางทิศตะวันตกจนกระทั่งถึงบริเวณสันกัวแม่ปานและอ้อมวกลงมาทางใต้ตามสันกัว ซึ่งเป็นทางลาดชันลงและจะวกกลับมาทางทิศตะวันออก ซึ่งเป็นทางลาดชันอีกครั้งเพื่อไปบรรจบกับทางเดินเข้า ลักษณะพื้นที่จะเป็นป่าดิบเขา มีต้นก่อเป็นไม้เด่นที่ใช้ในการบ่งชี้ความเป็นสังคมพืชป่าดิบเขา ที่พบในประเทศไทยมีด้วยกัน 4 สกุล ซึ่งบริเวณกัวแม่ปานเป็นแหล่งที่พบไม้ก่อได้ทั้ง 4 สกุล เช่น ก่อหมวก หรือก่อตลับในสกุล *Quercus* ก่อเดือย ก่อแป้น ก่อดาหมู ซึ่งเรียกทั่วไปว่าก่อหนามหรือก่อกินลูก ในสกุล *Castanopsis* ก่อพวง ในสกุล *Lithocarpus* และก่อดอยช้าง อยู่ในสกุล *Trigonobalanus* นอกจากนี้ยังมีสังคมพืชกึ่งอัลไพน์ ซึ่งมักพบปกคลุมสันเขาและยอดดอย บริเวณที่สูงกว่า 2,000 เมตรจากระดับน้ำทะเล ลักษณะเป็นพื้นที่โล่ง ดินค่อนข้างตื้นและมีหินโผล่ มีหญ้าปกคลุมสลับกับไม้พุ่มและพืชล้มลุกที่พบในเขตอบอุ่น มีข้อสันนิษฐานว่าการเกิดสังคมพืชเช่นนี้เนื่องจากอากาศที่หนาวเย็นตลอดปี และมีการแปรปรวนของแรงลมสูง จึงทำให้ไม้ใหญ่ของสังคมพืชป่าดิบเขาไม่สามารถเจริญเติบโตได้ ในบริเวณริมหน้าผาจะพบกุหลาบพันปีเป็นไม้สกุลโรโดเดนดรอน (*Rhododendron*) ในวงศ์กุหลาบดอย (*Ericaceae*) ไม้ประเภทนี้จะชอบ

ขึ้นในคืนที่เป็นกรด ตามลาดเขาที่มีดินตื้น และในพื้นที่ที่มีอากาศหนาวเย็น ความสูง 1,800 เมตร จากระดับน้ำทะเลขึ้นไป

น้ำตกแม่ยะ

น้ำตกแม่ยะ เป็นน้ำตกขนาดใหญ่ มีความสวยงามมากแห่งหนึ่ง เพราะน้ำซึ่งไหลลงมาจากหน้าผาที่สูงชันประมาณ 280 เมตร ตกกระทบหินเป็นชั้น ๆ เหมือนม่าน แล้วไหลไปรวมกันที่แอ่งน้ำเบื้องล่าง ตั้งอยู่ในเขตอำเภอจอมทอง ห่างจากตัวอำเภอเมืองเชียงใหม่ 70 กิโลเมตร ตามทางหลวงหมายเลข 108 ระยะทาง 58 กิโลเมตร เลี้ยวเข้าทางหลวงหมายเลข 1009 ไปประมาณ กิโลเมตรที่ 1 จะมีถนนแยกไปทางซ้ายมือผ่านบ้านเรือนและร้านค้าของอำเภอจอมทอง เมื่อผ่านทุ่งนาทางจะเริ่มขึ้นเขาคดเคี้ยว สองข้างทางเป็นป่าเบญจพรรณผลัดใบในหน้าแล้ง ประมาณครึ่งทางจะมีด่านตรวจอุทยานแห่งชาติเพื่อชำระค่าธรรมเนียมก่อน จากนั้นต้องเดินทางต่อไปจนสุดทาง จะพบกับพื้นที่ส่วนบริการของน้ำตกแม่ยะ รวมระยะทางทั้งสิ้น 14 กิโลเมตร จากลานจอดรถต้องเดินเท้าตามถนนลูกรัง ประมาณ 300 เมตร จะถึงที่ตั้งหน่วยพิทักษ์น้ำตกแม่ยะ มีนิทรรศการให้ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติโดยรอบน้ำตกแม่ยะ จากหน่วยมีทางแยกสองทางซึ่งจะนำไปถึงทางด้านซ้ายและขวาของฐานน้ำตก ในหน้าฝนจะมีน้ำปริมาณมาก แต่จะออกเป็นสีน้ำตาลจากตะกอนที่ความแรงของน้ำพัดพามาด้วย ลำห้วยแม่ยะนับเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่หล่อเลี้ยงชีวิตคนไทยอีกสายหนึ่งเพราะเป็นที่รับน้ำจากลำห้วยสาขานับสิบสาย เช่น ห้วยแม่ยะน้อย ห้วยเฮอะ ก่อนที่จะไหลไปรวมกับธารน้ำแม่กลางซึ่งไหลลงลำน้ำแม่ปิงต่อไป ที่ตั้งเส้นทางศึกษาธรรมชาติก๊วแม่ปานและน้ำตกแม่ยะ อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ ปรากฏดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 ที่ตั้งของเส้นทางศึกษาธรรมชาติกัวแม่ปาน และน้ำตกแม่ยะ
อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่
ที่มา: ส่วนภูมิสารสนเทศ, 2546

น้ำตกเหวสุวัต อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

1. ที่ตั้งและการเดินทางเข้าถึง

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ตั้งอยู่บริเวณเทือกเขาพนมดงรัก หรือบริเวณทิศตะวันตกเฉียงใต้ของที่ราบสูงโคราช มีเนื้อที่ 2,168 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,355,396.96 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ 4 จังหวัด คือ ปราจีนบุรี นครราชสีมา นครนายก และสระบุรี มีอาณาเขตติดต่อพื้นที่ใกล้เคียง ดังนี้ (กองอุทยานแห่งชาติ, 2529)

ทิศเหนือ	ติดกับเขตอำเภอปากช่อง กิ่งอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา
ทิศใต้	ติดกับเขตอำเภอบ้านนา อำเภอเมือง อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก และอำเภอเมือง อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี
ทิศตะวันออก	ติดกับเขตอำเภอนาดี อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี
ทิศตะวันตก	ติดกับเขตอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก อำเภอแก่งคอย อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี

การเดินทางเข้าสู่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ทำได้ดังนี้

1. ถนนพหลโยธินผ่านรังสิตถึงสระบุรี เลี้ยวขวาเข้าถนนมิตรภาพผ่านมวกเหล็ก และเลี้ยวขวาอีกครั้งหนึ่งตรงทางแยกก่อนถึงอำเภอปากช่อง ตรงกิโลเมตรที่ 58 เข้าสู่ถนนรัชชต์ ระยะทางรวมทั้งสิ้นประมาณ 205 กิโลเมตร
2. ถนนพหลโยธิน เลี้ยวขวาวบริเวณรังสิต เข้าทางหลวงหมายเลข 305 ผ่านอำเภอัญญบุรี อำเภอองครักษ์ มุ่งสู่ตัวเมืองนครนายก แล้วเปลี่ยนไปเข้าเส้นทางหมายเลข 33 (ถนนสุวรรณศร) ถึงสี่แยกเนินหอมหรือวงเวียนนเรศวร เลี้ยวซ้ายเข้าถนนปราจีนบุรี-เขาใหญ่ รวมระยะทางประมาณ 150 กิโลเมตร
3. ถนนพหลโยธินผ่านรังสิต ผ่านหนองแค เลี้ยวขวาเข้าสู่ทางหลวงหมายเลข 33 ที่ หินกอง ผ่านตัวเมืองนครนายกถึงสี่แยกเนินหอมหรือวงเวียนนเรศวร ก่อนเข้าเมืองปราจีนบุรี เลี้ยวซ้ายเข้าสู่ถนนปราจีนบุรี-เขาใหญ่ รวมระยะทางประมาณ 190 กิโลเมตร

2. ลักษณะทางกายภาพ

คณะวนศาสตร์ (2536) ได้ทำการศึกษาลักษณะทางกายภาพของพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ไว้ดังนี้

สภาพภูมิประเทศอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีลักษณะเป็นเทือกเขาสลับซับซ้อน มีระดับความสูงแตกต่างกันตั้งแต่ระดับความสูงต่ำสุดจากระดับน้ำทะเล ประมาณ 100 เมตร จนถึงระดับสูงสุด 1,351 เมตร จากระดับน้ำทะเล บริเวณตอนกลางของพื้นที่ประกอบด้วยยอดเขาสูงและลดต่ำลงไปทางด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ ด้านทิศตะวันออกเป็นที่ลาดต่ำ ด้านทิศเหนือมีความลาดชันเล็กน้อยถึงปานกลาง ทางทิศใต้และทิศตะวันตกมีลักษณะเป็นภูเขาสูงโดดเด่นขึ้นมาจากที่ราบสูงโคราช ส่วนทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือมีลักษณะคล้ายเป็นกำแพงภูเขาตามแนวอุทยานฯ เรียกกันว่า เขากำแพง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาพนมดงรัก ยอดเขาที่สูงที่สุดในเขตอุทยานฯ คือ เขาร่ม สูง 1,351 เมตรจากระดับน้ำทะเล

สภาพภูมิอากาศ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่อยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยต่อปีวัดได้ 2,270 มิลลิเมตร ณ บริเวณที่ทำการอุทยานฯ พื้นที่ที่ได้รับปริมาณน้ำฝนมากที่สุดอยู่บริเวณลุ่มน้ำนครนายกฝั่งตะวันออก (คลองท่าด่าน) ซึ่งเป็นบริเวณทิศใต้ของเขายิวและเขาร่ม โดยวัดปริมาณน้ำฝนได้ถึง 3,000 มิลลิเมตรต่อปี บริเวณที่รับน้ำฝนน้อยที่สุด คือพื้นที่ตอนล่างสุดของทิศตะวันตกเฉียงใต้ โดยมีฝนตกเฉลี่ยต่อปี ประมาณ 1,600 มิลลิเมตรหรือน้อยกว่า โดยปกติฝนจะตกมากที่สุดระหว่างกลางเดือนพฤษภาคมไปจนถึงเดือนตุลาคม สามารถวัดน้ำฝน ณ บริเวณที่ทำการอุทยานฯ ได้สูงถึง 1,917 มิลลิเมตร ส่วนช่วงที่แล้งฝนมากที่สุด คือ ระหว่างเดือนธันวาคมถึงเดือนมกราคม โดยมีฝนตกเฉลี่ยเดือนละ 15 มิลลิเมตร เท่านั้น อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปีประมาณ 23 องศาเซลเซียส อุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุดอยู่ระหว่างเดือนเมษายนถึงเดือนพฤษภาคม ประมาณ 28 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในเดือนธันวาคมและเดือนมกราคม ประมาณ 17 องศาเซลเซียส ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยประมาณ 86 เปอร์เซ็นต์

หิน โครงสร้างทางธรณีของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นผลมาจากวัฏจักรของการทับถมของตะกอน การยกตัวของเปลือกโลก และการกัดเซาะพังทลายของดินและหิน สลับกับการระเบิดของภูเขาไฟในยุคพาลีโอโซอิก (Palaeozoic) หรือประมาณ 300-400 ล้านปีมาแล้ว

ดิน ลักษณะดินในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่บริเวณที่เป็นป่าและทุ่งหญ้าประกอบไปด้วยดินทราย ดินร่วนปนทรายหรือปนกรวด และดินเหนียว ส่วนดินเชิงเขาเป็นดินที่เกิดจากการทับถมของวัสดุต้นกำเนิด (alluvial complex)

น้ำและแหล่งน้ำ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นแหล่งกำเนิดแม่น้ำสำคัญ 4 สาย คือ แม่น้ำนครนายก แม่น้ำปราจีนบุรี ลำตะคอง และลำพระเพลิง มีความสำคัญและมีลักษณะเด่นที่ช่วยส่งเสริมคุณค่าของพื้นที่ทั้งในเชิงอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์แก่ประชาชนทางการเกษตรและอุตสาหกรรมในภูมิภาคของกลางและภาคอีสานตอนล่าง

3. ลักษณะทางชีวภาพ

พืชพรรณ จากการสำรวจโดยใช้ภาพถ่ายทางอากาศและภาพถ่ายดาวเทียม ตลอดจนการสำรวจในพื้นที่จริง พืชพรรณที่อยู่ในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีอยู่ถึง 2,000 – 2,500 ชนิด โดยขึ้นกระจายอยู่ป่าหลากหลายชนิด ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้ (คณะวนศาสตร์, 2536)

1. ป่าเบญจพรรณ ป่าชนิดนี้ขึ้นอยู่ในระดับความสูง 400-600 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง ปรากฏอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของอุทยานแห่งชาติ คือในเขตสระบุรี ไม้ที่สำคัญได้แก่ มะค่าโมง (*Azelia xylocarpa*) ตะแบกใหญ่ (*Lagerstroemia calyculata*) ประดู่ (*Pterocarpus macrocarpus*) เป็นต้น ป่าชนิดนี้ได้รับการบุกรุกอย่างมาก และจะต้องมีการควบคุมอย่างดี

2. ป่าดิบแล้ง พบขึ้นบนพื้นที่ค่อนข้างราบทางทิศตะวันออก ในเขตจังหวัดนครราชสีมา และปราจีนบุรี ที่ระดับความสูง 100-400 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง พันธุ์ไม้ที่สำคัญได้แก่ ยางนา (*Dipterocarpus alatus*) ยางแดง (*D. turbinatus*) เคี่ยมคะนอง (*Shorea henryana*) พะยอม (*S. roxburghii*) ตะเคียนทอง (*Hopea odorata*) ตะเคียนหิน (*H. ferrea*) เป็นต้น

3. ป่าดิบชื้น พบขึ้นกระจายทั่วไป ตั้งแต่ระดับความสูง 400–1,000 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ป่าชนิดนี้พบมากทางด้านทิศตะวันออกของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เรือนยอดป่าชนิดนี้จะมี 3 ระดับชั้น มีพวกเถาวัลย์ ไม้เลื้อย และไม้พื้นล่าง ขึ้นอยู่อย่างหนาแน่น พันธุ์ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ ไม้ตระกูลยาง จำพวก ยางกล่อง (*Dipterocarpus dyeri*) ยางขน (*D. baudii*) ยางเสียน (*D. gracilis*) และกระบาก (*Anisoptera costata*) เป็นต้น ส่วนไม้ชั้นรองคือ พวกไม้ก่อ เป็นต้น

4. ป่าดิบเขา พบในที่ที่มีอากาศเย็น ในพื้นที่สูงๆ หรือบนภูเขาสูงตั้งแต่ 1,000 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง พันธุ์ไม้ส่วนใหญ่เป็นพวก gymnosperm ได้แก่ พญาไม้ (*Podocarpus*

neriifolius) ขุนไม้ (*P. wallichianus*) สนสามพันปี (*Dacrydium elatum*) นอกจากนี้มีไม้ตระกูลก่อ จำพวก *Lithocarpus sp.* และ *Quercus sp.* ขึ้นอยู่ทั่วไป ส่วนพันธุ์ไม้ชั้นรอง ได้แก่ เป้ง สะเดาข้าง เป็นต้น

5. ป่าหญ้า ป่ารุ่ม หรือป่าเหล่า เป็นป่าที่ถูกรบกวนโดยกิจกรรมของมนุษย์ เช่น การทำไร่เลื่อนลอยและการตัดถนนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ พันธุ์พืชที่พบมากในบริเวณทุ่งหญ้า คือ หญ้าคา (*Imperata cylindrica*) หญ้าพง (*Sorghum propinquum*) แคมหลวง (*Themeda arundinacea*) เลา (*Saccharum spontaneum*) ตองกง (*Thysanolaena maxima*) เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบไม้เนื้ออ่อนขึ้นปะปนอยู่ด้วย ได้แก่ ปอหู และปอพาน ในพื้นที่ที่ไม่มีไฟป่ารบกวน พันธุ์ไม้ป่าจะเข้าไปทดแทนในทุ่งหญ้าอย่างเห็นได้ชัด

สัตว์ป่า ที่พบภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีดังนี้

1. สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม จำนวนที่พบทั้งหมดมี 66 ชนิด ที่พบบ่อยได้แก่ ช้าง กวาง เก้ง อีเห็น และหมูป่า เป็นต้น

2. นก มีการพบนกถึง 337 ชนิด ทั้งนกประจำถิ่นและนกที่อพยพย้ายถิ่นมาอาศัยในประเทศไทย นกที่สำคัญ ได้แก่ นกเงือกสีน้ำตาล นกเงือกกรามข้าง ไก่ฟ้าพญาลอ นกเป็ดน้ำทองขาว เป็นต้น

3. สัตว์เลื้อยคลาน ที่สำรวจพบมีถึง 35 ชนิด ได้แก่ กิ้งก่าสวน จิ้งเหลนหลากหลาย เป็นต้น

4. สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก พบ 18 ชนิด ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มพวกกบชนิดต่าง ๆ เช่น กบนา กบหนอง อึ่งน้ำเต้า เป็นต้น

5. แมลง พบผีเสื้อไม่น้อยกว่า 206 ชนิด แมลงปอ และแมลงปีกแข็งอื่น ๆ เช่น ผีเสื้อถุงทองป่าสูง เป็นต้น

4. แหล่งท่องเที่ยว

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นแหล่งทรัพยากรสำหรับการท่องเที่ยวและการพักผ่อนหย่อนใจหลายรูปแบบ เนื่องจากเป็นสถานที่ที่รวมเอาลักษณะและทรัพยากรหลายประเภทเข้าด้วยกัน ได้แก่ สภาพป่าที่อุดมสมบูรณ์ สัตว์ป่านานาชนิด น้ำตก แหล่งน้ำ และวิวทิวทัศน์ที่งดงาม ตลอดจนสภาพอากาศที่เย็นสบาย เหมาะแก่การเดินทางท่องเที่ยวและประกอบกิจกรรมนันทนาการประเภทต่าง ๆ ตลอดทั้งปี ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่เป็นจุดเด่นของพื้นที่ ได้แก่

1. จุดชมทิวทัศน์ ซึ่งจุดชมทิวทัศน์ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ที่เด่น ๆ มี 3 จุด ได้แก่ จุดชมทิวทัศน์ กิโลเมตรที่ 30 ถนนธนะรัชต์ จุดชมทิวทัศน์เขาเขียว (ผาดโรมใจ) และจุดชมทิวทัศน์ กม. 9 อยู่ช่วงกิโลเมตรที่ 9 ถนนขึ้นเขาเขียว เป็นต้น

2. เส้นทางเดินเท้าศึกษาธรรมชาติ ปัจจุบันมีเส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ที่อนุญาตให้นักท่องเที่ยวเข้าไปประกอบกิจกรรมเดินป่าได้ทั้งหมด 13 เส้นทาง โดยภายในเส้นทางทุกเส้นทางไม่มีการติดตั้งอุปกรณ์สื่อความหมายนอกจากป้ายบริเวณต้นทาง แต่ละเส้นทางมีลักษณะที่ต่างกันทั้งทางด้านสภาพธรรมชาติ ระยะทาง และความยากง่ายในการประกอบกิจกรรม เช่น เส้นทางศูนย์บริการนักท่องเที่ยว (น้ำตกกองแก้ว)-น้ำตกเหวประทุน-น้ำตกเหวไทร-น้ำตกเหวสุวัต และเส้นทางผากล้วยไม้ (แคมป์)-น้ำตกเหวสุวัต เป็นต้น

3. น้ำตก อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่นับว่าเป็นแหล่งกำเนิดของต้นน้ำลำธารที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์ธรรมชาติที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญนั่นก็คือ น้ำตกที่สวยงาม มีน้ำตกน้อยใหญ่เกิดขึ้นหลายแห่งในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ซึ่งสำรวจพบและทำเส้นทางเดินเท้าไปถึงแล้วประมาณ 30 แห่ง ที่มีความสวยงามแตกต่างกันไปตามสภาพธรรมชาติของภูมิภาคเป็นที่รู้จักกันดี เช่น น้ำตกนางรอง น้ำตกสาริกา น้ำตกกองแก้ว น้ำตกผากล้วยไม้ น้ำตกเหวนรก น้ำตกวังเหว น้ำตกตะคร้อ น้ำตกสลดไผ่ น้ำตกเหวไทร น้ำตกเหวประทุน และน้ำตกเหวสุวัตซึ่งเป็นพื้นที่ศึกษาครั้งนี้มีรายละเอียดของพื้นที่ ดังนี้

บ้านถวาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

1. ที่ตั้ง

บ้านถวาย ตั้งอยู่ใน ตำบลขุนคง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ บนถนนเชียงใหม่-ฮอด (ทางหลวงหมายเลข 108) มุ่งหน้าไปอำเภอสันป่าตอง ประมาณหลักกิโลเมตรที่ 15 แล้วเลี้ยวเข้า ถนนถวาย ประมาณ 3.5 กิโลเมตร อาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง มีดังนี้ (วนิดา, 2545)

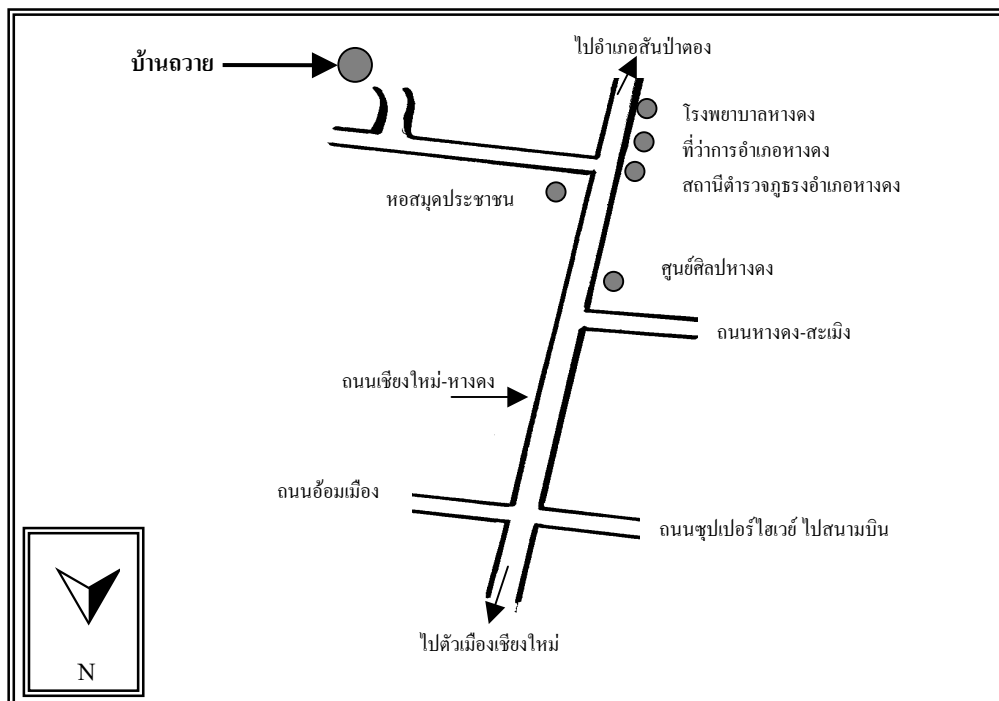
ทิศเหนือ	ติดต่อกับตำบลบ้านแหวน	อำเภอหางดง
ทิศใต้	ติดต่อกับตำบลหารแก้ว	อำเภอหางดง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับตำบลสบแม่ข่า	อำเภอหางดง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับตำบลหนองแก้ว	อำเภอหางดง

2. ความเป็นมาและเอกลักษณ์ของพื้นที่

หมู่บ้านถวาย เป็นหมู่บ้านหัตถกรรมไม้แกะสลัก และถือว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ขึ้นชื่อที่สุดแห่งหนึ่งของจังหวัดเชียงใหม่ เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ เป็นแหล่งกำเนิดของงานแกะสลักไม้ในจังหวัดเชียงใหม่ จนผลิตภัณฑ์ไม้แกะสลักได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน ทั้งด้านคุณค่าและคุณภาพของสินค้า บ้านถวายเป็นจุดรวมความหลากหลายของงานหัตถศิลป์ที่โดดเด่น เช่น งานแกะสลักไม้ งานเดินเส้น-แต่งลาย งานลงรักปิดทอง เครื่องเงิน เครื่องเงิน ผ้าทอ เครื่องจักรสาน และเครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น ในอดีตที่ผ่านมา 40 กว่าปี บ้านถวายได้สืบสานงานไม้แกะสลัก จากการก่อกำเนิดขึ้นของปวงนียบบุคคล 3 ท่าน คือ พ่อหนานแดง พันธสุธา พ่อใจมา อินแก้ว และพ่อเฮือน พันธสุศาสตร์ ที่ได้เดินทางไปทำงานและเรียนแกะสลักไม้ที่ร้านน้อมศิลป์ บ้านวัวลาย ประจวบเชียงใหม่ เมื่อ พ.ศ. 2500-2505 และได้นำมาแพร่หลายในหมู่บ้านถวาย จนกลายเป็นหมู่บ้านหัตถกรรมไม้แกะสลักที่มีฝีมือและมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักในปัจจุบัน งานหัตถศิลป์ที่ขึ้นชื่อของบ้านถวาย ได้แก่

1. งานแกะสลักไม้ไฟ ถือว่าเป็นเอกลักษณ์ของบ้านถวาย
2. งานเทคนิคสีเนื้อไม้ เป็นงานที่แสดงให้เห็นถึงความสวยงามของเนื้อไม้ตามธรรมชาติ
3. งานเทคนิคสีแตกลายงา เป็นงานที่ตั้งใจให้สีเกิดการแตกแยกตัว เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ดูคล้ายของเก่าโบราณ
4. งานแอนติค เป็นงานที่ทำขึ้นโดยใช้เทคนิคสีต่าง ๆ ทำเลียนแบบของเก่าโบราณ

ที่ตั้งของบ้านถวาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ปรากฏดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 ที่ตั้งของบ้านถวาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

ที่มา: ปรับปรุงจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2541

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะทำการศึกษาใน 2 ส่วนหลัก ๆ คือ

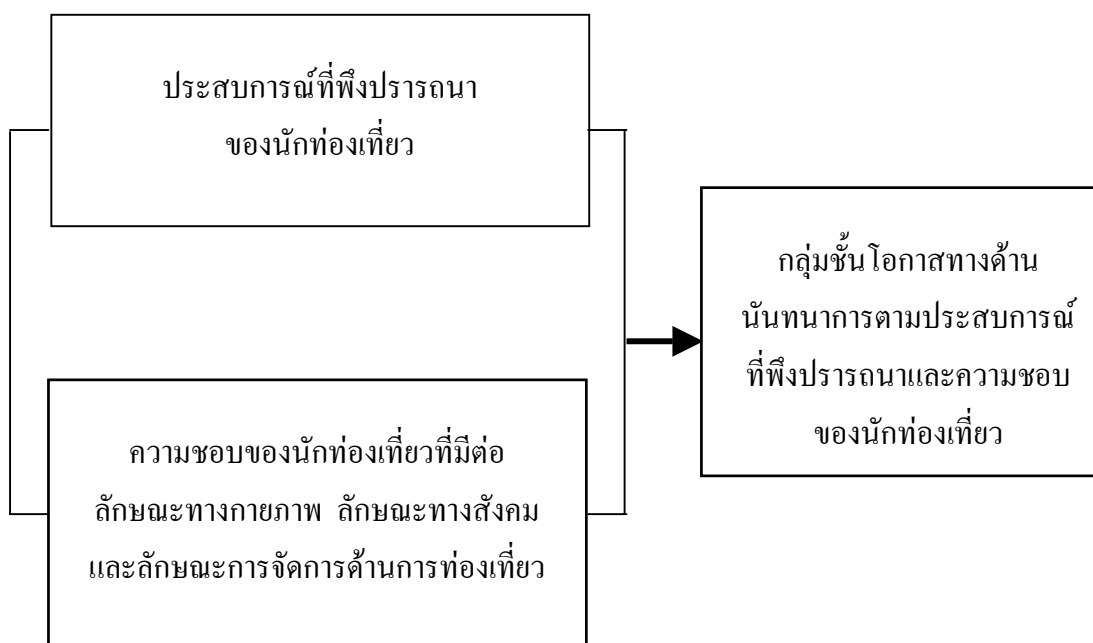
ส่วนที่ 1

ศึกษาประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวต้องการพบเห็น สัมผัส หรือเรียนรู้จากแหล่งท่องเที่ยว จำนวนทั้งหมด 18 ประเด็น คือ 1) การได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติหรือได้อยู่ท่ามกลางบรรยากาศธรรมชาติ 2) การได้พบเห็นสิ่งที่สวยงามตามธรรมชาติ 3) การได้ศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศและธรรมชาติ 4) การได้ศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น 5) ความเจียบสงบ วิเวก สันโดษ 6) การได้พักผ่อนในบรรยากาศที่สงบ 7) การได้หลีกเลี่ยงจากความแออัดและเสียงอึกทึก 8) การได้หลีกเลี่ยงจากภาระหน้าที่ในชีวิตประจำวัน 9) การได้พักผ่อนและทดสอบความสามารถตนเอง 10) การได้ใช้พลังกำลังในการประกอบกิจกรรม 11) การได้ฝึกฝนทักษะในการประกอบกิจกรรม นันทนาการกลางแจ้ง 12) การได้ผจญภัยหรือเสี่ยงภัย 13) การได้ใช้เวลาร่วมกับคนใกล้ชิด 14) การได้พบปะกับผู้คนใหม่ ๆ 15) การได้เยือนแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่ไม่เคยไปเยือนมาก่อน 16) ความเป็นอิสระที่ปราศจากการควบคุม 17) ความสะดวกสบาย และ 18) ความปลอดภัย

ส่วนที่ 2

ศึกษาความชอบของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางสังคม และลักษณะการจัดการด้านการท่องเที่ยว ภายในแหล่งท่องเที่ยวที่ไปพบเห็นหรือสัมผัส จำนวนทั้งหมด 11 ประเด็น คือ 1) สภาพธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว 2) สภาพเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 3) การเดินเท้าจากลานจอดรถไปถึงจุดประกอบกิจกรรม 4) การพบปะผู้คนในแหล่งท่องเที่ยว 5) การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก 6) การยอมรับผลกระทบที่เกิดจากกิจกรรมการใช้ประโยชน์พื้นที่ 7) การยอมรับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยวอื่น 8) ความต้องการให้ออกกฎระเบียบเพื่อควบคุมพฤติกรรมนักท่องเที่ยว 9) ความต้องการให้มีเจ้าหน้าที่ตรวจตราภายในแหล่งท่องเที่ยว 10) ความต้องการให้มีเจ้าหน้าที่นำทาง รักษาความปลอดภัย และให้ข้อมูลในระหว่างการประกอบกิจกรรม และ 11) ความต้องการให้มีการจัดระบบสื่อความหมาย

จากนั้นนำผลที่ได้จากการศึกษาในส่วนที่ 1 และ ส่วนที่ 2 มากำหนดกลุ่มชั้นโอกาสทางด้านนันทนาการหรือกลุ่มชั้นของแหล่งท่องเที่ยว โดยกรอบแนวคิดในการวิจัยสามารถสรุปได้ตามภาพที่ 6

ภาพที่ 6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภายหลังจากกำหนดกลุ่มชั้นของแหล่งท่องเที่ยวตามประสพการณ์ที่พึงปรารถนาและความชอบของนักท่องเที่ยวได้แล้ว ผู้วิจัยจะทำการเปรียบเทียบกับกลุ่มชั้นเดิมจากการศึกษาของนภวรรณ และคณะ (2541)

อุปกรณ์และวิธีการ

อุปกรณ์

1. แบบสอบถาม ประกอบด้วยคำถามที่เกี่ยวกับประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวพึงปรารถนาจากการไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง และลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางสังคม ลักษณะการจัดการด้านการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวชอบหรือต้องการให้เป็น (ภาคผนวก ก)
2. แบบสำรวจข้อมูลลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางสังคม และลักษณะการจัดการด้านการท่องเที่ยว (ภาคผนวก ข)
3. คอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์ และอุปกรณ์สำนักงาน ฯลฯ

วิธีการ

1. ศึกษาแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชั้น โอกาสทางด้านนันทนาการจากเอกสารงานวิจัยและแหล่งข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวความคิดในการศึกษาวิจัย กำหนดจำนวนกลุ่มชั้นของแหล่งท่องเที่ยว และปัจจัยชี้วัดสำหรับการศึกษาคั้งนี้
2. คัดเลือกพื้นที่ตัวแทน โดยพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย คือ แหล่งท่องเที่ยวที่มีการศึกษาและจำแนกกลุ่มชั้น โอกาสทางด้านนันทนาการไว้แล้วในคู่มือพัฒนาและออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีจำนวนทั้งสิ้น 79 แห่ง กระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ (นภวรรณ และคณะ 2541) วิธีการสุ่มตัวอย่างเพื่อเลือกพื้นที่ตัวแทนกระทำโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างในลักษณะการแบ่งกลุ่มชั้นแบบหลายขั้นตอน (multi-stage stratified sampling) ดังนี้

ขั้นตอนที่หนึ่ง ทำการแยกกลุ่มชั้นแหล่งท่องเที่ยว โดยใช้ผลการจัดกลุ่มชั้นแหล่งท่องเที่ยวในคู่มือพัฒนาและออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ออกเป็น 5 กลุ่มชั้น คือ 1) พื้นที่ธรรมชาติสันโดย 2) พื้นที่ธรรมชาติกึ่งสันโดย

ระดับที่ 1 หรือพื้นที่ธรรมชาติกึ่งตันโดยไม่ใช้ยานยนต์ 3) พื้นที่ธรรมชาติกึ่งตันโดยระดับที่ 2 หรือพื้นที่ธรรมชาติกึ่งตันโดยใช้ยานยนต์ 4) พื้นที่ธรรมชาติพัฒนา และ 5) พื้นที่ชนบท

ขั้นตอนที่สอง ทำการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (sample random sampling) โดยเปิดโอกาสให้ทุกหน่วยประชากรของแหล่งท่องเที่ยวมีโอกาสถูกเลือกอย่างเท่าเทียมกัน โดยใช้วิธีจับสลากเพื่อให้ได้ตัวแทนของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มชั้น

3. ศึกษาข้อมูลพื้นที่ศึกษา 5 แห่งหรือกลุ่มชั้น ที่ได้จากการจับสลากเลือก ได้แก่ 1) น้ำตกทีลอซู ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอุ้มผาง เป็นตัวแทนของแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มชั้นพื้นที่ธรรมชาติกึ่งตันโดยไม่ใช้ยานยนต์ 2) เส้นทางศึกษาธรรมชาติกึ่งตันแม่ปาน ในอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ เป็นตัวแทนของแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มชั้นพื้นที่ธรรมชาติกึ่งตันโดยใช้ยานยนต์ 3) น้ำตกแม่ยะ ในอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ เป็นตัวแทนของแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มชั้นพื้นที่ธรรมชาติกึ่งตันโดยใช้ยานยนต์ 4) น้ำตกเหวสุวัต ในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เป็นตัวแทนของแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มชั้นพื้นที่ธรรมชาติพัฒนา และ 5) บ้านถวายเป็นอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นตัวแทนของแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มชั้นพื้นที่ชนบท โดยศึกษาลักษณะทางกายภาพของแหล่ง รูปแบบกิจกรรมนันทนาการ ฤดูกาลท่องเที่ยว และช่วงเวลาที่นักท่องเที่ยวใช้ในการประกอบกิจกรรม เป็นต้น

4. กำหนดกลุ่มประชากร คือ นักท่องเที่ยวชาวไทย อายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป (เนื่องจากตามกฎหมายเป็นบุคคลที่มีบัตรประจำตัวประชาชน และสำเร็จการศึกษาภาคบังคับแล้ว นับเป็นบุคคลที่มีความสามารถที่จะแสดงความคิดเห็นได้ และทำการศึกษาเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวไทยเนื่องจากหลักการช่วงชั้นโอกาสทางด้านนันทนาการพัฒนามาจากต่างประเทศ หลักเกณฑ์ต่าง ๆ ได้มีการศึกษามาเพื่อใช้กับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศอยู่แล้ว ซึ่งในการศึกษารั้วนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวชาวไทย) ที่มาเยือนพื้นที่ศึกษาในแต่ละกลุ่มชั้นโอกาสทางด้านนันทนาการ เป็นประชากรเป้าหมาย และหน่วยในการวิเคราะห์สำหรับงานวิจัยครั้งนี้ คือปัจเจกบุคคล

5. กำหนดขนาดตัวอย่าง เนื่องจากพื้นที่ศึกษาแต่ละกลุ่มชั้นเป็นแหล่งท่องเที่ยวย่อยที่อยู่ภายใต้แหล่งท่องเที่ยวหลัก กล่าวคือ อยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และจังหวัด ซึ่งไม่มีการเก็บสถิตินักท่องเที่ยวเฉพาะแหล่ง ดังนั้น ขนาดตัวอย่างในการศึกษารั้วนี้จึงใช้แบบโควตา (Quota) กำหนดขนาดตัวอย่างที่ต้องเก็บจำนวนไม่น้อยกว่า 100 ตัวอย่างต่อแหล่ง

ห้องเที่ยว กำหนดขนาดตัวอย่างเท่ากันทุกกลุ่มเพื่อควบคุมความคลาดเคลื่อน โดยจำนวนตัวอย่างที่ต้องเก็บทั้งสิ้น 500 ตัวอย่างเป็นอย่างน้อย

6. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

6.1 กำหนดนิยาม หรือให้ความหมายของตัวแปร การให้ค่าตัวชี้วัด ตามกรอบแนวความคิดในการวิจัยที่กำหนดขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.2 สร้างแบบสอบถาม โดยครอบคลุมตัวแปรทุกตัวที่ต้องการวัด ซึ่งกำหนดไว้ตามกรอบแนวความคิด ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการตรวจเอกสาร

6.3 สร้างแบบสำรวจลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางสังคม และลักษณะการจัดการด้านการท่องเที่ยว เพื่อเก็บข้อมูลและตรวจสอบลักษณะภายในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มชั้น

7. การทดสอบเครื่องมือ ดำเนินการ ดังนี้

7.1 ทำการทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยนำแบบสอบถามไปเสนอขอคำปรึกษาจากประธานกรรมการ และกรรมการที่ปรึกษา เพื่อขอคำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้ตรงตามเนื้อหาและครอบคลุมวัตถุประสงค์ในการวิจัย ตลอดจนการใช้ภาษาที่ง่ายต่อความเข้าใจ แล้วทำการปรับแก้ไขเบื้องต้น

7.2 นำแบบสอบถามที่ได้ไปทำการทดสอบ (pretest) กับนักท่องเที่ยวในแหล่งที่เป็นพื้นที่ศึกษาจำนวนแหล่งละ 30 ชุด จากนั้นนำผลการทดสอบมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อความเหมาะสมและวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยยิ่งขึ้น

8. การเก็บข้อมูลในพื้นที่ศึกษา ดำเนินการดังนี้

8.1 กำหนดตารางเวลาการเดินทางเก็บข้อมูลทั้ง 5 พื้นที่ และทำความเข้าใจเกี่ยวกับรายละเอียดของวิธีการในการจัดเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างแก่ผู้ช่วยศึกษา เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

8.2 นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบและปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางไปเยือนพื้นที่ศึกษาทั้ง 5 แห่ง กรอกข้อมูล ทำการเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม โดยให้ตัวแทนกรอกข้อมูลแบบสอบถามกลุ่มละ 1 คน จนครบตามขนาดตัวอย่างที่กำหนด และทำการตรวจสอบแบบสอบถามทุกฉบับเพื่อความสมบูรณ์และถูกต้อง

8.3 สํารวจข้อมูลและตรวจสอบสภาพพื้นที่ทั้งในด้านกายภาพ ด้านสังคม และการจัดการด้านการท่องเที่ยว ที่พบเห็นในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มชั้น โดยใช้แบบสำรวจที่จัดทำขึ้นเพื่อให้ได้ฐานข้อมูลของพื้นที่ที่มีประเด็นตรงกัน

9. วิเคราะห์ข้อมูล

9.1 ให้ค่าคะแนนตัวชี้วัดประสบการณ์ที่พึงปรารถนา จำนวน 18 ปัจจัย เป็นค่าคะแนนที่เป็นตัวเลขจริง เรียงลำดับความปรารถนามากที่สุด ไปหาความปรารถนายน้อยที่สุด 5 ระดับ ดังนี้

ประสบการณ์ที่พึงปรารถนามากที่สุด	5	คะแนน
ประสบการณ์ที่พึงปรารถนามาก	4	คะแนน
ประสบการณ์ที่พึงปรารถนาปานกลาง	3	คะแนน
ประสบการณ์ที่พึงปรารถนายน้อย	2	คะแนน
ประสบการณ์ที่พึงปรารถนายน้อยที่สุด	1	คะแนน

การอธิบายค่าเฉลี่ยตัวแปรประสบการณ์ที่พึงปรารถนาแต่ละตัว แบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ตามสูตร ดังนี้

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{(\text{คะแนนสูงที่สุด} - \text{คะแนนต่ำที่สุด})}{\text{จำนวนระดับชั้น}}$$

$$\text{เมื่อแทนค่าผลลัพธ์} = \frac{(5-1)}{5} = 0.8$$

ดังนั้น การอธิบายค่าเฉลี่ยของตัวแปรด้านประสบการณ์ที่พึงปรารถนา มีดังนี้

คะแนน 4.2 - 5.0	หมายถึง	ปรารถนามากที่สุด
คะแนน 3.3 - 4.1	หมายถึง	ปรารถนามาก
คะแนน 2.4 - 3.2	หมายถึง	ปรารถนาปานกลาง
คะแนน 1.5 - 2.3	หมายถึง	ปรารถนาน้อย
คะแนน 0.6 - 1.4	หมายถึง	ปรารถนาน้อยที่สุด

9.2 ให้ค่าคะแนนตัวชี้วัดความชอบของนักท่องเที่ยว จำนวน 11 ปัจจัย เป็นค่าคะแนนที่เป็นตัวเลขจริงเรียงลำดับความชอบมากที่สุด ไปหาความชอบน้อยที่สุด 5 ระดับ ดังนี้

9.2.1 สภาพธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว กำหนดค่าคะแนนดังนี้

มีความเป็นธรรมชาติสูงมาก	5	คะแนน
มีความเป็นธรรมชาติค่อนข้างสูง	4	คะแนน
มีความเป็นธรรมชาติในระดับปานกลาง	3	คะแนน
มีการเปลี่ยนแปลงสภาพธรรมชาติค่อนข้างมาก	2	คะแนน
มีการเปลี่ยนแปลงสภาพธรรมชาติอย่างเต็มที่	1	คะแนน

การอธิบายค่าเฉลี่ยตัวแปรความชอบของนักท่องเที่ยวแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{(\text{คะแนนสูงที่สุด} - \text{คะแนนต่ำที่สุด})}{\text{จำนวนระดับชั้น}} \\ \text{เมื่อแทนค่าผลลัพธ์} &= \frac{(5-1)}{5} = 0.8 \end{aligned}$$

ดังนั้น การอธิบายค่าเฉลี่ยของตัวแปรด้านความชอบเกี่ยวกับสภาพธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว มีดังนี้

คะแนน 4.2 - 5.0	หมายถึง	มีความเป็นธรรมชาติสูงมาก
คะแนน 3.3 - 4.1	หมายถึง	มีความเป็นธรรมชาติค่อนข้างสูง
คะแนน 2.4 - 3.2	หมายถึง	มีความเป็นธรรมชาติในระดับปานกลาง
คะแนน 1.5 - 2.3	หมายถึง	มีการเปลี่ยนแปลงสภาพธรรมชาติค่อนข้างมาก
คะแนน 0.6 - 1.4	หมายถึง	มีการเปลี่ยนแปลงสภาพธรรมชาติอย่างเต็มที่

9.2.2 สภาพเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว กำหนดค่าคะแนนดังนี้

ทางเดินเท้าที่ไม่มีการพัฒนา	5	คะแนน
ทางเดินเท้าที่มีการพัฒนาให้เดินได้สะดวก	4	คะแนน
ถนนดินไม่บดอัด เข้าได้เฉพาะหน้าแล้ง	3	คะแนน
ถนนดินบดอัด เข้าได้ทุกฤดูกาล	2	คะแนน
ถนนลาดยางหรือคอนกรีต ไม่น้อยกว่า 2 ช่องทาง	1	คะแนน

การอธิบายค่าเฉลี่ยตัวแปรความชอบของนักท่องเที่ยวแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{(\text{คะแนนสูงสุด}-\text{คะแนนต่ำที่สุด})}{\text{จำนวนระดับชั้น}} \\ \text{เมื่อแทนค่าผลลัพธ์} &= \frac{(5-1)}{5} = 0.8 \end{aligned}$$

ดังนั้น การอธิบายค่าเฉลี่ยของตัวแปรด้านความชอบเกี่ยวกับสภาพเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว มีดังนี้

คะแนน 4.2 - 5.0	หมายถึง	ทางเดินเท้าที่ไม่มีการพัฒนา
คะแนน 3.3 - 4.1	หมายถึง	ทางเดินเท้าที่มีการพัฒนาให้เดินได้สะดวก
คะแนน 2.4 - 3.2	หมายถึง	ถนนดินไม่บดอัด เข้าได้เฉพาะหน้าแล้ง
คะแนน 1.5 - 2.3	หมายถึง	ถนนดินบดอัด เข้าได้ทุกฤดูกาล
คะแนน 0.6 - 1.4	หมายถึง	ถนนลาดยางหรือคอนกรีต ไม่น้อยกว่า 2 ช่องทาง

9.2.3 การเดินเท้าจากลานจอดรถไปถึงจุดประกอบกิจกรรม กำหนดค่าคะแนนดังนี้

มากกว่า 1.5 กิโลเมตร	5	คะแนน
ไม่เกิน 1.5 กิโลเมตร	4	คะแนน
ไม่เกิน 1 กิโลเมตร	3	คะแนน
ไม่เกิน 500 เมตร	2	คะแนน
ไม่เกิน 50 เมตร	1	คะแนน

การอธิบายค่าเฉลี่ยตัวแปรความชอบของนักท่องเที่ยวแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{(\text{คะแนนสูงสุด}-\text{คะแนนต่ำที่สุด})}{\text{จำนวนระดับชั้น}} \\ \text{เมื่อแทนค่าผลลัพธ์} &= \frac{(5-1)}{5} = 0.8 \end{aligned}$$

ดังนั้น การอธิบายค่าเฉลี่ยของตัวแปรด้านความชอบเกี่ยวกับการเดินเท้าจากลานจอดรถไปถึงจุดประกอบกิจกรรม มีดังนี้

คะแนน 4.2 - 5.0 หมายถึง	มากกว่า 1.5 กิโลเมตร
คะแนน 3.3 - 4.1 หมายถึง	ไม่เกิน 1.5 กิโลเมตร
คะแนน 2.4 - 3.2 หมายถึง	ไม่เกิน 1 กิโลเมตร
คะแนน 1.5 - 2.3 หมายถึง	ไม่เกิน 500 เมตร
คะแนน 0.6 - 1.4 หมายถึง	ไม่เกิน 50 เมตร

9.2.4 การพบปะผู้คนในแหล่งท่องเที่ยว กำหนดค่าคะแนนดังนี้

ไม่พบเห็นเลยหรือน้อยกว่า 2 กลุ่ม	5	คะแนน
พบเห็นเล็กน้อยไม่เกิน 5 กลุ่ม	4	คะแนน
พบเห็นบ้างไม่เกิน 10 กลุ่ม	3	คะแนน
พบเห็นไม่เกิน 20 กลุ่ม	2	คะแนน
พบเห็นมากกว่า 20 กลุ่ม	1	คะแนน

การอธิบายค่าเฉลี่ยตัวแปรความชอบของนักท่องเที่ยวแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{(\text{คะแนนสูงสุด}-\text{คะแนนต่ำที่สุด})}{\text{จำนวนระดับชั้น}} \\ \text{เมื่อแทนค่าผลลัพธ์} &= \frac{(5-1)}{5} = 0.8 \end{aligned}$$

ดังนั้น การอธิบายค่าเฉลี่ยของตัวแปรด้านความชอบเกี่ยวกับการพบปะผู้คน
ในแหล่งท่องเที่ยว มีดังนี้

คะแนน 4.2 - 5.0 หมายถึง	ไม่พบเห็นเลยหรือน้อยกว่า 2 กลุ่ม
คะแนน 3.3 - 4.1 หมายถึง	พบเห็นเล็กน้อยไม่เกิน 5 กลุ่ม
คะแนน 2.4 - 3.2 หมายถึง	พบเห็นบ้างไม่เกิน 10 กลุ่ม
คะแนน 1.5 - 2.3 หมายถึง	พบเห็นไม่เกิน 20 กลุ่ม
คะแนน 0.6 - 1.4 หมายถึง	พบเห็นมากกว่า 20 กลุ่ม

9.2.5 การยอมรับผลกระทบที่เกิดจากกิจกรรมการใช้ประโยชน์พื้นที่ กำหนดค่า
คะแนนดังนี้

ยอมรับได้มากที่สุด	5	คะแนน
ยอมรับได้มาก	4	คะแนน
ยอมรับได้ปานกลาง	3	คะแนน
ยอมรับได้น้อย	2	คะแนน
ยอมรับได้น้อยที่สุด	1	คะแนน

การอธิบายค่าเฉลี่ยตัวแปรความชอบของนักท่องเที่ยวแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{(\text{คะแนนสูงสุด}-\text{คะแนนต่ำที่สุด})}{\text{จำนวนระดับชั้น}} \\ \text{เมื่อแทนค่าผลลัพธ์} &= \frac{(5-1)}{5} = 0.8 \end{aligned}$$

ดังนั้น การอธิบายค่าเฉลี่ยของตัวแปรด้านความชอบเกี่ยวกับการยอมรับผล
กระทบที่เกิดจากกิจกรรมการใช้ประโยชน์พื้นที่ มีดังนี้

คะแนน	4.2 - 5.0	หมายถึง	ยอมรับได้มากที่สุด
คะแนน	3.3 - 4.1	หมายถึง	ยอมรับได้มาก
คะแนน	2.4 - 3.2	หมายถึง	ยอมรับได้ปานกลาง
คะแนน	1.5 - 2.3	หมายถึง	ยอมรับได้น้อย
คะแนน	0.6 - 1.4	หมายถึง	ยอมรับได้น้อยที่สุด

9.2.6 การยอมรับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยวอื่น กำหนดค่า
คะแนนดังนี้

ยอมรับได้มากที่สุด	5	คะแนน
ยอมรับได้มาก	4	คะแนน
ยอมรับได้ปานกลาง	3	คะแนน
ยอมรับได้น้อย	2	คะแนน
ยอมรับได้น้อยที่สุด	1	คะแนน

การอธิบายค่าเฉลี่ยตัวแปรความชอบของนักท่องเที่ยวแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{(\text{คะแนนสูงสุด}-\text{คะแนนต่ำที่สุด})}{\text{จำนวนระดับชั้น}} \\ \text{เมื่อแทนค่าผลลัพธ์} &= \frac{(5-1)}{5} = 0.8 \end{aligned}$$

ดังนั้น การอธิบายค่าเฉลี่ยของตัวแปรด้านความชอบเกี่ยวกับการยอมรับพฤติกรรม
ที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยวอื่น มีดังนี้

คะแนน	4.2 - 5.0	หมายถึง	ยอมรับได้มากที่สุด
คะแนน	3.3 - 4.1	หมายถึง	ยอมรับได้มาก
คะแนน	2.4 - 3.2	หมายถึง	ยอมรับได้ปานกลาง
คะแนน	1.5 - 2.3	หมายถึง	ยอมรับได้น้อย
คะแนน	0.6 - 1.4	หมายถึง	ยอมรับได้น้อยที่สุด

9.2.7 การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก กำหนดค่าคะแนนดังนี้

ต้องการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทุกประเภท	5	คะแนน
ต้องการเพื่อความสะดวกเบื้องต้น ป้องกัน ผลกระทบต่อพื้นที่และป้องกันอันตราย แก่นักท่องเที่ยว	4	คะแนน
ต้องการเฉพาะประเภทป้องกันผลกระทบต่อ พื้นที่และป้องกันอันตรายแก่นักท่องเที่ยว	3	คะแนน
ต้องการเฉพาะประเภทป้องกันผลกระทบต่อพื้นที่	2	คะแนน
ไม่ต้องการให้พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกใด ๆ	1	คะแนน

การอธิบายค่าเฉลี่ยตัวแปรความชอบของนักท่องเที่ยวแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{(\text{คะแนนสูงสุด}-\text{คะแนนต่ำที่สุด})}{\text{จำนวนระดับชั้น}} \\ \text{เมื่อแทนค่าผลลัพธ์} &= \frac{(5-1)}{5} = 0.8 \end{aligned}$$

ดังนั้น การอธิบายค่าเฉลี่ยของตัวแปรด้านความชอบเกี่ยวกับการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก มีดังนี้

คะแนน 4.2 - 5.0	หมายถึง	ต้องการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทุกประเภท
คะแนน 3.3 - 4.1	หมายถึง	ต้องการเพื่อความสะดวกเบื้องต้น ป้องกัน ผลกระทบต่อพื้นที่และป้องกันอันตราย แก่นักท่องเที่ยว
คะแนน 2.4 - 3.2	หมายถึง	ต้องการเฉพาะประเภทป้องกันผลกระทบต่อ พื้นที่และป้องกันอันตรายแก่นักท่องเที่ยว
คะแนน 1.5 - 2.3	หมายถึง	ต้องการเฉพาะประเภทป้องกันผลกระทบต่อพื้นที่
คะแนน 0.6 - 1.4	หมายถึง	ไม่ต้องการให้พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกใด

9.2.8 การออกกฎระเบียบ กำหนดค่าคะแนนดังนี้

ต้องการมากที่สุด	5	คะแนน
ต้องการมาก	4	คะแนน
ต้องการปานกลาง	3	คะแนน
ต้องการน้อย	2	คะแนน
ต้องการน้อยที่สุด	1	คะแนน

การอธิบายค่าเฉลี่ยตัวแปรความชอบของนักท่องเที่ยวแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{(\text{คะแนนสูงสุด}-\text{คะแนนต่ำที่สุด})}{\text{จำนวนระดับชั้น}} \\ \text{เมื่อแทนค่าผลลัพธ์} &= \frac{(5-1)}{5} = 0.8 \end{aligned}$$

ดังนั้น การอธิบายค่าเฉลี่ยของตัวแปรด้านความชอบเกี่ยวกับการออกกฎระเบียบ

มีดังนี้

คะแนน 4.2 - 5.0	หมายถึง	ต้องการมากที่สุด
คะแนน 3.3 - 4.1	หมายถึง	ต้องการมาก
คะแนน 2.4 - 3.2	หมายถึง	ต้องการปานกลาง
คะแนน 1.5 - 2.3	หมายถึง	ต้องการน้อย
คะแนน 0.6 - 1.4	หมายถึง	ต้องการน้อยที่สุด

9.2.9 การให้มีเจ้าหน้าที่ตรวจตราในพื้นที่ กำหนดค่าคะแนนดังนี้

ต้องการมากที่สุด	5	คะแนน
ต้องการมาก	4	คะแนน
ต้องการปานกลาง	3	คะแนน
ต้องการน้อย	2	คะแนน
ต้องการน้อยที่สุด	1	คะแนน

การอธิบายค่าเฉลี่ยตัวแปรความชอบของนักท่องเที่ยวแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{(\text{คะแนนสูงสุด}-\text{คะแนนต่ำที่สุด})}{\text{จำนวนระดับชั้น}} \\ \text{เมื่อแทนค่าผลลัพธ์} &= \frac{(5-1)}{5} = 0.8 \end{aligned}$$

ดังนั้น การอธิบายค่าเฉลี่ยของตัวแปรด้านความชอบเกี่ยวกับการให้มีเจ้าหน้าที่ตรวจตราในพื้นที่ มีดังนี้

คะแนน 4.2 - 5.0	หมายถึง	ต้องการมากที่สุด
คะแนน 3.3 - 4.1	หมายถึง	ต้องการมาก
คะแนน 2.4 - 3.2	หมายถึง	ต้องการปานกลาง
คะแนน 1.5 - 2.3	หมายถึง	ต้องการน้อย
คะแนน 0.6 - 1.4	หมายถึง	ต้องการน้อยที่สุด

9.2.10 การให้มีเจ้าหน้าที่นำทาง รักษาความปลอดภัย และให้ข้อมูลในระหว่างประกอบกิจกรรม กำหนดค่าคะแนนดังนี้

ต้องการมากที่สุด	5	คะแนน
ต้องการมาก	4	คะแนน
ต้องการปานกลาง	3	คะแนน
ต้องการน้อย	2	คะแนน
ต้องการน้อยที่สุด	1	คะแนน

การอธิบายค่าเฉลี่ยตัวแปรความชอบของนักท่องเที่ยวแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{(\text{คะแนนสูงสุด}-\text{คะแนนต่ำที่สุด})}{\text{จำนวนระดับชั้น}} \\ \text{เมื่อแทนค่าผลลัพธ์} &= \frac{(5-1)}{5} = 0.8 \end{aligned}$$

ดังนั้น การอธิบายค่าเฉลี่ยของตัวแปรด้านความชอบเกี่ยวกับการให้มีเจ้าหน้าที่
นำทาง รักษาความปลอดภัย และให้ข้อมูลในระหว่างประกอบกิจกรรม มีดังนี้

คะแนน 4.2 - 5.0 หมายถึง	ต้องการมากที่สุด
คะแนน 3.3 - 4.1 หมายถึง	ต้องการมาก
คะแนน 2.4 - 3.2 หมายถึง	ต้องการปานกลาง
คะแนน 1.5 - 2.3 หมายถึง	ต้องการน้อย
คะแนน 0.6 - 1.4 หมายถึง	ต้องการน้อยที่สุด

9.2.11 การให้มีการจัดระบบสื่อความหมาย กำหนดค่าคะแนนดังนี้

ต้องการมากที่สุด	5	คะแนน
ต้องการมาก	4	คะแนน
ต้องการปานกลาง	3	คะแนน
ต้องการน้อย	2	คะแนน
ต้องการน้อยที่สุด	1	คะแนน

การอธิบายค่าเฉลี่ยตัวแปรความชอบของนักท่องเที่ยวแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{(\text{คะแนนสูงที่สุด} - \text{คะแนนต่ำที่สุด})}{\text{จำนวนระดับชั้น}} \\ \text{เมื่อแทนค่าผลลัพธ์} &= \frac{(5-1)}{5} = 0.8 \end{aligned}$$

ดังนั้น การอธิบายค่าเฉลี่ยของตัวแปรด้านความชอบเกี่ยวกับการให้มีการจัด
ระบบสื่อความหมาย มีดังนี้

คะแนน 4.2 - 5.0 หมายถึง	ต้องการมากที่สุด
คะแนน 3.3 - 4.1 หมายถึง	ต้องการมาก
คะแนน 2.4 - 3.2 หมายถึง	ต้องการปานกลาง
คะแนน 1.5 - 2.3 หมายถึง	ต้องการน้อย
คะแนน 0.6 - 1.4 หมายถึง	ต้องการน้อยที่สุด

9.3 การกำหนดค่าคะแนนในการประเมินลักษณะพื้นที่ (site setting) เพื่อเปรียบเทียบกลุ่มชั้นเดิมกับกลุ่มชั้นของแหล่งท่องเที่ยวในการศึกษาครั้งนี้

การเปรียบเทียบกลุ่มชั้นเดิมกับกลุ่มชั้นของแหล่งท่องเที่ยวในการศึกษาครั้งนี้ พิจารณาลักษณะของพื้นที่ 7 ประเด็น ตามที่ นกวรรณและคณะ (2541) กำหนดไว้ ได้แก่ ความยากง่ายในการเข้าถึง ระดับความเป็นธรรมชาติ ร่องรอยผลกระทบจากกิจกรรมการใช้ประโยชน์โอกาสในการพบปะกับผู้คนหรือนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่น การพบเห็นนักท่องเที่ยวที่ประกอบกิจกรรมที่ไม่เหมาะสม การจัดการนักท่องเที่ยว และการจัดการพื้นที่ โดยการให้ค่าคะแนน มีดังนี้

ลักษณะเข้ากลุ่มพื้นที่สันโดย	ให้ค่าคะแนนปัจจัยนั้น	ปัจจัยละ 5 คะแนน
ลักษณะเข้ากลุ่มพื้นที่ธรรมชาติ	ให้ค่าคะแนนปัจจัยนั้น	ปัจจัยละ 4 คะแนน
กิ่งสัน โดยระดับที่ 1 หรือพื้นที่ธรรมชาติกิ่งสันโดยไม่ใช่ยานยนต์		
ลักษณะเข้ากลุ่มพื้นที่ธรรมชาติ	ให้ค่าคะแนนปัจจัยนั้น	ปัจจัยละ 3 คะแนน
กิ่งสัน โดยระดับที่ 2 หรือพื้นที่ธรรมชาติกิ่งสันโดยใช่ยานยนต์		
ลักษณะเข้ากลุ่มพื้นที่ธรรมชาติพัฒนา	ให้ค่าคะแนนปัจจัยนั้น	ปัจจัยละ 2 คะแนน
ลักษณะเข้ากลุ่มพื้นที่ชนบท	ให้ค่าคะแนนปัจจัยนั้น	ปัจจัยละ 1 คะแนน

ทั้งนี้ ลักษณะของพื้นที่แต่ละกลุ่มชั้นปรากฏดังตารางที่ 2 สำหรับการกำหนดกลุ่มชั้นพิจารณาจากคะแนนรวมของทุกปัจจัย ดังนี้

คะแนนรวมทุกปัจจัยอยู่ระหว่าง 35-31	จัดอยู่ในกลุ่มพื้นที่ธรรมชาติสันโดย (P)
คะแนนรวมทุกปัจจัยอยู่ระหว่าง 30-26	จัดอยู่ในกลุ่มพื้นที่ธรรมชาติกิ่งสันโดยระดับที่ 1 (SP-I) หรือพื้นที่ธรรมชาติกิ่งสันโดยไม่ใช่ยานยนต์
คะแนนรวมทุกปัจจัยอยู่ระหว่าง 25-21	จัดอยู่ในกลุ่มพื้นที่ธรรมชาติกิ่งสันโดยระดับที่ 2 (SP-II) หรือพื้นที่ธรรมชาติกิ่งสันโดยใช่ยานยนต์
คะแนนรวมทุกปัจจัยอยู่ระหว่าง 20-14	จัดอยู่ในกลุ่มพื้นที่ธรรมชาติพัฒนา (DN)
คะแนนรวมทุกปัจจัยอยู่ระหว่าง 13-7	จัดอยู่ในพื้นที่ชนบท (R)

9.4 วิเคราะห์เชิงพรรณนา (descriptive analysis) ด้วยการแจกแจงความถี่ หาอัตราส่วนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการอธิบายตัวแปรที่ศึกษา จากนั้นนำเสนอในรูปของตารางประกอบการอธิบายข้อมูล

9.5 ใช้วิธีการวิเคราะห์การจำแนกประเภท (discriminant analysis) ในการจำแนกความแตกต่างของประสบการณ์ที่พึงปรารถนาและความชอบของนักท่องเที่ยวที่ไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มชั้น และทดสอบความเหมาะสมของการกำหนดกลุ่มชั้นของแหล่งท่องเที่ยวตามประสบการณ์ที่พึงปรารถนาและความชอบของนักท่องเที่ยว สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

n	คือ	จำนวนประชากร
$\bar{X}$	คือ	ค่าเฉลี่ยของตัวแปรเชิงปริมาณ
S.D.	คือ	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
χ^2	คือ	ค่าที่ใช้ตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม
Sig.	คือ	ค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ
Standardized Canonical Discriminant Function Coefficients		
	คือ	ค่าสัมประสิทธิ์แคนนอนิคอลของฟังก์ชันพยากรณ์
Canonical Correlation คือ ค่าแสดงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม		

10. สถานที่ทำการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการศึกษาและเก็บข้อมูลใน 5 พื้นที่ ดังนี้ น้ำตกที่ล่อชู ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอุ้มผาง จังหวัดตาก เส้นทางศึกษาธรรมชาติกัวแม่ปาน และน้ำตกแม่ยะ ในอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ น้ำตกเหวสุวัต ในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา และบ้านถวาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

11. ระยะเวลาที่ทำการศึกษาวิจัย

ระยะเวลาที่ทำการศึกษาวิจัย คือ เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2545 ถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2546 รวมระยะเวลาในการศึกษาวิจัยทั้งสิ้น 12 เดือน ทั้งนี้ช่วงเวลาในการเก็บข้อมูลในพื้นที่ศึกษาอยู่ในระหว่างเดือนธันวาคม พ.ศ. 2545 ถึง เดือนมกราคม พ.ศ. 2546

ผลและวิจารณ์

ผล

การวิเคราะห์ประสบการณ์ที่พึงปรารถนาและความชอบของนักท่องเที่ยวเพื่อกำหนดกลุ่มชั้นโอกาสทางด้านนันทนาการในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ศึกษา 5 แห่ง และวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังต่อไปนี้

- ตอนที่ 1   ลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากรของนักท่องเที่ยว
- ตอนที่ 2   ประสบการณ์ในการไปเยือนพื้นที่ จำนวนสมาชิกในกลุ่ม ระยะเวลาในการประกอบกิจกรรม กิจกรรมนันทนาการที่นักท่องเที่ยวกระทำ แรงจูงใจในการเดินทางไปเยือนพื้นที่ ความพึงพอใจโดยรวม และความต้องการกลับไปเยือนพื้นที่
- ตอนที่ 3   ประสบการณ์ที่พึงปรารถนาของนักท่องเที่ยว
- ตอนที่ 4   ความชอบของนักท่องเที่ยวที่มีต่อลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางสังคม และลักษณะการจัดการด้านการท่องเที่ยว
- ตอนที่ 5   การกำหนดกลุ่มชั้นโอกาสทางด้านนันทนาการตามประสบการณ์ที่พึงปรารถนาและความชอบของนักท่องเที่ยว

ตอนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากรของนักท่องเที่ยว

การวิเคราะห์ครั้งนี้ได้กำหนดพื้นที่ศึกษาออกเป็น 5 แห่งหรือกลุ่มชั้น คือ 1) น้ำตกทีลอซู ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอุ้มผาง จังหวัดตาก เป็นตัวแทนของแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มชั้นพื้นที่ธรรมชาติล้วนโดย 2) เส้นทางศึกษาธรรมชาติกัวแม่ปาน ในอุทยานแห่งชาติคอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นตัวแทนของแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มชั้นพื้นที่ธรรมชาติกึ่งล้วนโดยไม่ใช้ยานยนต์ 3) น้ำตกแม่ยะ

ในอุทยานแห่งชาติคอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นตัวแทนของแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มชั้นพื้นที่ธรรมชาติถึงสี่ โดยใช้ยานยนต์ 4) น้ำตกเหวสุวัต ในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา เป็นตัวแทนของแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มชั้นพื้นที่ธรรมชาติพัฒนา และ 5) บ้านถวาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นตัวแทนของแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มชั้นพื้นที่ชนบท ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างพื้นที่ละ 120 คน จำนวนรวมทั้งสิ้น 600 คน โดยลักษณะทางสังคมประชากรของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษานี้ ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษาสูงสุด อาชีพ รายได้ต่อเดือน และที่อยู่ปัจจุบัน ผลการศึกษาแยกเป็นรายพื้นที่ ดังนี้

น้ำตกทีลอซู

จากการวิเคราะห์พบว่า นักท่องเที่ยวเพศหญิงมีจำนวนมากกว่านักท่องเที่ยวเพศชาย โดยเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 61.7 เพศชายคิดเป็นร้อยละ 38.3 อายุของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่อยู่ในระหว่าง 15-25 ปี คิดเป็นร้อยละ 34.2 รองลงมา มีจำนวนใกล้เคียงกันคือระหว่าง 26-35 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.3 และระหว่าง 36-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 21.7 ตามลำดับ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 60.0 รองลงมาอยู่ในระดับสูงกว่าปริญญาตรี และอนุปริญญาหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 15.8 และ ร้อยละ 11.7 ตามลำดับ โดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีอาชีพรับราชการ คิดเป็นร้อยละ 23.3 รองลงมา มีจำนวนใกล้เคียงกัน คือ พนักงานบริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ 22.5 และประกอบกิจการส่วนตัว กับนักเรียน นิสิต นักศึกษามีจำนวนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 16.7 มีรายได้อยู่ระหว่าง 5,001-10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 35.9 และรองลงมา มีรายได้อยู่ระหว่าง 10,001-20,000 บาท และ 20,001-40,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 18.3 และร้อยละ 14.2 ตามลำดับ โดยรายได้เฉลี่ยของนักท่องเที่ยวเท่ากับ 19,414.26 บาท ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาจากกรุงเทพฯ คิดเป็นร้อยละ 48.3 รองลงมาเดินทางมาจากภาคกลาง ภาคตะวันออก และภาคตะวันตกรวมกัน คิดเป็นร้อยละ 21.7 และภาคเหนือ คิดเป็นร้อยละ 16.0

เส้นทางศึกษาธรรมชาติกัวแม่ปาน

จากการวิเคราะห์ พบว่า นักท่องเที่ยวเพศหญิงมีจำนวนมากกว่านักท่องเที่ยวเพศชาย โดยเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 52.5 เพศชายคิดเป็นร้อยละ 47.5 อายุของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่อยู่ในระหว่าง 26-35 ปี คิดเป็นร้อยละ 45.8 รองลงมาอยู่ในระหว่าง 15-25 ปี คิดเป็นร้อยละ 30.0 และ

ระหว่าง 36-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 16.7 นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 74.2 รองลงมาอยู่ในระดับสูงกว่าปริญญาตรี และอนุปริญญาหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 10.8 และร้อยละ 4.2 ตามลำดับ สำหรับอาชีพของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ คือ พนักงานบริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ 30.8 รองลงมาเป็นนักเรียน นิสิต นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 24.2 และประกอบกิจการส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 20.0 มีรายได้อยู่ระหว่าง 10,001-20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 27.5 และรองลงมามีรายได้อยู่ระหว่าง 1-5,000 บาท และ 5,001-10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 21.7 และร้อยละ 13.3 ตามลำดับ โดยรายได้เฉลี่ยของนักท่องเที่ยวเท่ากับ 24,069.23 บาท ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาจากกรุงเทพฯ คิดเป็นร้อยละ 50.9 และรองลงมา เดินทางมาจากภาคเหนือ คิดเป็นร้อยละ 25.8 และภาคกลาง ภาคตะวันออก และภาคตะวันตก รวมกัน คิดเป็นร้อยละ 15.8

น้ำตกแม่ยะ

จากการวิเคราะห์ พบว่า นักท่องเที่ยวเพศหญิงมีจำนวนมากกว่านักท่องเที่ยวเพศชาย โดยเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 52.5 เพศชายคิดเป็นร้อยละ 47.5 อายุของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่อยู่ในระหว่าง 15-25 ปี คิดเป็นร้อยละ 47.5 รองลงมาอยู่ในระหว่าง 26-35 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.0 และระหว่าง 36-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 12.5 นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 68.3 รองลงมาอยู่ในระดับสูงกว่าปริญญาตรี และอนุปริญญาหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 11.7 และร้อยละ 6.7 ตามลำดับ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังเป็นนักเรียน นิสิต นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 38.3 รองลงมา คือ พนักงานบริษัทเอกชน และรับราชการ คิดเป็นร้อยละ 19.2 และร้อยละ 15.8 ตามลำดับ และส่วนใหญ่ยังไม่มีรายได้เป็นของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 25.0 รองลงมามีรายได้อยู่ระหว่าง 10,001-20,000 บาท และ 5,001-10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 22.5 และร้อยละ 19.2 ตามลำดับ โดยรายได้เฉลี่ยของนักท่องเที่ยวเท่ากับ 13,067.93 บาท ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาจากภาคเหนือซึ่งเป็นที่ตั้งของแหล่ง คิดเป็นร้อยละ 40.0 รองลงมา เดินทางมาจากกรุงเทพฯ คิดเป็นร้อยละ 31.7 และเดินทางมาจากภาคตะวันออก และภาคตะวันตก รวมกัน คิดเป็นร้อยละ 25.0

น้ำตกเหวสุวัต

จากการวิเคราะห์ พบว่า นักท่องเที่ยวเพศชายมีจำนวนมากกว่านักท่องเที่ยวหญิง โดยเพศชายคิดเป็นร้อยละ 54.2 เพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 45.8 อายุของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่อยู่ในระหว่าง 15-25 ปี และ 26-35 ปี มีจำนวนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 42.5 รองลงมาอยู่ในระหว่าง 36-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 10.0 นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 60.0 รองลงมาคืออนุปริญญาหรือเทียบเท่า และสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 15.0 และร้อยละ 10.0 ตามลำดับ สำหรับอาชีพของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ คือ พนักงานบริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ 42.5 รองลงมาเป็นนักเรียน นิสิต นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 20.8 และรับราชการ คิดเป็นร้อยละ 11.7 และส่วนใหญ่มีรายได้อยู่ระหว่าง 5,001 บาท–10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 28.3 รองลงมามีรายได้อยู่ระหว่าง 1-5,000 บาท และ 10,001– 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 24.2 และ 16.7 ตามลำดับ โดยรายได้เฉลี่ยของนักท่องเที่ยวเท่ากับ 14,478.71 บาท ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาจากกรุงเทพฯ คิดเป็นร้อยละ 56.7 รองลงมาเดินทางมาจากภาคกลาง ภาคตะวันออก และภาคตะวันตก รวมกัน คิดเป็นร้อยละ 25.8 และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คิดเป็นร้อยละ 17.5

บ้านถวาย

จากการวิเคราะห์ พบว่า นักท่องเที่ยวเพศชายมีจำนวนมากกว่านักท่องเที่ยวหญิง โดยเพศชายคิดเป็นร้อยละ 60 เพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 40 อายุของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่อยู่ในระหว่าง 26-35 ปี คิดเป็นร้อยละ 37.5 รองลงมาอยู่ในระหว่าง 15-25 ปี และ 36-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 24.2 และ ร้อยละ 22.5 ตามลำดับ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 60.8 รองลงมาอยู่ในระดับสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 21.7 สำหรับอาชีพของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ คือ พนักงานบริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ 30.0 รองลงมามีจำนวนเท่ากันคือรับราชการ และประกอบกิจการส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 19.2 และส่วนใหญ่มีรายได้อยู่ระหว่าง 10,001 – 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 24.2 รองลงมามีรายได้สูงกว่า 40,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 23.3 โดยรายได้เฉลี่ยของนักท่องเที่ยวเท่ากับ 28,244.93 บาท ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาจากกรุงเทพฯ คิดเป็นร้อยละ 55.0 รองลงมาเดินทางมาจากภาคเหนือ คิดเป็นร้อยละ 21.6 ภาคกลาง ภาคตะวันออก และภาคตะวันตกรวมกัน คิดเป็นร้อยละ 14.2

รายละเอียดลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากรของนักท่องเที่ยวทั้ง 5 แหล่งท่องเที่ยว ตัวอย่าง ปรากฏในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากรของนักท่องเที่ยว

n = 600

รายการ	แหล่งท่องเที่ยว									
	น้ำตกทีลอซู		ก๊วยแม่ปาน		น้ำตกแม่ยะ		น้ำตกเหวสุวัต		บ้านถวาย	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ										
ชาย	46	38.3	57	47.5	57	47.5	65	54.2	72	60.0
หญิง	74	61.7	63	52.5	63	52.5	55	45.8	48	40.0
รวม	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0
อายุ										
15-25 ปี	41	34.2	36	30.0	57	47.5	51	42.5	29	24.2
26-35 ปี	40	33.3	55	45.8	42	35.0	51	42.5	45	37.5
36-45 ปี	26	21.7	20	16.7	15	12.5	12	10.0	27	22.5
46-60 ปี	9	7.5	8	6.7	6	5.0	6	5.0	11	9.1
มากกว่า 60 ปี	4	3.3	1	0.8	-	-	-	-	8	6.7
รวม	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0
ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	32.96		30.18		27.99		28.54		35.76	
การศึกษาสูงสุด										
ประถมศึกษา	3	2.5	3	2.5	-	-	3	2.5	-	-
มัธยมศึกษาตอนต้น	3	2.5	2	1.7	3	2.5	4	3.3	3	2.5
มัธยมศึกษาตอนปลาย	6	5.0	4	3.3	6	5.0	5	4.2	10	8.3
อาชีวะหรือเทียบเท่า	3	2.5	4	3.3	7	5.8	6	5.0	3	2.5
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	14	11.7	5	4.2	8	6.7	18	15.0	5	4.2
ปริญญาตรี	72	60.0	89	74.2	82	68.3	72	60.0	73	60.8
สูงกว่าปริญญาตรี	19	15.8	13	10.8	14	11.7	12	10.0	26	21.7
รวม	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0

ตารางที่ 4 (ต่อ)

รายการ	แหล่งท่องเที่ยว									
	น้ำตกทีลอซู		ก๊วยแม่ปาน		น้ำตกแม่ยะ		น้ำตกเหวสุวัต		บ้านถวายเป็น	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อาชีพ										
รับราชการ	28	23.3	12	10.0	19	15.8	14	11.7	23	19.2
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	7	5.8	3	2.5	2	1.7	4	3.3	5	4.2
พนักงานบริษัทเอกชน	27	22.5	37	30.8	23	19.2	51	42.5	36	30.0
ประกอบกิจการส่วนตัว	20	16.7	24	20.0	18	15.0	11	9.2	23	19.2
รับจ้าง	11	9.2	6	5.0	9	7.5	13	10.8	10	8.3
นักเรียน นิสิต นักศึกษา	20	16.7	29	24.2	46	38.3	25	20.8	18	15.0
อื่น ๆ	7	5.8	9	7.5	3	2.5	2	1.7	5	4.2
รวม	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0
รายได้ต่อเดือน										
ไม่มีรายได้	12	10.0	17	14.2	30	25.0	16	13.3	8	6.7
น้อยกว่า 5,000 บาท	12	10.0	26	21.7	23	19.2	29	24.2	11	9.2
5,000-10,000 บาท	43	35.9	16	13.3	20	16.7	34	28.3	22	18.3
10,001-20,000 บาท	22	18.3	33	27.5	27	22.5	20	16.7	29	24.2
20,001-40,000 บาท	17	14.2	13	10.8	14	11.7	14	11.7	22	18.3
สูงกว่า 40,000 บาท	14	11.6	15	12.5	6	5.0	7	5.8	28	23.3
รวม	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0
ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	19,414.26		24,069.23		23,067.93		14,478.71		28,244.93	
ที่อยู่ปัจจุบัน										
กรุงเทพมหานคร	58	48.3	61	50.9	38	31.7	68	56.7	66	55.0
ภาคกลาง ภาคตะวันออก และภาคตะวันตก	26	21.7	19	15.8	30	25.0	31	25.8	17	14.2
ภาคเหนือ	16	13.3	31	25.8	48	40.0	-	-	26	21.6
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	6	5.0	1	0.8	-	-	21	17.5	5	4.2
ภาคใต้	14	11.7	8	6.7	4	3.3	-	-	6	5.0
รวม	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0

ตอนที่ 2 ประสิทธิภาพในการไปเยือนพื้นที่ จำนวนสมาชิกในกลุ่ม ระยะเวลาในการประกอบ
กิจกรรม กิจกรรมนันทนาการที่นักท่องเที่ยวกระทำ แรงจูงใจในการเดินทางไปเยือน
พื้นที่ ความพึงพอใจโดยรวม และความต้องการกลับไปเยือนพื้นที่

ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการไปเยือนพื้นที่ จำนวนสมาชิกในกลุ่ม ระยะเวลาในการประกอบกิจกรรม และกิจกรรมนันทนาการที่นักท่องเที่ยวกระทำ จากนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่าง แยกเป็นรายพื้นที่ ดังนี้

น้ำตกทีลอซู

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่เคยเดินทางไปเยือนน้ำตกทีลอซูมาก่อน คิดเป็นร้อยละ 85.0 สำหรับผู้ที่เคยไปเยือนพบว่า จำนวนครั้งของการเคยเดินทางไปเยือนอยู่ระหว่าง 1-5 ครั้ง มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 83.3 สำหรับจำนวนสมาชิกในกลุ่มส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 1-5 คน คิดเป็นร้อยละ 27.5 กิจกรรมนันทนาการที่นักท่องเที่ยวกระทำซึ่งสามารถตอบได้ในทุกกิจกรรมที่ทำจริงนั้นพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ทำกิจกรรมถ่ายภาพมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 85.0 รองลงมาคือ การพักผ่อน และการชมธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 82.5 และร้อยละ 79.2 ตามลำดับ โดยใช้เวลาในการประกอบกิจกรรมในระหว่าง 1-2 ชั่วโมง มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40.0 รองลงมาอยู่ระหว่าง 2-3 ชั่วโมง และน้อยกว่า 1 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 27.5 และร้อยละ 21.7 ตามลำดับ

เส้นทางศึกษาธรรมชาติก๊วแม่ปาน

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่เคยเดินทางไปเยือนเส้นทางศึกษาธรรมชาติก๊วแม่ปานมาก่อน คิดเป็นร้อยละ 76.7 สำหรับผู้ที่เคยไปเยือนพบว่า จำนวนครั้งของการเคยเดินทางไปเยือนอยู่ระหว่าง 1-5 ครั้ง มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 89.3 สำหรับจำนวนสมาชิกในกลุ่มส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 6-10 คน คิดเป็นร้อยละ 51.0 คิดเป็นร้อยละ 35.8 กิจกรรมนันทนาการที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่กระทำมากที่สุดคือ การชมธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 93.3 รองลงมาคือ การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ และการถ่ายภาพ คิดเป็นร้อยละ 92.5 และร้อยละ 85.8 ตามลำดับ โดยใช้เวลาในการประกอบกิจกรรมอยู่ระหว่าง 2-3 ชั่วโมง มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 53.3 และรองลงมาอยู่ระหว่าง 1-2 ชั่วโมง และน้อยกว่า 1 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 31.7 และร้อยละ 8.3 ตามลำดับ

น้ำตกแม่ยะ

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่เคยเดินทางไปเยือนน้ำตกแม่ยะ คิดเป็นร้อยละ 70.0 สำหรับผู้ที่เคยไปเยือนพบว่า จำนวนครั้งของการเคยเดินทางไปเยือนอยู่ระหว่าง 1-5 ครั้ง มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 86.1 สำหรับจำนวนสมาชิกในกลุ่มส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 6-10 คน คิดเป็นร้อยละ 42.5 กิจกรรมนันทนาการที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการกระทำมากที่สุด คือ การถ่ายภาพ คิดเป็นร้อยละ 84.2 รองลงมาคือ การชมธรรมชาติ และการพักผ่อน คิดเป็นร้อยละ 71.7 และร้อยละ 24.2 ตามลำดับ โดยใช้เวลาในการประกอบกิจกรรมน้อยกว่า 1 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 66.7 รองลงมาอยู่ระหว่าง 1-2 ชั่วโมง และ 2-3 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 25.0 และร้อยละ 4.2 ตามลำดับ

น้ำตกเหวสุวัต

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เคยเดินทางไปเยือนน้ำตกเหวสุวัต คิดเป็นร้อยละ 51.7 สำหรับผู้ที่เคยไปเยือนพบว่า จำนวนครั้งของการเคยเดินทางไปเยือนอยู่ระหว่าง 1-5 ครั้ง มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 79.0 สำหรับจำนวนสมาชิกในกลุ่มส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 1-5 คน คิดเป็นร้อยละ 36.7 กิจกรรมนันทนาการที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการกระทำมากที่สุด คือ การพักผ่อน คิดเป็นร้อยละ 87.5 รองลงมาคือ การถ่ายภาพ และการชมธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 73.3 และร้อยละ 72.5 ตามลำดับ โดยใช้เวลาในการประกอบกิจกรรมน้อยกว่า 1 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 60.0 รองลงมาอยู่ระหว่าง 1-2 ชั่วโมง และ 3-4 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 25.8 และร้อยละ 12.5 ตามลำดับ

บ้านถวาย

นักท่องเที่ยวที่เคยเดินทางไปเยือนและไม่เคยเดินทางไปเยือนบ้านถวาย มีจำนวนเท่ากันคือร้อยละ 50.0 สำหรับผู้ที่เคยไปเยือนพบว่า จำนวนครั้งของการเคยเดินทางไปเยือนอยู่ระหว่าง 1-5 ครั้ง มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 80.0 สำหรับจำนวนสมาชิกในกลุ่มส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 1-5 คน คิดเป็นร้อยละ 64.2 กิจกรรมนันทนาการที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการกระทำมากที่สุด คือ การซื้อสินค้าและของที่ระลึกจากชุมชน คิดเป็นร้อยละ 85.8 รองลงมาคือ การพักผ่อน และการถ่ายภาพ คิดเป็นร้อยละ 41.7 และร้อยละ 16.7 ตามลำดับ โดยใช้เวลาในการประกอบกิจกรรมอยู่

ระหว่าง 1-2 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 44.2 และรองลงมาคือ น้อยกว่า 1 ชั่วโมง และระหว่าง 2-3 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 27.5 และร้อยละ 21.7 ตามลำดับ

รายละเอียดเกี่ยวกับประสบการณ์ในการไปเยือนพื้นที่ จำนวนสมาชิกในกลุ่ม ระยะเวลาในการประกอบกิจกรรม และกิจกรรมนันทนาการที่นักท่องเที่ยวกระทำ ปรากฏดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ประสบการณ์ในการไปเยือนพื้นที่ จำนวนสมาชิกในกลุ่ม ระยะเวลาในการประกอบกิจกรรม และกิจกรรมนันทนาการที่นักท่องเที่ยวกระทำ

n = 600

รายการ	แหล่งท่องเที่ยว									
	น้ำตกทีลอซู		กิวแม่ปาน		น้ำตกแม่ยะ		น้ำตกเหวสุวัต		บ้านถวาย	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประสบการณ์ในการเดินทาง										
ไปเยือนพื้นที่										
เคยไปเยือน	18	15.0	28	23.3	36	30.0	62	51.7	60	50.0
ไม่เคยไปเยือน	102	85.0	92	76.7	84	70.0	58	48.3	60	50.0
รวม	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0
จำนวนครั้งที่เคยไปเยือน										
1-5 ครั้ง	15	83.3	25	89.3	31	86.1	49	79.0	48	80.0
6-10 ครั้ง	1	5.6	1	3.6	1	2.8	8	12.9	7	11.7
มากกว่า 10 ครั้ง	2	11.1	2	7.1	4	11.1	5	8.1	5	8.3
รวม	18	100.0	28	100.0	36	100.0	62	100.0	60	100.0
ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	1.27		1.17		1.25		1.29		1.28	
จำนวนสมาชิกในกลุ่ม										
1-5 คน	33	27.5	43	35.8	38	31.7	45	37.5	77	64.2
6-10 คน	23	19.2	41	34.2	51	42.5	31	25.8	27	22.5
11-15 คน	19	15.8	7	5.8	15	12.5	23	19.2	10	8.3
16-20 คน	29	24.2	23	19.2	15	12.5	9	7.5	4	3.3
มากกว่า 20 คน	16	13.3	6	5.0	1	0.8	12	10.0	2	1.7
รวม	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0
ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	2.77		2.23		2.08		2.29		1.56	

ตารางที่ 5 (ต่อ)

รายการ	แหล่งท่องเที่ยว									
	น้ำตกทีลอซู		ก๊วยแม่ปาน		น้ำตกแม่ยะ		น้ำตกเหวสุวัต		บ้านถวาย	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระยะเวลาในการประกอบ										
กิจกรรม										
น้อยกว่า 1 ชั่วโมง	26	21.7	10	8.3	80	66.7	72	60.0	33	27.5
1-2 ชั่วโมง	48	40.0	38	31.7	30	25.0	31	25.8	53	44.2
2-3 ชั่วโมง	33	27.5	64	53.3	5	4.2	-	-	26	21.7
3-4 ชั่วโมง	4	3.3	4	3.3	4	3.3	15	12.5	4	3.3
มากกว่า 4 ชั่วโมง	9	7.5	4	3.3	1	0.8	2	1.70	4	3.3
รวม	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0
ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	2.43		2.62		1.47		1.70		2.11	
กิจกรรมนันทนาการที่กระทำ										
(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)										
เล่นน้ำตก										
ทำ	88	73.3	-	-	20	16.7	30	25.0	-	-
ไม่ได้ทำ	32	26.7	120	100.0	100	83.3	90	75.0	120	100.0
รวม	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0
ดูนก ส่องสัตว์										
ทำ	28	23.3	54	45.0	9	7.5	24	20.0	-	-
ไม่ได้ทำ	92	76.7	66	55.0	111	92.5	96	80.0	120	100
รวม	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0
ถ่ายภาพ										
ทำ	102	85.0	103	85.8	101	84.2	88	73.3	20	16.7
ไม่ได้ทำ	18	15.0	17	14.2	19	15.8	32	26.7	100	83.3
รวม	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0
ปิกนิก										
ทำ	49	40.8	14	11.7	21	17.5	43	35.8	10	8.3
ไม่ได้ทำ	71	59.2	106	88.3	99	82.5	77	64.2	110	91.7
รวม	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0

ตารางที่ 5 (ต่อ)

รายการ	แหล่งท่องเที่ยว									
	น้ำตกทีลอซู		ก๊วยแม่ปาน		น้ำตกแม่ยะ		น้ำตกเหวสุวัต		บ้านถวาย	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
กิจกรรมนันทนาการ (ต่อ)										
ส่องแพะ										
ทำ	63	52.5	-	-	-	-	-	-	-	-
ไม่ได้ทำ	57	47.5	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0
รวม	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0
เดินป่าศึกษาธรรมชาติ										
ทำ	62	51.7	111	92.5	16	13.3	29	24.2	-	-
ไม่ได้ทำ	58	48.3	9	7.5	104	86.7	91	75.8	120	100.0
รวม	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0
พักผ่อน										
ทำ	99	82.5	45	37.5	29	24.2	105	87.5	50	41.7
ไม่ได้ทำ	21	17.5	75	62.5	91	75.8	15	12.5	70	58.3
รวม	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0
ชมธรรมชาติ										
ทำ	95	79.2	112	93.3	86	71.7	87	72.5	8	6.7
ไม่ได้ทำ	25	20.8	8	6.7	34	28.3	23	19.2	112	93.3
รวม	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0
ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน										
ทำ	18	15.0	8	6.7	5	4.2	1	0.8	19	15.8
ไม่ได้ทำ	102	85.0	112	93.3	115	95.8	119	99.2	101	84.2
รวม	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0
พักผ่อนด้วยเต็นท์										
ทำ	60	50.0	-	-	-	-	21	17.5	-	-
ไม่ได้ทำ	60	50.0	120	100.0	120	100.0	99	82.5	120	100.0
รวม	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0
ซื้อสินค้าของที่ระลึก										
ทำ	8	6.7	4	3.3	1	0.8	13	10.8	103	85.8
ไม่ได้ทำ	112	93.3	116	96.7	119	99.2	107	89.2	17	14.2
รวม	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0

สำหรับแรงจูงใจในการเดินทางไปเยือนพื้นที่ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางไปเยือน น้ำตกทีลอซูมีแรงจูงใจมากที่สุดเท่ากันสองประเด็น คือ ความสวยงามของพื้นที่ และชื่อเสียงของแหล่ง คิดเป็นร้อยละ 34.2 รองลงมาคือ ความต้องการชื่นชมและสัมผัสธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 11.7 นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางไปเส้นทางศึกษาธรรมชาติกิวแม่ปาน มีแรงจูงใจที่จะชื่นชมและสัมผัสธรรมชาติมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 33.9 และรองลงมาคือ ความสวยงามของแหล่ง และศึกษาธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 16.9 และร้อยละ 12.7 ตามลำดับ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางไปเยือนน้ำตกแม่ยะมีแรงจูงใจในเรื่องความสวยงามของพื้นที่มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 33.9 และรองลงมาคือ ชื่อเสียงของแหล่ง และความต้องการชื่นชมและสัมผัสธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 22.0 และร้อยละ 9.3 ตามลำดับ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางไปเยือนน้ำตกเหวสุวัตมีแรงจูงใจมากที่สุดเท่ากันสองประเด็น คือ ความต้องการชื่นชมและสัมผัสธรรมชาติ และ ความสวยงามของพื้นที่ คิดเป็นร้อยละ 15.0 และรองลงมาคือ ชื่อเสียงของแหล่ง และเป็นทางผ่าน มีจำนวนเท่ากันคิดเป็นร้อยละ 11.7 และนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาบ้านถวยมีแรงจูงใจที่จะซื้อสินค้าและของที่ระลึกจากชุมชนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 68.4 รองลงมาคือ ความต้องการชื่นชม ศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้าน และเป็นทางผ่าน คิดเป็นร้อยละ 8.8 และร้อยละ 7.0 ตามลำดับ รายละเอียดแรงจูงใจในการเดินทางไปเยือนพื้นที่ของนักท่องเที่ยว ปรากฏดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แรงจูงใจในการเดินทางไปเยือนพื้นที่ของนักท่องเที่ยว

n = 590*

รายการ	แหล่งท่องเที่ยว									
	น้ำตกทีลอซู		ถ้ำแม่ปาน		น้ำตกแม่ยะ		น้ำตกเหวสุวัต		บ้านถวายเป็น	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
พักผ่อน	4	3.3	3	2.5	4	3.3	10	8.3	4	2.5
ชื่นชมสัมผัสธรรมชาติ	14	11.7	40	33.9	11	9.3	18	15.0	-	-
ความสวยงาม	41	34.2	20	16.9	40	33.9	18	15.0	-	-
ศึกษาธรรมชาติ	-	-	15	12.7	-	-	2	1.7	1	0.9
ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน	-	-	-	-	1	0.8	1	0.8	-	-
การเดินทางสะดวก	-	-	-	-	1	0.8	-	-	-	-
ครอบครัวและเพื่อน	1	0.8	3	2.5	9	7.6	3	2.5	1	0.9
ชื่อเสียงของแหล่ง	41	34.2	12	10.2	26	22.0	14	11.7	6	5.3
บรรยากาศ อากาศ	-	-	8	6.8	-	-	9	7.5	-	-
ความประทับใจ	1	0.8	2	1.7	2	1.7	12	10.0	-	-
ทางผ่าน	1	0.8	3	2.5	7	5.9	14	11.7	8	7.0
ไม่เคยมา	7	5.8	5	4.2	8	6.8	4	3.3	-	-
อยู่ในโปรแกรมทัวร์	1	0.8	-	-	6	5.1	9	7.5	1	0.8
ดูความเปลี่ยนแปลง	-	-	-	-	-	-	2	1.7	2	1.8
ซื้อผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น	-	-	-	-	-	-	-	-	78	68.4
ถ่ายภาพ	-	-	2	1.7	-	-	4	3.3	-	-
ความท้าทาย	7	5.8	1	0.8	-	-	-	-	-	-
หัตถกรรมพื้นบ้าน	-	-	-	-	-	-	-	-	10	8.8
อื่น ๆ	2	1.7	4	3.4	3	2.5	-	-	3	2.6
รวม	120	100.0	118	100.0	118	100.0	120	100.0	114	100.0

หมายเหตุ * มีผู้ไม่ตอบแบบสอบถามในข้อนี้จำนวน 10 คน

สำหรับความพึงพอใจโดยรวมและความต้องการกลับไปเยือนพื้นที่ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางไปน้ำตกทีลอซูมีความพึงพอใจโดยรวมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 49.2 และมีความต้องการกลับไปเยือนน้ำตกทีลอซูอีก คิดเป็นร้อยละ 96.7 โดยเหตุผลในการกลับไปเยือนคือความสวยงามของพื้นที่ คิดเป็นร้อยละ 46.7 ส่วนนักท่องเที่ยวที่ไม่ต้องการกลับไปเยือนอีก คิดเป็นร้อยละ 3.3 ส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าเพราะความยากลำบากในการเดินทางเข้าถึงแหล่ง คิดเป็นร้อยละ 50.0 นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางไปเส้นทางศึกษาธรรมชาติกัวแม่ปานมีความพึงพอใจโดยรวมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 55.8 และต้องการกลับไปเยือนอีก คิดเป็นร้อยละ 96.7 โดยให้เหตุผลในเรื่องความสวยงามของพื้นที่ คิดเป็นร้อยละ 34.2 สำหรับนักท่องเที่ยวที่ไม่ต้องการกลับไปเยือนอีก คิดเป็นร้อยละ 3.3 ส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าเพราะระยะทางการเดินเท้าภายในแหล่งไกล คิดเป็นร้อยละ 75.0 นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางไปเยือนน้ำตกแม่ยะมีความพึงพอใจโดยรวมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 47.5 และต้องการกลับไปเยือนน้ำตกแม่ยะอีก คิดเป็นร้อยละ 96.7 ด้วยเหตุผลในเรื่องความสวยงามของพื้นที่เป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 58.3 สำหรับนักท่องเที่ยวที่ไม่ต้องการกลับไปเยือนอีก คิดเป็นร้อยละ 3.3 ทั้งหมดให้เหตุผลว่าเพราะระยะการเดินเท้าภายในแหล่งไกล นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางไปน้ำตกเหวสุวัตมีความพึงพอใจโดยรวมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36.7 และต้องการกลับไปเยือนอีก คิดเป็นร้อยละ 94.2 ด้วยเหตุผลต้องการกลับไปชื่นชมและสัมผัสธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 31.9 สำหรับนักท่องเที่ยวที่ไม่ต้องการกลับไปเยือนอีก คิดเป็นร้อยละ 5.8 โดยให้เหตุผลเท่ากันในเรื่องของกิจกรรมไม่หลากหลาย ความไม่สะอาด และความไม่สวยงาม คิดเป็นร้อยละ 28.6 และนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางไปบ้านถวายเป็นความพึงพอใจโดยรวมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 56.7 และทั้งหมดต้องการกลับมาเยือนอีก ด้วยเหตุผลต้องการกลับไปซื้อสินค้าและของที่ระลึกจากชุมชนเป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 66.7

รายละเอียดความพึงพอใจโดยรวม และความต้องการกลับไปเยือนพื้นที่ของนักท่องเที่ยวปรากฏดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ความพึงพอใจโดยรวม และความต้องการกลับไปเยือนพื้นที่ของนักท่องเที่ยว

n = 600

รายการ	แหล่งท่องเที่ยว									
	น้ำตกทีลอซู		ก๊วยแม่ปาน		น้ำตกแม่ยะ		น้ำตกเหวสุวัต		บ้านถวาย	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ความพึงพอใจโดยรวม										
พึงพอใจน้อยที่สุด	-	-	1	0.8	-	-	-	-	1	0.8
พึงพอใจน้อย	-	-	-	-	-	-	1	0.8	-	-
พึงพอใจปานกลาง	7	5.8	16	13.3	21	17.5	36	30.0	35	29.2
พึงพอใจมาก	54	45.0	36	30.0	42	35.0	44	36.7	68	56.7
พึงพอใจมากที่สุด	59	49.2	67	55.8	57	47.5	39	32.5	16	13.3
รวม	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0
ความต้องการกลับไปเยือน										
ต้องการ	116	96.7	116	96.7	116	96.7	113	94.2	120	100.0
ไม่ต้องการ	4	3.3	4	3.3	4	3.3	7	5.8	-	-
รวม	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0
เหตุผลในการกลับไปเยือน										
ความสวยงาม	56	46.7	41	34.2	68	58.6	9	8.0	-	-
สัมผัสธรรมชาติ	24	20.0	30	27.2	15	12.9	36	31.9	-	-
ดูความเปลี่ยนแปลง	9	9.1	2	1.7	5	4.3	31	27.4	12	10.0
ศึกษาธรรมชาติ	-	-	13	10.8	-	-	11	9.7	-	-
ซื้อผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น	-	-	-	-	-	-	-	-	84	70.0
ประกอบกิจกรรมนันทนาการ	2	1.7	-	-	-	-	-	-	-	-
พักผ่อน	5	4.2	-	-	3	2.6	1	0.9	-	-
ความชอบ/ความประทับใจ	9	9.1	17	16.2	11	9.5	1	0.9	11	9.2
อากาศ และบรรยากาศ	-	-	6	5.0	9	7.8	-	-	-	-
เดินทางมาสะดวก	-	-	-	-	1	0.9	12	10.6	1	0.8
ท่องเที่ยวประจำปี	-	-	-	-	-	-	4	3.5	-	-
ท่องเที่ยวกับครอบครัว/เพื่อน	4	3.3	1	0.8	1	0.9	-	-	8	6.7
ความเงียบสงบ	-	-	1	0.8	2	1.7	1	0.9	-	-
ความสนุกสนาน	3	2.5	1	0.8	-	-	1	0.9	2	1.7
ถ่ายภาพ	-	-	3	2.5	-	-	6	5.3	-	-
ยังท่องเที่ยวไม่ครบ	4	3.3	1	0.8	1	0.9	-	-	-	-
สภาพแวดล้อม	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1.7
รวม	116	100.0	116	100.0	116	100.0	113	100.0	120	100.0

ตารางที่ 7 (ต่อ)

รายการ	แหล่งท่องเที่ยว									
	น้ำตกทีลอซู		ก๊วยแม่ปาน		น้ำตกแม่ยะ		น้ำตกเหวสุวัต		บ้านถวาย	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สาเหตุของการไม่กลับไปเยือน										
ไม่สวย	-	-	-	-	-	-	2	28.6	-	-
ไม่สะอาด	-	-	-	-	-	-	2	28.6	-	-
เดินทางมาบ่อยแล้ว	-	-	1	25.0	-	-	1	14.3	-	-
กิจกรรมไม่หลากหลาย	-	-	-	-	-	-	2	28.6	-	-
ทางเดินภายในแหล่งไกล	1	25.0	3	75.0	4	100.0	-	-	-	-
การเดินทางเข้าถึงลำบาก	2	50.0	-	-	-	-	-	-	-	-
ไม่ชอบเที่ยวซ้ำที่เดิม	1	25.0	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	4	100.0	4	100.0	4	100.0	7	100	-	-

ตอนที่ 3 ประสพการณ์ที่พึงปรารถนาของนักท่องเที่ยว

การศึกษาประสพการณ์ที่พึงปรารถนาของนักท่องเที่ยวทำการศึกษาทั้งหมด 18 ประเด็น โดยให้นักท่องเที่ยวระดับความสำคัญตั้งแต่มากที่สุด จนถึงน้อยที่สุด 5 ระดับ ผลของการวิเคราะห์แยกเป็นรายพื้นที่ ดังนี้

น้ำตกทีลอซู

ประสพการณ์ที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ให้ความสำคัญมากที่สุด คือ การได้เยือนแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่ไม่เคยไปเยือนมาก่อน คิดเป็นร้อยละ 80.0 รองลงมาคือ การได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติ หรือได้อยู่ท่ามกลางบรรยากาศธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 69.2 การได้พบเห็นสิ่งที่สวยงามตามธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 67.5 การได้หลีกเลี่ยงจากความแออัดและเสียงอึกทึก คิดเป็นร้อยละ 65.8 และการได้หลีกเลี่ยงจากภาระหน้าที่ในชีวิตประจำวัน คิดเป็นร้อยละ 50.8 สำหรับประสพการณ์ที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ให้ความสำคัญน้อยที่สุด คือ การได้เรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 17.5

เส้นทางศึกษาธรรมชาติกิวแม่ปาน

ประสพการณ์ที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ให้ความสำคัญมากที่สุด คือ การได้หลีกเลี่ยงจากความแออัดและเสียงอึกทึก คิดเป็นร้อยละ 75.8 รองลงมาคือ การได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติหรือได้อยู่ท่ามกลางบรรยากาศธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 74.2 การได้พบเห็นสิ่งที่สวยงามตามธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 72.5 การได้หลีกเลี่ยงจากภาระหน้าที่ในชีวิตประจำวัน คิดเป็นร้อยละ 65.8 และการได้เยือนแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่ไม่เคยไปเยือนมาก่อน คิดเป็นร้อยละ 60.0 สำหรับประสพการณ์ที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ให้ความสำคัญน้อยที่สุด คือ การได้เรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 18.3

น้ำตกแม่ยะ

ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ให้ความสำคัญมากที่สุด คือ การได้เยือนแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่ไม่เคยไปเยือนมาก่อน คิดเป็นร้อยละ 65.8 รองลงมาคือการได้พบเห็นสิ่งที่สวยงามตามธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 62.5 การได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติหรือได้อยู่ท่ามกลางบรรยากาศธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 56.7 การได้หลีกเลี่ยงจากความแออัดและเสียงอึกทึก คิดเป็นร้อยละ 51.7 และความเป็นอิสระปราศจากการควบคุม คิดเป็นร้อยละ 45.0 สำหรับประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ให้ความสำคัญน้อยที่สุด คือ การได้เรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 20.8

น้ำตกเหวสุวัต

ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ให้ความสำคัญมากที่สุด คือ การได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติหรือได้อยู่ท่ามกลางบรรยากาศธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 56.7 รองลงมาคือ การได้หลีกเลี่ยงจากความแออัดและเสียงอึกทึก คิดเป็นร้อยละ 52.5 การได้หลีกเลี่ยงจากภาระหน้าที่ในชีวิตประจำวัน คิดเป็นร้อยละ 49.2 การได้ใช้เวลาร่วมกับคนใกล้ชิด คิดเป็นร้อยละ 45.5 และการได้พบเห็นสิ่งที่สวยงามตามธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 44.2 สำหรับประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ให้ความสำคัญน้อยที่สุด คือ การได้เรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 20.0

บ้านถวาย

ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ให้ความสำคัญมากที่สุด คือ การได้หลีกเลี่ยงจากภาระหน้าที่ชีวิตประจำวัน คิดเป็นร้อยละ 41.7 รองลงมาคือ การได้เยือนแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่ไม่เคยไปเยือนมาก่อน คิดเป็นร้อยละ 37.5 ความเป็นอิสระที่ปราศจากการควบคุม คิดเป็นร้อยละ 30.8 ตามลำดับ สำหรับการได้ใช้เวลาร่วมกับคนใกล้ชิด และความปลอดภัย คิดเป็นร้อยละ 31.7 เท่ากัน ส่วนประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ให้ความสำคัญน้อยที่สุด คือ การได้เรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศและธรรมชาติ และการได้ผจญภัยหรือเสี่ยงภัย คิดเป็นร้อยละ 48.0 เท่ากัน

รายละเอียดเกี่ยวกับประสบการณ์ที่พึงปรารถนาของนักท่องเที่ยว ปรากฏดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ประสพการณ์ที่พึงปรารถนาของนักท่องเที่ยว

รายการ	ระดับความสำคัญ												$\bar{X}$	S.D.
	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด		รวม			
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ		
น้ำตกทีลอซู														
1. การได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติ	83	69.2	31	25.8	6	5.0	-	-	-	-	120	100.0	4.642	0.577
2. การได้พบเห็นสิ่งที่สวยงามตามธรรมชาติ	81	67.5	30	25.0	8	6.7	1	0.8	-	-	120	100.0	4.592	0.655
3. การได้ศึกษาเรียนรู้ระบบนิเวศและธรรมชาติ	28	23.3	41	34.2	37	30.8	10	8.3	4	3.3	120	100.0	3.658	1.033
4. การได้ศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น	7	5.8	20	16.7	37	30.8	35	29.2	21	17.5	120	100.0	2.642	1.129
5. ความเงียบสงบ วิวทิวทัศน์	32	26.7	57	47.5	22	18.3	7	5.8	2	1.7	120	100.0	3.917	0.913
6. การได้พักผ่อนในบรรยากาศที่สงบ	59	49.2	46	38.3	13	10.8	1	0.8	1	0.8	120	100.0	4.342	0.775
7. การได้หลีกเลี่ยงจากความแออัดและเสียงอึกทึก	79	65.8	30	25.0	7	5.8	3	2.5	1	0.8	120	100.0	4.525	0.788
8. การได้หลีกเลี่ยงจากภาระหน้าที่ในชีวิตประจำวัน	61	50.8	33	27.5	20	16.7	3	2.5	3	2.5	120	100.0	4.217	0.980
9. การได้พึ่งพาตนเองหรือทดสอบความสามารถตนเอง	48	40.0	47	39.2	23	19.2	-	-	2	1.7	120	100.0	4.158	0.850
10. การได้ใช้พลังกำลังในการประกอบกิจกรรม	34	28.3	51	42.5	30	25.0	4	3.3	1	0.8	120	100.0	3.912	0.863
11. การได้ฝึกฝนทักษะในการประกอบกิจกรรม	13	10.8	43	35.8	42	35.0	16	13.3	6	5.0	120	100.0	3.342	1.008
12. การได้ผจญภัย หรือเสี่ยงภัย	41	34.2	36	30.0	33	27.5	7	5.8	3	2.5	120	100.0	3.875	1.034
13. การได้ใช้เวลาร่วมกับคนใกล้ชิด	43	36.1	46	38.3	22	18.5	3	2.5	6	5.0	120	100.0	3.975	1.049
14. การได้พบกับผู้คนใหม่ๆ	20	16.7	30	25.0	45	37.5	15	12.5	10	8.3	120	100.0	3.291	1.105
15. การได้เยือนแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่ไม่เคยไปเยือนมาก่อน	96	80.0	10	8.3	10	8.3	3	2.5	1	0.8	120	100.0	4.642	0.807
16. ความเป็นอิสระที่ปราศจากการควบคุม	49	50.8	35	29.2	29	24.2	7	5.8	-	-	120	100.0	4.500	0.942
17. ความสะดวกสบาย	16	13.3	20	16.7	42	35.0	29	24.2	13	10.8	120	100.0	2.975	1.178
18. ความปลอดภัย	42	35.0	38	31.7	31	25.8	7	5.8	2	1.7	120	100.0	3.925	0.997

n = 600

ตารางที่ 8 (ต่อ)

รายการ	ระดับความสำคัญ												$\bar{X}$	S.D.
	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด		รวม			
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ		
เส้นทางศึกษาธรรมชาติกิวแม่ปาน														
1. การได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติ	89	74.2	25	20.8	6	5.0	-	-	-	-	120	100.0	4.692	0.562
2. การได้พบเห็นสิ่งที่สวยงามตามธรรมชาติ	87	72.5	25	20.8	6	5.0	2	1.7	-	-	120	100.0	4.642	0.658
3. การได้ศึกษาเรียนรู้ระบบนิเวศและธรรมชาติ	40	33.3	56	46.7	22	18.3	1	0.8	1	0.8	120	100.0	4.108	0.786
4. การได้ศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น	2	1.7	23	19.7	45	37.5	28	23.3	22	18.3	120	100.0	2.625	1.045
5. ความเงียบสงบ วิวทิวทัศน์	53	44.2	41	34.2	23	19.2	3	2.5	-	-	120	100.0	4.200	0.836
6. การได้พักผ่อนในบรรยากาศที่สงบ	74	61.7	32	26.7	14	11.7	-	-	-	-	120	100.0	4.500	0.698
7. การได้หลีกเลี่ยงจากความแออัดและเสียงอึกทึก	91	75.8	20	16.7	8	6.7	-	-	1	0.8	120	100.0	4.667	0.678
8. การได้หลีกเลี่ยงจากภาระหน้าที่ในชีวิตประจำวัน	79	65.8	22	18.3	13	10.8	4	3.3	2	1.7	120	100.0	4.333	0.939
9. การได้พึ่งพาตนเองหรือทดสอบความสามารถตนเอง	50	41.7	39	32.5	25	20.8	4	3.3	2	1.7	120	100.0	4.092	0.932
10. การได้ใช้พลังกำลังในการประกอบกิจกรรม	46	38.3	49	40.8	18	15.0	5	4.2	2	1.7	120	100.0	4.100	0.920
11. การได้ฝึกฝนทักษะในการประกอบกิจกรรม	22	18.3	37	30.8	36	30.0	19	15.8	6	5.0	120	100.0	3.417	1.112
12. การได้ผจญภัย หรือเสี่ยงภัย	25	20.8	28	23.3	44	36.7	14	11.7	9	7.5	120	100.0	3.383	1.160
13. การได้ใช้เวลาร่วมกับคนใกล้ชิด	50	41.7	29	24.2	26	21.7	10	8.36	5	4.2	120	100.0	3.908	1.159
14. การได้พบปะกับผู้คนใหม่ ๆ	25	20.8	29	24.2	45	38.5	14	11.7	7	5.8	120	100.0	3.425	1.120
15. การได้เยือนแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่ไม่เคยไปเยือนมาก่อน	72	60.0	28	23.3	12	10.0	1	0.8	7	5.8	120	100.0	4.308	1.083
16. ความเป็นอิสระที่ปราศจากการควบคุม	53	44.2	43	35.8	19	15.8	4	3.3	1	0.8	120	100.0	4.192	0.882
17. ความสะดวกสบาย	26	21.7	40	33.3	41	34.1	9	7.5	4	3.3	120	100.0	3.617	1.022
18. ความปลอดภัย	44	36.7	53	44.2	20	16.7	2	1.7	1	0.8	120	100.0	4.141	0.813

ตารางที่ 8 (ต่อ)

รายการ	ระดับความสำคัญ												$\bar{X}$	S.D.
	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด		รวม			
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ		
น้ำตกแม่ยะ														
1. การได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติ	68	56.7	39	32.5	12	10.0	1	0.8	-	-	120	100.0	4.454	0.707
2. การได้พบเห็นสิ่งที่สวยงามตามธรรมชาติ	75	62.5	37	30.8	7	5.8	1	0.8	-	-	120	100.0	4.545	0.645
3. การได้ศึกษาเรียนรู้ระบบนิเวศและธรรมชาติ	22	18.3	33	27.5	52	43.3	11	9.2	2	1.7	120	100.0	3.496	0.976
4. การได้ศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น	2	1.7	19	15.8	34	28.3	40	33.3	25	20.8	120	100.0	2.545	1.132
5. ความเงียบสงบ วิวทิวทัศน์	37	30.8	36	30.0	33	27.5	14	11.7	-	-	120	100.0	3.793	1.009
6. การได้พักผ่อนในบรรยากาศที่สงบ	51	42.5	30	25.0	32	26.7	7	5.8	-	-	120	100.0	4.041	.0960
7. การได้หลีกเลี่ยงจากความแออัดและเสียงอึกทึก	62	51.7	41	34.2	15	12.5	2	1.7	-	-	120	100.0	4.364	0.764
8. การได้หลีกเลี่ยงจากภาระหน้าที่ในชีวิตประจำวัน	50	41.7	48	40.8	12	10.0	26	5.0	4	3.3	120	100.0	4.107	1.007
9. การได้พึ่งพาตนเองหรือทดสอบความสามารถตนเอง	19	15.8	45	37.5	42	35.0	10	8.3	4	3.3	120	100.0	3.537	0.966
10. การได้ใช้พลังกำลังในการประกอบกิจกรรม	23	19.2	35	29.2	42	35.0	13	10.8	7	5.8	120	100.0	3.446	1.095
11. การได้ฝึกฝนทักษะในการประกอบกิจกรรม	18	15.0	19	15.8	40	33.3	26	21.7	17	14.2	120	100.0	2.959	1.240
12. การได้ผจญภัย หรือเสี่ยงภัย	20	16.7	16	13.3	40	33.3	28	23.3	16	13.3	120	100.0	2.967	1.251
13. การได้ใช้เวลาร่วมกับคนใกล้ชิด	49	4.08	39	32.5	25	20.8	4	3.3	3	2.5	120	100.0	4.066	0.989
14. การได้พบปะกับผู้คนใหม่ ๆ	22	18.3	30	25.0	44	36.7	19	15.8	5	4.2	120	100.0	3.364	1.088
15. การได้เยือนแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่ไม่เคยไปเยือนมาก่อน	79	65.8	14	11.7	14	11.7	7	5.8	6	5.0	120	100.0	4.256	1.194
16. ความเป็นอิสระที่ปราศจากการควบคุม	54	45.0	46	38.3	13	10.8	6	5.0	1	0.8	120	100.0	4.207	0.894
17. ความสะดวกสบาย	23	19.2	42	35.0	37	30.8	16	13.3	2	1.7	120	100.0	3.579	1.006
18. ความปลอดภัย	25	20.8	52	43.3	38	31.7	5	4.2	-	-	120	100.0	3.818	0.816

ตารางที่ 8 (ต่อ)

รายการ	ระดับความสำคัญ												$\bar{X}$	S.D.
	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด		รวม			
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ		
น้ำตกเหวสุวัต														
1. การได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติ	68	56.7	42	35.0	7	5.8	2	0.8	1	0.8	120	100.0	4.454	0.756
2. การได้พบเห็นสิ่งที่สวยงามตามธรรมชาติ	53	44.2	45	37.5	18	15.0	4	3.3	-	-	120	100.0	4.227	0.828
3. การได้ศึกษาเรียนรู้ระบบนิเวศและธรรมชาติ	14	11.7	44	36.7	45	37.5	14	11.7	3	2.5	120	100.0	3.429	0.935
4. การได้ศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น	4	3.3	17	14.2	43	35.5	32	26.7	24	20.0	120	100.0	2.546	1.072
5. ความเงียบสงบ วิวทิวทัศน์	16	13.4	33	27.5	47	39.5	11	9.2	13	10.9	120	100.0	3.235	1.140
6. การได้พักผ่อนในบรรยากาศที่สงบ	38	31.9	45	37.5	25	21.0	6	5.0	6	5.0	120	100.0	3.865	1.081
7. การได้หลีกเลี่ยงจากความแออัดและเสียงอึกทึก	63	52.5	38	31.7	13	10.8	3	2.5	3	2.5	120	100.0	4.294	0.942
8. การได้หลีกเลี่ยงจากภาระหน้าที่ในชีวิตประจำวัน	59	49.2	37	30.8	18	15.0	4	3.3	2	1.7	120	100.0	4.218	0.940
9. การได้พึ่งพาตนเองหรือทดสอบความสามารถตนเอง	31	25.8	34	28.3	40	33.0	10	8.3	5	4.2	120	100.0	3.639	1.087
10. การได้ใช้พลังกำลังในการประกอบกิจกรรม	19	15.8	45	37.5	33	27.5	15	12.5	8	6.7	120	100.0	3.437	1.110
11. การได้ฝึกฝนทักษะในการประกอบกิจกรรม	10	8.3	28	23.3	52	43.3	17	14.2	13	10.8	120	100.0	3.034	1.703
12. การได้เผชิญภัย หรือเสี่ยงภัย	18	15.0	22	18.3	47	39.2	22	19.3	11	9.2	120	100.0	3.118	1.158
13. การได้ใช้เวลาร่วมกับคนใกล้ชิด	57	45.5	36	30.0	16	13.3	9	7.5	2	1.7	120	100.0	4.134	1.024
14. การได้พบปะกับผู้คนใหม่ ๆ	22	18.3	37	30.8	41	34.2	12	10.0	8	6.7	120	100.0	3.431	1.110
15. การได้เยือนแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่ไม่เคยไปเยือนมาก่อน	46	38.3	29	24.2	20	16.7	12	10.0	13	10.8	120	100.0	3.697	1.363
16. ความเป็นอิสระที่ปราศจากการควบคุม	45	37.5	48	40.0	18	15.0	7	5.8	2	1.7	120	100.0	4.059	0.959
17. ความสะดวกสบาย	22	18.3	40	33.3	45	37.5	10	8.3	3	2.5	120	100.0	3.571	0.970
18. ความปลอดภัย	30	25.0	42	35.0	40	33.3	6	5.0	2	1.7	120	100.0	3.765	0.945

ตารางที่ 8 (ต่อ)

รายการ	ระดับความสำคัญ												$\bar{X}$	S.D.
	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด		รวม			
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ		
บ้านถวายเป็น														
1. การได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติ	7	5.8	18	15.0	38	31.7	23	19.2	34	28.3	120	100.0	2.487	1.199
2. การได้พบเห็นสิ่งที่สวยงามตามธรรมชาติ	9	7.5	22	18.3	40	33.3	22	18.3	27	22.5	120	100.0	2.689	1.219
3. การได้ศึกษาเรียนรู้ระบบนิเวศและธรรมชาติ	3	2.5	7	5.8	29	24.2	23	19.2	58	48.3	120	100.0	1.958	1.092
4. การได้ศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น	20	16.7	38	31.7	38	31.7	17	14.2	7	5.8	120	100.0	3.412	1.108
5. ความเงียบสงบ วิวทิวทัศน์	1	0.8	21	17.5	47	39.2	35	29.2	16	13.3	120	100.0	2.630	0.955
6. การได้พักผ่อนในบรรยากาศที่สงบ	15	12.5	30	25.0	42	35.0	22	18.3	11	9.2	120	100.0	2.857	1.137
7. การได้หลีกเลี่ยงจากความแออัดและเสียงอึกทึก	29	24.2	29	24.2	41	34.2	19	15.8	2	1.7	120	100.0	3.521	1.072
8. การได้หลีกเลี่ยงจากภาระหน้าที่ในชีวิตประจำวัน	50	41.7	35	29.2	32	26.7	2	1.7	1	0.8	120	100.0	4.101	0.906
9. การได้พึ่งพาตนเองหรือทดสอบความสามารถตนเอง	12	10.0	18	15.0	36	30.0	26	21.7	28	23.3	120	100.0	2.664	1.271
10. การได้ใช้พลังกำลังในการประกอบกิจกรรม	5	4.2	11	9.2	37	30.8	33	27.5	34	28.3	120	100.0	2.328	1.113
11. การได้ฝึกฝนทักษะในการประกอบกิจกรรม	7	5.8	12	10.0	29	24.2	31	25.8	41	34.2	120	100.0	2.269	1.205
12. การได้ผจญภัย หรือเสี่ยงภัย	2	1.7	15	12.5	23	19.2	22	18.3	58	48.3	120	100.0	2.000	1.157
13. การได้ใช้เวลาร่วมกับคนใกล้ชิด	38	31.7	53	44.2	21	17.5	4	3.3	4	3.3	120	100.0	3.966	0.965
14. การได้พบปะกับผู้คนใหม่ ๆ	19	15.8	43	35.8	34	28.3	17	14.2	7	5.8	120	100.0	3.429	1.094
15. การได้เยือนแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่ไม่เคยไปเยือนมาก่อน	45	37.5	31	25.8	24	20.0	13	10.8	7	5.8	120	100.0	3.798	1.218
16. ความเป็นอิสระที่ปราศจากการควบคุม	37	30.8	46	38.3	26	21.7	7	5.8	4	3.3	120	100.0	3.882	1.027
17. ความสะดวกสบาย	31	25.8	49	40.8	32	26.7	4	3.3	4	3.3	120	100.0	3.815	0.965
18. ความปลอดภัย	38	31.7	47	39.2	30	25.0	3	2.5	2	1.7	120	100.0	3.958	0.906

ตอนที่ 4 ความชอบของนักท่องเที่ยวที่มีต่อลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางสังคม และลักษณะการจัดการด้านการท่องเที่ยว

การศึกษาความชอบของนักท่องเที่ยวที่มีต่อลักษณะทางด้านกายภาพ ลักษณะด้านสังคม และลักษณะการจัดการด้านการท่องเที่ยว ทำการศึกษาทั้งหมด 11 ประเด็น ผลการวิเคราะห์แยกเป็นรายพื้นที่ ดังนี้

น้ำตกทีลอซู

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางไปน้ำตกทีลอซูต้องการให้สภาพของแหล่งท่องเที่ยวมีความเป็นธรรมชาติสูงมาก คิดเป็นร้อยละ 57.5 สำหรับการเดินทางนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการให้เส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเป็นทางเดินเท้าที่พัฒนาให้เดินได้สะดวก คิดเป็นร้อยละ 41.7 และต้องการเดินเท้าจากลานจอดรถเพื่อจะไปถึงบริเวณน้ำตกทีลอซู ในระยะทางไม่เกิน 1.5 กิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 52.5 ส่วนลักษณะด้านสังคม นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการพบปะผู้คนในแหล่งท่องเที่ยวบ้างจำนวนไม่เกิน 10 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 43.3 ยอมรับผลกระทบที่เกิดจากกิจกรรมการใช้ประโยชน์พื้นที่ได้น้อย คิดเป็นร้อยละ 30.8 และยอมรับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยวอื่นได้น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 43.3 สำหรับการจัดการด้านการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการให้มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเบื้องต้น เพื่อป้องกันผลกระทบต่อพื้นที่และเพื่อป้องกันอันตรายแก่นักท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 31.7 พร้อมทั้งมีความต้องการมากที่สุดที่จะให้มีการออกกฎระเบียบเพื่อควบคุมพฤติกรรมนักท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 50.8 ให้มีเจ้าหน้าที่ตรวจตราแหล่งท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 51.7 ให้มีเจ้าหน้าที่นำทาง รักษาความปลอดภัย และให้ข้อมูลในระหว่างประกอบกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 36.7 และต้องการให้มีการจัดระบบสื่อความหมาย คิดเป็นร้อยละ 41.7

เส้นทางศึกษาธรรมชาติกิวแม่ปาน

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางไปเส้นทางศึกษาธรรมชาติกิวแม่ปานต้องการให้สภาพของแหล่งท่องเที่ยวมีความเป็นธรรมชาติสูงมาก คิดเป็นร้อยละ 61.7 สำหรับการเดินทางนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการให้เส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเป็นทางเดินเท้าที่พัฒนาให้เดินได้สะดวก คิดเป็นร้อยละ 43.3 และต้องการเดินเท้าจากลานจอดรถเพื่อจะไปถึงบริเวณจุดประกอบกิจกรรม

ในระยะทางไม่เกิน 500 เมตร คิดเป็นร้อยละ 31.7 ส่วนลักษณะด้านสังคม นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการพบปะผู้คนในแหล่งท่องเที่ยวเล็กน้อย จำนวนไม่เกิน 5 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 41.7 ยอมรับผลกระทบที่เกิดจากกิจกรรมการใช้ประโยชน์พื้นที่และยอมรับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยวอื่นได้น้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 35.0 และร้อยละ 49.2 ตามลำดับ สำหรับการจัดการด้านการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการให้มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเฉพาะเพื่อป้องกันผลกระทบต่อพื้นที่ และป้องกันอันตรายแก่นักท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 32.5 และนักท่องเที่ยวมีความต้องการมากที่สุดที่จะให้มีการออกกฎระเบียบเพื่อควบคุมพฤติกรรมนักท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 55.8 ให้มีเจ้าหน้าที่ตรวจตราแหล่งท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 43.3 ให้มีเจ้าหน้าที่นำทาง รักษาความปลอดภัย และให้ข้อมูลในระหว่างประกอบกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 54.2 และต้องการให้มีการจัดระบบสื่อความหมาย คิดเป็นร้อยละ 44.2

น้ำตกแม่ยะ

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางไปน้ำตกแม่ยะต้องการให้สภาพของแหล่งท่องเที่ยวมีความเป็นธรรมชาติค่อนข้างสูง คิดเป็นร้อยละ 35.8 สำหรับการเดินทางนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการให้เส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเป็นถนนลาดยาง หรือคอนกรีตขนาดไม่น้อยกว่า 2 ช่องทาง คิดเป็นร้อยละ 32.5 และต้องการเดินเท้าจากลานจอดรถเพื่อจะไปถึงบริเวณจุดประกอบกิจกรรมในระยะทางไม่เกิน 500 เมตร คิดเป็นร้อยละ 47.5 ส่วนลักษณะด้านสังคม นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการพบปะผู้คนในแหล่งท่องเที่ยวบ้างจำนวนไม่เกิน 10 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 38.3 ยอมรับผลกระทบที่เกิดจากกิจกรรมการใช้ประโยชน์พื้นที่ได้ปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 38.3 ยอมรับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยวอื่นได้น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 34.2 สำหรับการจัดการด้านการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการให้มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อป้องกันผลกระทบต่อพื้นที่ และป้องกันอันตรายแก่นักท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 38.3 และต้องการให้มีการออกกฎระเบียบเพื่อควบคุมพฤติกรรมนักท่องเที่ยวปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 38.3 และมีความต้องการมากที่สุดที่จะให้มีเจ้าหน้าที่ตรวจตราแหล่งท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 40.8 ให้มีเจ้าหน้าที่นำทาง รักษาความปลอดภัย และให้ข้อมูลในระหว่างประกอบกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 35.0 และความต้องการให้มีการจัดระบบสื่อความหมาย คิดเป็นร้อยละ 45.0

น้ำตกเหวสุวัต

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางไปน้ำตกเหวสุวัตต้องการให้สภาพของแหล่งท่องเที่ยวมีความเป็นธรรมชาติค่อนข้างสูง คิดเป็นร้อยละ 39.1 สำหรับการเดินทางนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการให้เส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเป็นทางเดินเท้าที่พัฒนาให้เดินได้สะดวก คิดเป็นร้อยละ 36.7 และต้องการเดินเท้าจากลานจอดรถเพื่อจะไปถึงบริเวณจุดประกอบกิจกรรมในระยะทางไม่เกิน 500 เมตร คิดเป็นร้อยละ 41.7 ส่วนลักษณะด้านสังคม นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการพบปะผู้คนในแหล่งท่องเที่ยวไม่เกิน 10 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 31.7 โดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยอมรับผลกระทบที่เกิดจากการใช้ประโยชน์พื้นที่ได้ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 49.2 แต่ยอมรับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยวอื่นได้น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 33.3 สำหรับการจัดการด้านการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการให้มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่สร้างความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวในเบื้องต้น เพื่อป้องกันผลกระทบต่อพื้นที่ และเพื่อป้องกันอันตรายแก่นักท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 32.5 และนักท่องเที่ยวมีความต้องการมากที่สุดที่จะให้มีการออกกฎระเบียบเพื่อควบคุมพฤติกรรมนักท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 54.2 ให้มีเจ้าหน้าที่ตรวจตราแหล่งท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 50.0 ให้มีเจ้าหน้าที่นำทาง รักษาความปลอดภัย และให้ข้อมูลในระหว่างประกอบกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 40.8 และต้องการให้มีการจัดระบบสื่อความหมาย คิดเป็นร้อยละ 55.0

บ้านถวาย

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางไปบ้านถวายต้องการให้มีการปรับปรุงสภาพธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวอย่างเต็มที่ คิดเป็นร้อยละ 30.0 สำหรับการเดินทางนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการให้เส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเป็นถนนลาดยาง หรือถนนคอนกรีตขนาดไม่น้อยกว่า 2 ช่องทาง คิดเป็นร้อยละ 75.0 และต้องการเดินเท้าจากลานจอดรถเพื่อจะไปถึงบริเวณจุดประกอบกิจกรรมในระยะทางไม่เกิน 50 เมตร คิดเป็นร้อยละ 52.5 ส่วนลักษณะด้านสังคม นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการพบปะผู้คนในแหล่งท่องเที่ยวมากกว่า 20 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 40.8 โดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยอมรับผลกระทบที่เกิดจากการใช้ประโยชน์พื้นที่ได้ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 31.7 และยอมรับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยวอื่นได้มาก คิดเป็นร้อยละ 31.7 สำหรับการจัดการด้านการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการให้มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทุกประเภท คิดเป็นร้อยละ 45.8 และต้องการให้มีการออกกฎระเบียบเพื่อควบคุม

พฤติกรรมนักท่องเที่ยวมาก คิดเป็นร้อยละ 32.5 ส่วนความต้องการให้มีเจ้าหน้าที่ตรวจตราแหล่งท่องเที่ยว และให้มีเจ้าหน้าที่นำทาง รักษาความปลอดภัย และให้ข้อมูลในระหว่างประกอบกิจกรรมมีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40.0 และร้อยละ 35.8 ตามลำดับ สำหรับความต้องการให้มีการจัดระบบสื่อความหมายมีมาก คิดเป็นร้อยละ 44.2

รายละเอียดเกี่ยวกับความชอบของนักท่องเที่ยวที่มีต่อลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางสังคม และลักษณะการจัดการด้านการท่องเที่ยว ปรากฏดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 ความชอบของนักท่องเที่ยวที่มีต่อลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางสังคม และลักษณะการจัดการด้านการท่องเที่ยว

n = 600

รายการ	แหล่งท่องเที่ยว									
	น้ำตกทีลอซู		ก๊วยแม่ปาน		น้ำตกแม่ยะ		น้ำตกเหวสุวัต		บ้านถวาย	
	จำนวน(คน)	ร้อยละ	จำนวน(คน)	ร้อยละ	จำนวน(คน)	ร้อยละ	จำนวน(คน)	ร้อยละ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ลักษณะทางกายภาพ										
<u>สภาพธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว</u>										
มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสภาพธรรมชาติอย่างเต็มที่	3	2.5	1	0.8	13	10.8	5	4.2	36	30.0
มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสภาพธรรมชาติค่อนข้างมาก	3	2.5	5	4.2	10	8.3	15	12.5	27	22.5
มีความเป็นธรรมชาติอยู่ในระดับปานกลาง	5	4.2	7	5.8	13	10.8	17	14.2	18	15.0
มีความเป็นธรรมชาติค่อนข้างสูง	40	33.3	33	27.5	43	35.8	47	39.1	24	20.0
มีความเป็นธรรมชาติสูงมาก	69	57.5	74	61.7	41	34.2	36	30.0	15	12.5
รวม	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0
$\bar{X}$	4.408		4.500		3.752		3.798		2.571	
S.D.	0.884		0.849		1.306		1.124		1.393	
<u>สภาพเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว</u>										
ถนนลาดยางหรือคอนกรีต ไม่น้อยกว่า 2 ช่องทาง	3	2.5	19	15.8	39	32.5	30	25.0	90	75.0
ถนนดินบดอัด เข้าถึงได้ทุกฤดูกาล	22	18.3	16	13.3	38	31.7	27	22.5	14	11.7
ถนนดินไม่บดอัด เข้าได้เฉพาะหน้าแล้ง	3	2.5	3	2.5	2	1.7	2	1.7	2	1.7
ทางเดินเท้าที่มีการพัฒนาให้เดินได้สะดวก	50	41.7	52	43.3	33	27.5	44	36.7	14	11.7
ทางเดินเท้าที่ไม่มีการพัฒนา	42	35.0	30	25.0	8	6.7	17	14.2	-	-
รวม	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0
$\bar{X}$	3.883		3.483		2.438		2.908		1.496	
S.D.	1.154		1.408		1.359		1.467		0.999	

ตารางที่ 9 (ต่อ)

รายการ	แหล่งท่องเที่ยว									
	น้ำตกทีลอซู		ก๊วยแม่ปาน		น้ำตกแม่ยะ		น้ำตกเหวสุวัต		บ้านถวาย	
	จำนวน(คน)	ร้อยละ	จำนวน(คน)	ร้อยละ	จำนวน(คน)	ร้อยละ	จำนวน(คน)	ร้อยละ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
การเดินทางจากลานจอดรถไปถึงจุดประกอบกิจกรรม										
ไม่เกิน 50 เมตร	2	1.7	33	27.5	31	25.8	12	10.0	63	52.5
ไม่เกิน 500 เมตร	11	9.2	38	31.7	57	47.5	50	41.7	46	38.3
ไม่เกิน 1 กิโลเมตร	26	21.7	8	6.7	23	19.2	42	35.0	11	9.2
ไม่เกิน 1.5 กิโลเมตร	63	52.5	10	8.3	7	5.8	10	8.3	-	-
มากกว่า 1.5 กิโลเมตร	18	15.0	31	25.7	2	1.7	6	5.0	-	-
รวม	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0
$\bar{X}$	3.700		2.733		2.090		2.555		1.571	
S.D.	0.894		1.575		0.913		0.954		0.658	
ลักษณะทางสังคม										
การพบปะผู้คนในแหล่งท่องเที่ยว										
พบเห็นมากกว่า 20 กลุ่ม	9	7.5	8	6.7	29	24.2	35	29.2	49	40.8
พบเห็นไม่เกิน 20 กลุ่ม	18	15.0	9	7.5	17	14.2	29	24.2	34	28.3
พบเห็นบ้าง ไม่เกิน 10 กลุ่ม	52	43.3	30	25.0	46	38.3	38	31.7	28	23.3
พบเห็นเล็กน้อย ไม่เกิน 5 กลุ่ม	38	31.7	50	41.7	26	21.7	14	11.7	6	5.0
ไม่พบเห็นเลยหรือน้อยกว่า 2 กลุ่ม	3	2.5	23	19.2	2	1.7	4	3.3	3	2.5
รวม	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0
$\bar{X}$	3.067		3.592		2.620		2.302		2.000	
S.D.	0.932		1.088		1.120		1.139		1.041	

ตารางที่ 9 (ต่อ)

รายการ	แหล่งท่องเที่ยว									
	น้ำตกทีลอซู		ก๊วยแม่ปาน		น้ำตกแม่ยะ		น้ำตกเหวสุวัต		บ้านถวาย	
	จำนวน(คน)	ร้อยละ	จำนวน(คน)	ร้อยละ	จำนวน(คน)	ร้อยละ	จำนวน(คน)	ร้อยละ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
<u>การยอมรับผลกระทบที่เกิดจากกิจกรรมการใช้ประโยชน์พื้นที่</u>										
ยอมรับได้น้อยที่สุด	32	26.7	42	35.0	26	21.7	20	16.7	27	22.5
ยอมรับได้น้อย	37	30.8	23	19.2	19	15.8	21	17.5	26	21.5
ยอมรับได้ปานกลาง	34	28.3	35	29.2	46	38.3	59	49.2	38	31.7
ยอมรับได้มาก	11	9.2	12	10.0	20	16.7	10	8.3	21	17.5
ยอมรับได้มากที่สุด	6	5.0	8	6.7	9	7.5	10	8.3	8	6.7
รวม	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0
$\bar{X}$	2.375		2.342		2.727		2.739		2.639	
S.D.	1.123		1.240		1.190		1.101		1.205	
<u>การยอมรับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยวอื่น</u>										
ยอมรับได้น้อยที่สุด	52	43.3	59	49.2	41	34.2	40	33.3	6	5.0
ยอมรับได้น้อย	34	28.3	29	24.2	32	26.7	25	20.8	8	6.6
ยอมรับได้ปานกลาง	26	21.7	23	19.2	34	28.3	34	28.3	34	28.3
ยอมรับได้มาก	7	5.8	3	2.5	6	5.0	13	10.8	38	31.7
ยอมรับได้มากที่สุด	1	0.8	6	5.0	7	5.8	8	6.7	34	28.3
รวม	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0
$\bar{X}$	1.925		1.900		2.223		2.361		2.563	
S.D.	0.980		1.110		1.144		1.240		1.125	

ตารางที่ 9 (ต่อ)

รายการ	แหล่งท่องเที่ยว									
	น้ำตกทีลอซู		ก๊วยแม่ปาน		น้ำตกแม่ยะ		น้ำตกเหวสุวัต		บ้านถวาย	
	จำนวน(คน)	ร้อยละ	จำนวน(คน)	ร้อยละ	จำนวน(คน)	ร้อยละ	จำนวน(คน)	ร้อยละ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ลักษณะด้านการจัดการด้านการท่องเที่ยว										
การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก										
ไม่ต้องการให้พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกใด ๆ	27	22.5	31	25.8	19	15.8	15	12.5	4	3.3
ต้องการเฉพาะประเภทป้องกันผลกระทบต่อพื้นที่	26	21.7	19	15.8	14	11.7	12	10.0	9	7.5
ต้องการเฉพาะประเภทป้องกันผลกระทบต่อพื้นที่ และป้องกันอันตรายแก่นักท่องเที่ยว	22	18.3	39	32.5	46	38.3	35	29.2	13	10.8
ต้องการเพื่อความสะดวกเบื้องต้น ป้องกันผลกระทบต่อ พื้นที่ และป้องกันอันตรายแก่นักท่องเที่ยว	38	31.7	27	22.5	33	27.5	39	32.5	39	32.5
ต้องการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทุกประเภท	7	5.8	4	3.3	8	6.7	19	15.8	55	45.8
รวม	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0
$\bar{X}$	2.767		2.617		2.223		2.361		2.563	
S.D.	1.275		1.189		1.150		1.206		1.046	

ตารางที่ 9 (ต่อ)

รายการ	แหล่งท่องเที่ยว									
	น้ำตกทีลอซู		ก๊วยแม่ปาน		น้ำตกแม่ยะ		น้ำตกเหวสุวัต		บ้านถวาย	
	จำนวน(คน)	ร้อยละ	จำนวน(คน)	ร้อยละ	จำนวน(คน)	ร้อยละ	จำนวน(คน)	ร้อยละ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
<u>ความต้องการให้ออกกฎระเบียบเพื่อควบคุมพฤติกรรมนักท่องเที่ยว</u>										
ต้องการน้อยที่สุด	-	-	1	0.8	1	0.8	1	0.8	6	5.0
ต้องการน้อย	5	4.2	2	1.7	5	4.2	5	4.2	7	5.8
ต้องการปานกลาง	28	23.3	29	24.2	46	38.3	23	19.2	34	28.3
ต้องการมาก	26	21.6	21	17.5	31	25.8	26	21.7	39	32.5
ต้องการมากที่สุด	61	50.8	67	55.8	37	30.8	65	54.2	34	28.3
รวม	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0
$\bar{X}$	4.191		4.258		3.826		4.243		3.723	
S.D.	0.937		0.939		0.955		0.965		1.089	
<u>ความต้องการให้มีเจ้าหน้าที่ตรวจตราภายในแหล่งท่องเที่ยว</u>										
ต้องการน้อยที่สุด	-	-	1	0.8	2	1.7	-	-	1	0.8
ต้องการน้อย	2	1.7	3	2.5	1	0.8	2	1.7	3	2.5
ต้องการปานกลาง	32	26.7	27	22.5	30	25.0	28	23.3	27	22.5
ต้องการมาก	24	20.0	37	30.8	38	31.7	30	25.0	41	34.2
ต้องการมากที่สุด	62	51.7	52	43.3	49	40.8	60	50.0	48	40.0
รวม	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0
$\bar{X}$	4.217		4.133		4.083		4.235		4.109	
S.D.	0.900		0.907		0.918		0.870		0.890	

ตารางที่ 9 (ต่อ)

รายการ	แหล่งท่องเที่ยว									
	น้ำตกทีลอซู		ก๊วยแม่ปาน		น้ำตกแม่ยะ		น้ำตกเหวสุวัต		บ้านถวาย	
	จำนวน(คน)	ร้อยละ	จำนวน(คน)	ร้อยละ	จำนวน(คน)	ร้อยละ	จำนวน(คน)	ร้อยละ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
<u>ความต้องการให้มีเจ้าหน้าที่นำทาง รักษาความปลอดภัย และให้ข้อมูลฯ</u>										
ต้องการน้อยที่สุด	4	3.3	4	3.3	2	1.7	3	2.5	8	6.7
ต้องการน้อย	6	5.0	2	1.7	4	3.3	3	2.5	10	8.3
ต้องการปานกลาง	33	27.5	21	17.5	39	32.5	33	27.5	32	26.7
ต้องการมาก	33	27.5	28	23.3	33	27.5	32	26.7	27	22.5
ต้องการมากที่สุด	44	36.7	65	54.2	42	35.0	49	40.8	43	35.8
รวม	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0
$\bar{X}$	3.892		4.233		3.901		4.008		3.731	
S.D.	1.067		1.019		0.978		1.013		1.226	
<u>ความต้องการให้มีการจัดระบบสื่อความหมาย</u>										
ต้องการน้อยที่สุด	3	2.5	2	1.7	4	3.3	-	-	4	3.3
ต้องการน้อย	2	1.7	1	0.8	2	1.7	1	0.8	2	1.7
ต้องการปานกลาง	28	23.3	24	20.0	31	25.8	22	18.3	15	12.5
ต้องการมาก	37	30.8	40	33.3	29	24.2	31	25.8	53	44.2
ต้องการมากที่สุด	50	41.7	53	44.2	54	45.0	66	55.0	46	38.3
รวม	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0	120	100.0
$\bar{X}$	4.075		4.175		4.050		4.361		4.134	
S.D.	0.971		0.895		1.040		0.800		0.929	

ตอนที่ 5 การกำหนดกลุ่มชั้นโอกาสทางค่านันทนาการตามประสบการณ์ที่พึงปรารถนา
และความชอบของนักท่องเที่ยว

5.1 ความแตกต่างของประสบการณ์ที่พึงปรารถนาและความชอบของนักท่องเที่ยว
ในแหล่งนันทนาการแต่ละกลุ่มชั้น

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้สถิติการวิเคราะห์การจำแนกประเภท (discriminant analysis) จำแนกกลุ่มชั้นของแหล่งท่องเที่ยว โดยใช้ปัจจัยด้านประสบการณ์ที่พึงปรารถนาและความชอบของนักท่องเที่ยวเป็นปัจจัยในการจำแนก ผลการวิเคราะห์การจำแนกกลุ่มชั้นของแหล่งนันทนาการทั้ง 5 แหล่งหรือกลุ่มชั้น พบว่า ค่าเฉลี่ยของตัวแปรด้านประสบการณ์ที่พึงปรารถนาและความชอบของนักท่องเที่ยวที่ไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งหรือกลุ่มชั้น จำนวน 25 ตัว มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สรุปได้ดังต่อไปนี้

ปัจจัยด้านประสบการณ์ที่พึงปรารถนาของนักท่องเที่ยว

ผลการวิเคราะห์พบว่า มีตัวแปรจำนวน 16 ตัว มีความแตกต่างในระหว่างกลุ่มชั้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ 1) การได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติหรือการได้อยู่ท่ามกลางบรรยากาศธรรมชาติ (F = 164.744; Sig. = 0.000) 2) การได้พบเห็นสิ่งที่สวยงามตามธรรมชาติ (F = 118.372; Sig. = 0.000) 3) การได้ศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศและธรรมชาติ (F = 83.483; Sig. = 0.000) 4) การได้ศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตของประชาชนท้องถิ่น (F = 13.563; Sig. = 0.000) 5) ความเงียบสงบวิเวก สันโดษ (F = 48.967; Sig. = 0.000) 6) การได้พักผ่อนในบรรยากาศที่เงียบสงบ (F = 55.529; Sig. = 0.000) 7) การได้หลีกเลี่ยงจากความแออัดและเสียงอึกทึก (F = 31.985; Sig. = 0.000) 8) การได้หลีกเลี่ยงจากภาระหน้าที่ในชีวิตประจำวัน (F = 2.383; Sig. = 0.050) 9) การได้พึ่งพาและทดสอบความสามารถตนเอง (F = 39.953; Sig. = 0.000) 10) การได้ใช้พละกำลังในการประกอบกิจกรรม (F = 54.573; Sig. = 0.000) 11) การได้ฝึกฝนทักษะในการประกอบกิจกรรมนันทนาการกลางแจ้ง (F = 19.294; Sig. = 0.000) 12) การได้ผจญภัยหรือเสี่ยงภัย (F = 42.942; Sig. = 0.000) 13) การได้เยือนแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่ไม่เคยไปเยือนมาก่อน (F = 13.745; Sig. = 0.000) 14) ความเป็นอิสระที่ปราศจากการควบคุม (F = 2.323; Sig. = 0.050) 15) ความสะดวกสบาย (F = 11.236; Sig. = 0.000) และ 16) ความปลอดภัย (F = 3.160; Sig. = 0.014)

สำหรับค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ระดับความสำคัญของประสบการณ์ที่พึงปรารถนาที่กล่าวในข้างต้น มีดังนี้

การได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติหรือได้อยู่ท่ามกลางบรรยากาศธรรมชาติ พบว่า แหล่งท่องเที่ยวที่มีค่าเฉลี่ยของระดับความปรารถนามากที่สุด เรียงตามลำดับ คือ เส้นทางศึกษาธรรมชาติกิวแม่ปาน เท่ากับ 4.692 น้ำตกทีลอซู เท่ากับ 4.642 น้ำตกแม่ยะกับน้ำตกเหวสุวัต มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 4.454 และบ้านถวาย มีค่าเฉลี่ยของความปรารถนาอยู่ในระดับปานกลาง เท่ากับ 2.487

การได้พบเห็นสิ่งที่สวยงามตามธรรมชาติ พบว่า แหล่งท่องเที่ยวที่มีค่าเฉลี่ยของระดับความปรารถนามากที่สุด เรียงตามลำดับ คือ เส้นทางศึกษาธรรมชาติกิวแม่ปาน เท่ากับ 4.642 น้ำตกทีลอซู เท่ากับ 4.592 น้ำตกแม่ยะ เท่ากับ 4.545 น้ำตกเหวสุวัต เท่ากับ 4.227 และบ้านถวายมีค่าเฉลี่ยของความปรารถนาอยู่ในระดับปานกลาง เท่ากับ 2.689

การได้ศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศและธรรมชาติ พบว่า แหล่งท่องเที่ยวที่มีค่าเฉลี่ยของระดับความปรารถนามาก เรียงตามลำดับ คือ เส้นทางศึกษาธรรมชาติกิวแม่ปาน เท่ากับ 4.108 น้ำตกทีลอซู เท่ากับ 3.658 น้ำตกแม่ยะ เท่ากับ 3.496 น้ำตกเหวสุวัต เท่ากับ 3.429 และบ้านถวายมีค่าเฉลี่ยของความปรารถนาอยู่ในระดับน้อย เท่ากับ 1.958

การได้ศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น พบว่า แหล่งท่องเที่ยวที่มีค่าเฉลี่ยของระดับความปรารถนามาก คือ บ้านถวาย เท่ากับ 3.412 สำหรับแหล่งท่องเที่ยวที่มีค่าเฉลี่ยของระดับความปรารถนาปานกลาง เรียงตามลำดับ คือ น้ำตกทีลอซู เท่ากับ 2.642 เส้นทางศึกษาธรรมชาติกิวแม่ปาน เท่ากับ 2.625 น้ำตกเหวสุวัต เท่ากับ 2.546 และน้ำตกแม่ยะ เท่ากับ 2.545

ความเงียบสงบ วิเวก สันโดษ พบว่า แหล่งที่มีค่าเฉลี่ยของระดับความปรารถนามากที่สุด คือ เส้นทางศึกษาธรรมชาติกิวแม่ปาน เท่ากับ 4.200 สำหรับแหล่งที่มีระดับความปรารถนามาก คือ น้ำตกแม่ยะ เท่ากับ 3.793 ส่วนแหล่งที่มีระดับความปรารถนาปานกลาง เรียงตามลำดับ คือน้ำตกเหวสุวัต เท่ากับ 3.235 น้ำตกทีลอซู เท่ากับ 3.192 และบ้านถวาย เท่ากับ 2.630

การได้พักผ่อนในบรรยากาศที่เงียบสงบ พบว่า แหล่งที่มีค่าเฉลี่ยของระดับความปรารถนามากที่สุด คือ เส้นทางศึกษาธรรมชาติกิวแม่ปาน เท่ากับ 4.500 และ น้ำตกทีลอซู เท่ากับ 4.342 สำหรับระดับความปรารถนามาก คือ น้ำตกแม่ยะ เท่ากับ 4.041 และน้ำตกเหวสุวัต เท่ากับ 3.865 และบ้านถวายเป็นค่าเฉลี่ยของระดับความปรารถนาปานกลาง เท่ากับ 2.857

การได้หลีกเลี่ยงจากความแออัดและเสียงอึกทึก พบว่า แหล่งที่มีค่าเฉลี่ยของระดับความปรารถนามากที่สุด เรียงตามลำดับ คือ เส้นทางศึกษาธรรมชาติกิวแม่ปาน เท่ากับ 4.667 น้ำตกทีลอซู เท่ากับ 4.525 น้ำตกแม่ยะ เท่ากับ 4.364 และน้ำตกเหวสุวัต เท่ากับ 4.294 และบ้านถวายเป็นค่าเฉลี่ยของระดับความปรารถนามาก เท่ากับ 3.521

การได้หลีกเลี่ยงจากภาระหน้าที่ในชีวิตประจำวัน พบว่า แหล่งที่มีค่าเฉลี่ยของระดับความปรารถนามากที่สุด เรียงตามลำดับ คือ เส้นทางศึกษาธรรมชาติกิวแม่ปาน เท่ากับ 4.433 น้ำตกเหวสุวัต เท่ากับ 4.218 และน้ำตกทีลอซู เท่ากับ 4.217 สำหรับแหล่งที่มีค่าเฉลี่ยของระดับความปรารถนามาก คือ น้ำตกแม่ยะ เท่ากับ 4.107 และบ้านถวาย เท่ากับ 4.101

การได้พึ่งพาและทดสอบความสามารถตนเอง พบว่า แหล่งที่มีค่าเฉลี่ยระดับความปรารถนามาก เรียงตามลำดับ คือ น้ำตกทีลอซู เท่ากับ 4.158 เส้นทางศึกษาธรรมชาติกิวแม่ปาน เท่ากับ 4.092 น้ำตกเหวสุวัต เท่ากับ 3.639 และน้ำตกแม่ยะ เท่ากับ 3.837 ส่วนบ้านถวายเป็นค่าเฉลี่ยระดับความปรารถนาน้อยที่สุด เท่ากับ 1.087

การได้ใช้พลังกำลังในการประกอบกิจกรรม พบว่า แหล่งที่มีค่าเฉลี่ยของระดับความปรารถนามาก เรียงตามลำดับ คือ เส้นทางศึกษาธรรมชาติกิวแม่ปาน เท่ากับ 4.100 น้ำตกทีลอซู เท่ากับ 3.942 น้ำตกแม่ยะ เท่ากับ 3.446 และน้ำตกเหวสุวัต เท่ากับ 3.437 ส่วนบ้านถวายเป็นค่าเฉลี่ยระดับความปรารถนาน้อย เท่ากับ 2.328

การได้ฝึกฝนทักษะในการประกอบกิจกรรมนันทนาการกลางแจ้ง พบว่า แหล่งที่มีค่าเฉลี่ยของระดับความปรารถนามาก คือ เส้นทางศึกษาธรรมชาติกิวแม่ปาน เท่ากับ 3.417 และน้ำตกทีลอซู เท่ากับ 3.342 สำหรับแหล่งที่มีระดับความปรารถนาปานกลางเรียง ตามลำดับ คือ น้ำตกเหวสุวัต เท่ากับ 3.034 น้ำตกแม่ยะ เท่ากับ 2.959 และบ้านถวายเท่ากับ 2.269

การได้ผจญภัยหรือเสี่ยงภัย พบว่า แหล่งที่มีค่าเฉลี่ยของระดับความปรารถนามาก คือ น้ำตกทีลอซู เท่ากับ 3.875 และเส้นทางศึกษาธรรมชาติก๊วแม่ปาน เท่ากับ 3.383 สำหรับแหล่งที่มีระดับความปรารถนาปานกลาง คือ น้ำตกเหวสุวัต เท่ากับ 3.118 และน้ำตกแม่ยะ เท่ากับ 2.967 ส่วนบ้านถวายเป็นค่าเฉลี่ยระดับความปรารถนาน้อย เท่ากับ 2.000

การได้เยือนแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่ไม่เคยไปเยือนมาก่อน พบว่า แหล่งที่มีค่าเฉลี่ยของระดับความปรารถนามากที่สุด เรียงตามลำดับ คือ น้ำตกทีลอซู เท่ากับ 4.642 เส้นทางศึกษาธรรมชาติก๊วแม่ปาน เท่ากับ 4.308 และน้ำตกแม่ยะ เท่ากับ 4.256 สำหรับบ้านถวาย และน้ำตกเหวสุวัตมีค่าเฉลี่ยระดับความปรารถนามากเท่ากัน เท่ากับ 3.798

ความเป็นอิสระที่ปราศจากการควบคุม พบว่า แหล่งที่มีค่าเฉลี่ยของระดับความปรารถนามากที่สุด คือ น้ำตกแม่ยะ เท่ากับ 4.207 สำหรับแหล่งที่มีค่าเฉลี่ยระดับความปรารถนามาก เรียงตามลำดับ คือ เส้นทางศึกษาธรรมชาติก๊วแม่ปาน เท่ากับ 4.192 น้ำตกเหวสุวัต เท่ากับ 4.059 น้ำตกทีลอซู เท่ากับ 4.050 และบ้านถวาย เท่ากับ 3.882

ความสะดวกสบาย พบว่า แหล่งท่องเที่ยวที่มีค่าเฉลี่ยของระดับความปรารถนามาก เรียงตามลำดับ คือบ้านถวาย เท่ากับ 3.815 เส้นทางศึกษาธรรมชาติก๊วแม่ปาน เท่ากับ 3.617 น้ำตกแม่ยะ เท่ากับ 3.579 น้ำตกเหวสุวัต เท่ากับ 3.571 และน้ำตกทีลอซูมีค่าเฉลี่ยระดับความปรารถนาปานกลาง เท่ากับ 2.975

ความปลอดภัย พบว่า ทั้ง 5 แหล่งที่มีค่าเฉลี่ยของระดับความปรารถนามาก เรียงตามลำดับ คือ เส้นทางศึกษาธรรมชาติก๊วแม่ปาน เท่ากับ 4.142 บ้านถวาย เท่ากับ 3.958 น้ำตกทีลอซู เท่ากับ 3.925 น้ำตกแม่ยะ เท่ากับ 3.675 และน้ำตกเหวสุวัต เท่ากับ 3.765

ปัจจัยด้านความชอบของนักท่องเที่ยว

ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่ามีตัวแปรจำนวน 9 ตัว มีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มชั้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ 1) สภาพธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว ($F = 53.624$; $Sig. = 0.000$) 2) สภาพเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ($F = 62.446$; $Sig. = 0.000$) 3) การเดินเท้าจากลานจอดรถไปถึงจุดประกอบกิจกรรม ($F = 69.074$; $Sig. = 0.000$) 4) การพบปะผู้คนในแหล่งท่องเที่ยว ($F =$

41.566; Sig. = 0.000) 5) การยอมรับผลกระทบที่เกิดจากกิจกรรมการใช้ประโยชน์พื้นที่ (F = 3.228; Sig. = 0.012) 6) การยอมรับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยวอื่น (F = 7.674; Sig. = 0.000) 7) การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก (F = 31.217; Sig. = 0.000) 8) ความต้องการให้ออกกฎระเบียบเพื่อควบคุมพฤติกรรมนักท่องเที่ยว (F = 8.062; Sig. = 0.000) 9) ความต้องการให้มีเจ้าหน้าที่นำทาง รักษาความปลอดภัย ให้ข้อมูลในระหว่างการประกอบกิจกรรม (F = 3.631; Sig. = 0.006)

สำหรับค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ของตัวแปรด้านความชอบของนักท่องเที่ยวที่กล่าวในข้างต้น มีความแตกต่างกันไปในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มชั้น ดังต่อไปนี้

สภาพธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว พบว่า แหล่งที่มีค่าเฉลี่ยความชอบให้แหล่งมีความธรรมชาติสูงมาก คือ เส้นทางศึกษาธรรมชาติกิวแม่ปาน เท่ากับ 4.500 และน้ำตกทีลอซู เท่ากับ 4.408 สำหรับแหล่งที่มีค่าเฉลี่ยความชอบให้แหล่งมีความเป็นธรรมชาติค่อนข้างสูง คือ น้ำตกเหวสุวัต เท่ากับ 3.798 และน้ำตกแม่ยะ เท่ากับ 3.752 ส่วนบ้านถวายเป็นความชอบให้แหล่งมีความเป็นธรรมชาติในระดับปานกลาง เท่ากับ 2.571

สภาพเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว พบว่า แหล่งที่มีค่าเฉลี่ยความชอบให้เส้นทางเข้าถึงเป็นทางเดินเท้าที่มีการพัฒนาให้เดินได้สะดวก คือ น้ำตกทีลอซู เท่ากับ 3.883 และเส้นทางศึกษาธรรมชาติกิวแม่ปาน เท่ากับ 3.483 สำหรับแหล่งที่ชอบให้เส้นทางเข้าถึงเป็นถนนดินไม่บดอัดเข้าได้เฉพาะหน้าแล้ง คือ น้ำตกเหวสุวัต เท่ากับ 2.905 และน้ำตกแม่ยะ เท่ากับ 2.438 ส่วนบ้านถวายเป็นความชอบเส้นทางเป็นถนนลาดยางหรือคอนกรีตไม่น้อยกว่า 2 ช่องทาง เท่ากับ 1.496

การเดินทางจากลานจอดรถไปยังจุดประกอบกิจกรรม พบว่า แหล่งที่มีค่าเฉลี่ยความชอบที่จะเดินเท้าเพื่อไปยังจุดประกอบกิจกรรมในระยะไม่เกิน 1.5 กิโลเมตร คือ น้ำตกทีลอซู เท่ากับ 3.700 แหล่งที่มีค่าเฉลี่ยความชอบที่จะเดินเท้าเพื่อไปยังจุดประกอบกิจกรรมในระยะไม่เกิน 1 กิโลเมตร คือ เส้นทางศึกษาธรรมชาติกิวแม่ปาน เท่ากับ 2.733 และน้ำตกเหวสุวัต เท่ากับ 2.555 ส่วนแหล่งที่มีค่าเฉลี่ยความชอบที่จะเดินเท้าเพื่อไปยังจุดประกอบกิจกรรมในระยะ 500 เมตร คือ น้ำตกแม่ยะ เท่ากับ 2.090 และบ้านถวาย เท่ากับ 1.571

การพบปะผู้คนในแหล่งท่องเที่ยว พบว่า แหล่งที่ชอบพบปะกับผู้คนในแหล่งท่องเที่ยวไม่เกิน 5 กลุ่ม คือ เส้นทางศึกษาธรรมชาติกิวแม่ปาน เท่ากับ 3.592 แหล่งที่ชอบพบปะกับผู้คนในแหล่งท่องเที่ยวไม่เกิน 10 กลุ่ม คือ น้ำตกทีลอซู เท่ากับ 3.067 และน้ำตกแม่ยะ เท่ากับ 2.620 ส่วนแหล่งที่ชอบพบปะกับผู้คนในแหล่งท่องเที่ยวไม่เกิน 20 กลุ่ม คือ น้ำตกเหวสุวัต เท่ากับ 2.302 และบ้านถวาย เท่ากับ 2.000

การยอมรับผลกระทบที่เกิดจากกิจกรรมการใช้ประโยชน์พื้นที่ พบว่า แหล่งที่มีค่าเฉลี่ยของการยอมรับผลกระทบที่เกิดขึ้นได้ปานกลาง เรียงตามลำดับ คือ น้ำตกเหวสุวัต เท่ากับ 2.739 น้ำตกแม่ยะ เท่ากับ 2.727 และบ้านถวาย เท่ากับ 2.639 สำหรับแหล่งที่ยอมรับผลกระทบที่เกิดขึ้นได้น้อย คือ น้ำตกทีลอซู เท่ากับ 2.375 และเส้นทางศึกษาธรรมชาติกิวแม่ปาน เท่ากับ 2.342

การยอมรับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยวอื่น พบว่า แหล่งที่มีค่าเฉลี่ยของการยอมรับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมได้ปานกลาง คือ บ้านถวาย เท่ากับ 2.563 ส่วนแหล่งที่มีค่าเฉลี่ยของการยอมรับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมได้น้อย เรียงตามลำดับ คือ น้ำตกเหวสุวัต เท่ากับ 2.361 น้ำตกแม่ยะ เท่ากับ 2.223 น้ำตกทีลอซู เท่ากับ 1.925 และเส้นทางศึกษาธรรมชาติกิวแม่ปาน เท่ากับ 1.900

การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า แหล่งที่มีค่าเฉลี่ยความชอบให้มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทุกประเภท คือบ้านถวาย เท่ากับ 4.126 สำหรับแหล่งที่มีค่าเฉลี่ยความชอบให้มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเบื้องต้น เพื่อป้องกันผลกระทบต่อพื้นที่ และป้องกันอันตรายแก่นักท่องเที่ยว คือ น้ำตกเหวสุวัต เท่ากับ 3.311 ส่วนแหล่งที่มีค่าเฉลี่ยความชอบให้มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อป้องกันผลกระทบต่อพื้นที่ และป้องกันอันตรายแก่นักท่องเที่ยว เรียงตามลำดับ คือ น้ำตกแม่ยะ เท่ากับ 2.959 น้ำตกทีลอซู เท่ากับ 2.767 และเส้นทางศึกษาธรรมชาติกิวแม่ปาน เท่ากับ 2.617

ความต้องการให้ออกกฎระเบียบเพื่อควบคุมพฤติกรรมนักท่องเที่ยว พบว่า แหล่งที่มีค่าเฉลี่ยความต้องการมากที่สุด คือ เส้นทางศึกษาธรรมชาติกิวแม่ปาน เท่ากับ 4.258 และน้ำตกเหวสุวัต เท่ากับ 4.243 สำหรับแหล่งที่มีค่าเฉลี่ยความต้องการมาก เรียงตามลำดับ คือ น้ำตกทีลอซู เท่ากับ 4.191 น้ำตกแม่ยะ เท่ากับ 3.826 และบ้านถวาย เท่ากับ 3.723

ความต้องการให้มีเจ้าหน้าที่นำทาง รักษาความปลอดภัย และให้ข้อมูลในระหว่าง
การประกอบกิจกรรม พบว่า แหล่งที่มีค่าเฉลี่ยความต้องการมากที่สุด คือ เส้นทางศึกษาธรรมชาติ
 กิวแม่ปาน เท่ากับ 4.233 สำหรับแหล่งที่มีค่าเฉลี่ยความต้องการมาก เรียงตามลำดับ คือ น้ำตก
 เหวสุวัต เท่ากับ 4.008 น้ำตกแม่ยะ เท่ากับ 3.901 น้ำตกทีลอซู เท่ากับ 3.892 และบ้านถวาย
 เท่ากับ 3.731

5.2 ความเหมาะสมของการกำหนดกลุ่มชั้นโอกาสด้านนันทนาการตามประสบการณ์
 ที่พึงปรารถนาและความชอบของนักท่องเที่ยว

จากการวิเคราะห์ พบว่า ตัวแปรด้านประสบการณ์ที่พึงปรารถนาและความชอบของ
 นักท่องเที่ยวทั้งหมดรวมกันมีความสัมพันธ์กับกลุ่มชั้นของแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับสูง
 (Canonical Correlation = 0.837) โดยพบว่าตัวแปรจำนวน 12 ตัว มีอำนาจในการจำแนกกลุ่มอยู่ใน
 ระดับสูง-ปานกลาง (ค่า Standardized Canonical Discriminant Function Coefficients สูงกว่า 0.30
 ขึ้นไป (Cooley and Lohnes, 1971)) สรุปได้ดังต่อไปนี้

ตัวแปรด้านประสบการณ์ที่พึงปรารถนาของนักท่องเที่ยว

จากการวิเคราะห์ พบว่า มีตัวแปรด้านประสบการณ์ที่พึงปรารถนาจำนวน 9 ตัว มีอำนาจ
 ในการจำแนกกลุ่มสูง-ปานกลาง เรียงตามลำดับ คือ 1) การได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติหรือได้อยู่
 ท่ามกลางบรรยากาศธรรมชาติ มีค่าเท่ากับ 0.671 2) การได้พบเห็นสิ่งที่สวยงามตามธรรมชาติ
 มีค่าเท่ากับ 0.568 3) การได้ศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศและธรรมชาติ มีค่าเท่ากับ 0.478 4)
 การได้พักผ่อนในบรรยากาศที่สงบ มีค่าเท่ากับ 0.396 5) การได้ใช้พลละกำลังในการประกอบ
 กิจกรรม มีค่าเท่ากับ 0.392 6) ความเงียบสงบ วิเวก สันโดษ มีค่าเท่ากับ 0.348 7) การได้
 ผจญภัยหรือเสี่ยงภัย มีค่าเท่ากับ 0.336 8) การได้พึ่งพาและทดสอบความสามารถของตนเอง
 มีค่าเท่ากับ 0.335 และ 9) การได้หลีกเลี่ยงจากความแออัดและเสียงอึกทึก มีค่าเท่ากับ 0.301

ปัจจัยด้านความชอบของนักท่องเที่ยว

จากการวิเคราะห์ พบว่า มีตัวแปรด้านความชอบของนักท่องเที่ยวจำนวน 3 ตัว มีอำนาจในการจำแนกกลุ่มสูง-ปานกลาง เรียงตามลำดับ คือ 1) สภาพเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว มีค่าเท่ากับ 0.398 2) สภาพธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว มีค่าเท่ากับ 0.390 และ 3) การเดินทางจากลานจอดรถไปถึงจุดประกอบกิจกรรมนันทนาการ มีค่าเท่ากับ 0.367

สำหรับค่าความถูกต้องในการจำแนกกลุ่มชั้นของแหล่งท่องเที่ยว จากการวิเคราะห์ พบว่า ความถูกต้องในการจำแนกกลุ่มชั้นของแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 5 แห่งหรือกลุ่มชั้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 66.6 เปอร์เซ็นต์ โดยการจัดกลุ่มชั้นของบ้านถวายมีค่าความถูกต้องของการพยากรณ์หรือการจำแนกกลุ่มชั้นสูงสุด เท่ากับ 86.6 เปอร์เซ็นต์ รองลงมา คือ พื้นที่น้ำตกทีลอซู มีค่าความถูกต้องในการจำแนกเท่ากับ 77.5 เปอร์เซ็นต์ พื้นที่น้ำตกเหวสุวัต มีค่าความถูกต้องในการจำแนก เท่ากับ 59.7 เปอร์เซ็นต์ และเส้นทางศึกษาธรรมชาติกิ่วแม่ปาน มีค่าความถูกต้องในการจำแนก เท่ากับ 58.3 เปอร์เซ็นต์ และน้ำตกแม่ยะ มีค่าความถูกต้องของการจำแนก เท่ากับ 51.2 เปอร์เซ็นต์

รายละเอียดเกี่ยวกับการวิเคราะห์การจำแนกกลุ่มชั้นของแหล่งท่องเที่ยวตามประสบการณ์ที่พึงปรารถนาและความชอบของนักท่องเที่ยว โดยวิธีการวิเคราะห์การจำแนกประเภทปรากฏดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 การวิเคราะห์การจำแนกกลุ่มชั้นโอกาสด้านนันทนาการตามประสบการณ์ที่พึงปรารถนาและความชอบของนักท่องเที่ยว
โดยวิธีการวิเคราะห์การจำแนกประเภท (discriminant analysis)

ตัวแปร/ปัจจัยในการจำแนก											n = 600		
	น้ำตกทีลอซู		กิมแม่ปาน		น้ำตกแม่ยะ		น้ำตกเหวสุวัต		บ้านถวาย		F	Sig.	Standardized Canonical Discriminant Function Coefficients
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.			
ประสบการณ์ที่พึงปรารถนาของนักท่องเที่ยว													
1. การได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติ	4.642	0.577	4.692	0.562	4.454	0.707	4.454	0.756	2.487	1.199	164.744	0.000	0.671
2. การได้พบเห็นสิ่งที่สวยงามตามธรรมชาติ	4.592	0.655	4.642	0.658	4.545	0.645	4.227	0.828	2.689	1.219	118.372	0.000	0.568
3. การได้ศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศ	3.658	1.033	4.108	0.786	3.496	0.976	3.429	0.935	1.958	1.092	83.483	0.000	0.478
4. การได้ศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตประชาชน	2.642	1.129	2.625	1.046	2.545	1.132	2.546	1.072	3.412	1.108	13.563	0.000	-0.177
5. ความเจียบสงบ วิเวก สันโดษ	3.192	0.913	4.200	0.836	3.793	1.008	3.235	1.140	2.630	0.955	48.967	0.000	0.348
6. การได้พักผ่อนในบรรยากาศที่สงบ	4.342	0.772	4.500	0.698	4.041	0.960	3.865	1.081	2.857	1.137	55.529	0.000	0.396
7. การได้หลีกเลี่ยงจากความแออัดและเสียงอึกทึก	4.525	0.788	4.667	0.678	4.364	0.764	4.294	0.942	3.521	1.072	31.985	0.000	0.301
8. การได้หลีกเลี่ยงภาระหน้าที่ประจำวัน	4.217	0.980	4.433	0.932	4.107	1.007	4.218	0.940	4.101	0.906	2.383	0.050	0.052
9. การได้พึ่งพาตนเองหรือทดสอบความสามารถ	4.158	0.850	4.092	0.953	3.537	0.966	3.639	1.087	2.664	1.271	39.953	0.000	0.335
10. การได้ใช้พลังกำลังประกอบกิจกรรม	3.942	0.863	4.100	0.920	3.446	1.095	3.437	1.110	2.328	1.113	54.573	0.000	0.392
11. การได้ฝึกฝนทักษะในการประกอบกิจกรรม	3.342	1.008	3.417	1.112	2.959	1.240	3.034	1.703	2.269	1.205	19.294	0.000	0.233
12. การได้ผจญภัย หรือเสี่ยงภัย	3.875	1.034	3.383	1.161	2.967	1.251	3.118	1.158	2.000	1.157	42.942	0.000	0.336
13. การได้ใช้เวลาร่วมกับคนใกล้ชิด	3.975	1.049	3.908	1.59	4.066	0.989	4.134	1.024	3.966	0.965	0.888	0.471	-0.002
14. การได้พบปะกับผู้คนใหม่ ๆ	3.292	1.140	3.425	1.120	3.364	1.088	3.437	1.110	3.429	1.094	0.371	0.829	-0.015

ตารางที่ 10 (ต่อ)

ตัวแปร/ปัจจัยในการจำแนก	น้ำตกทีลอซู		ก๊วยแม่ปาน		น้ำตกแม่ยะ		น้ำตกเหวสุวัต		บ้านดวาย		F	Sig.	Standardized Canonical Discriminant Function Coefficients
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.			
15. การได้เยือนแหล่งท่องเที่ยวใหม่	4.642	0.807	4.308	1.083	4.256	1.194	3.697	1.363	3.798	1.218	13.745	0.000	0.137
16. ความเป็นอิสระที่ปราศจากการควบคุม	4.050	0.942	4.192	0.882	4.207	0.894	4.059	0.959	3.882	1.027	2.323	0.050	0.063
17. ความสะดวกสบาย	2.975	1.177	3.617	1.022	3.579	1.006	3.571	0.970	3.815	0.965	11.236	0.000	-0.119
18. ความปลอดภัย	3.925	0.997	4.142	0.813	3.818	0.816	3.765	0.945	3.958	0.906	3.160	0.014	0.013
ความชอบของนักท่องเที่ยว													
1. สภาพธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว	4.408	0.884	4.500	0.849	3.752	1.306	3.798	1.124	2.571	1.393	53.624	0.000	0.390
2. สภาพเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	3.883	1.154	3.483	1.408	2.438	1.359	2.908	1.467	1.496	0.999	62.446	0.000	0.398
3. การเดินทางจากลานจอดรถไปถึงจุด ประกอบกิจกรรม	3.700	0.894	2.733	1.575	2.090	0.913	2.555	0.954	1.571	0.658	69.074	0.000	0.367
4. การพบปะผู้คนในแหล่งท่องเที่ยว	3.067	0.932	3.592	1.088	2.620	1.120	2.302	1.139	2.000	1.041	41.566	0.000	0.286
5. การยอมรับผลกระทบที่เกิดจากกิจกรรม การใช้ประโยชน์พื้นที่	2.375	1.123	2.342	1.240	2.727	1.190	2.739	1.101	2.639	1.205	3.228	0.012	-0.050
6. การยอมรับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของ นักท่องเที่ยวอื่น	1.925	0.980	1.900	1.110	2.223	1.144	2.361	1.240	2.563	1.125	7.674	0.000	-0.135
7. การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก	2.767	1.275	2.617	1.189	2.959	1.150	3.311	1.206	4.126	1.046	31.217	0.000	-0.292

ตารางที่ 10 (ต่อ)

ตัวแปร/ปัจจัยในการจำแนก	น้ำตกทีลอซู		กัวแม่ปาน		น้ำตกแม่ยะ		น้ำตกเหวสุวัต		บ้านถวาย		F	Sig.	Standardized Canonical Discriminant Function Coefficients
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.			
8. ความต้องการให้ออกกฎระเบียบเพื่อควบคุมพฤติกรรมนักท่องเที่ยว	4.191	0.937	4.258	0.939	3.826	0.955	4.243	0.965	3.723	1.089	8.062	0.000	0.120
9. ความต้องการให้มีเจ้าหน้าที่ตรวจตราในแหล่งท่องเที่ยว	4.217	0.900	4.133	0.907	4.083	0.918	4.235	0.870	4.109	0.890	0.671	0.612	0.017
10. ความต้องการให้มีเจ้าหน้าที่นำทางรักษาความปลอดภัย และให้ข้อมูลในระหว่างการประกอบกิจกรรม	3.892	1.067	4.233	1.019	3.901	0.978	4.008	1.013	3.731	1.226	3.631	0.006	0.073
11. ความต้องการให้มีการจัดระบบสื่อความหมาย	4.075	0.971	4.175	0.895	4.050	1.040	4.361	0.800	4.134	0.929	2.098	0.080	-0.002

หมายเหตุ $\chi^2 = 1129.159$; $df = 116$; $Sig = 0.000$; Canonical Correlation = 0.837

ค่าความถูกต้องของการจำแนกกลุ่มชั้นของแหล่งท่องเที่ยว	-	น้ำตกทีลอซู	เท่ากับ	77.5	เปอร์เซ็นต์
(grouped cases correctly classified)	-	เส้นทางศึกษาธรรมชาติกัวแม่ปาน	เท่ากับ	58.3	เปอร์เซ็นต์
	-	น้ำตกแม่ยะ	เท่ากับ	51.2	เปอร์เซ็นต์
	-	น้ำตกเหวสุวัต	เท่ากับ	59.7	เปอร์เซ็นต์
	-	บ้านถวาย	เท่ากับ	86.6	เปอร์เซ็นต์
		เฉลี่ย	เท่ากับ	66.6	เปอร์เซ็นต์

5.3 การเปรียบเทียบลักษณะของพื้นที่ที่มีการสำรวจและจำแนกกลุ่มชั้นเดิม กับลักษณะของพื้นที่ที่ทำการสำรวจและจำแนกกลุ่มชั้นในการศึกษาครั้งนี้

การศึกษาครั้งนี้ได้ทำการสำรวจสภาพของพื้นที่ที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันทั้งในด้านลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางสังคม และลักษณะการจัดการด้านการท่องเที่ยว เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับผลการสำรวจและการจำแนกกลุ่มชั้นเดิมของ นภวรรณ และคณะ (2541) ซึ่งจะช่วยให้ทราบถึงทิศทางและลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไปของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มชั้น ผลการสำรวจพื้นที่สรุปได้ดังนี้

น้ำตกทีลอซู

การเดินทางเข้าถึงน้ำตกทีลอซู เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอุ้มผางทำได้ยากลำบาก จากอำเภออุ้มผางสามารถเข้าถึงได้ 2 ทาง คือ เส้นทางรถยนต์ ระยะทาง 27 กิโลเมตร ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง หรือล่องเรือจากอำเภออุ้มผางใช้เวลาประมาณ 3-4 ชั่วโมง แล้วขึ้นมาต่อรถยนต์ที่หน่วยผาเลือด อีกประมาณ 1 ชั่วโมง ลักษณะเส้นทางเข้าเป็นทางดินเข้าถึงได้เฉพาะฤดูแล้งเท่านั้น และผู้ขับจะต้องมีความชำนาญในเส้นทางเป็นอย่างดี จากที่ทำการเขตรักษาพันธุ์ต้องเดินเท้าไปอีกประมาณ 1.5 กิโลเมตร ใช้เวลาประมาณครึ่งชั่วโมงจึงจะถึงตัวน้ำตกทีลอซู ลักษณะเด่นของน้ำตกทีลอซู คือ น้ำตกขนาดใหญ่ การได้การผจญภัย และแสดงความสามารถของตนเองในการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

สภาพพื้นที่บริเวณเขตรักษาพันธุ์ฯ มีการปรับเปลี่ยนเพื่อปลูกสร้างอาคารที่ทำการ ลานกางเต็นท์ ห้องน้ำ ห้องสุขา ถังขยะ ป้ายสื่อความหมาย ลานจอดรถ ชุมเจ้าหน้าที่ ร้านค้าสวัสดิการขนาดเล็ก บริเวณประกอบอาหารที่บริษัทนำเที่ยวเอกชนจัดไว้บริการนักท่องเที่ยว สำหรับจุดเริ่มต้นทางเดินเข้าน้ำตกทีลอซูมีเจ้าหน้าที่ตรวจสอบสิ่งของที่ไม่นอญญาติให้นำเข้าไป อาทิ สมุนไพร ขวดน้ำ และอาหาร เป็นต้น เส้นทางเดินเท้าเป็นทางดินตามธรรมชาติที่เปิดเป็นช่องทางเพื่อให้นักท่องเที่ยวเดินผ่านได้ และในบางช่วงมีการเปิดเส้นทางมากกว่าหนึ่งเส้นทางคู่ขนานกันไป บริเวณสองข้างทางยังคงสภาพป่าที่เป็นธรรมชาติไม่มีการก่อสร้างหรือพัฒนาใด ๆ เว้นแต่ป้ายสื่อความหมายธรรมชาติลักษณะฐานทำด้วยไม้และตัวป้ายเป็นโลหะติดตั้งเป็นระยะ และสะพานไม้ข้ามลำน้ำ ส่วนผลกระทบจากการใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวที่สามารถสังเกตเห็นได้ คือ การอัดแน่นของดินบริเวณทางเดินเท้า การพังทลายของดิน รากไม้โผล่ การขีดเขียนบนลำต้นของ

ต้นไม้ และพบเห็นขยะบ้างเล็กน้อยในระหว่างทางเดิน เช่น ซองลูกอม ก้นบุหรี่ และสำหรับผลกระทบบริเวณที่ทำการเขตรักษาพันธุ์ฯ ได้แก่ การอัดแน่นของดินบริเวณลานกางเต็นท์ ขยะ และผลกระทบทางสายตา คือ ความเป็นระเบียบของจุดประกอบอาหารของภาคเอกชน ลานกางเต็นท์ และการตากเสื้อผ้าของนักท่องเที่ยว เป็นต้น ปริมาณนักท่องเที่ยวที่พบเห็นขณะทำการสำรวจประมาณ 300 คน และในขณะที่ทำการสำรวจพบเห็นนักท่องเที่ยวประกอบกิจกรรมฝ่าฝืนกฎระเบียบของพื้นที่โดยนำอาหารเข้ามารับประทานบริเวณน้ำตก จำนวน 1 กลุ่ม สำหรับการฝ่าฝืนกฎระเบียบในบริเวณที่ทำการเขตฯ ที่พบเห็น ได้แก่ การประกอบอาหารในบริเวณที่ห้าม

สภาพทั่วไปบริเวณที่ทำการเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอุ้มผาง เส้นทางเข้า และบริเวณน้ำตกทีลอซู ปรากฏดังภาพที่ 7

ภาพที่ 7 สภาพทั่วไปบริเวณที่ทำการเขตเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอุ้มผาง เส้นทางเข้า และ บริเวณน้ำตกทีลอซู

เส้นทางศึกษาธรรมชาติกัวแม่ปาน

การเดินทางเข้าถึงเส้นทางศึกษาธรรมชาติกัวแม่ปานทำได้สะดวก เส้นทางเข้าถึงเป็นถนนคอนกรีต จำนวน 2 ช่องทาง ตั้งอยู่ห่างจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ขึ้นไปทางยอดดอยอินทนนท์ประมาณ 10 กิโลเมตร ลักษณะเด่นของเส้นทางศึกษาธรรมชาติกัวแม่ปาน คือ ป่าดิบเขาที่มีความเป็นธรรมชาติสูงมาก ร่มรื่น ทิวทัศน์งดงาม และสภาพภูมิอากาศเย็นสบาย ลักษณะเส้นทางเดินเป็นวงรอบลาดชันขึ้นไปทางทิศตะวันตกจนกระทั่งถึงสันกัวแม่ปานและอ้อมวกลงมาทางทิศใต้เป็นทางลาดชันและวกกลับมาทางทิศตะวันออกเพื่อไปบรรจบกับทางเดินเข้า การเข้าไปเยือนในเส้นทางศึกษาธรรมชาติทำได้โดยการเดินเท้าเท่านั้น

สภาพพื้นที่บริเวณด้านหน้าทางเข้าเส้นทางศึกษาธรรมชาติกัวแม่ปานมีลานจอดรถที่สามารถจอดรถยนต์ได้ประมาณ 50 คัน มีร้านอาหารจำนวน 2 ร้าน สุขาชาย-หญิง 1 หลัง ถึงขยะ ชุมที่นั่ง ชุมเจ้าหน้าที่ให้ข้อมูลข่าวสารและเสียค่าธรรมเนียมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นนำทาง ป้ายแสดงเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ การพัฒนาภายในเส้นทางพบสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อป้องกันผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและป้องกันอันตรายแก่นักท่องเที่ยว อาทิ สะพานไม้ข้ามลำน้ำ ราวกันตก บริเวณริมหน้าผา บันไดที่ทำด้วยไม้และปูน และรูปแบบของการสื่อความหมายมีเอกสารแผ่นพับ ป้ายแสดงเส้นทางเดิน และมัคคุเทศก์ท้องถิ่นสำหรับอธิบายลักษณะธรรมชาติให้แก่นักท่องเที่ยว ระหว่างเส้นทางมีป้ายชี้ทาง ป้ายชื่อบริเวณจุดสำคัญ ผลกระทบที่ปรากฏในพื้นที่ ได้แก่ การอัดแน่นของดินจากการเดินเหยียบย่ำของนักท่องเที่ยว ในระหว่างที่ทำการสำรวจไม่พบนักท่องเที่ยวที่ประกอบกิจกรรมที่ไม่เหมาะสมหรือฝ่าฝืนกฎระเบียบของพื้นที่ ในด้านการควบคุมพฤติกรรมนักท่องเที่ยวใช้ระบบสื่อความหมาย เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์และชี้แจงกฎระเบียบให้นักท่องเที่ยวทราบ ปริมาณนักท่องเที่ยวที่พบขณะทำการสำรวจประมาณ 150 คน

สภาพทั่วไปบริเวณพื้นที่ส่วนบริการ และภายในเส้นทางศึกษาธรรมชาติกัวแม่ปาน
ปรากฏดังภาพที่ 8

ภาพที่ 8 สภาพทั่วไปบริเวณพื้นที่ส่วนบริการ และภายในเส้นทางศึกษาธรรมชาติ
ก๊วแม่ปาน

น้ำตกแม่ยะ

น้ำตกแม่ยะตั้งอยู่ค่อนข้างห่างไกลจากถนนสายหลัก เส้นทางที่ใช้ในการเข้าถึงเป็นถนนลาดยางจำนวน 2 ช่องทางไม่มีไหล่ทาง ผ่านชุมชน หมู่บ้าน และป่าเบญจพรรณ สภาพถนนชำรุดเป็นบางช่วง ลักษณะเด่นของพื้นที่ คือ น้ำตกขนาดใหญ่ที่มีความสวยงาม มีความสูงประมาณ 300 เมตร เหมาะสำหรับการพักผ่อนหย่อนใจ ชื่นชมธรรมชาติ และถ่ายภาพมากกว่าการลงเล่นน้ำ เนื่องจากน้ำตกมีความสูงชัน ไหลแรง และไม่มีแอ่งน้ำที่เหมาะสมสำหรับการลงเล่นน้ำได้อย่างปลอดภัย

สภาพพื้นที่บริเวณด้านหน้าทางเข้าน้ำตกมีลานจอดรถขนาดเล็ก เฝงไม้ที่ชาวบ้านนำอาหาร เครื่องดื่ม และสินค้าพื้นเมืองมาจำหน่าย สิ่งอำนวยความสะดวกที่พบบริเวณน้ำตกคือ อาคารหน่วยพิทักษ์ฯน้ำตกแม่ยะ หน่วยบริการ ม้านั่ง ถังรองรับขยะ ราวกันตก ลานจุดชมวิวย้ายชี้ทาง และป้ายเตือน เป็นต้น ระยะทางเดินเท้าจากลานจอดรถถึงตัวน้ำตก ประมาณ 500 เมตร สภาพโดยรวมของพื้นที่ยังคงเป็นธรรมชาติ หากแต่มีการปรับเปลี่ยนพื้นที่บางส่วนเพื่อความทนทานของพื้นที่ เช่น การทำบันไดปูนให้นักท่องเที่ยวเดินเข้าถึงน้ำตกได้สะดวก การทำลานชมน้ำตก เป็นต้น ผลกระทบที่ปรากฏได้แก่ การอัดแน่นของดินทางเดินเข้าน้ำตก การพังทลายของดิน รากไม้โผล่ ส่วนนักท่องเที่ยวที่ประกอบกิจกรรมที่ไม่เหมาะสมนั้นพบเห็นนักท่องเที่ยวฝ่าฝืนนำอาหารเข้าไปรับประทานบริเวณน้ำตก และมีการนำภาชนะลงไปล้างในบริเวณน้ำตก สำหรับการควบคุมพฤติกรรมนักท่องเที่ยวนั้นกระทำโดยผ่านระบบสื่อความหมาย ป้ายเตือนต่าง ๆ ที่ติดตั้งระหว่างทางเดินเข้าน้ำตก สำหรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่พบประมาณ 100 คน

สภาพทั่วไปบริเวณพื้นที่ส่วนบริการ เส้นทางเข้า และบริเวณน้ำตกแม่ยะ ปรากฏดังภาพที่ 9

ภาพที่ 9 สภาพทั่วไปบริเวณพื้นที่ส่วนบริการ เส้นทางเข้า และบริเวณน้ำตกแม่ยะ

น้ำตกเหวสุวัต

การเดินทางเข้าถึงน้ำตกเหวสุวัตมีความสะดวกมากด้วยถนนคอนกรีตจำนวน 2 ช่องทาง มีไหล่ทาง มีเส้นทางสำหรับรถจักรยานในบางช่วง รถยนต์สามารถเข้าถึงได้ทุกฤดูกาล สำหรับลักษณะเด่นของน้ำตกเหวสุวัต คือ น้ำตกที่มีน้ำไหลแรง มีแอ่งน้ำขนาดใหญ่สำหรับการลงเล่นน้ำตก มีโขดหินที่เหมาะสมแก่การนั่งพักผ่อนชมธรรมชาติ และเป็นน้ำตกที่มีชื่อเสียงที่อยู่ใกล้กรุงเทพฯ การเดินทางเข้าถึงมีความสะดวกมาก

สภาพโดยรวมของพื้นที่บริเวณส่วนบริการก่อนทางเข้าน้ำตกมีการปรับเปลี่ยนพื้นที่เพื่อก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับรองรับกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว อาทิ ลานจอดรถขนาดใหญ่ ร้านอาหาร-เครื่องดื่ม ห้องสุขาชาย-หญิง ถังรองรับขยะ ป้ายสัญลักษณ์ ชู่มสำหรับเจ้าหน้าที่ตรวจสอบการระของนักท่องเที่ยวซึ่งไม่อนุญาตให้นำอาหารเข้าไปรับประทานบริเวณน้ำตก ระยะทางเดินเท้าจากลานจอดรถไปยังน้ำตกประมาณ 300 เมตร เป็นทางดินและบันไดปูนพร้อมราวจับลงไปยังน้ำตกซึ่งมีความชันพอสมควร สภาพแวดล้อมบริเวณน้ำตกโดยรวมยังมีความเป็นธรรมชาติ ในด้านการควบคุมพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวมีการใช้ทั้งเจ้าหน้าที่ และระบบสื่อความหมายสำหรับผลกระทบที่ปรากฏในพื้นที่ คือ การอัดแน่นของดินระหว่างทางเดิน รากไม้โผล่ และการพังทลายของดินปรากฏให้เห็นชัดเจนมาก ส่วนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมหรือฝ่าฝืนกฎระเบียบที่พบเห็นขณะทำการสำรวจ คือ การนำอาหารเข้าไปรับประทานบริเวณหน้าน้ำตก และการล้างภาชนะในบริเวณน้ำตก จำนวนนักท่องเที่ยวที่พบขณะทำการสำรวจจำนวนประมาณ 300 คน

สภาพทั่วไปบริเวณพื้นที่ส่วนบริการ เส้นทางเข้า และบริเวณน้ำตกเหวสุวัต ปรากฏดังภาพที่ 10

ภาพที่ 11 สภาพทั่วไปบริเวณพื้นที่ส่วนบริการ เส้นทางเข้า และบริเวณน้ำตกเหวสุวัต

บ้านถวาย

การเดินทางเข้าถึงบ้านถวายมีความสะดวกมาก ลักษณะถนนเป็นคอนกรีต 2 ช่องทาง มีทางเข้าหลายเส้นทาง การเข้าถึงสามารถใช้ได้ทั้งรถยนต์ขนาดเล็ก และรถบรรทุกขนาดใหญ่ ลักษณะเด่นของบ้านถวายเป็นชุมชนที่รวมตัวกันขึ้นเพื่อจัดทำและจำหน่ายผลิตภัณฑ์สำหรับตกแต่งบ้าน เครื่องเรือนที่ทำด้วยไม้แกะสลักที่สวยงามจำนวนมาก

สภาพพื้นที่ถูกคิดแปลงอย่างเต็มที่เพื่อรองรับกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว เต็มไปด้วยสิ่งปลูกสร้างแน่นขนัดเต็มพื้นที่ มีร้านจำหน่ายอาหาร-เครื่องดื่ม ห้องสุขา ถังขยะ ตู้โทรศัพท์ สาธารณะ ป้ายชี้ทาง มีเจ้าหน้าที่ควบคุมการเดินรถและการจอดรถ มีลานจอดรถกระจายตามจุดต่าง ๆ ที่มีพื้นที่ว่าง ทั้งด้านหน้าและด้านหลังของบ้านถวาย รวมถึงด้านหน้าร้านจำหน่ายสินค้า แต่ละร้านถูกกำหนดให้เป็นจุดจอดรถทั้งสิ้น ผลกระทบที่ปรากฏในพื้นที่ คือ การอัดแน่นของดิน ในบริเวณที่มีการวางพื้นที่เพื่อทำลานจอดรถ ขยะล้นภาชนะรองรับ และผลกระทบทางสายตา คือ ความแออัดของสิ่งปลูกสร้าง สายไฟฟ้า และสายโทรศัพท์ระโยงระยางบริเวณหน้าแหล่ง โดยในขณะที่ทำการสำรวจพบนักท่องเที่ยวมากกว่า 500 คน

สภาพทั่วไปของพื้นที่บ้านถวาย ปรากฏดังภาพที่ 11

ภาพที่ 11 สภาพทั่วไปของพื้นที่บ้านถาว

การศึกษาความเปลี่ยนแปลงลักษณะของพื้นที่ศึกษา ได้ทำการเปรียบเทียบผลการสำรวจ ลักษณะพื้นที่และการจำแนกกลุ่มชั้นของแหล่งท่องเที่ยวเดิมที่ศึกษาไว้ในระหว่างปี พ.ศ. 2540-2541 กับผลการสำรวจในการศึกษาครั้งนี้ในระหว่างปี 2545-2546 โดยใช้เกณฑ์เดิมตามที่ นภวรรณ และคณะ (2541) กำหนดไว้ ผลการเปรียบเทียบ สรุปได้ดังนี้

พื้นที่น้ำตกทีลอซู เดิมจัดอยู่ในกลุ่มชั้นพื้นที่ธรรมชาติสันโดย ด้วยคะแนนรวมทุกปัจจัยเท่ากับ 31 คะแนน แต่ผลการประเมินปัจจุบันปรากฏว่าลงมาอยู่ในกลุ่มชั้นพื้นที่ธรรมชาติกึ่งสันโดยไม่ใช่ยานยนต์ มีคะแนนรวมทุกปัจจัยเท่ากับ 27 คะแนน ซึ่งปัจจัยที่มีค่าคะแนนลดลงจนเป็นผลให้กลุ่มชั้นของพื้นที่น้ำตกทีลอซูเปลี่ยนแปลงไป คือ การพบปะกับผู้คนในแหล่งท่องเที่ยว การพบเห็นนักท่องเที่ยวประกอบกิจกรรมที่ไม่เหมาะสม ฝ่าฝืนกฎระเบียบ และการจัดการพื้นที่

พื้นที่เส้นทางศึกษาธรรมชาติกัวแม่ปาน เดิมอยู่ในกลุ่มชั้นพื้นที่ธรรมชาติกึ่งสันโดยไม่ใช่ยานยนต์ ด้วยคะแนนรวมทุกปัจจัยเท่ากับ 28 คะแนน แต่ผลการประเมินปัจจุบันปรากฏว่าลงมาอยู่ในกลุ่มชั้นพื้นที่ธรรมชาติกึ่งสันโดยใช่ยานยนต์ มีคะแนนรวมทุกปัจจัยเท่ากับ 24 คะแนน ซึ่งปัจจัยที่มีค่าคะแนนลดลงจนเป็นผลให้กลุ่มชั้นของพื้นที่เส้นทางศึกษาธรรมชาติกัวแม่ปานเปลี่ยนแปลงไป คือ ร่องรอยของผลกระทบจากกิจกรรมการใช้ประโยชน์พื้นที่ การพบปะกับผู้คนในแหล่งท่องเที่ยว การจัดการนักท่องเที่ยว และการจัดการพื้นที่

พื้นที่น้ำตกแม่ยะ เดิมซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มชั้นพื้นที่ธรรมชาติกึ่งสันโดยใช่ยานยนต์ ด้วยคะแนนรวมทุกปัจจัยเท่ากับ 21 คะแนน แต่ผลการประเมินปัจจุบัน ปรากฏว่าลงมาอยู่ในกลุ่มชั้นพื้นที่ธรรมชาติพัฒนา ด้วยคะแนนรวมทุกปัจจัยเท่ากับ 20 คะแนน ซึ่งค่าคะแนนใกล้เคียงกับผลการประเมินเดิมแต่มีปัจจัยหนึ่งที่มีค่าคะแนนลดลงจนเป็นผลทำให้กลุ่มชั้นของพื้นที่น้ำตกแม่ยะเปลี่ยนแปลงไป คือ การพบเห็นนักท่องเที่ยวประกอบกิจกรรมไม่เหมาะสม

สำหรับพื้นที่ที่ยังคงอยู่ในกลุ่มชั้นเดิมคือ น้ำตกเหวสุวัต แต่คะแนนของการประเมินเปลี่ยนแปลงไปจากที่มีคะแนนรวมทุกปัจจัยเท่ากับ 17 คะแนน มาเป็น 16 คะแนน โดยปัจจัยที่ทำให้ค่าคะแนนลดลงคือ ร่องรอยของผลกระทบจากกิจกรรมการใช้ประโยชน์พื้นที่ และการจัดการนักท่องเที่ยว แต่ทั้งนี้ก็ยังมียปัจจัยที่มีค่าคะแนนเพิ่มขึ้นคือ การพบเห็นนักท่องเที่ยวที่

ประกอบกิจกรรมที่ไม่เหมาะสม ซึ่งหมายถึงว่าพบเห็นน้อยลง และพื้นที่บ้านถวายังคงอยู่กลุ่มชั้น
ชนบทเช่นเดิม โดยมีค่าคะแนนรวมทุกปัจจัยเพิ่มขึ้นจากเดิมจากปัจจัยด้านการจัดการน้กท่องเที่ยว

รายละเอียดเกี่ยวกับการเปรียบเทียบลักษณะของพื้นที่ที่มีการสำรวจและจำแนกกลุ่มชั้น
แหล่งท่องเที่ยวเดิมเมื่อปี พ.ศ. 2540-2541 กับการสำรวจในการศึกษารั้งนี้ปี พ.ศ. 2545-2546
ปรากฏดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 การเปรียบเทียบลักษณะของพื้นที่ที่มีการสำรวจและจำแนกกลุ่มชั้นเดิมเมื่อปี พ.ศ. 2540-2541 กับการสำรวจครั้งนี้ปี พ.ศ. 2545-2546
น้ำตกทีลอซู

ปี พ.ศ. ที่สำรวจ	การเข้าถึง	ความเป็น ธรรมชาติ	ร่องรอยผลกระทบ	การพบปะ ผู้คน	การพบเห็นนักท่องเที่ยว ประกอบกิจกรรม ไม่เหมาะสม	การจัดการนักท่องเที่ยว	การจัดการพื้นที่	คะแนน รวม	กลุ่มชั้น
2540-2541	การเข้าถึงตัวน้ำตก ทีลอซูทำได้โดยการ เดินเท้าเพียงอย่างเดียว เป็นระยะทาง 1,500 เมตร เข้าถึงยากลำบาก	มีความเป็น ธรรมชาติ สูงมาก	ปรากฏผลกระทบ จากกิจกรรมการ ใช้ประโยชน์ต่อ พื้นที่ธรรมชาติ โดยรวมเบาบาง - ปานกลาง	พบเห็น นักท่องเที่ยว ในระดับ ปานกลาง	ไม่พบเห็น นักท่องเที่ยวประกอบ กิจกรรมไม่เหมาะสม ในพื้นที่	มีการจัดการนักท่องเที่ยว ที่เขื่อนน้อย ปรากฏบ้าง ในรูปแบบของการใช้ โปรแกรมสื่อความ หมาย	ไม่มีการพัฒนาใด ๆ ยกเว้น การจัดทำเส้นทางเดินเท้า ที่ยังคงสภาพธรรมชาติ		
คะแนน	5	5	4	3	5	4	5	31	P
2545-2546	การเข้าถึงตัวน้ำตก ทีลอซูทำได้โดยการ เดินเท้าเพียงอย่าง เดียว เป็นระยะทาง 1,500 การเข้าถึง ค่อนข้างยากลำบาก	มีความเป็น ธรรมชาติ สูงมาก	ปรากฏร่องรอยของ ผลกระทบให้เห็น บ้าง เช่น การขีดเขียน บนต้นไม้ ขยะ การอัดแน่นของดิน บนทางเดินเท้า และ ลานกางเต็นท์ การพังทลายของดิน รากไม้ไผ่	พบเห็น นักท่องเที่ยว ค่อนข้างมาก ประมาณ 300 คน	พบเห็นนักท่องเที่ยว ประกอบกิจกรรม ไม่เหมาะสมบ้าง อาทิ การฝ่าฝืนนำอาหารเข้า มารับประทานบริเวณ น้ำตก การประกอบ อาหารบริเวณที่ทำการ ในจุดที่มีป้ายห้าม	มีการจัดการเพื่อให้ ความรู้ และมีเจ้าหน้าที่ ตรวจตราสัมภาระต้อง ห้ามของนักท่องเที่ยว บริเวณทางเข้าน้ำตก และการใช้ระบบ สื่อความหมาย	ทางเข้าสู่ตัวน้ำตกมีเพียงทางเดิน เท้าตามธรรมชาติ และสะพาน ไม้ข้ามลำน้ำ แต่สำหรับบริเวณ ที่ทำการเขตฯมีสิ่งปลูกสร้างเพื่อ รองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว อาทิ ห้องสุขา ลานกางเต็นท์ จุดประกอบอาหาร ถึงขยะ ลานจอดรถ		
คะแนน	5	5	3	2	4	4	4	27	SP-I

ตารางที่ 11 (ต่อ)

เส้นทางศึกษาธรรมชาติกิวแม่ปาน

ปี พ.ศ. ที่สำรวจ	การเข้าถึง	ความเป็น ธรรมชาติ	ร่องรอยผลกระทบ	การพบปะ ผู้คน	การพบเห็นนักท่องเที่ยว เกี่ยวข้องประกอบ กิจกรรม ไม่เหมาะสม	การจัดการ นักท่องเที่ยว	การจัดการพื้นที่	คะแนน รวม	กลุ่มชั้น
2540-2541	การเข้าถึงมีความ สะดวก เป็นเส้นทาง ที่ได้รับการพัฒนา รถยนต์สามารถ เข้าถึงได้ทุกฤดูกาล	มีความเป็น ธรรมชาติสูง	ผลกระทบจาก กิจกรรมการใช้ ประโยชน์ต่อพื้นที่ ธรรมชาติโดยรวม เบาบางมากจนเกือบ จะไม่ปรากฏ	พบเห็น นักท่องเที่ยว กลุ่มอื่นน้อย	พบเห็นน้อยมาก ไม่เกิน 10 % ของ จำนวนนักท่องเที่ยว ที่พบเห็น	การจัดการนักท่องเที่ยว ที่เขามีน้อยมากจน เกือบจะไม่ปรากฏ	มีการพัฒนาพื้นที่อยู่บ้าง เน้น เพื่อการป้องกันรักษาสภาพแวดล้อม และป้องกันอันตรายที่อาจ เกิดกับผู้มาเยือน เช่น เส้นทาง เดินเท้าที่ปรับผิวทางเพื่อให้มี ความคงทน มีรั้ว-ราวกันตก		
คะแนน	2	4	5	4	4	5	4	28	SP-I
2545- 2546	การเข้าถึงมีความ สะดวก เป็นเส้นทาง เส้นทางที่ได้รับการ พัฒนา เป็นคอนกรีต 2 ช่องทาง รถยนต์ สามารถเข้าถึงได้ ทุกฤดูกาล	สภาพพื้นที่ ภายในเส้นทาง ศึกษาธรรม ชาติมีความ เป็นธรรมชาติ สูงมาก	การอัดแน่นของ ดินบริเวณทาง เดินเท้า และด้าน หน้าทางเข้าซึ่งเป็น จุดพักผ่อนของ นักท่องเที่ยว แต่โดยรวมยังคง เบาบาง	พบเห็น นักท่องเที่ยว ค่อนข้างมาก ประมาณ 150 คน	ไม่พบเห็นนักท่องเที่ยว เกี่ยวข้องประกอบ กิจกรรมที่ไม่ เหมาะสม	มีการจัดการนักท่องเที่ยว ที่เขว โดยใช้เจ้าหน้าที่ ในการให้ข้อมูล และ ใช้มาตรการที่ท้องถิ่น นำทาง และใช้ระบบ สื่อความหมาย	มีการจัดการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก ทั้งประเภทป้องกัน รักษาสภาพแวดล้อม ป้องกัน อันตรายแก่นักท่องเที่ยว และ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นัก ท่องเที่ยว อาทิ เส้นทาง เดินเท้า ราวกันตก บันได ร้านอาหาร-เครื่องดื่ม ห้องสุขา และลานจอดรถ		
คะแนน	2	4	4	3	5	3	3	24	SP-II

ตารางที่ 11 (ต่อ)

น้ำตกห้วยสัตว์

ปี พ.ศ. ที่สำรวจ	การเข้าถึง	ความเป็น ธรรมชาติ	ร่องรอยผลกระทบ	การพบปะ ผู้คน	การพบเห็นนักท่องเที่ยว ประกอบกิจกรรม ไม่เหมาะสม	การจัดการ นักท่องเที่ยว	การจัดการพื้นที่	คะแนน รวม	กลุ่มชั้น
2540-2541	การเข้าถึงมีความ สะดวกเป็นเส้น ทางรถที่ได้รับ การพัฒนา สามารถเข้าถึง ได้ทุกฤดูกาล	มีความเป็น ธรรมชาติ สูง	ปรากฏร่องรอย ผลกระทบจาก กิจกรรมการใช้ ประโยชน์ต่อพื้นที่ ธรรมชาติโดยรวม ปานกลาง-รุนแรง	พบเห็น นักท่องเที่ยว กลุ่มอื่นสูง	พบเห็นปานกลาง 21-30 % ของ จำนวนนักท่องเที่ยว ที่พบเห็น	การจัดอยู่ในระดับ ปานกลาง-สูง ทั้งใน ส่วนของเจ้าหน้าที่ ดูแลพื้นที่และ การใช้โปรแกรม สื่อความหมาย	พัฒนาในระดับสูงเต็มรูปแบบ ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อ รักษา สภาพแวดล้อม ป้องกันอันตราย และ เพื่อความสะดวกสบาย เช่น ม้านั่ง ถังขยะ ป้ายสื่อความหมาย ศูนย์ บริการ ห้องน้ำ ห้องสุขา ร้านอาหาร ลานจอดรถขนาดกลาง-ใหญ่		
คะแนน	2	4	3	2	2	2	2	17	DN
2545-2546	การเข้าถึงมีความ ความสะดวกมาก เป็นเส้นทาง คอนกรีต2 ช่องทาง มีไหล่ทางเป็น บางช่วง รถยนต์ สามารถเข้าถึงได้ ทุกฤดูกาล	มีความเป็น ธรรมชาติ ค่อนข้างสูง	ปรากฏร่องรอยผล กระทบจากการใช้ ประโยชน์ อาทิ การอัดแน่นของดิน บริเวณทางเดินเท้า การชะล้างพังทลาย ของดิน รากไม้โผล่ ขยะล้นจากภาชนะ รองรับ	พบเห็น นักท่องเที่ยว กลุ่มอื่น สูงมาก ประมาณ 200 คน	พบเห็นนักท่องเที่ยว ที่ไม่เหมาะสม ได้แก่ การนำอาหาร เข้ามารับประทาน บริเวณหน้าน้ำตก	มีการจัดการ นักท่องเที่ยวสูง ทั้งการใช้เจ้าหน้าที่ และระบบสื่อความ หมายป้ายเตือน ป้ายสัญลักษณ์	มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวสูง ทั้งในรูปแบบเพื่อป้องกันรักษา สิ่งแวดล้อมป้องกันอันตราย อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว อาทิ เส้นทางเดินเท้า บันไดราวกันตก ลานจอดรถ ร้านอาหาร ห้องสุขาชาย หญิง ถังรองรับขยะ ลานกางเต็นท์ ลานปิกนิก ระบบสื่อความหมาย		
คะแนน	2	4	2	2	3	1	2	16	DN

ตารางที่ 11 (ต่อ)

บ้านถวายเป็น

ปี พ.ศ. ที่สำรวจ	การเข้าถึง	ความเป็น ธรรมชาติ	ร่องรอยผลกระทบ	การพบปะ ผู้คน	การพบเห็นนักท่องเที่ยว เกี่ยวข้องประกอบ กิจกรรมไม่เหมาะสม	การจัดการ นักท่องเที่ยว	การจัดการพื้นที่	คะแนน รวม	กลุ่มชั้น
2540- 2541	เข้าถึงโดยเส้นทางรถที่ได้รับ การพัฒนา เข้าถึงได้ทุก ฤดูกาลมีความ สะดวกมาก	สภาพแวดล้อม ทั่วไปเป็นชุมชน หรือเป็นแหล่ง ท่องเที่ยวที่ ดัดแปลงขึ้นเลียน แบบธรรมชาติ	กิจกรรมการใช้ ประโยชน์ของ มนุษย์ปรากฏทั่วไป เป็นบรรยากาศหลัก ของแหล่งท่องเที่ยว	พบเห็น นักท่องเที่ยว กลุ่มอื่น สูงมาก	พบเห็นน้อย 11-20 % ของจำนวน นักท่องเที่ยว ที่พบเห็น	การจัดการอยู่ใน ระดับปานกลาง- สูง ในรูปแบบ ของกฎระเบียบ ของชุมชนที่จัด สร้างขึ้นเฉพาะ พื้นที่	พัฒนาในระดับสูง เติมรูปแบบ ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการรักษา สภาพแวดล้อม ป้องกันอันตราย และ เพื่อความสะอาดสบาย เช่น ม้านั่ง ถังขยะ ป้ายสื่อความหมาย ศูนย์บริการ ห้องน้ำ ห้องสุขา ร้านอาหาร ลานจอดรถ ขนาดกลาง-ใหญ่ ควบคู่ไปกับการพัฒนา ตามลักษณะเฉพาะของชุมชน		
คะแนน	1	1	1	1	3	1	1	9	R
2545- 2546	การเข้าถึงมี ความสะดวก มาก เส้นทาง เข้าถึงได้รับ การพัฒนา รถยนต์เล็ก- ใหญ่เข้าถึงได้ ทุกฤดูกาล	ระดับความเป็น ธรรมชาติน้อย มาก โดยสภาพ แวดล้อมของพื้นที่ ที่ได้ถูกดัดแปลง เพื่อสนองตอบ กิจกรรมการท่องเที่ยว อย่างเต็มที่	ร่องรอยของผล กระทบจาก กิจกรรมการใช้ ประโยชน์ปรากฏ ทั่วบริเวณของแหล่ง จากการปรับเปลี่ยน สภาพพื้นที่เพื่อรองรับ กิจกรรม	พบเห็น นักท่องเที่ยว กลุ่มอื่น สูงมาก มากกว่า 500 คน	พบเห็น นักท่องเที่ยว ประกอบ กิจกรรมไม่ เหมาะสมบ้าง- ปานกลาง	การจัดการ นักท่องเที่ยวใน ระดับปานกลาง- สูงในรูปแบบ ของกฎระเบียบ ข้อควรปฏิบัติ ของนักท่องเที่ยว	มีการพัฒนาปรับเปลี่ยนพื้นที่เต็มรูปแบบ โดยเน้นสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อความสะอาดสบายแก่นักท่องเที่ยว อาทิ ลานจอดรถกระจายอยู่ทั่วบริเวณ ของแหล่ง ร้านอาหาร-เครื่องดื่ม ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก โทรศัพท์ สาธารณะ ห้องสุขา		
คะแนน	1	1	1	1	3	2	1	10	R

วิจารณ์

จากผลการวิเคราะห์ประสบการณ์ที่พึงปรารถนาและความชอบของนักท่องเที่ยว เพื่อกำหนดกลุ่มชั้นโอกาสทางด้านนันทนาการ จะเห็นได้ว่านักท่องเที่ยวให้ระดับความสำคัญกับ ประสบการณ์ที่พึงปรารถนา และความชอบที่มีต่อลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางสังคม และ ลักษณะการจัดการด้านการท่องเที่ยว แตกต่างกันไปในแต่ละกลุ่มชั้น จึงแสดงว่า การจัดกลุ่มชั้นของแหล่งท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่จะต้องจัดให้มีขึ้น โดยนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการ บริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวหรือแหล่งนันทนาการ และการจัดกลุ่มชั้นสามารถนำความคิดเห็น ของนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้ในการจำแนกได้ ซึ่งสอดคล้องกับ Jubenville (1967) ที่กล่าวว่า การ วางแผนด้านนันทนาการจะต้องให้ความสำคัญกับความต้องการของผู้ใช้ประโยชน์ในพื้นที่ โดยการ ศึกษาความชอบ หรือแรงจูงใจของผู้ใช้ประโยชน์ เพื่อวางแผนจัดการความต้องการให้อยู่ในระดับที่ เหมาะสม

สำหรับค่าเฉลี่ยของตัวแปรที่นำมาใช้ในการจำแนกกลุ่มชั้นจำนวนทั้งหมด 25 ตัว พบว่า ส่วนใหญ่เป็นตัวแปรด้านประสบการณ์ที่พึงปรารถนา จำนวน 16 ตัว เช่นเดียวกับตัวแปรที่มี อิทธิพลหรือมีอำนาจในการจำแนกกลุ่มชั้นสูง-ปานกลาง (มีค่า Standard Canonical Discriminant Function Coefficients สูงกว่า 0.30) มีจำนวนทั้งหมด 12 ตัว พบว่าเป็นปัจจัยด้านประสบการณ์ ที่พึงปรารถนาถึง 9 ตัว แสดงว่าตัวแปรด้านประสบการณ์ที่พึงปรารถนาเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ กลุ่มชั้นของแหล่งท่องเที่ยวมีความแตกต่างกัน และจากผลการวิเคราะห์ได้ปรากฏให้เห็นว่าตัวแปร แต่ละตัวมีอิทธิพลหรือมีอำนาจในการจำแนกกลุ่มชั้นแตกต่างกัน ดังนั้น ในการจำแนกกลุ่มชั้น ของแหล่งท่องเที่ยวโดยการใช้ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวในอนาคตต่อไป ควรมีการให้ระดับ ความสำคัญหรือมีการให้คะแนนค่าถ่วงน้ำหนักแต่ละปัจจัยแตกต่างกันไปตามค่าอิทธิพลหรือ อำนาจในการจำแนก โดยตัวแปรด้านประสบการณ์ที่พึงปรารถนาที่ควรให้ค่าถ่วงน้ำหนักสูง ได้แก่ การได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติหรือได้อยู่ท่ามกลางบรรยากาศธรรมชาติ การได้พบเห็นสิ่งที่สวยงาม ตามธรรมชาติ การได้เรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศและธรรมชาติ การได้ใช้พลังกำลังในการประกอบ กิจกรรม ความเจ็บสงบ วิเวก สันโดษ การได้ผจญภัยหรือ เสี่ยงภัย การได้ฟังพาและทดสอบ ความสามารถของตนเอง การได้หลีกเลี่ยงจากความแออัดและเสียงอึกทึก และสำหรับตัวแปรด้าน ความชอบ พบว่า มีจำนวน 3 ตัว ที่มีอิทธิพลหรือมีอำนาจในการจำแนกกลุ่มชั้นสูง-ปานกลาง ที่ควร ให้ค่าถ่วงน้ำหนักสูงเช่นกัน ได้แก่ สภาพเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สภาพธรรมชาติของแหล่ง

ท่องเที่ยว และการเดินทางจากลานจอดรถไปยังจุดประกอบกิจกรรม สำหรับตัวแปรนอกเหนือจากนี้ควรให้ค่าคะแนนลดหลั่นกันไปตามค่าอำนาจในการจำแนกที่ปรากฏ

นอกจากนี้ การให้คะแนนค่าถ่วงน้ำหนักควรพิจารณาปัจจัยที่จะผันแปรไปตามช่วงเวลา หรือฤดูกาลท่องเที่ยวด้วย เนื่องจากการศึกษาหรือการประเมินในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว กับช่วงเวลา นอกฤดูกาลท่องเที่ยว ซึ่งมีจำนวนนักท่องเที่ยว มีการจัดการพื้นที่เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว หรือการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ที่แตกต่างกัน อาจส่งผลทำให้ความปรารถนาหรือความชอบของนักท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏภายในพื้นที่ที่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงควรมีการให้คะแนนค่าถ่วงน้ำหนักสูงสำหรับปัจจัยชี้วัดตัวที่มีความคงที่ เช่น การได้ใช้พละกำลังในการประกอบกิจกรรม การได้ผจญภัยหรือ เสี่ยงภัย การได้พึ่งพาและทดสอบความสามารถของตนเอง สภาพเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และระยะทางเดินทางจากลานจอดรถไปยังจุดประกอบกิจกรรม เป็นต้น สำหรับปัจจัยที่ผันแปรไปตามฤดูกาลหรือปริมาณนักท่องเที่ยว มีค่าลดหลั่นกันไป ได้แก่ การได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติหรือได้อยู่ท่ามกลางบรรยากาศธรรมชาติ การได้พบเห็นสิ่งที่สวยงามตามธรรมชาติ การได้เรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศและธรรมชาติ การได้หลีกเลี่ยงจากความแออัด และเสียงอึกทึก การพบปะผู้คนในแหล่งท่องเที่ยว และสภาพธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น และนอกจากนี้ควรมีการศึกษาทั้งในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวและนอกฤดูกาลท่องเที่ยวเพื่อเป็นการถ่วงเฉลี่ยความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว

สำหรับค่าเฉลี่ยของตัวแปรด้านประสบการณ์ที่พึงปรารถนา พบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเส้นทางศึกษาธรรมชาติกิ่วแม่ปาน ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มชั้นพื้นที่ธรรมชาติถึงสัน โดยไม่ใช่ยานยนต์ มีค่าเฉลี่ยของระดับความปรารถนามากที่สุดและมีค่าคะแนนสูงสุด ถึง 10 ปัจจัยมากกว่าพื้นที่น้ำตกทีลอซูซึ่งอยู่ในกลุ่มชั้นพื้นที่ธรรมชาติสัน โดย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะขนาดของพื้นที่สำหรับประกอบกิจกรรมนันทนาการของเส้นทางศึกษาธรรมชาติกิ่วแม่ปานมีขนาดกว้างขวางและยาวไกลกว่าน้ำตกทีลอซูหรือพื้นที่อื่นในการศึกษานี้ จึงสามารถตอบสนองประสบการณ์ที่พึงปรารถนาของนักท่องเที่ยวได้มากกว่า กล่าวคือ ขนาดของพื้นที่ที่กว้างขวางทำให้มีการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวไปตามจุดต่าง ๆ ดังนั้นโอกาสที่จะได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติ พบเห็นสิ่งที่สวยงามตามธรรมชาติ เรียนรู้ระบบนิเวศ ความเงียบสงบ ได้พักผ่อนในบรรยากาศที่สงบ ได้หลีกเลี่ยงจากความแออัด และได้ใช้พละหรือทักษะกำลังในการประกอบกิจกรรมจึงมีมากกว่า

สำหรับการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยความถูกต้องในการจำแนกกลุ่มชั้นของแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 5 แห่ง มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 66.6 เปอร์เซนต์ แสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านประสบการณ์ที่พึงปรารถนาและความชอบของนักท่องเที่ยวสามารถนำมาใช้จำแนกกลุ่มชั้นของแหล่งท่องเที่ยวได้ และการพิจารณาค่าความถูกต้องของกลุ่มชั้นเป็นรายแหล่ง พบว่า บ้านถวาย และน้ำตกทีลอซู มีค่าความถูกต้องของการจำแนกกลุ่มสูงมาก คือ 86.6 เปอร์เซนต์ และ 77.5 เปอร์เซนต์ ตามลำดับ เนื่องจากพื้นที่ทั้งสองอยู่ในกลุ่มชั้นที่ห่างกัน มีสภาพของพื้นที่หรือลักษณะทางด้านทางกายภาพ ลักษณะทางสังคม และลักษณะการจัดการด้านการท่องเที่ยวที่แตกต่างกันชัดเจน แต่สำหรับพื้นที่เส้นทางศึกษาธรรมชาติ กัวแม่ปาน น้ำตกแม่ยะ และน้ำตกเหวสุวัต เป็นกลุ่มชั้นที่อยู่ใกล้เคียงกัน มีคุณลักษณะของแหล่งที่ไม่แตกต่างกันอย่างชัดเจนนัก จึงเป็นผลทำให้ค่าความถูกต้องของการจำแนกกลุ่มชั้นของแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงกัน และเหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่งที่ส่งผลทำให้ค่าของการจำแนกมีค่าใกล้เคียงกันอาจเป็นเพราะสภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่ประเมินปัจจุบันมีความแตกต่างไปจากอดีต มีการพัฒนาปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นที่ไปจนใกล้เคียงกัน

สำหรับการเปรียบเทียบกลุ่มชั้นของแหล่งท่องเที่ยวที่มีการสำรวจและประเมินเดิมเมื่อปี พ.ศ. 2540-2541 กับการสำรวจและประเมินในการศึกษารั้งนี้ ปี พ.ศ. 2545-2546 ปรากฏว่ามีแหล่งท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงกลุ่มชั้นจำนวน 3 แห่ง คือ พื้นที่น้ำตกทีลอซูจากเดิมอยู่ในกลุ่มชั้นพื้นที่ธรรมชาติสันโดยมาอยู่กลุ่มชั้นพื้นที่ธรรมชาติกึ่งสันโดยไม่ใช้ยานยนต์ เส้นทางศึกษาธรรมชาติ กัวแม่ปานจากเดิมอยู่ในกลุ่มชั้นพื้นที่ธรรมชาติกึ่งสันโดยไม่ใช้ยานยนต์มาอยู่กลุ่มชั้นพื้นที่ธรรมชาติกึ่งสัน โดยใช้ยานยนต์ พื้นที่น้ำตกแม่ยะจากเดิมอยู่ในกลุ่มชั้นพื้นที่ธรรมชาติกึ่งสันโดยใช้ยานยนต์มาอยู่ในกลุ่มชั้นพื้นที่ธรรมชาติพัฒนา ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลทำให้กลุ่มชั้นของแหล่งท่องเที่ยวแปลงไป คือ การจัดการพื้นที่ การจัดการนักท่องเที่ยว การพบปะผู้คน การพบเห็นนักท่องเที่ยวที่ประกอบกิจกรรมไม่เหมาะสม และร่องรอยของผลกระทบจากกิจกรรม การใช้ประโยชน์ที่มีเพิ่มมากขึ้น และช่วงเวลาที่ทำการประเมิน กลุ่มชั้นของแหล่งท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงส่วนใหญ่จะอยู่ในกลุ่มชั้นพื้นที่ธรรมชาติสันโดยถึงพื้นที่ธรรมชาติกึ่งสันโดย สภาพพื้นที่ที่มีความเปราะบางเกิดผลกระทบได้ง่ายจากการใช้ประโยชน์ที่เพิ่มมากขึ้น และที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ผู้รับผิดชอบพื้นที่ยังไม่ได้นำแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่แบบกลุ่มชั้นหรือช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการมาใช้ เพราะว่ายังไม่ทราบว่ามีการจำแนกกลุ่มชั้น หรือไม่เข้าใจและยังไม่เห็นความสำคัญของวิธีการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวรูปแบบนี้ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า การจำแนกกลุ่มชั้นของแหล่งท่องเที่ยวจะเป็นเครื่องมือในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อได้มีการบริหารจัดการตามกรอบหรือเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในแต่ละกลุ่มชั้น

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

การวิเคราะห์ประสบการณ์ที่พึงปรารถนาและความชอบของนักท่องเที่ยวเพื่อกำหนดกลุ่มชั้นโอกาสทางด้านนันทนาการ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสบการณ์ที่พึงปรารถนาและความชอบของนักท่องเที่ยวที่มีต่อลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางสังคม และลักษณะการจัดการด้านการท่องเที่ยว และเพื่อศึกษาการกำหนดกลุ่มชั้นโอกาสทางด้านนันทนาการบนพื้นฐานประสบการณ์ที่พึงปรารถนาและความชอบของนักท่องเที่ยว โดยพื้นที่ศึกษามีจำนวน 5 กลุ่มชั้น ได้แก่ น้ำตกทีลอซู เป็นตัวแทนแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มชั้นพื้นที่ธรรมชาติสันโดย เส้นทางศึกษาธรรมชาติกิวแม่ปาน เป็นตัวแทนแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มชั้นพื้นที่ธรรมชาติกึ่งสันโดยไม่ใช้ยานยนต์ น้ำตกแม่ยะ เป็นตัวแทนแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มชั้นพื้นที่ธรรมชาติกึ่งสันโดยใช้ยานยนต์ น้ำตกเหวสุวัต เป็นตัวแทนแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มชั้นพื้นที่ธรรมชาติพัฒนา และบ้านถวายเป็นตัวแทนแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มชั้นพื้นที่ชนบท เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และแบบสำรวจสภาพพื้นที่ กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยชายและหญิงที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปี ขึ้นไป ที่เดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 5 แห่ง จำนวนตัวอย่างแต่ละ 120 คน จำนวนรวมทั้งสิ้น 600 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการให้ค่าคะแนนตัวชี้วัดเป็นคะแนนตัวเลขจริง มี 5 ระดับ เรียงลำดับจากความปรารถนาหรือความชอบมากที่สุด ไปจนถึงน้อยที่สุด วิเคราะห์เชิงพรรณนาด้วยการแจกแจงความถี่ หาอัตราส่วนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้วิธีการวิเคราะห์การจำแนกประเภทในการจำแนกความแตกต่างของประสบการณ์ที่พึงปรารถนาและความชอบของนักท่องเที่ยวที่ไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มชั้น ทดสอบความเหมาะสมของการกำหนดกลุ่มชั้นเดิมของแหล่งท่องเที่ยว และเปรียบเทียบลักษณะของพื้นที่ที่มีการสำรวจและจำแนกกลุ่มชั้นเดิมกับการสำรวจและประเมินในการศึกษาครั้งนี้ ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

นักท่องเที่ยวที่เดินทางไปยังน้ำตกทีลอซูส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุอยู่ระหว่าง 15-25 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพรับราชการ มีรายได้อยู่ระหว่าง 5,001-10,000 บาท เดินทางมาจากกรุงเทพฯ โดยส่วนใหญ่เดินทางมาครั้งนี้เป็นครั้งแรก แรงจูงใจในการเดินทางมาเยือนพื้นที่ คือ ความสวยงาม และชื่อเสียงของแหล่ง สำหรับกิจกรรมนันทนาการที่นักท่องเที่ยวกระทำมากที่สุด คือ การถ่ายภาพ รองลงมาคือ การพักผ่อน และการชมธรรมชาติ เวลาที่ใช้ในการประกอบกิจกรรมอยู่ระหว่าง 1-2 ชั่วโมง จากการเดินทางมาเยือนครั้งนี้ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มี

ความพึงพอใจโดยรวมมากที่สุด และมีความต้องการกลับไปเยือนพื้นที่อีก โดยเหตุผลในการกลับไปเยือนคือ ความสวยงามของพื้นที่

นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเส้นทางศึกษาธรรมชาติกัวแม่ปาน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุอยู่ระหว่าง 26-35 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน มีรายได้อยู่ระหว่าง 10,001-20,000 บาท เดินทางมาจากกรุงเทพฯ โดยส่วนใหญ่เดินทางมาครั้งนี้เป็นครั้งแรก มีแรงจูงใจในการเดินทางมาเยือน คือ ความต้องการชื่นชมและสัมผัสธรรมชาติ รองลงมาคือ ความสวยงามของแหล่ง และศึกษาธรรมชาติ สำหรับกิจกรรมนันทนาการที่นักท่องเที่ยวกระทำมากที่สุด คือ การชมธรรมชาติ รองลงมาคือ การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ และการถ่ายภาพ เวลาที่ใช้ในการประกอบกิจกรรมอยู่ในระหว่าง 2-3 ชั่วโมง จากการเดินทางมาเยือนครั้งนี้นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความพึงพอใจโดยรวมมากที่สุด และมีความต้องการกลับไปเยือนอีก โดยเหตุผลในการกลับไปเยือนคือ ความสวยงามของพื้นที่

นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาน้ำตกแม่ยะส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุอยู่ระหว่าง 15-25 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ส่วนใหญ่ยังอยู่ในวัยเรียนจึงทำให้ส่วนใหญ่ไม่มีรายได้เป็นของตนเอง และเดินทางมาจากภาคเหนือซึ่งเป็นที่ตั้งของแหล่ง ส่วนใหญ่เดินทางมาครั้งนี้เป็นครั้งแรก แรงจูงใจในการเดินทางมาเยือน คือ ความสวยงามของพื้นที่ รองลงมา คือ ชื่อเสียงของแหล่ง ความต้องการชื่นชมและสัมผัสธรรมชาติ สำหรับกิจกรรมนันทนาการที่นักท่องเที่ยวกระทำมากที่สุด คือ การถ่ายภาพ รองลงมาคือ การชมธรรมชาติ และการพักผ่อน เวลาที่ใช้ในการประกอบกิจกรรมน้อยกว่า 1 ชั่วโมง และจากการเดินทางมาเยือนครั้งนี้นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความพึงพอใจโดยรวมมากที่สุด และมีความต้องการกลับไปเยือนอีก โดยเหตุผลในการกลับไปเยือนคือ ความสวยงามของพื้นที่

นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาน้ำตกเหวสุวัตส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุอยู่ในช่วง 15-25 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน มีรายได้อยู่ระหว่าง 5,001-10,000 บาท ส่วนใหญ่เดินทางมาจากกรุงเทพฯ แรงจูงใจในการเดินทางมาเยือน คือ ความต้องการชื่นชมและสัมผัสธรรมชาติ และความสวยงามของแหล่ง สำหรับกิจกรรมนันทนาการที่นักท่องเที่ยวกระทำมากที่สุด คือ การพักผ่อน รองลงมาคือ การถ่ายภาพ และการชมธรรมชาติ เวลาที่ใช้ในการประกอบกิจกรรมน้อยกว่า 1 ชั่วโมง และจากการเดินทางมาเยือนครั้งนี้นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มี

ความพึงพอใจโดยรวมมาก และความต้องการกลับไปเยือนอีก โดยเหตุผลในการกลับไปเยือน คือ ความต้องการสัมผัสธรรมชาติ

นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาบ้านถวายส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุอยู่ในช่วง 26-35 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน มีรายได้อยู่ระหว่าง 10,001-20,000 บาท เดินทางมาจากกรุงเทพฯ แรงจูงใจในการเดินทางมาเยือน คือ ความต้องการชื่นชมและสัมผัสธรรมชาติ และความสวยงามของแหล่ง สำหรับกิจกรรมนันทนาการที่นักท่องเที่ยวกระทำมากที่สุด คือ การพักผ่อน รองลงมาคือ การถ่ายภาพ และการชมธรรมชาติ เวลาที่ใช้ในการประกอบกิจกรรมน้อยกว่า 1 ชั่วโมง และจากการเดินทางมาเยือนครั้งนี้นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความพึงพอใจโดยรวมมาก และมีความต้องการกลับไปเยือนอีก โดยเหตุผลในการกลับไปเยือน คือ ความต้องการซื้อสินค้าและของที่ระลึกจากชุมชน

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางมาน้ำตกทีลอซูปรารถนาที่จะได้มาเยือนแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่ไม่เคยไปเยือนมาก่อนมากที่สุด รองลงมา คือ การได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติ และการได้พบเห็นสิ่งที่สวยงามตามธรรมชาติ ประสบการณ์นันทนาการที่พึงปรารถนามากที่สุดของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางมาเส้นทางศึกษาธรรมชาติกัวแม่ปาน คือ การได้หลีกเลี่ยงจากความแออัดและเสียงอึกทึก รองลงมาคือ การได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติหรือได้อยู่ท่ามกลางบรรยากาศธรรมชาติ และการได้พบเห็นสิ่งที่สวยงามตามธรรมชาติ ประสบการณ์นันทนาการที่พึงปรารถนามากที่สุดของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางมาน้ำตกแม่ยะ คือ การได้มาเยือนแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่ไม่เคยไปเยือนมาก่อน รองลงมาคือ การได้พบเห็นสิ่งที่สวยงามตามธรรมชาติ และการได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติ สำหรับประสบการณ์นันทนาการที่พึงปรารถนามากที่สุดของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางมาน้ำตกเหวสุวัต คือ การได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติ รองลงมาคือ การได้หลีกเลี่ยงจากความแออัดและเสียงอึกทึก และการได้หลีกเลี่ยงจากภาระหน้าที่ในชีวิตประจำวัน และประสบการณ์นันทนาการที่พึงปรารถนามากที่สุดของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางมาบ้านถวาย คือ การได้หลีกเลี่ยงจากภาระหน้าที่ในชีวิตประจำวัน รองลงมาคือ การได้มาเยือนแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่เคยไปเยือนมาก่อน และความเป็นอิสระที่ปราศจากการควบคุม

ความชอบของนักท่องเที่ยวนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางมาน้ำตกทีลอซูต้องการให้สภาพธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวมีความเป็นธรรมชาติสูงมาก เส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเป็นทางเดินเท้าที่มีการพัฒนาให้เดินได้สะดวก การเดินเท้าจากลานจอดรถเพื่อจะไปถึงบริเวณน้ำตก

ที่ล่อชูในระยะทางไม่เกิน 1.5 กิโลเมตร พบปะผู้คนหรือนักท่องเที่ยวอื่นบ้างจำนวนไม่เกิน 10 กลุ่ม ยอมรับผลกระทบที่เกิดจากกิจกรรมการใช้ประโยชน์พื้นที่ได้น้อย ยอมรับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยวอื่นได้น้อยที่สุด ต้องการให้มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเบื้องต้น ป้องกันผลกระทบต่อพื้นที่ และป้องกันอันตรายแก่นักท่องเที่ยว พร้อมทั้งมีความต้องการมากที่สุดที่จะให้มีการออกกฎระเบียบเพื่อควบคุมพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ให้มีเจ้าหน้าที่ตรวจตราแหล่งท่องเที่ยว ให้มีเจ้าหน้าที่นำทาง รักษาความปลอดภัย ให้ข้อมูลในระหว่างประกอบกิจกรรม และให้มีการจัดระบบสื่อความหมาย

ความชอบของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางมาเส้นทางศึกษาธรรมชาติกิวแม่ปาน ต้องการให้สภาพธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวมีความเป็นธรรมชาติสูงมาก เส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเป็นทางเดินเท้าที่มีการพัฒนาให้เดินได้สะดวก การเดินเท้าจากลานจอดรถเพื่อจะไปถึงบริเวณจุดประกอบกิจกรรมในระยะทางไม่เกิน 500 เมตร พบปะผู้คนหรือนักท่องเที่ยวอื่นเล็กน้อยจำนวนไม่เกิน 5 กลุ่ม ยอมรับผลกระทบที่เกิดจากกิจกรรมการใช้ประโยชน์พื้นที่และยอมรับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยวอื่นได้น้อยที่สุด ต้องการให้มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเฉพาะเพื่อป้องกันผลกระทบต่อพื้นที่ และป้องกันอันตรายแก่นักท่องเที่ยว และมีความต้องการมากที่สุดที่จะให้ออกกฎระเบียบเพื่อควบคุมพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ให้มีเจ้าหน้าที่ตรวจตราแหล่งท่องเที่ยว ให้มีเจ้าหน้าที่นำทาง รักษาความปลอดภัย ให้ข้อมูลในระหว่างประกอบกิจกรรม และให้มีการจัดระบบสื่อความหมาย

ความชอบของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางมาน้ำตกแม่ยะต้องการให้สภาพธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวมีความเป็นธรรมชาติค่อนข้างสูง เส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเป็นถนนลาดยางหรือคอนกรีต ขนาดไม่น้อยกว่า 2 ช่องทาง เดินเท้าจากลานจอดรถเพื่อจะไปถึงบริเวณจุดประกอบกิจกรรมในระยะทางไม่เกิน 500 เมตร พบปะผู้คนหรือนักท่องเที่ยวอื่นบ้างจำนวนไม่เกิน 10 กลุ่ม ยอมรับผลกระทบที่เกิดจากกิจกรรมการใช้ประโยชน์พื้นที่ได้ปานกลาง ยอมรับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยวอื่นได้น้อยที่สุด ต้องการให้มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อป้องกันผลกระทบต่อพื้นที่ และป้องกันอันตรายแก่นักท่องเที่ยว ต้องการให้มีการออกกฎระเบียบเพื่อควบคุมพฤติกรรมนักท่องเที่ยวปานกลาง ส่วนความต้องการให้มีเจ้าหน้าที่ตรวจตราแหล่งท่องเที่ยว ความต้องการที่ให้มีเจ้าหน้าที่นำทาง รักษาความปลอดภัย ให้ข้อมูลในระหว่างประกอบกิจกรรม และความต้องการให้มีการจัดระบบสื่อความหมายมีมากที่สุด

ความชอบของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางมาน้ำตกเหวสุวัต ต้องการให้สภาพธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวมีความเป็นธรรมชาติค่อนข้างสูง เส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเป็นถนนลาดยางหรือคอนกรีต ขนาดไม่น้อยกว่า 2 ช่องทาง เดินเท้าจากลานจอดรถเพื่อจะไปถึงบริเวณจุดประกอบกิจกรรมในระยะทางไม่เกิน 500 เมตร พบปะผู้คนหรือนักท่องเที่ยวอื่นมากกว่า 20 กลุ่ม โดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยอมรับผลกระทบที่เกิดจากการใช้ประโยชน์พื้นที่ได้ในระดับปานกลาง แต่ยอมรับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยวอื่นได้น้อยที่สุด ต้องการให้มีการพัฒนาสิ่งสร้างความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวในเมืองต้น เพื่อป้องกันผลกระทบต่อพื้นที่ และเพื่อป้องกันอันตรายแก่นักท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวมีความต้องการมากที่สุดที่จะให้มีการออกกฎระเบียบเพื่อควบคุมพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ให้มีเจ้าหน้าที่ตรวจตราแหล่งท่องเที่ยว ต้องการให้มีเจ้าหน้าที่นำทาง รักษาความปลอดภัย ให้ข้อมูลในระหว่างประกอบกิจกรรม และให้มีการจัดระบบสื่อความหมาย

ความชอบของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางมาบ้านถวายต้องการให้มีการปรับปรุงสภาพธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวอย่างเต็มที่ เส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเป็นถนนลาดยางหรือถนนคอนกรีตขนาดไม่น้อยกว่า 2 ช่องทาง เดินเท้าจากลานจอดรถเพื่อจะไปถึงบริเวณจุดประกอบกิจกรรมในระยะทางไม่เกิน 50 เมตร พบปะผู้คนหรือนักท่องเที่ยวอื่นมากกว่า 20 กลุ่ม นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยอมรับผลกระทบที่เกิดจากการใช้ประโยชน์พื้นที่ได้ในระดับปานกลาง และยอมรับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยวอื่นได้มาก ต้องการให้มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทุกประเภท ต้องการให้มีการออกกฎระเบียบเพื่อควบคุมพฤติกรรมนักท่องเที่ยวมาก ต้องการให้มีเจ้าหน้าที่ตรวจตราแหล่งท่องเที่ยว และให้มีเจ้าหน้าที่นำทาง รักษาความปลอดภัย ให้ข้อมูลในระหว่างประกอบกิจกรรมมากที่สุด และความต้องการมากที่สุดที่จะให้มีการจัดระบบสื่อความหมาย

สำหรับผลการวิเคราะห์การจำแนกกลุ่มแหล่งนันทนาการทั้ง 5 กลุ่มชั้น โดยใช้ตัวแปรด้านประสบการณ์ที่พึงปรารถนาและความชอบของนักท่องเที่ยว จำนวนทั้งสิ้น 29 ตัว พบว่าค่าเฉลี่ยของตัวแปรจำนวน 25 ตัว มีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มชั้นของแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเป็นตัวแปรด้านประสบการณ์ที่พึงปรารถนาจำนวน 16 ตัว และตัวแปรด้านความชอบของนักท่องเที่ยวจำนวน 9 ตัว ดังนี้

ตัวแปรด้านประสบการณ์ที่พึงปรารถนา ได้แก่ 1) การได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติหรือได้อยู่ท่ามกลางบรรยากาศธรรมชาติ 2) การได้พบเห็นสิ่งที่สวยงามตามธรรมชาติ 3) การได้ศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศและธรรมชาติ 4) การได้ศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น 5) ความเงียบสงบ วิเวกสันโดษ 6) การได้พักผ่อนในบรรยากาศที่เงียบสงบ 7) การได้หลีกเลี่ยงจากความแออัดและเสียงอึกทึก 8) การได้หลีกเลี่ยงจากภาระหน้าที่ในชีวิตประจำวัน 9) การได้พึ่งพาตนเองหรือทดสอบความสามารถตนเอง 10) การได้ใช้พลังกำลังในการประกอบกิจกรรม 11) การได้ฝึกฝนทักษะในการประกอบกิจกรรมนันทนาการกลางแจ้ง 12) การได้ผจญภัยหรือเสี่ยงภัย 13) การได้เยือนแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่ไม่เคยไปเยือนมาก่อน 14) ความเป็นอิสระที่ปราศจากการควบคุม 15) ความสะดวกสบาย และ 16) ความปลอดภัย

ทั้งนี้ ค่าเฉลี่ยของตัวแปรด้านประสบการณ์ที่พึงปรารถนาแต่ละตัว มีดังนี้

การได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติหรือได้อยู่ท่ามกลางบรรยากาศธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวที่มีค่าเฉลี่ยของระดับความปรารถนามากที่สุด คือ เส้นทางศึกษาธรรมชาติกัวแม่ปาน น้ำตกทีลอซู น้ำตกแม่ยะ และน้ำตกเหวสุวัต ส่วนบ้านถวายมีค่าเฉลี่ยของความปรารถนาอยู่ในระดับปานกลาง

การได้พบเห็นสิ่งที่สวยงามตามธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวที่มีค่าเฉลี่ยของระดับความปรารถนามากที่สุด คือ เส้นทางศึกษาธรรมชาติกัวแม่ปาน น้ำตกทีลอซู น้ำตกแม่ยะ และน้ำตกเหวสุวัต ส่วนบ้านถวายมีค่าเฉลี่ยของความปรารถนาอยู่ในระดับปานกลาง

การได้ศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศและธรรมชาติ พบว่า แหล่งท่องเที่ยวที่มีค่าเฉลี่ยของระดับความปรารถนามาก คือ เส้นทางศึกษาธรรมชาติกัวแม่ปาน น้ำตกทีลอซู น้ำตกแม่ยะ และน้ำตกเหวสุวัต ส่วนบ้านถวายมีค่าเฉลี่ยของระดับความปรารถนาน้อย

การได้ศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น พบว่า แหล่งท่องเที่ยวที่มีค่าเฉลี่ยของระดับความปรารถนามาก คือ บ้านถวาย สำหรับแหล่งท่องเที่ยวที่มีค่าเฉลี่ยของระดับความปรารถนาปานกลาง คือ น้ำตกทีลอซู เส้นทางศึกษาธรรมชาติกัวแม่ปาน น้ำตกเหวสุวัต และน้ำตกแม่ยะ

การได้ผจญภัยหรือเสี่ยงภัย พบว่า แหล่งที่มีค่าเฉลี่ยของระดับความปรารถนามาก คือ น้ำตกทีลอซู และเส้นทางศึกษาธรรมชาติก๊วแม่ปาน สำหรับแหล่งที่มีระดับความปรารถนาปานกลาง คือ น้ำตกเหวสุวัต และน้ำตกแม่ยะ ส่วนบ้านถวายเป็นค่าเฉลี่ยระดับความปรารถนาลด

การได้เยือนแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่ไม่เคยไปเยือนมาก่อน พบว่า แหล่งที่มีค่าเฉลี่ยของระดับความปรารถนามากที่สุด คือ น้ำตกทีลอซู เส้นทางศึกษาธรรมชาติก๊วแม่ปาน และน้ำตกแม่ยะ สำหรับบ้านถวายและน้ำตกเหวสุวัตมีค่าเฉลี่ยระดับความปรารถนามาก

ความเป็นอิสระที่ปราศจากการควบคุม พบว่า แหล่งที่มีค่าเฉลี่ยของระดับความปรารถนามากที่สุดคือ น้ำตกแม่ยะ สำหรับแหล่งที่มีค่าเฉลี่ยระดับความปรารถนามาก คือ เส้นทางศึกษาธรรมชาติก๊วแม่ปาน น้ำตกเหวสุวัต น้ำตกทีลอซู และบ้านถวาย

ความสะดวกสบาย พบว่า แหล่งท่องเที่ยวที่มีค่าเฉลี่ยของระดับความปรารถนามาก คือ บ้านถวาย เส้นทางศึกษาธรรมชาติก๊วแม่ปาน น้ำตกแม่ยะ และน้ำตกเหวสุวัต สำหรับแหล่งที่มีค่าเฉลี่ยระดับความปรารถนาปานกลาง คือ น้ำตกทีลอซู

ความปลอดภัย พบว่าแหล่งท่องเที่ยว ทั้ง 5 แห่ง คือ เส้นทางศึกษาธรรมชาติก๊วแม่ปาน บ้านถวาย น้ำตกทีลอซู น้ำตกแม่ยะ และน้ำตกเหวสุวัต มีค่าเฉลี่ยของระดับความปรารถนามาก

ตัวแปรด้านความชอบของนักท่องเที่ยว ได้แก่ 1) สภาพธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว 2) สภาพเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 3) การเดินทางจากลานจอดรถไปยังจุดประกอบกิจกรรม 4) การพบปะผู้คนในแหล่งท่องเที่ยว 5) การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก 6) การยอมรับผลกระทบที่เกิดจากกิจกรรมการใช้ประโยชน์พื้นที่ 7) การยอมรับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยวอื่น 8) ความต้องการให้ออกกฎระเบียบเพื่อควบคุมพฤติกรรมนักท่องเที่ยว และ 9) ความต้องการให้มีเจ้าหน้าที่นำทาง รักษาความปลอดภัย และให้ข้อมูลในระหว่างการประกอบกิจกรรม

ทั้งนี้ ค่าเฉลี่ยของตัวแปรความชอบของนักท่องเที่ยวแต่ละตัว มีดังนี้

สภาพธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว พบว่า แหล่งที่นักท่องเที่ยวมีค่าเฉลี่ยความชอบให้แหล่งมีความธรรมชาติสูงมาก คือ เส้นทางศึกษาธรรมชาติกิวแม่ปาน และน้ำตกทีลอซู สำหรับแหล่งที่มีค่าเฉลี่ยความชอบให้แหล่งมีความเป็นธรรมชาติค่อนข้างสูง คือ น้ำตกเหวสุวัต และน้ำตกแม่ยะ ส่วนบ้านถวายมีความชอบให้แหล่งมีความเป็นธรรมชาติในระดับปานกลาง

สภาพเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว พบว่า แหล่งที่นักท่องเที่ยวมีค่าเฉลี่ยความชอบให้เส้นทางเข้าถึงเป็นทางเดินเท้าที่มีการพัฒนาให้เดินได้สะดวก คือ น้ำตกทีลอซู และเส้นทางศึกษาธรรมชาติกิวแม่ปาน สำหรับแหล่งที่ชอบให้เส้นทางเข้าถึงเป็นถนนดินไม่บดอัด เข้าได้เฉพาะหน้าแล้ง คือ น้ำตกเหวสุวัต และน้ำตกแม่ยะ ส่วนบ้านถวายมีความชอบให้เส้นทางเป็นถนนลาดยางหรือคอนกรีตไม่น้อยกว่า 2 ช่องทาง

การเดินทางจากลานจอดรถไปถึงจุดประกอบกิจกรรม พบว่า แหล่งที่นักท่องเที่ยวมีค่าเฉลี่ยความชอบที่จะเดินเท้าเพื่อไปถึงจุดประกอบกิจกรรมในระยะไม่เกิน 1.5 กิโลเมตร คือ น้ำตกทีลอซู แหล่งที่มีค่าเฉลี่ยความชอบที่จะเดินเท้าเพื่อไปถึงจุดประกอบกิจกรรมในระยะไม่เกิน 1 กิโลเมตร คือ เส้นทางศึกษาธรรมชาติกิวแม่ปาน และน้ำตกเหวสุวัต ส่วนแหล่งที่มีค่าเฉลี่ยความชอบที่จะเดินเท้าเพื่อไปถึงจุดประกอบกิจกรรมในระยะ 500 เมตร คือ น้ำตกแม่ยะ และบ้านถวาย

การพบปะผู้คนในแหล่งท่องเที่ยว พบว่า แหล่งที่นักท่องเที่ยวชอบพบปะกับผู้คนในแหล่งท่องเที่ยวไม่เกิน 5 กลุ่ม คือ เส้นทางศึกษาธรรมชาติกิวแม่ปาน แหล่งที่ชอบพบปะกับผู้คนในแหล่งท่องเที่ยวไม่เกิน 10 กลุ่ม คือ น้ำตกทีลอซู และน้ำตกแม่ยะ ส่วนแหล่งที่ชอบพบปะกับผู้คนในแหล่งท่องเที่ยวไม่เกิน 20 กลุ่ม คือ น้ำตกเหวสุวัต และบ้านถวาย

การยอมรับผลกระทบที่เกิดจากกิจกรรมการใช้ประโยชน์พื้นที่ พบว่า แหล่งที่นักท่องเที่ยวมีค่าเฉลี่ยของการยอมรับผลกระทบที่เกิดขึ้นได้ปานกลาง คือ น้ำตกเหวสุวัต น้ำตกแม่ยะ และบ้านถวาย สำหรับแหล่งที่ยอมรับผลกระทบที่เกิดขึ้นได้น้อย คือ น้ำตกทีลอซู และเส้นทางศึกษาธรรมชาติกิวแม่ปาน

การยอมรับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยว พบว่า แหล่งที่นักท่องเที่ยวมีค่าเฉลี่ยของการยอมรับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมได้ปานกลาง คือ บ้านถวาย ส่วนแหล่งที่มีค่าเฉลี่ยของการยอมรับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมได้น้อย คือ น้ำตกเหวสุวัต น้ำตกแม่ยะ น้ำตกทีลอซู และเส้นทางศึกษาธรรมชาติก๊วแม่ปาน

การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า แหล่งที่นักท่องเที่ยวมีค่าเฉลี่ยความชอบให้มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทุกประเภท คือบ้านถวาย สำหรับแหล่งที่มีค่าเฉลี่ยความชอบให้มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเบื้องต้น เพื่อป้องกันผลกระทบต่อพื้นที่ และป้องกันอันตรายแก่นักท่องเที่ยว คือ น้ำตกเหวสุวัต ส่วนแหล่งที่มีค่าเฉลี่ยความชอบให้พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อป้องกันผลกระทบต่อพื้นที่ และป้องกันอันตรายแก่นักท่องเที่ยว คือ น้ำตกแม่ยะ น้ำตกทีลอซู และเส้นทางศึกษาธรรมชาติก๊วแม่ปาน

ความต้องการให้ออกกฐระเบียบเพื่อควบคุมพฤติกรรมนักท่องเที่ยว พบว่า แหล่งที่นักท่องเที่ยวมีค่าเฉลี่ยความต้องการมากที่สุด คือ เส้นทางศึกษาธรรมชาติก๊วแม่ปาน และน้ำตกเหวสุวัต สำหรับแหล่งที่มีค่าเฉลี่ยความต้องการมากที่สุด คือ น้ำตกทีลอซู น้ำตกแม่ยะ และบ้านถวาย

ความต้องการให้มีเจ้าหน้าที่นำทาง รักษาความปลอดภัย และให้ข้อมูลในระหว่างการประกอบกิจกรรม พบว่า แหล่งที่นักท่องเที่ยวมีค่าเฉลี่ยความต้องการมากที่สุด คือ เส้นทางศึกษาธรรมชาติก๊วแม่ปาน สำหรับแหล่งที่มีค่าเฉลี่ยความต้องการมากที่สุด คือ น้ำตกเหวสุวัต น้ำตกแม่ยะ น้ำตกทีลอซู และบ้านถวาย

สำหรับตัวแปรอีก 4 ตัวที่ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ คือ ตัวแปรด้านประสบการณ์ที่พึงปรารถนา 2 ตัว ได้แก่ การได้ใช้เวลาร่วมกับคนใกล้ชิด และการได้พบปะผู้คนใหม่ ๆ ส่วนตัวแปรด้านความชอบของนักท่องเที่ยว 2 ตัว ได้แก่ ความต้องการให้มีเจ้าหน้าที่ตรวจตราในแหล่งท่องเที่ยว และความต้องการให้มีการจัดระบบสื่อความหมาย

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระทั้งหมดกับการจัดกลุ่มชั้นของแหล่งท่องเที่ยว ปรากฏว่าอยู่ในระดับสูง (Canonical Correlation = 0.837) โดยพบว่ามิตัวแปรอิสระจำนวน 12 ตัว มีอำนาจในการจำแนกกลุ่มในระดับสูง-ปานกลาง (ค่า Standardized Canonical

Discriminant Function Coefficients สูงกว่า 0.30) โดยแบ่งเป็นตัวแปรทางด้านประสบการณ์ที่พึงปรารถนา จำนวน 9 ตัว และตัวแปรด้านความชอบของนักท่องเที่ยวจำนวน 3 ตัว เรียงตามลำดับ ดังนี้

ตัวแปรด้านประสบการณ์ที่พึงปรารถนา ได้แก่ การได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติหรือได้อยู่ท่ามกลางบรรยากาศธรรมชาติ การได้พบเห็นสิ่งที่สวยงามตามธรรมชาติ การได้ศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศและธรรมชาติ การได้พักผ่อนในบรรยากาศที่สงบ การได้ใช้พลังกำลังในการประกอบกิจกรรม ความเจียบสงบ วิเวก สันโดษ การได้ผจญภัยและเสี่ยงภัย การได้พึ่งพาตนเองหรือทดสอบความสามารถ และการได้หลีกเลี่ยงจากความแออัดและเสียงอึกทึก

ตัวแปรด้านความชอบของนักท่องเที่ยว ได้แก่ สภาพเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สภาพธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว และการเดินทางจากลานจอดรถไปยังจุดประกอบกิจกรรมนั้น

สำหรับความถูกต้องของการจำแนกกลุ่มชั้นของแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 5 แหล่ง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 66.6 เปอร์เซ็นต์ โดยการจัดกลุ่มชั้นของบ้านถวายมีค่าความถูกต้องของการพยากรณ์หรือการจำแนกกลุ่มชั้น สูงสุด เท่ากับ 86.6 เปอร์เซ็นต์ รองลงมาคือการจัดกลุ่มชั้นของพื้นที่น้ำตกทีลอซู มีค่าความถูกต้องของการจำแนก เท่ากับ 77.5 เปอร์เซ็นต์ พื้นที่น้ำตกเหวสุวัตมีค่าความถูกต้องของการจำแนก เท่ากับ 59.7 เปอร์เซ็นต์ เส้นทางศึกษาธรรมชาติกัวแม่ปานมีค่าความถูกต้องของการจำแนกกลุ่มชั้นเท่ากับ 58.3 เปอร์เซ็นต์ และน้ำตกแม่ยะมีค่าความถูกต้องของการจำแนกเท่ากับ 51.2 เปอร์เซ็นต์

การเปรียบเทียบลักษณะพื้นที่ที่ใช้ในการจำแนกกลุ่มชั้นเดิมกับลักษณะพื้นที่ที่ทำการสำรวจในครั้งนี้ ปรากฏว่ามีการเปลี่ยนแปลงกลุ่มชั้น 3 แห่ง คือ พื้นที่น้ำตกทีลอซูเดิมจัดอยู่ในกลุ่มชั้นพื้นที่ธรรมชาติสันโดษ ผลการประเมินปัจจุบันอยู่ในกลุ่มชั้นพื้นที่ธรรมชาติกึ่งสันโดษไม่ใช่ยานยนต์ เส้นทางศึกษาธรรมชาติกัวแม่ปานเดิมอยู่ในกลุ่มชั้นพื้นที่ธรรมชาติกึ่งสันโดษไม่ใช่ยานยนต์ ผลการประเมินปัจจุบันอยู่ในกลุ่มชั้นพื้นที่ธรรมชาติกึ่งสันโดษไม่ใช่ยานยนต์ พื้นที่น้ำตกแม่ยะเดิมอยู่ในกลุ่มชั้นพื้นที่ธรรมชาติกึ่งสันโดษไม่ใช่ยานยนต์ ผลการประเมินปัจจุบันอยู่ในกลุ่มชั้นพื้นที่ธรรมชาติพัฒนา แต่สำหรับพื้นที่น้ำตกเหวสุวัตยังคงอยู่ในกลุ่มชั้นพื้นที่ธรรมชาติพัฒนา เช่นเดียวกับบ้านถวายยังคงอยู่กลุ่มชั้นชนบทเหมือนเดิม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิเคราะห์ประสบการณ์ที่พึงปรารถนาและความชอบของนักท่องเที่ยว เพื่อกำหนดกลุ่มชั้นโอกาสทางด้านนันทนาการ แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อเสนอแนะเพื่อการวางแผนการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในอนาคต

ตอนที่ 1 ข้อเสนอแนะเพื่อการวางแผนการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

1. จากที่ผลการศึกษา พบว่า นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับประสบการณ์ที่พึงปรารถนา ในการเดินทางไปเยือนแหล่งท่องเที่ยว และความชอบที่มีต่อลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางสังคม และลักษณะการจัดการด้านการท่องเที่ยว แตกต่างกันไปแหล่งท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มชั้น ดังนั้น ในการวางแผนจัดการแหล่งท่องเที่ยวหรือแหล่งนันทนาการ ควรนำแนวคิดและวิธีการ จำแนกกลุ่มชั้นของแหล่งท่องเที่ยวหรือกลุ่มชั้นโอกาสทางด้านนันทนาการเข้ามาใช้เป็นเครื่องมือ ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเป็นกรอบแนวทางการจัดการที่เหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยวแต่ละ แห่งหรือกลุ่มชั้น โดยนำความคิดเห็นนักท่องเที่ยวมาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพิจารณา จัดกลุ่มชั้น อันจะเป็นการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถสนองตอบได้ตรงกับความต้องการของ นักท่องเที่ยวซึ่งเป็นผู้ใช้ประโยชน์หลักจากแหล่งท่องเที่ยว

2. ควรมีการรวมกลุ่มชั้นที่มีคุณลักษณะของพื้นที่ที่ใกล้เคียงกันไว้ด้วยกัน เช่น พื้นที่ ธรรมชาติถึงสันโดยใช้ยานยนต์ กับพื้นที่ธรรมชาติพัฒนา ซึ่งเป็นกลุ่มชั้นพื้นที่ธรรมชาติที่สามารถ ใช้ยานยนต์ได้เหมือนกัน เพื่อความแตกต่างด้านคุณลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มชั้น และ เพื่อความชัดเจนทั้งในด้านการบริหารจัดการ และการตอบสนองประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยว

3. ภายหลังจากที่มีการจำแนกกลุ่มชั้นของแหล่งท่องเที่ยวแล้ว ควรมีการบริหารจัดการแหล่ง ท่องเที่ยวตามกรอบหรือเงื่อนไขของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มชั้น เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวคงสภาพ หรือคงเอกลักษณ์ของแหล่งนั้น ๆ รวมทั้งตอบสนองประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวได้แน่นอน และต่อเนื่อง

4. ควรมีการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์รูปแบบการจำแนกกลุ่มชั้นโอกาสทางด้านนันทนาการ ให้แพร่หลายมากขึ้นในกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยการชี้ให้เห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นของแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวรูปแบบนี้ รวมถึงการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวทราบ เพื่อจะได้เลือกเดินทางไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวได้ตรงกับความต้องการหรือความชอบ

5. แนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวจากการศึกษาข้อมูลของนักท่องเที่ยว มีดังนี้

5.1 การจัดระบบสื่อความหมายที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และมีประสิทธิภาพสูงสุดในการใช้งาน จากที่การศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวเป็นครั้งแรก ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการจัดการด้านระบบสื่อความหมายที่เน้นการให้ความรู้เกี่ยวกับลักษณะของทรัพยากรท่องเที่ยว กิจกรรมนันทนาการที่กระทำได้ในพื้นที่ ข้อควรปฏิบัติในการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกในแต่ละพื้นที่มีรองรับ และกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว โดยนำเสนอให้นักท่องเที่ยวรับรู้ตั้งแต่แรกที่เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวหรือก่อนที่จะมีการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่ เพื่อให้ นักท่องเที่ยวปฏิบัติตนได้เหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยว และช่วยลดผลกระทบอันจะเกิดจากกิจกรรมการใช้ประโยชน์พื้นที่ได้อีกทางหนึ่ง

5.2 การส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวประกอบกิจกรรมที่เหมาะสม และได้รับความรู้จากการประกอบกิจกรรม จากที่ผลการศึกษาในแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มชั้นพื้นที่ธรรมชาติ พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เลือกกระทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติ อาทิ การชมธรรมชาติ การพักผ่อนหย่อนใจ การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ หรือการถ่ายภาพธรรมชาติ เป็นต้น ซึ่งถือว่ากิจกรรมเหล่านี้มีความสอดคล้องกับทรัพยากรหลักของแหล่งท่องเที่ยวอยู่แล้ว หากแต่ควรมีการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวประกอบกิจกรรมอย่างถูกวิธี ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อพื้นที่ พร้อมทั้งได้รับความรู้จากการประกอบกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ กลับไป

5.3 การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองประสบการณ์ที่พึงปรารถนาและความชอบของนักท่องเที่ยว โดยพิจารณาจากผลการศึกษาว่าในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มชั้น นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับประสบการณ์ที่พึงปรารถนาหรือความชอบด้านใดมากที่สุด และจัดการสร้างโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับประสบการณ์หรือชอบมากที่สุด โดยพิจารณา

ถึงความเป็นไปได้ ศักยภาพของพื้นที่และความสามารถในการบริหารจัดการแหล่งของผู้รับผิดชอบพื้นที่

5.4 การจัดการเพื่อลดผลกระทบที่เกิดจากกิจกรรมการใช้ประโยชน์พื้นที่ จากที่การศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวยอมรับผลกระทบที่เกิดจากกิจกรรมการใช้ประโยชน์พื้นที่ได้น้อย ดังนั้นจึงควรมีมาตรการในการจัดการพื้นที่ หรือแนวทางป้องกันผลกระทบอันอาจเกิดกับพื้นที่ และพื้นที่ที่พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ

5.5 การจัดการเพื่อลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยว จากที่การสำรวจพบว่า นักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมฝ่าฝืนโดยนำอาหารเข้าไปรับประทานในบริเวณที่ห้าม ดังนั้นจึงต้องมีการจัดการเพื่อลดพฤติกรรมเหล่านี้ โดยพิจารณาถึงสาเหตุของพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนว่าเกิดจากความไม่รู้ของนักท่องเที่ยว หรือเกิดจากความตั้งใจฝ่าฝืน เพื่อหาแนวทางการจัดการที่เหมาะสม เช่น หากนักท่องเที่ยวไม่รู้ก็ต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้ชัดเจนและทั่วถึง หรือหากเกิดจากความตั้งใจฝ่าฝืน อาจจะต้องเพิ่มความเข้มงวดในการตรวจตรา และการใช้บทลงโทษที่เด็ดขาด โดยยึดถือปฏิบัติอย่างทั่วถึงและสม่ำเสมอ

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาคั้งต่อไป

1. ควรปรับปรุงเครื่องมือและวิธีการเก็บข้อมูล เกี่ยวกับความชัดเจนของคำถามที่ระบุในแบบสอบถาม เช่น ประเด็นการเดินทางจากลานจอดรถถึงจุดประกอบกิจกรรม หรือระยะทางการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ควรระบุตำแหน่งที่ชัดเจนว่าหมายถึงที่ใด เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันของนักท่องเที่ยวในการตอบคำถาม และควรแยกคำถามที่มีประเด็นซ้อนกันหลายประเด็นในข้อเดียวกันออกจากกัน เช่น ความต้องการให้มีเจ้าหน้าที่นำทาง รักษาความปลอดภัย และให้ข้อมูลในระหว่างประกอบกิจกรรม เพราะนักท่องเที่ยวอาจมีความชอบที่ไม่เหมือนกันในแต่ละประเด็นย่อย

2. ควรมีการกำหนดค่าถ่วงน้ำหนัก (weighted score) ของปัจจัยชี้วัดแต่ละตัวที่นำมาใช้ในการจำแนกกลุ่มชั้นของแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากผลการศึกษาคั้งนี้ปรากฏว่าตัวแปรแต่ละตัวมีความสำคัญ หรือมีอิทธิพลในการจำแนกกลุ่มชั้นที่แตกต่างกัน โดยตัวแปรที่ควรให้ค่าน้ำหนักสูงตามการศึกษาคั้งนี้ เรียงตามลำดับ ได้แก่ การได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติหรือได้อยู่ท่ามกลางบรรยากาศธรรมชาติ การได้พบเห็นสิ่งที่สวยงามตามธรรมชาติ การได้เรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศ

หรือธรรมชาติ สภาพเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การได้พักผ่อนในบรรยากาศที่สงบ สภาพธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดกลุ่มชั้นของแหล่งท่องเที่ยว ควรมีการทดลองใช้สถิติหรือเทคนิคการจำแนกกลุ่มที่แตกต่างกันไป เช่น การจำแนกกลุ่มข้อมูลหรือตัวแปรด้วยเทคนิค Cluster Analysis ซึ่งเป็นเทคนิคการจำแนกกลุ่มตัวแปรโดยการแบ่งกลุ่ม โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์จะถูกจัดอยู่ในกลุ่มเดียวกัน ทั้งนี้ เพื่อเป็นการหารูปแบบการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงลึกและมีความเหมาะสมกับการนำมาใช้ในการจำแนกกลุ่มชั้นมากที่สุด

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

- กองอุทยานแห่งชาติ. 2529. แผนการจัดการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่. กรมป่าไม้, กรุงเทพฯ.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2533. ความสำคัญของการท่องเที่ยว. กองแผนงาน
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ.
- _____. 2541. แผนที่เชียงใหม่ และภาคเหนือตอนบน. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
ภาคเหนือเขต 1 (เชียงใหม่-แม่ฮ่องสอน-ลำพูน-ลำปาง), เชียงใหม่.
- _____. 2544. รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาเพื่อจัดทำดัชนีวัดคุณภาพมาตรฐาน
แหล่งท่องเที่ยว. กองวางแผนโครงการ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ.
- คณะวนศาสตร์. 2536. ร่างรายงานฉบับสมบูรณ์ ข้อมูลพื้นฐานและการจัดการอุทยานแห่งชาติ
เขาใหญ่ เสนอต่อกรมป่าไม้และคณะกรรมการนโยบายบริหารเขาใหญ่. มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- คณิต เขียววิชัย. 2534. หลักการนันทนาการ. มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.
- จรินทร์ ชานีรัตน์. 2507. นันทนาการชุมชน. โอเดียนสโตร์, กรุงเทพฯ.
- จันทนาภรณ์ อ่ำพลจันทน์. 2543. การใช้ช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการ (recreation
opportunity spectrum) เพื่อการจัดการแหล่งนันทนาการภายในอุทยานแห่งชาติของ
ประเทศไทย. เอกสารสัมมนาทางวิชาการ โดย นิสิตปริญญาโท สาขาอุทยานและ
นันทนาการ ภาคต้น ปีการศึกษา 2543 คณะวนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- _____. 2544. การประยุกต์ใช้ช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการในอุทยานแห่งชาติ : กรณีศึกษา
อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรีและประจวบคีรีขันธ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- จิราภรณ์ ตั้งกิตติภรณ์. 2532. **จิตวิทยาเบื้องต้น**. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัย
สงขลานครินทร์, สงขลา.
- ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวและอนุรักษ์อู้มผาง. 2545. **แผนที่แสดงส่วนราชการและสถาน
ประกอบธุรกิจนำเที่ยวอำเภออู้มผาง จังหวัดตาก**. คณะกรรมการบริหารชมรมส่งเสริม
การท่องเที่ยวและอนุรักษ์อู้มผาง ประจำปี พ.ศ. 2545-2546, จังหวัดตาก.
- ชรีณี เดชจินดา. 2535. **ความพึงพอใจของผู้ประกอบการต่อศูนย์บริการกำจัดกากอุตสาหกรรม
แขวงแสมดำ เขตบางขุนเทียน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ดร.ชณี เอมพันธุ์. 2544. ก. **เอกสารประกอบการสอนวิชา 308511 หลักนันทนาการและการ
ท่องเที่ยวธรรมชาติ**. สาขาอุทยานและนันทนาการ ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา
คณะวนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- _____. 2544. ข. **รายงานการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่
ตะวันตก** คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- คู่ย์ ชุมสาย. 2527. **ปฐมบทแห่งวิชาการท่องเที่ยว**. ไทยวัฒนาพานิช, กรุงเทพฯ.
- ทิพวัลย์ ปิ่นกาลัง. 2539. **แรงจูงใจในการเลือกเข้าศึกษาต่อโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น
(ศึกษาศาสตร์) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัย
ขอนแก่น.
- ธงชัย สันติวงษ์. 2534. **การวางแผน**. บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, กรุงเทพฯ.
- ธนาภรณ์ เมทนีสุดดี. 2543. **ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มีต่อการรับบริการ
สื่อวีดิทัศน์ : ศึกษาเฉพาะกรณี วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร**.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยมหิดล.

นภวรรณ ฐานะกาญจน์. และสุรเชษฐ์ เชษฐมาศ, ดร.รชนี เอมพันธุ์, ณีรัฐ พิษกรรม,
 เล็ก เต็มตระกูล, สมเกียรติ สิงหรวุฒิ และสิริพงษ์ ราชศิริ. 2541. **คู่มือพัฒนาและออกแบบ
 สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์**. คณะวนศาสตร์,
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

_____. 2545. ก **เอกสารประกอบการสอนวิชา 308521 การวางแผนและออกแบบอุทยาน
 และพื้นที่นันทนาการขั้นสูง**. สาขาอุทยานและนันทนาการ ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา
 คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

_____. 2545 ข **เอกสารประกอบการสอนวิชา 308522 ผลกระทบทางนันทนาการ**.
 สาขาอุทยานและนันทนาการ ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัย
 เกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

นิวัติ เรืองพานิช. 2530. **การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม**. (พิมพ์ครั้งที่ 2)
 โรงพิมพ์ศรีอนันต์, กรุงเทพฯ.

ประสงค์ ก้านแก้ว. 2543. **การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ความคงทนในการจำและความชอบทางการ
 เรียนในการใช้หุ่นจำลองแบบทึบแสง แบบโปร่งใส และแผ่นภาพโปร่งใส ชนิดซ้อนภาพใน
 การสอนวิชาเทคโนโลยีแม่พิมพ์พลาสติก**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, สถาบันเทคโนโลยี
 พระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

ปรีชา วิทย์พันธุ์ 2545. **การประเมินคุณภาพการจัดการด้านนันทนาการในอุทยานแห่งชาติ: กรณี
 ศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาลง จังหวัดนครศรีธรรมราช**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ปรียาพร พรหมพิทักษ์. 2527. **ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อแผนการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก
 สะดวกบริเวณอุทยานแห่งชาติภูกระดึง จังหวัดเลย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- พวงเพชร วัชรอยู่. 2533. แรงจูงใจกับการทำงาน. ภาควิชาจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- พิชัย ศรีใส. 2534. ความพึงพอใจในการทำงานของครูผู้สอนวิชาการงานและอาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 3. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พิทักษ์ จอมเมือง. 2544. การประเมินมูลค่าทางนันทนาการของพื้นที่ป่าอนุรักษ์ : กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- พิมพ์ลภัส ชันหลวง. 2543. ผลกระทบจากจิตวิทยาและการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับทางจิตวิทยาของแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ไพบูลย์ เทวรักษ์. 2537. จิตวิทยา. เอส. ดี. เพรสส์, กรุงเทพฯ.
- ไพโรจน์ พานิชกุล. 2543. ความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริการ : กรณีศึกษาของเทศบาลเมืองปัตตานี วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ยศพล ณ นคร. 2543. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการแพยางและแพไม้ไผ่ของนักท่องเที่ยวในกิจกรรมล่องแก่ง ณ อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วนิดา แก้วเนตร. 2545 ปัจจัยในการเลือกซื้อสินค้าของที่ระลึกประเภทหัตถกรรมพื้นที่บ้านของนักท่องเที่ยวชาวไทย : กรณีศึกษา บ้านถวาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระ สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- วัฒนชัย ชูมาก. 2544. แรงจูงใจในการเดินทางท่องเที่ยวต่างประเทศของนักท่องเที่ยวชาวไทย : กรณีศึกษา สมาชิกสโมสรโรตารี อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ. 2526. จิตวิทยาการศึกษา. อักษรบัณฑิต, กรุงเทพฯ.
- สนิท เหลืองบุตรนาถ. 2539. ความพึงพอใจของนักศึกษาโครงการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำระดับปริญญาตรีครุศาสตร์บัณฑิต วิชาเอกเกษตรศาสตร์ที่มีต่อการเรียน วิชาขยายพันธุ์พืชของมหาวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สรรเสริญ เนาวลัยศรี. 2543. ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และกลุ่มชั้นของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติจังหวัดปราจีนบุรี. ปัญหาพิเศษ สาขาพืชสวน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ส่วนภูมิสารสนเทศ. 2543. แผนที่ GIS. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, กรุงเทพฯ.
- สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ. 2540. แผนแม่บทการจัดการพื้นที่ 2541-2545 เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอุ้มผาง จังหวัดตาก. ส่วนทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ กรมป่าไม้, กรุงเทพฯ.
- สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ. 2543. อุทยานแห่งชาติในเมืองไทย. กรมป่าไม้, กรุงเทพฯ.
- สิทธิรัตน์ ปราจีนบุรารรณ. 2531. ชีตความสามารถทางสังคมสำหรับการท่องเที่ยวขยายหาดชะอำ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุรเชษฐ์ เชนฐูมาส และ ศิริลักษณ์ ปิ่นเกษตร. 2535. นันทนาการกับการป่าไม้ชุมชน ในเอกสารการ สอนชุดวิชาการป่าไม้ชุมชน. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

- อำนาจ เจริญศิลป์. 2528. **โลกและการอนุรักษ์**. สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, กรุงเทพฯ.
- อินทิรา วัฒนานิมนนท์. 2534. **ความพึงพอใจของผู้ประกอบการในจังหวัดชลบุรีต่อคุณสมบัติของ
ลูกจ้างที่สำเร็จอาชีวศึกษาประเภทช่างอุตสาหกรรม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Ball, E. L., and R. E. Cipriano, 1978. **Leisure services preparation**. Englewood Cliffs:
Prentice Hall, New Jersey.
- Boniface, B.G., and C. Cooper, 1994. **The geography of travel & Tourism**. Butterworth
Heinmann, Oxford.
- Butler, G.D. 1967. **Introduction to Community Recreation, 4 th edition**. McGraw-Hill Book
Co, New York.
- Clark, R.M. and G.H. Stankey. 1979. **The Recreation Opportunity Spectrum : A
Framework for Planning Management and Research**. Gen. Tech. Rep. PNW-98.
Portland, OR : Northwest Forest Experiment Station, Forest Service, USDA.
- Clawson, M. 1963. **Land and Water for Recreation**. Rand McNally and Co, Chicago.
- Cooley, W. and P. Lohenes. 1971. **Mutivariate Data Analysis**. New York.
- Davis, K. 1967. **Human Relations at Work: The Dynamics of Organizational Behavior**.
McGraw-Hill Book Co, New York.
- Driver, B.L. 1983. **Master list of items for recreation experience preference scales and
domains**. USDA Forest Service. Fort Collins, CO: Rocky Mountain Forest and Range
Experiment Station.

- Jubenville, A. 1967. **Outdoor Recreation Planning**. W.B. Saunders Co, Philadelphia.
- Khan, M.A., D.O. Michael. and T. Var. 1993. **Vnr's Encyclopedia of Hospitality and Tourism**. New York : Van Nostrand Reinhold.
- McIntosh. R.W., and C.R. Goeldner. 1984. **Tourism : Principles Practices**. Philosophices Wiley, New York.
- Morse, N.C. 1955. **Satisfaction in the White Collar Job**. University of Michigan Press, Michigan.
- Nilsen,P. and Taylor. 1999. **Parks Canada's handbook : Spectrum of Appropriate Nation National Park Opportunities**. Ecosystems Branch, National Parks, Park Canada.
- Payne, R.J., A. Carr and E. Cline, 1997. **Applying the Recreation Opportunity Spectrum (ROS) in Two Canadian National Parks**. Occasional Paper 8. Ottawa, ON : Natural Resources Branch, National Parks, Canada.
- Ryan, C. 1995. **Researching Tourist Satisfaction Issues, Concept, Problem**. Routledge, London.
- Seppo E. 1988. **The Social Psychology of Leisure and Recreation**. University of Iowa, USA.
- Sharp, G.W., C.H. Odegrard, and W.T. Sharpe. 1993. **Park menagement**. John Wiley and Sons, New York.
- Vroom, W.H. 1964. **Work and Motivation**. John Wiley & Sons, New York.

World Tourism Organization. 1992. **Indicators for the Sustainable Management of Tourism.**
USA.

Wurz, J.B. 1996. **Applying a Recreation Opportunity Spectrum Framework in
Galapagos National Park : Implications for Managers and Theorists.** Colorado
State University Fort Collins, Colorado.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หมายเลข .....

แบบสอบถาม

**การวิเคราะห์ประสบการณ์ที่พึงปรารถนาและความชอบของนักท่องเที่ยว
เพื่อกำหนดกลุ่มชั้นโอกาสด้านนันทนาการ**

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้นเพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ตามหลักสูตร
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ของ นางสาวปิยะรัตน์ สุริยะฉาย นิสิตปริญญาโท
สาขาอุทยานและนันทนาการ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความชอบและประสบการณ์ที่พึงปรารถนาของ
นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางสังคม และลักษณะ
การจัดการด้านการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้

ข้อมูลและความคิดเห็นของท่านจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับการนำ
ไปกำหนดประเภทของแหล่งท่องเที่ยว หรือกลุ่มชั้นโอกาสด้านนันทนาการ
รวมถึงเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสมและสอดคล้อง
กับความต้องการของนักท่องเที่ยว และยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับ
แหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ได้ในโอกาสต่อไป

แบบสอบถามนี้มีทั้งหมด 2 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ประสบการณ์ที่พึงปรารถนา
และความชอบของนักท่องเที่ยว
- ตอนที่ 2 ข้อมูลภูมิหลังของนักท่องเที่ยว

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ประสบการณ์ที่พึงปรารถนา และความชอบของนักท่องเที่ยว

คำชี้แจง : ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง หรือทับตัวเลข สำหรับคำตอบที่ท่านต้องการ และ/หรือ ระบุข้อความลงในช่องว่างที่เว้นไว้

- ท่านเคยเดินทางมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้มาก่อนหรือไม่ ?
  - ไม่เคย
  - เคย โปรดระบุจำนวนครั้ง (ไม่รวมครั้งนี้ ..... ครั้ง)
- จำนวนบุคคลรวมกลุ่มในการเดินทางครั้งนี้..... คน (รวมตัวท่านด้วย)
- ระยะเวลาที่ท่านคาดว่าจะใช้ในการประกอบกิจกรรมในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้ ..... นาที / ชั่วโมง / วัน
- ในการมาเยือน แหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้ ในครั้งนี้ท่านได้ประกอบกิจกรรมอะไรบ้าง (เลือกทุกข้อที่ทำจริง)

☐ เล่นน้ำตก	☐ ดูนก / ส่องสัตว์
☐ ถ่ายภาพ	☐ ปิกนิก / รับประทานอาหาร
☐ ล่องแพ/ล่องแก่ง	☐ เดินป่าศึกษาธรรมชาติ
☐ ทักผอ่น	☐ ชมธรรมชาติ/ทิวทัศน์
☐ ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน	☐ แคมป์ปิ้ง
☐ ซื้อผลิตภัณฑ์/สินค้าจากชุมชนท้องถิ่น	
☐ อื่น ๆ โปรดระบุ	
- อะไรคือเหตุผลสำคัญที่สุดที่จูงใจให้ท่านเดินทางมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้ในครั้งนี้ .....

ตอนที่ 2 ข้อมูลภูมิหลังของนักท่องเที่ยว

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) และเติมค่าลงในช่องว่างที่เว้นไว้ให้ตรงกับความเป็นจริง

- เพศ ( ) ชาย ( ) หญิง
- อายุ ..... ปี
- การศึกษา ( ) ประถมศึกษา ( ) มัธยมศึกษาตอนต้น ( ) มัธยมศึกษาตอนปลาย ( ) อาชีวฯหรือเทียบเท่า ( ) อนุปริญญาหรือเทียบเท่า ( ) ปริญญาตรี ( ) สูงกว่าปริญญาตรี ( ) อื่น ๆ .....
- อาชีพ ( ) รับราชการ ( ) พนักงานรัฐวิสาหกิจ ( ) พนักงานบริษัทเอกชน ( ) ประกอบกิจการส่วนตัว ( ) รับจ้าง ( ) นักเรียน/นักศึกษา ( ) อื่น ๆ .....
- รายได้ ..... บาท/เดือน
- ที่อยู่ปัจจุบันอยู่ในจังหวัด .....

16. ท่านต้องการที่จะให้มีการจัดระบบสื่อความหมาย เช่น การจัดสร้างศูนย์บริการ ป้ายสื่อความหมาย ป้ายเตือน ป้ายชี้ทาง เอกสารเพื่อให้ข้อมูลข่าวสารในแหล่งท่องเที่ยวหรือไม่

ต้องการอย่างมาก	ปานกลาง			น้อย
5	4	3	2	1

17. ท่านต้องการให้มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้ในระดับใด? (เลือกเพียงข้อเดียว)

- ..... 1. ไม่ต้องการให้พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกใด เว้นเส้นทางเข้าถึงตามธรรมชาติ
- ..... 2. ต้องการเฉพาะสิ่งอำนวยความสะดวกประเภทป้องกันผลกระทบต่อพื้นที่ อาทิ สะพานเดินเท้า ป้ายเตือน เป็นต้น
- ..... 3. ต้องการเฉพาะสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อป้องกันผลกระทบต่อพื้นที่และป้องกันอันตรายแก่นักท่องเที่ยว อาทิ สะพานเดินเท้า สะพานข้ามลำน้ำ ราวกันตก เป็นต้น
- ..... 4. ต้องการให้มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อความสะอาดสบายเบื้องต้น ป้องกันผลกระทบต่อพื้นที่ และ ป้องกันอันตรายแก่นักท่องเที่ยว อาทิ พื้นที่กางเต็นท์ ถังขยะ ห้องสุขา เป็นต้น
- ..... 5. ต้องการให้มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทุกประเภท อาทิ บ้านพัก ร้านอาหาร ร้านขายสินค้า ห้องสุขา สถานที่ปิกนิก ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ลานจอดรถ เป็นต้น

18. การเดินทางมาประกอบกิจกรรมที่แหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้ในครั้งนี้ ท่านมีความพึงพอใจโดยรวมมากน้อยเพียงใด ?

พึงพอใจมาก	ปานกลาง			น้อย
5	4	3	2	1

19. หากมีโอกาสท่านต้องการกลับมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้อีกหรือไม่ ?

- ต้องการมาอีก เพราะ .....
- ไม่ต้องการมาอีก เพราะ .....

6. ประสบการณ์หรือสิ่งต่าง ๆ ต่อไปนี้มีความสำคัญต่อท่านมากน้อยเพียงใด? สำหรับการเดินทางมาเยือนครั้งนี้ (✓ ในช่องว่าง)

ประสบการณ์	มาก		ปานกลาง		น้อย	
	5	4	3	2	1	
1. การได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติหรืออยู่ท่ามกลางบรรยากาศธรรมชาติ						
2. การได้พบเห็นสิ่งที่สวยงามตามธรรมชาติ						
3. การได้ศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศ /เกี่ยวกับธรรมชาติ						
4. การได้ศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตของประชาชนท้องถิ่น						
5. ความเงียบสงบ วิเวก สันโดษ						
6. การได้พักผ่อนในบรรยากาศที่สงบ						
7. การได้หลีกเลี่ยงจากความแออัดแล เสี่ยงอึกทึก						
8. การได้หลีกเลี่ยงภาระหน้าที่ในชีวิตประจำวัน						
9. การได้พึ่งพาตนเอง/ ทดสอบความสามารถตนเอง						
10. การได้ใช้พลังกำลังในการประกอบกิจกรรม						
11. การได้ฝึกฝนทักษะในการประกอบกิจกรรม						
12. การได้ผจญภัย หรือเสี่ยงภัย						
13. การได้ใช้เวลาร่วมกับคนใกล้ชิด						
14. การได้พบปะกับผู้คนใหม่ ๆ						
15. การได้เยือนแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่ไม่เคยมา						
16. ความเป็นอิสระที่ปราศจากการควบคุม						
17. ความสะอาดสบาย						
18. ความปลอดภัย						

7. ท่านต้องการให้สภาพธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้เป็นอย่างไรร ?

(✓ หน้าช่องว่างที่ท่านเลือก เพียงข้อเดียว)

- ..... มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสภาพธรรมชาติอย่างเต็มที่ โดยสิ่งปลูกสร้างถาวร
เพื่อรองรับกิจกรรมของนักท่องเที่ยว
- ..... มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสภาพธรรมชาติค่อนข้างมาก โดยสิ่งปลูกสร้าง
ถาวรที่พยายามเลียนแบบให้กลมกลืนกับธรรมชาติ
- ..... ยังคงสภาพธรรมชาติอยู่ในระดับปานกลาง มีสิ่งปลูกสร้างทั้งถาวรและ
ไม่ถาวรปะปนอยู่
- ..... ยังคงสภาพธรรมชาติค่อนข้างสูง มีการเปลี่ยนแปลงสภาพโดยเสริม
สิ่งปลูกสร้างไม่ถาวรเข้าไปเพียงเล็กน้อย
- ..... มีความเป็นธรรมชาติสูงมาก ไม่มีสิ่งแปลกปลอมหรือการพัฒนาใด ๆ
ยกเว้นเส้นทางเดินที่ยังคงความเป็นธรรมชาติ

8. ท่านต้องการที่จะเดินเท้าจากลานจอดรถ ไปจนถึงบริเวณแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้
ในระยะทางประมาณเท่าใด ? (✓ หน้าช่องว่างที่ท่านเลือก เพียงข้อเดียว)

- ..... ไม่เกิน 50 เมตร
- ..... ไม่เกิน 500 เมตร
- ..... ไม่เกิน 1 กม.
- ..... ไม่เกิน 1.5 กม.
- ..... มากกว่า 1.5 กม.

9. ท่านต้องการให้สภาพเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้เป็นอย่างไรร ?

(✓ หน้าช่องว่างที่ท่านเลือก เพียงข้อเดียว)

- ..... ถนนลาดยาง/คอนกรีต ไม่น้อยกว่า 2 ช่องทาง
- ..... ถนนดินบดอัด เข้าถึงได้ทุกฤดูกาล
- ..... ถนนดินไม่บดอัด เข้าได้เฉพาะหน้าแล้ง
- ..... ทางเดินเท้าที่มีการพัฒนาให้เดินได้สะดวก
- ..... ทางเดินเท้าที่ไม่มีการพัฒนา

10. ท่านต้องการพบปะผู้คน/นักท่องเที่ยวอื่น ในแหล่งท่องเที่ยวขณะที่ท่าน
ประกอบกิจกรรมมากนักน้อยเพียงใด ? (✓ หน้าช่องว่างที่ท่านเลือก เพียงข้อเดียว)

- ..... พบเห็นมากกว่า 20 กลุ่ม
- ..... พบเห็นไม่เกิน 20 กลุ่ม
- ..... พบเห็นบ้าง ไม่เกิน 10 กลุ่ม
- ..... พบเห็นเล็กน้อย ไม่เกิน 5 กลุ่ม
- ..... ไม่พบเห็นเลย หรือน้อยกว่า 2 กลุ่ม

11. ท่านยอมรับผลกระทบที่เกิดจากกิจกรรมการด้านการท่องเที่ยว เช่น การพังทลาย -
ของดิน พืชพรรณถูกหักเห็ด/เหยียบย่ำ ขยะ น้ำเสีย ความขุ่นของน้ำ สัตว์ป่าถูกรบกวน
และอื่น ๆ ได้มากนักน้อยเพียงใด ? (✓ ทับตัวเลขที่ท่านเลือก เพียงข้อเดียว)

ยอมรับได้มาก	ปานกลาง	น้อย
5	4	3
2	1	

12. ท่านยอมรับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม หรือฝ่าฝืนกฎระเบียบของนักท่องเที่ยวอื่น
ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้ได้ในระดับใด ?

ยอมรับได้มาก	ปานกลาง	น้อย
5	4	3
2	1	

13. ท่านต้องการให้มีการออกกฎระเบียบเพื่อควบคุมพฤติกรรมนักท่องเที่ยวหรือไม่ ?

ต้องการอย่างมาก	ปานกลาง	น้อย
5	4	3
2	1	

14. ท่านต้องการให้มีเจ้าหน้าที่ตรวจตราเป็นประจำ หรือไม่ ?

ต้องการอย่างมาก	ปานกลาง	น้อย
5	4	3
2	1	

15. ท่านต้องการให้มีเจ้าหน้าที่นำทางเพื่อดูแลรักษาความปลอดภัย และให้ข้อมูล
ในระหว่างการประกอบกิจกรรมหรือไม่ ?

ต้องการอย่างมาก	ปานกลาง	น้อย
5	4	3
2	1	

ภาคผนวก ข

**แบบสำรวจข้อมูลลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางสังคม
และลักษณะการจัดการด้านการท่องเที่ยว**

- ชื่อแหล่งท่องเที่ยว _____
- กลุ่มชั้นของแหล่งท่องเที่ยว _____
- กิจกรรมนันทนาการในแหล่งท่องเที่ยว _____
_____
- วันที่ทำการสำรวจ _____
- ผู้สำรวจ _____

ตอนที่ 1 การสำรวจลักษณะทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว

1. ประเภทของแหล่งท่องเที่ยว .....
จุดเด่นหรือเอกลักษณ์ของพื้นที่.....
.....
.....
2. สภาพหรือระดับของความเป็นธรรมชาติดั้งเดิมของพื้นที่ .....
.....
.....
.....
3. ระยะทางการเดินทางจากจุดเริ่มต้น หรือจุดจอดรถเพื่อเข้าถึงศูนย์กลางการประกอบกิจกรรม
.....
4. ประเภทของพาหนะที่ใช้ในการเดินทางเข้าถึงศูนย์กลางการประกอบกิจกรรม .....
.....

5. ผลกระทบที่ปรากฏจากการใช้ประโยชน์ทางการท่องเที่ยวที่สามารถสังเกตเห็นได้ .....

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 2 การสำรวจลักษณะทางสังคมภายในแหล่งท่องเที่ยว

1. ปริมาณของนักท่องเที่ยวที่พบเห็นขณะทำการสำรวจพื้นที่ประมาณ..... คน

2. ปริมาณกลุ่มของนักท่องเที่ยวที่ประกอบกิจกรรมไม่เหมาะสม หรือฝ่าฝืนกฎระเบียบของพื้นที่

.....

ตอนที่ 3 การสำรวจลักษณะการจัดการด้านการท่องเที่ยว

1. ระดับการพัฒนาพื้นที่หรือการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมภายในแหล่งท่องเที่ยว .....

.....

.....

2. ประเภทของสิ่งอำนวยความสะดวกที่ปรากฏภายในแหล่งท่องเที่ยว .....

.....

.....

3. ความเหมาะสมของสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ .....

.....

.....

4. การดูแลบำรุงรักษาสิ่งอำนวยความสะดวก .....

.....

5. รูปแบบของโปรแกรมสื่อความหมายที่ปรากฏภายในแหล่งท่องเที่ยว .....
- .....
- .....
- .....
6. ความเหมาะสมของโปรแกรมสื่อความหมาย .....
- .....
- .....
- .....
7. การควบคุมพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของเจ้าหน้าที่ .....
- .....
- .....
- .....

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

.....